

Δημοσθένη Κούκουνα

ἡ εἴσοδος τῶν Γερμανῶν
σὴν Ἀθήνα
καὶ ἡ Μάχη τῆς Κρήτης

ΤΑ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

Στό παρόν βιβλίο καί σ' αὐτήν ἀκριβῶς τή θέση
ἔχουν ἐνσωματωθεῖ τὰ ἀκόλουθα ντοκουμέντα
σέ φωτογραφική ἀναπαραγωγή:

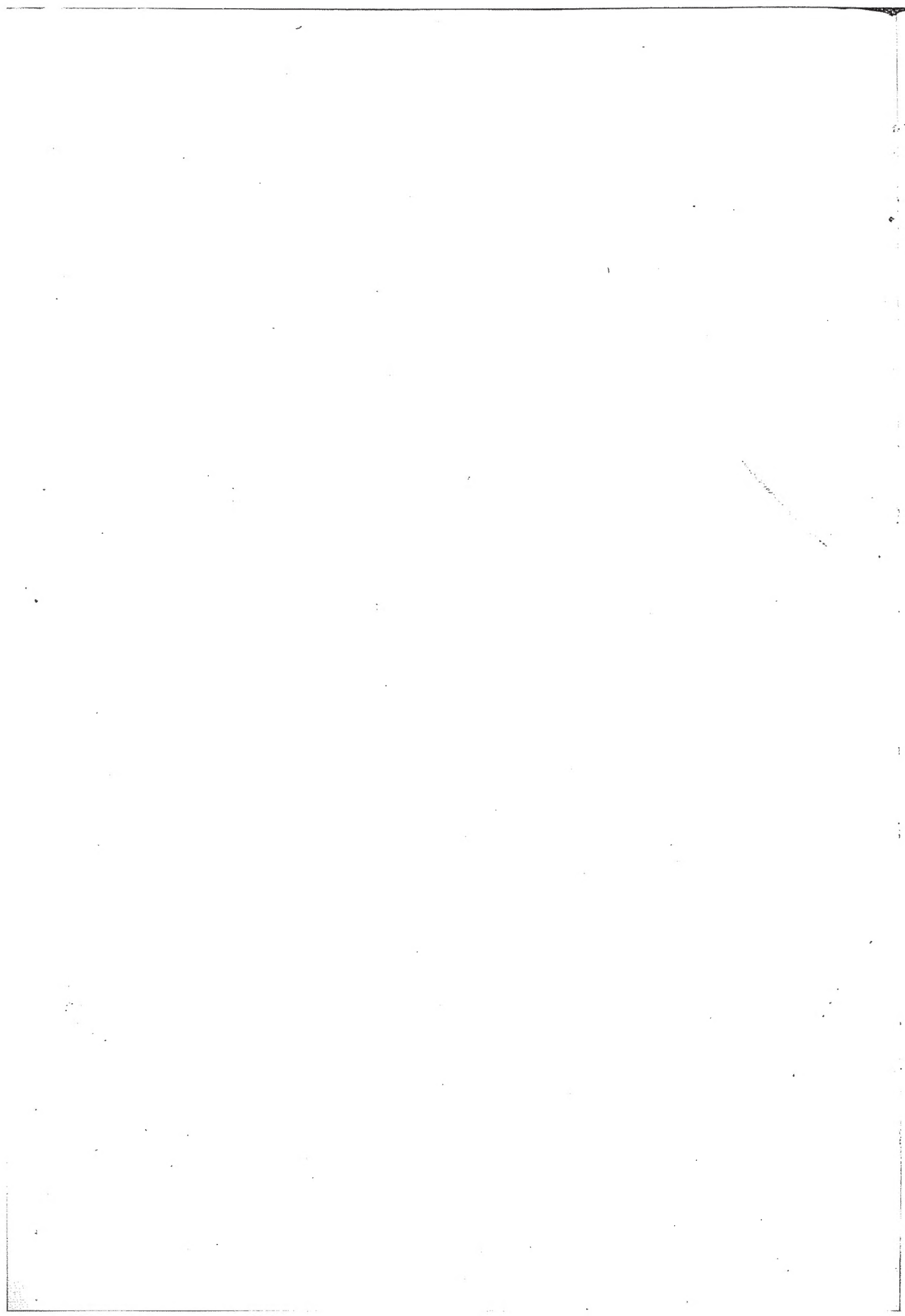
Ἡ Ἐφημερίδα «Ἀκρόπολις» τῆς 13 Ἰουνίου 1941,
πού περιέχει τήν ἐπίσημη γερμανική
ἐκθεση γιά τήν Μάχη τῆς Κρήτης

Χειρόγραφο κείμενο τοῦ στρατηγοῦ Γ. Τσολάκογλου
σχετικό μέ τίς προγραμματικές ἀρχές
τῆς κατοχικῆς κυβερνήσεώς του.

Χειρόγραφο τοῦ ραδιοεκφωνητῆ Κων. Σταυρόπουλου.
Ἀπ' αὐτό τό κείμενο διάβαζε τὰ συνθήματα
ἐνῶ ἔμπαιναν οἱ Γερμανοί στήν Ἀθήνα.

4. Καρτέλα ἐπιτάξεως, πού ἔπρεπε νά ἀναρτηθεῖ
σέ ὅσα οἰκήματα εἶχαν ἐπιταχθεῖ
γιά νά στεγασθοῦν Γερμανοί ἀξιωματικοί.

ARCHIVE: The Fourth

ἡ εἴσοδος τῶν Γερμανῶν
σπὴν ᾿Αθήνα
καὶ ἡ Μάχη τῆς Κρήτης

Δημοσδένη Κούκουνα

ἡ εἴσοδος τῶν Γερμανῶν
σπὴν ᾿Αθήνα
καί ἡ Μάχη τῆς Κρήτης

᾿Απρίλιος - Μάϊος 1941

᾿Εκδόσεις «Μέτρον»

© Copyright 1983 by Demosthenes Koukounas

Κεντρική διάθεση: Έκδόσεις «Μέτρον», Έρενστρώλε 31, τηλ. 337.208, Ταχ. Θυρίς 108, Πάτρα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	9
ΜΕΡΟΣ Α΄: Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ	11
Ένα παράδοξο έπεισόδιο	13
Περιμένοντας τούς Γερμανούς	17
Οι πρώτοι Γερμανοί στην Αθήνα	18
Η παράδοση της Αθήνας	22
Στό σπίτι του Γερμανού πρεσβευτή	27
«Φέρνουμε την ειρήνη...»	28
Ο Στοῦμε στον Χρύσανθο	30
Τά πρώτα καταπιεστικά μέτρα	32
Απελευθέρωση γερμανοφίλων	35
Ποιός κυβερνά;	38
Ο Τσολάκογλου σχηματίζει κυβέρνηση	40
Οι παράγοντες επικροτούν	46
Ένας λόγος του Χίτλερ	49
ΜΕΡΟΣ Β΄: Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ	53
Οι Άγγλοι για την Κρήτη	55
Γεώργιος Β΄ και Τσουδερός στην Κρήτη	59
Ελληνικές άνησυχίες για την άμυνα	62
Τά νησιά στους Τούρκους!	64
Η έπιχείρηση «Ερμής»	67
Ο Φράϋμπεργκ αρχιστράτηγος	73
Οι έλληνοσυμμαχικές δυνάμεις	76
Οι δυνάμεις των Γερμανών	77
Η επίθεση έκδηλώνεται	78
Η δεύτερη ήμερα: 21 Μαΐου	84
Απόπειρα εισβολής από τη θάλασσα	88
Μιά προβολή γερμανικών επίκαιρων	89
Η βασιλική διαμονή στην Κρήτη	93
Ο δρόμος για την Αλεξάνδρεια	97
Η μάχη συνεχίζεται σφοδρή	103
Η μάχη τελειώνει	107
Συνθηκολόγηση με τούς Γερμανούς	111
Η καταστροφή του Κανδάνου	114
Ο Τσολάκογλου για την Κρήτη	117
Η διοίκηση της κατεχομένης Ελλάδος	119
Βιβλιογραφία	123
Εύρετήριο Όνομάτων	125

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μετά τό βιβλίο «Ή γερμανική είσβολή καί ή συνθηκολόγηση», κυκλοφορεί «Ή είσοδος τών Γερμανών στήν Ἀθήνα καί ή Μάχη τής Κρήτης» στά πλαίσια τής σειράς «ΚΑΤΟΧΗ, ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ».

Γίνεται –μέ τήν χρήση έπίσημων κειμένων, κατά κανόνα– μία έκτεταμένη παρουσίαση τών ιστορικῶν γεγονότων πού άφορούν τίς πρώτες μέρες τής Κατοχής στήν έλληνική πρωτεύουσα, μέ τήν συνοδεία σχετικοῦ φωτογραφικοῦ υλικοῦ. Πολλές άπό τίς φωτογραφίες, πού προέρχονται άπό τό προσωπικό άρχείο τοῦ συγγραφέα, δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά, ένῶ παρουσιάζονται ντοκουμέντα άγνοημένα μέχρι σήμερα. Ἐδῶ θά πρέπει νά σημειωθεί ὅτι ή κάπως περιληπτική άναφορά στά γεγονότα, πού σχετίζονται μέ τόν σχηματισμό τής πρώτης κατοχικής κυβερνήσεως δέν έχει άλλο λόγο, παρά τό ὅτι ένα προσεχές βιβλίο τής ίδιας σειράς θά άσχοληθεῖ άποκλειστικά μέ τήν Κυβέρνηση Τσολάκογλου, άπό τήν συγκρότησή της στίς 30 Ἀπριλίου 1941 μέχρι τήν πτώση της. Συνεπώς, θά δοθεῖ ή εύκαιρία νά άναπτυχθεῖ αυτό τό θέμα σέ εύρεία έκταση, χωρίς περιορισμούς.

Στό δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου, πού άφορά τή Μάχη τής Κρήτης, χρησιμοποιοῦνται καί νέα στοιχεῖα, προερχόμενα άπό τά άρχεία τοῦ Φόρειν Ὀφίς, πού άποδεσμεύτηκαν ὕστερα άπό τήν συμπλήρωση τριακονταετίας. Στοιχεῖα προέρχονται καί άπό άλλες πηγές, πού εἶναι άνέκδοτα ή ὄχι, μέσα στήν προσπάθεια νά παρουσιασθεῖ ή ιστορική αλήθεια αὐτούσια, χωρίς περικοπές ή παρεκκλίσεις.

Ἡ στήλη, πού βρίσκεται δίπλα άπό τό κυρίως κείμενο, παρουσιάζει κυρίως φωτογραφημένα άποκόμματα άπό τίς ήμερήσιες έφημερίδες τής έποχῆς –γι' αυτό ίσως σέ ὁρισμένα σημεία τά τυπογραφικά γράμματα νά τύχει νά μήν εἶναι άπόλυτα καθαρά. Ἐδῶ, θά πρέπει ὁ άναγνώστης νά έχει κατά νοῦ ὅτι τό πρωτότυπο υλικό άπ' ὅπου προέρχονται εἶναι έφημερίδες, πού έχουν ὑποστει τή μοιραία φθορά τοῦ χρόνου, γεγονός πού δικαιολογεῖ τυχόν τεχνικές άτέλειες αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

Τέλος, ή ικανοποιητική ὑποδοχή καί οἱ εύμενεῖς άντιδράσεις, πού προκάλεσε ή κυκλοφορία τοῦ πρώτου βιβλίου, έπιβάλλει νά εύχαριστήσουμε έγκάρδια τούς άναγνώστες. Ἰδιαίτερα εύχαριστοῦμε ὅλους ὅσους μέ έπιστολές, τηλεφωνήματα ή καί τηλεγραφήματα άκόμη, διατύπωσαν κολακευτικά λόγια γιά τό έργο. Τό γεγονός αὐτό μᾶς ένισχύει ήθικά καί μᾶς παρέχει τήν ικανοποίηση ὅτι ή προσπάθειά μας νά παρουσιάσουμε άδέσμευτα, άντικειμενικά, χωρίς προκαταλήψεις καί μακρυά άπό πολιτικές σκοπιμότητες, ΟΛΗ τήν αλήθεια γιά τή συγκλονιστική περίοδο 1941-44, βρίσκει τήν άνταπόκριση πού προσδοκούσαμε.

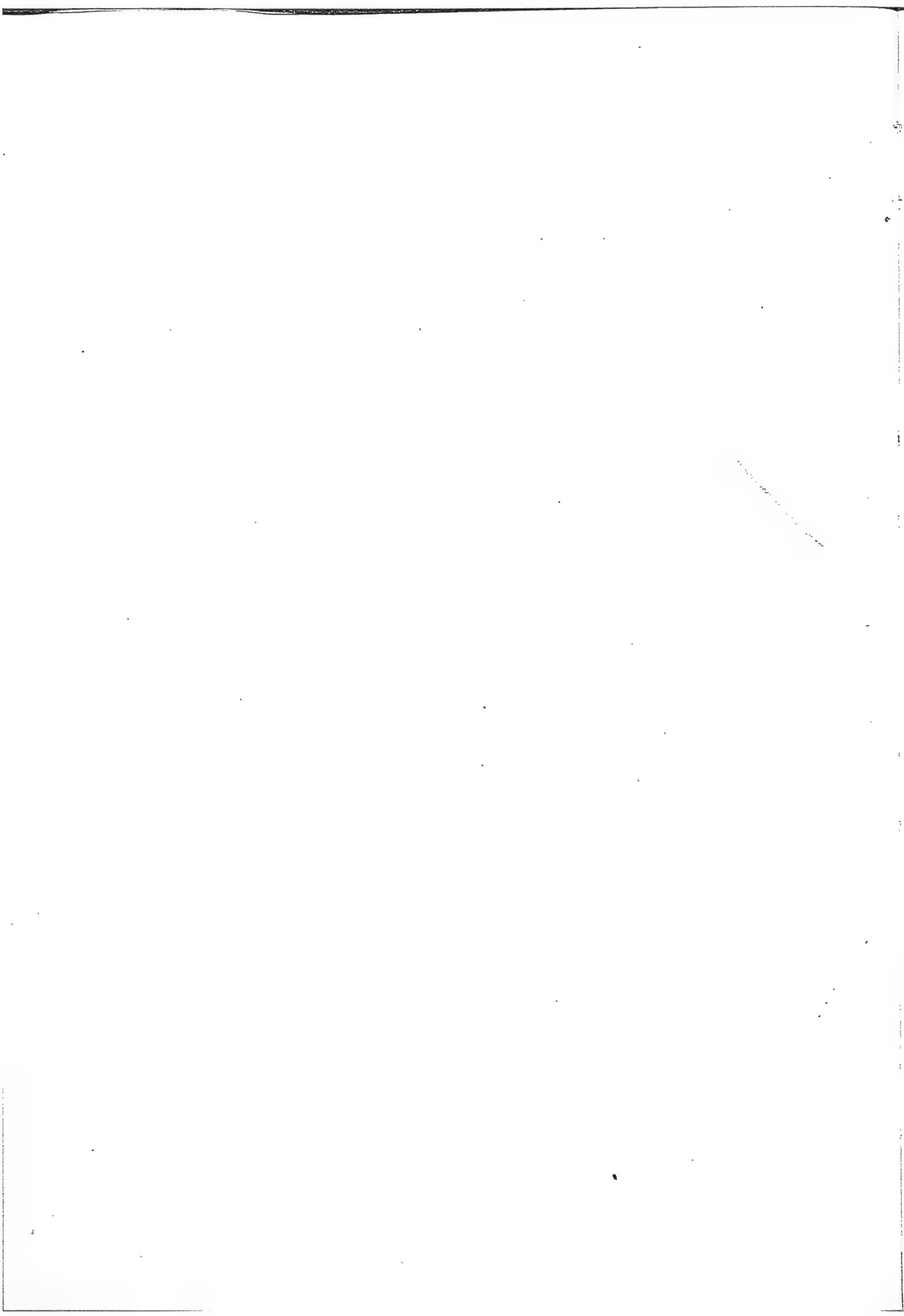
Ἐπιθυμία μας εἶναι νά προσφέρουμε σέ άναγνώστες ιστορικῶν έργων καί ὄχι μυθιστορημάτων, σέ εκείνους πού έζησαν τά γεγονότα τής έποχῆς ή σέ εκείνους πού θέλουν νά τά γνωρίσουν, μία υπεύθυνη θεώρηση τής έλληνικῆς ιστορίας αὐτῶν τῶν έτών. Χωρίς νά προσθέτουμε ψεύδη, χωρίς νά άφαιροῦμε μέρος τής αλήθειας, χωρίς νά παραπλανοῦμε. Ἀπλά καί μόνο, χρησιμοποιώντας τά ντοκουμέντα καί τά γεγονότα.

μέρος πρώτο

ἡ εἴσοδος τῶν Γερμανῶν
στήν 'Αθήνα

ΕΝΑ ΠΑΡΑΔΟΞΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

Κατά τή διάρκεια του έλληνογερμανικού πολέμου, τόν 'Απρίλιο 1941, είχε συμβεί στην 'Αθήνα ένα πρωτοφανές γιά τά διεθνή διπλωματικά χρονικά γεγονός. Μετά τήν επίδοση του γερμανικού τελεσίγραφου στόν πρωθυπουργό Κοριζή τό πρωϊ της 6ης 'Απριλίου 1941, ό Γερμανός πρεσβευτής στην 'Αθήνα πρίγκιπας 'Ερμπαχ καί οί διπλωματικοί υπάλληλοι της πρεσβείας μέ τίς οικογένειές τους, παρέμεναν ανενόχλητοι καί κυκλοφορούσαν επίδεικτικά μέ τίς στολές καί τά πολυτελή αυτοκίνητά τους στους δρόμους της πρωτεύουσας, σέ όλο τό διάστημα τών έλληνογερμανικών συγκρούσεων.

Λίγες μέρες πρίν τήν αναχώρηση της Κυβερνήσεως Τσουδερού γιά τήν Κρήτη, ό 'Αγγλος πρεσβευτής σέρ Μάικλ Πάλαιρετ πίεσε τήν κυβέρνηση νά υποχρεωθούν ό Γερμανός πρεσβευτής μαζί μέ τίς εκατοντάδες τών υπαλλήλων του, νά μεταφερθούν στην Κρήτη σάν αιχμάλωτοι πολέμου, καταργουμένης της άσουλίας τους. Τό απόγευμα της 21ης 'Απριλίου, ό ανώτερος διπλωματικός υπάλληλος Γάφος επισκέφθηκε τόν Γερμανό πρεσβευτή 'Ερμπαχ καί τόν ειδοποίησε νά έτοιμασθί μαζί μέ τό προσωπικό του γιά αναχώρηση. Στην άρχή ό 'Ερμπαχ δέχθηκε, άφού πρίν ζήτησε ή μεταφορά τους νά είναι άσφαλής.

Μετά όμως έστειλε στόν πρωθυπουργό καί ύπουργό 'Εξωτερικών 'Εμμ. Τσουδερό τόν πρεσβευτή της Σουηδίας, πού μετά τήν 6η 'Απριλίου είχε αναλάβει τήν προστασία τών γερμανικών συμφερόντων στην 'Ελλάδα, ό όποιος διαβίβασε τήν δήλωση του 'Ερμπαχ όπi μόνο μέ τήν χρησιμοποίηση βίας θά άφηνε τήν πρεσβεία του.

'Υστερα άπ' αυτή τήν ξαφνική εξέλιξη έγινε σύσκεψη μεταξύ Βασιλέως, πρωθυπουργού καί 'Αγγλου πρεσβευτή, ό όποιος επέμεινε πιεστικά στην ιδέα έξαναγκασμού του Γερμανού πρεσβευτή καί του προσωπικού της πρεσβείας νά ακολουθήσουν στην Κρήτη τήν έλληνική κυβέρνηση, προτείνοντας επί πλέον τήν πάροχή βρετανικής στρατιωτικής βοήθειας γιά τήν πραγμάτωση αυτού του σχεδίου.

Μετά τήν σύσκεψη, ό 'Ελληνας πρωθυπουργός κάλεσε τόν Σουηδό πρεσβευτή, ό όποιος άφού ενημερώθηκε άρχισε διαπραγματεύσεις, πηγαινοερχόμενος μεταξύ ύπουργείου 'Εξωτερικών καί γερμανικής πρεσβείας, ένώ ένοπλοι άστυφύλακες κύκλωσαν τό κτίριο της πρεσβείας, έτοιμοι νά εισβάλουν καί νά συλλάβουν πρεσβευτή καί διπλωμάτες.

Καθώς οί διπραγματεύσεις συνεχίζονταν, έμφανίσθηκε μία

ΖΗΤΟΥΝΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ

ΣΤΗΝ ΑΓΝΟΥΜΕΝΩΝ

Παρακαλείται θερμότατα ό γνωρίζων τι περί του έφέδρου άνθυπιάτρου Βεζόρη Κωνσταντίνου του Δημητρίου, ΥΙ)β Συνοριακού Τομέως άχυρόν 18, Τ. Τ. 325, όπως ειδοποιήση τούς γονείς του, όδός Σταδίου 59, Μέγαρον Σίγγερ, τηλ. 23.395.

— Ό κ. 'Αντ. Γαρυφαλάς άπόστρατος ταγμαστάρχης Χωροφυλακής (όδός Πλουτάρχου 28 'Αθήναι) παρακαλεί τόν γνωρίζοντά τι περί της τύχης τών εξαδέλφων του στρατιώτου Καραουλάνη 'Αντωνίου Μ. 815 7ος Λόχος Τ. Τ. 235, έφέδρου χωροφύλακος Κανταρίτζη Μιχαήλ Διοικήσεως Χωρ)κής Αράμπε, στρατ. Ν. Γαρυφαλά ΧΙ Γ Μοίρας Πυροβολικού Μεταγωγικά Σώματος Τ.Τ. 235 καί στρατ. άνεψιού του Δημ. Γαρυφαλά 11ου Λόχου Κέντρου εκπαιδευσεως Τριπόλεως όπως εύαρεστηθή νά τόν πληροφορήση σχετικώς (Πλουτάρχου 28 'Αθήναι).

— Παρακαλείται ό γνωρίζων τι περί της τύχης του στρατιώτου Καίναδά Φαίδωνος 17ος 'Όρχος Πυροβολικού 3 Συζυγαρχία Τ. Τ. 251, νά ειδοποιήση τόν πατέρα του Νικόλαον Καίναδάν όδός Δερινγύ 10, 'Αθήναι.

— Ό 'Ιωάννης Μορώνης άπό τά Κρέστανα 'Ολυμπίας Ν. 'Ηλείας ζητεί πληροφορίας διά τόν άδελφόν του λοχαγόν πεζικού Μορώνην Γεώργιον άπηρετούντα εις τήν μονάδα 1590 Τρίτον τάγμα. 4. Τ. Τ. 870. 'Ο γνωρίζων τ: δύναται ν' άποταθή εις τήν όδόν Μαυρομυχάλη 182 β' οικίαν κ. Μελά.

— 'Η Μερότη Πανταζή παρακαλεί τούς γνωρίζοντας διά τήν τύχην του στρατιώτου Κ. Ζαγοράρη, 92ον Σύνταγμα, Β' Λόχος, 1ον Τάγμα, Τ. Τ. 732 καί Ναπολέοντος Παπανικολάου, Τομέως Παρανεστίου, Λόχος Διαβιβάσεων, νά τήν ειδοποιήσουν όδός Βοσσίλα 71, 'Αθήνας.

— 'Η κ. Αολότα Τσουμπρή παρακαλεί τόν σύζυγόν της στρατιώτην Στ. Τσουμπρήν νά τήν ειδοποιήση πού εδρίσκεται ή νά της γράψη διότι άνησυχεί.

— Ό Γ. Καραβάς ειδοποιεί τήν 'Ασπασίαν Καραβά, Βόλον, ότι εδρίσκεται εις 'Αθήνας.

— 'Η οικογένεια Π. Λουκάκου, Ασκαράτου 1, 'Αθήναι, παρακαλεί νά τήν πληροφορήσουν διά τήν τύχην του υιού της αλιού 'Ανδρ. Λουκάκου, Κ.Α.Υ. Αυτοκινήτων, Τ.Τ. 652.

— 'Η κ. 'Αννα Μικωνίου, Μάρκου Ριπότσουρη 67 'Αθήναι, παρακαλεί νά ειδοποιηθή ό σύζυγός της Πέτρος Μικωνίος Συναγματού Αραγουμάνου 2ον Τάγμα, 2α Πυροβολαρχία, Τ.Τ. 212, ότι κατοικεί εις τας 'Αθήνας.

— 'Η δίς 'Ελ. Καρακάλλου έρατρή διά τόν Σπ. Γεώργην, 25ον Σύνταγμα Πεζικού, 3ος Λόχος, Τ.Τ. 315.

— 'Η Τατία Ύάρη, όδός Δούριδος 4, Παγκράτι, 'Αθήναι, ζητεί πληροφορίας διά τόν γαμβρόν της Ν. Μπασιλέσαν, άπηρετούντα εις τόν 3ον Σώμα Μηχανικού Παύλου Μελά.

— 'Η κ. Γρίδα, Καστορίας 43, παρακαλεί νά τήν πληροφορήσουν διά τόν άπελθοντα Νασαδούσαν 'Αθανάσιον 39, Τ.Τ. 693.

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.).—
 *Αντιπρόσωπος του ήμιοπισήμου
 γερμανικού πρακτορείου ἐν Βε-
 λυγγραδίῳ ἐπιστέλλει ἐκεῖθεν ὅτι
 δύο μόλις ἑβδομάδας μετὰ τὴν
 εἰσοδὸν τῶν γερμανικῶν στρα-
 τευμάτων εἰς τὸ Βελυγράδιον ὄ-
 χι μόνον ἀποκατεστάθη ἡ τάξις
 καὶ ἡ ἀσφάλεια, ἀλλὰ τὸ κοινὸν
 ἀπέκτησεν γενικῶς τὸ αἶσθημα
 ὅτι ἡ ζωὴ ἐπανέρχεται βαθμη-
 δὸν εἰς τὸν ρυθμὸν, μὲ τὸν ὁποῖ-
 ον ἐβίωνε πρὸ τῶν ἐχθροπραξι-
 ῶν. Οἱ δρόμοι ἐκαθαρίσθησαν
 συστηματικῶς ἀπὸ τοῦς σωροῦς
 τῶν ἐρειπίων, οἱ ὁποῖοι εἶχον
 σχηματισθῇ. Αἱ οἰκίαι, αἱ ὁποῖαι
 εἶχον ὑποστῇ ρήγματα καὶ ἡπει-
 λούντο νὰ καταρρεύσουν ἐπε-
 σκευάσθησαν, φάλαγγες αἰχμα-
 λώτων διηυθέτησαν κατὰ ἐδάφη ὅ-
 που εἶχον ἐπέλθει καταστροφαί.
 Εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς κατα-
 λήψεως ἡ κίνησις τῶν αὐτοκινή-
 των ἐγένετο ἐντατικώτερα ἀπὸ
 πρὶν, δεδομένου ὅτι μὴ μόνον
 μηχανοκίνητος γερμανικὴ με-
 ραρχία διαθέτει περισσότερα αὐ-
 τοκίνητα, παρ' ὅσα ἡ Γιουγκο-
 σλαβία διαθέτει πρὶν. Γερμανοὶ
 ἐκκονίζον εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν
 τροχαίαν κίνησιν. *Αντικατεστά-
 θησαν τώρα ὑπὸ τῆς Ἀστυνομίας
 τοῦ Βελυγραδίου. Αἱ ζωτικώτε-
 ραι τροchioδρομικαὶ γραμμαὶ ἐ-
 πανέλαβον τὴν λειτουργίαν τῶν
 ἀπὸ τῆς Κυριακῆς. *Αλλὰ πρὸ
 παντὸς τὰ γερμανικὰ στρατεύμα-
 τα κατάρθωσαν ἐν χρονικῷ δια-
 στήματι σχετικῶς μικρὸν νὰ ἐπα-
 ναφέρουν προσωρινῶς εἰς κατὰ-
 στασιν λειτουργίας τὸν ηλεκτρικὸν
 δίκτυον, τὸσον διὰ τὸν φωτισμὸν,
 ὅσον καὶ διὰ τὴν κίνησιν. Τὸ
 σπουδαιότερον ζήτημα τῆς ὑδρεύ-
 σεως ἐλύθη προσωρινῶς. *Ἐσχνη-
 ματίσθησαν μεγάλα δημοτικὰ
 δεξαμεναὶ εἰς τὰς διαφόρους συ-
 νοικίας, ὁπότεν ὑδρεύεται ὁ πλη-
 θυσμός. *Ο γερμανικὸς στρατὸς
 ἐπίσης ἤρχισε νὰ διενέμῃ τρι-
 φίμα. *Ἐπίσης ἐγένοντο πολλοὶ ἐμ-
 βολιασμοὶ πρὸς πρόληψιν διαφό-
 ρων ἐπιδημικῶν νοσημάτων. *Ἐ-
 πανελήφθη ἡ διανομὴ γάλακτος
 καὶ λαχανικῶν.

Η ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

Αἱ γερμανικαὶ ἀρχαὶ κατοχῆς
 εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐπέδοθον εἰς
 τὸ νὰ ἱκανοποιήσουν τὰς πνευμα-
 τικὰς ἀνάγκας τοῦ πληθυσμοῦ.
 Οὕτω ἰδρύθη μία νέα καθημερινὴ
 ἐφημερίς, ἐκδιδομένη εἰς σερβι-
 κὴν γλῶσσαν, ὑπὸ τὸν τίτλον
 «*Οφτίνσε Νοβίνε» (Δημαρχιακὰ
 Νέα) ὅπου δημοσιεύονται πλει-
 οστά ἐγκύκλιοι καὶ προκηρύξεις
 αἱ ὁποῖαι ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ
 ἐκδοθῶν. *Ἡ ἐφημερίς αὕτη, δη-
 μοσιεύει ἐξ ἑαυτοῦ, τὰς πληροφο-

ἐπιτροπὴ πού ἐκπροσωποῦσε τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν ὑπαλλήλων
 τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Τὴν ἀποτελοῦσαν ὁ γενικὸς
 διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου καὶ ὁ διευθυντὴς Πολιτικῶν
 Ὑποθέσεων, οἱ ὁποῖοι ἐπισκέφθησαν τὸν Βασιλέα Γεώργιο Β' καὶ
 τὸν Ἐμμ. Τσουδερό, πού τοὺς εἶπαν:

α. *Ο Γερμανὸς πρεσβευτὴς ἦταν διαπιστευμένος στὴν
 Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, ἡ ὁποία σύμφωνα μὲ τὰ διεθνή νόμιμα ἦταν
 ὑποχρεωμένη νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀσφάλειά του.

β. Συνεπῶς δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ λόγος γιὰ τὴν ἀπαίτηση ξένης
 συμμαχικῆς πρεσβείας νὰ ἀσκηθεῖ βία ἐναντίον του.

γ. *Ἡ συμμόρφωσις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸ
 Διεθνὲς Δίκαιο ἀποτελεῖ ζήτημα τιμῆς γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

δ. *Ἄν ὑπῆρχε πρόθεσις ἢ μεταφορὰ τῶν Γερμανῶν
 διπλωματῶν νὰ γίνῃ μὲ ἑλληνικὸ ἐπιβατηγὸ πλοῖο, τὸ πλοῖο αὐτὸ
 ὑπῆρχε πιθανότητα νὰ βυθιζόταν ἀπὸ γερμανικὰ πλοῖα, ὅπως
 βυθίζονταν σωρηδὸν ἐκεῖνες τῖς μέρες τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα, ὁπότε
 θὰ εἶχαμε τρομερὰ ἀντίποινα πού θὰ ἔθεταν σὲ κίνδυνον, τόσο τὴν
 ἀσφάλεια τῶν Ἑλλήνων διπλωματικῶν ὑπαλλήλων (τρεῖς
 πρεσβευτὲς καὶ 150 ὑπάλληλοι βρίσκονταν στὴν Γερμανία), ὅσο
 καὶ γιὰ τὴν τύχη τῆς Ἀθήνας, πού θὰ βομβαρδιζόταν.

Στὴν συνέχεια, ἡ ἐπιτροπὴ δήλωσε ὅτι, ἂν γινόταν
 πραγματικότητα ἡ κυβερνητικὴ ἀπόφασις, οἱ ὑπάλληλοι τοῦ
 ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν θὰ ὑπέβαλαν ὁμαδικὰ τὴν παραίτησίν
 τους.

*Ἐπειτα ἀπὸ τῖς ἀπροσδόκητες αὐτὲς ἐξελίξεις, ἐγίνε νέα
 σύσκεψις μετὰξὺ Βασιλέως, Τσουδεροῦ καὶ Πάλαιρετ. Πρὸ τῆς
 ἀπηχίσεως, πού θὰ εἶχε στὴν κοινὴ γνώμη τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἡ
 γνωστοποίηση τῆς ὁμαδικῆς παραιτήσεως τῶν ὑπαλλήλων σὲ
 τέτοιες στιγμὲς, ὁ Ἄγγλος πρεσβευτὴς συμφώνησε νὰ ματαιωθεῖ
 αὐτὸ τὸ σχέδιο.

*Ο πρωθυπουργὸς Τσουδερός κάλεσε τὸν πρεσβευτὴ τῆς
 Σουηδίας καὶ τοῦ ἀνακοίνωσε ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση μὲ
 πνεῦμα ἀνωτέρας ἀντιλήψεως καὶ σεβόμενῃ τῖς ἀρχὲς τοῦ
 Διεθνoῦς Δικαίου, δέχεται μὲν νὰ μὴν ὑποχρεωθεῖ ὁ πρεσβευτὴς
 τῆς Γερμανίας νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ στὴν Κρήτη, ὁφείλει ὅμως
 ἐντὸς 24 ὥρων νὰ ἀναχωρήσῃ γιὰ τὴν Τουρκία μὲ ἐπιβατηγὸ
 πλοῖο, γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ ὁποῖου θὰ ληφθοῦν ὅλα τὰ κατάλληλα
 μέτρα.

Τελικὰ, δὲν χρειάστηκε νὰ φύγῃ ὁ Γερμανὸς πρεσβευτὴς,
 διότι πρὸ τῆς παρελεύσεως τῆς προθεσμίας πού εἶχε ταχθεῖ,
 ἔφυγε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση γιὰ τὴν Κρήτη — τὰ ξημερώματα
 τῆς 23ης Ἀπριλίου.

Σ' ὅλο αὐτὸ τὸ θέμα ἀναφέρονται καὶ δύο τηλεγραφήματα πού
 ἀνταλλάχθηκαν μετὰξὺ τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑπουργείου
 Ἐξωτερικῶν Ἀν. Δελμούζου καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ Τσουδεροῦ,
 πού ἤδη βρισκόταν στὴν Κρήτη. *Ο Δελμούζος τὴν ἐπομένη τῆς
 ἀναχωρήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως στὴν Κρήτη, ἔστειλε

οδηγίες στις ελληνικές πρεσβείες, πού βρίσκονταν σέ ούδέτερες χώρες, νά ἐμφανίσουν τήν ἀπελπιστική κατάστασή πού ἐπικρατοῦσε στίς ἐπαρχίες ἀπό ἀποψη ἐπισιτισμοῦ καί συνεννοούμενοι μέ τήν Κυβέρνηση Τσουδεροῦ νά διευκολύνουν τήν ἀποστολή τροφίμων στήν Ἑλλάδα ἀπό τούς ξένους. Ἐπ' αὐτοῦ ὁ πρωθυπουργός ἀπαντᾷ:

Γενικόν Διευθυντήν ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν

Ἰμέτερον 13.219

Φρονῶ ὅτι δέν ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπεμβάσεως παρά ἀναφερομέναις κυβερνήσεσιν ὅπως φροντίσουν. Γερμανία, διὰ τόν πρεσβευτήν τῆς ὁποίας ἀνώτατοι ὑπάλληλοι τοῦ ἡμετέρου ὑπουργείου ἔφθασαν εἰς κρίσιμον στιγμήν ἔθνους ἀπειλήσουν παραίτησιν ἵνα μή δυσαρεστήσουν Γερμανίαν καί ἵνα σώσουν Διεθνές Δίκαιον, θέλει φροντίσει περί ὧν. Ὑποθέτω καί ἐξ ἐξετάσεως τοῦ περιεχομένου τηλεγραφήματός σας ὅτι ἤδη ἀντιλαμβάνεσθε τήν ἀξίαν πού ἔχει τό νά μή εἴμεθα πείσμονες καί σχολαστικοί ἀπέναντι Ἀγγλων.

Ἀδιαφόρως τούτων θέλω φροντίσει δέοντα. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι διὰ νά ἐπιτύχωμεν, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς εἰλικρινοῦς καί ἐντίμου στάσεώς μας ἀπέναντι ζητημάτων ἅτινα προκύπτουν διὰ ὑποχωροῦντας Ἀγγλους. Διότι συζητήσεις θυζαντιναί καί εἰς ἰδιοτροπίας των ἀκόμη θά εἶναι ὀλέθριαι διὰ τήν συμπάθειαν συνεργατῶν.

ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ

Ὁ γενικός διευθυντής τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ὁ ὁποῖος παρέμενε στήν Ἀθήνα, μέ τό ἀκόλουθο τηλεγράφημά του διαμαρτύρεται γιά τίς εἰρωνικές βολές τοῦ Τσουδεροῦ:

Αὐτοῦ Ἐξοχότητά Πρωθυπουργόν

Χανιά

Ἰμέτερον ἀριθ. Ι

Ἀδίκος κατηγορία ὅτι ἠθελήσαμεν φανῶμεν εὐάρεστοι Γερμανίαν θλίβει ἰδιαίτέρως, τοσοῦτω μᾶλλον καθόσον Α. Μεγαλειότης ὅσον καί ἡμεῖς ἀνεγνωρίσατε ὀρθότητα ἡμετέρας εἰσηγήσεως. Ἐχομεν τήν πεποίθησιν καί τήν ἱκανοποίησιν, ὅτι διὰ εἰσηγήσεώς μας δέν ἐξετέθη τιμὴ Ἑλλάδος, ἀλλά καί ἴσως ἀπεφεύχθη παρεξήγησις ὅτι Ἀγγλοι δέν λαμβάνουσιν ὑπ' ὄψιν ἀνεξαρτησίαν μικρῶν κρατῶν. Στάσις ἐντιμος καί εἰλικρινής ὑπαλλήλων ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ἀπέναντι προκυπτόντων ζητημάτων, δέν δύναται τεθῆ ἐν ἀμφιβόλῳ, ὡς ἐπίσης οὔτε πατριωτισμός καί ἀφοσίωσις αὐτῶν εἰς τά καθήκοντά των.

ΔΕΛΜΟΥΖΟΣ

Λήγοντας αὐτό τό ἐπεισόδιο, ὁ πρεσβευτής τῆς Γερμανίας, πού παρέμενε στήν Ἀθήνα μετά τήν κήρυξη τοῦ ἐλληνογερμανικοῦ πολέμου, ἐπειδή ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση δέν μπορούσε νά διαθέσει ἐλληνικό πλοῖο γιά τήν ἀσφαλή μεταφορά του σέ οὔδέτερη χώρα, διέφυγε τόν κίνδυνον νά ἀπαχθεῖ καί νά

ρίας, τὰς ὁποίας παρέχει το ἐν Βελιγραδίῳ Γραφεῖον τοῦ Ἡμιεπισήμου Γερμανικοῦ Πρακτορείου καί πρό παντός τὰ Γερμανικά καί Ἰταλικά στρατιωτικά ἀνακοινωθέντα. Γίνεται σκέψις περί ἐκδόσεως καί ἄλλων ἐφημερίδων. Ὁ ραδιοφωνικός σταθμός ἐπανήρχισε τήν λειτουργίαν του καί τέλος ὁ μεγαλύτερος καί μᾶλλον συγχρονισμένος κινηματογράφος τοῦ Βελιγραδίου ἐπανελάσθε τὰς παραστάσεις του.

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.). — Ἀγγέλλεται ἐξ Ἀγκύρας ὅτι ὁ τουρκικὸς Τύπος, καίτοι διὰ λόγους γενικῆς πολιτικῆς προσπαθεῖ ἀκόμη νά μειώσῃ τήν ἔκτασιν τῆς ἀγγλικῆς καταστροφῆς ἐν Ἑλλάδι, διαπιστώνει τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἀγγλικὴ ἥττα εἰς τὰ Βαλκάνια εἶχε συντριπτικὴν ἐπίδρασιν διὰ τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν καί τὸ στρατιωτικόν της γόητρον εἰς τοὺς τουρκικοὺς κοινοβουλευτικοὺς κύκλους. Ἡ ἐπικρατοῦσα εἰς τοὺς ἐν λόγῳ κύκλους τῆς Ἀγκύρας πεποίθησις εἶναι ὅτι ἡ Ἀγγλία ἔδωκεν ἄλλην μίαν ἀρκετὰ ζωηρὰν ἀπόδειξιν ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν καί τὴν ἀποτελεσματικότητά της βοηθείας της. Ἡ ἐντύπωσις αὕτη παρήχθη εἰς τοὺς κριτικοὺς κοινοβουλευτικοὺς κύκλους διότι κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Ἡντεν εἰς Ἀγκυραν οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἀγγλίας καί προπαγανδίζοντες ὑπὲρ αὐτῆς ἐπέμεναν νά ἐξαίρουν τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν ὡς παράδειγμα τῆς ἀγγλικῆς προθυμίας πρὸς ὑποστήριξιν καί βοήθειαν οἰασδήποτε χώρας, ἡ ὁποία ἀπεφάσιζε νά ταχθῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ἀγγλων.

Εἰς τοὺς οὐδετέρους διπλωματικούς κύκλους τῆς Ἀγκύρας ἐσχηματίσθη ἡ ἐντύπωσις, ὅτι μετὰ τὴν ἀγγλικὴν καταστροφὴν ἐν Ἑλλάδι, ἐχάθη πᾶσα ἐλπίς ὅπως πεισθοῦν ἢ ἐλκυσθοῦν οἱ Τούρκοι κυβερνῆται ἢ πολιτικοὶ νά ρίψουν τὴν Τουρκίαν εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Ἀγγλίας, ἐπὶ τῇ ἀπλῇ ὑποσχέσει ὅτι θά παρείχτο βοήθεια.

ΑΚΑΤΑΝΟΗΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Παραλλήλως, ὁ τουρκικὸς Τύπος ἐπικρίνει ζωηρῶς τὴν ἀμερικανικὴν διπλωμασίαν ἡ ὁποία παρέσχεν εἰς τὰ Βαλκανικὰ κράτη ὑποσχέσεις περὶ παροχῆς βο-

ηθειῶν, χωρίς όμως νά τās τη-
ρήση.

Ἡ «Γενὴ Σπαμπάχ» γράφει:

«Πρόκειται περὶ ζητήματος
τὸ ὁποῖον οἱ ἐμπειροτέχνηαι θὰ
δυσνηθοῦν νά ἐννοήσουν καὶ
νά ἐξηγήσουν, ἀλλ' ἀντιπροσω-
πεύει αἰνίγματα σκεττεινά διὰ
τὸν συνήθη ἄνθρωπον».

«Καθημερινή»
30 Ἀπριλίου 1941

μεταφερθεῖ σπὴν Κρήτι, ἀπ' ὅπου ποῖός ξέρει ποῦ θὰ τὸν
πῆγαιναν οἱ Ἕλληνοί.

Οἱ ὑπάλληλοι τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν ὅμως δέν
ἀπόφυγαν τὴν ὁμαδική παραίτησή τους. Ὁχι γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό,
ποῦ ὅπως εἶπαμε εἶχε λήξει ὁμαλῶς, ἀλλὰ γιατί ἀρνήθηκαν νά
ξαναορκισθοῦν σπὴ νέα Κυβέρνηση Τσολάκογλου, ἐπειδὴ στόν
ὄρκο τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων περιλαμβανόταν καὶ μιά φράση
περὶ «ὑπακοῆς στίς Ἀρχές Κατοχῆς».

ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΥΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥΣ

Τό πρωί τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ, 27 Ἀπριλίου 1941, ἡ Ἀθήνα ξυπνοῦσε τρομαγμένη. Ὡλη τῇ νύχτα τὴν ἀνατάραζαν ὑπόκωφοι κρότοι ἀπὸ ἐκρήξεις ἀποθηκῶν πυρομαχικῶν, πού —γιά νά μή πέσουν στά χέρια τῶν Γερμανῶν— καίγονταν στά προάστεια τῆς Ἀθήνας καί τοῦ Πειραιᾶ. Ἀπὸ νωρίς τό πρωί, γερμανικά ἀεροπορικά σμήνη πετοῦσαν ἐπιδεικτικά σέ χαμηλό ὕψος πάνω ἀπὸ τὴν ἐλληνική πρωτεύουσα καί τίς γειτονικές περιοχές.

Κλεισμένοι στά σπίτια τους οἱ Ἀθηναῖοι περίμεναν μέ ἀγωνία καί ἀνησυχία τὴν εἰσοδο τῶν κατακτητῶν. Ἀσχημα συναισθήματα τοὺς ἐπνίγαν καί τοὺς γέμιζαν συγκίνηση. Μέσα ἀπὸ τὰ σπίτια τους, μέ κλειστά τὰ παράθυρα, παρακολουθοῦσαν τίς ἐξελίξεις, πού μετέδιδε τό ἐλεύθερο ἀκόμη ραδιόφωνο.

Οἱ ἐφημερίδες, πού τυπώθηκαν ἐκεῖνο τό πρωί, ἀλλά δέν πρόλαβαν νά διανεμηθοῦν, ἀνέφεραν ὅτι ἀποστρατεύθηκε ὁ ἀντιστράτηγος Ἀλέξ. Παπάγος, ὅτι χορηγήθηκε ἀμνηστία σέ ὅλα τὰ πολιτικά ἀδικήματα πού εἶχαν διαπραχθεῖ μέχρι τότε στὴν Κρήτη καί ὅτι ὁ πρωθυπουργός Ἐμμ. Τσουδερός ἀναλάμβανε καί τό ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν, ἐνῶ τό ὑπουργεῖο Ἀγορανομίας ὁ ὑπουργός Ἐσωτερικῶν καί Δημ. Τάξεως Κων. Μανιαδάκης.

Ὁ Ραδιοφωνικός Σταθμός Ἀθηνῶν κάθε πέντε λεπτά μετέδιδε τὴν ἀκόλουθη διαταγή τῆς μόνης κυβερνητικῆς ἀρχῆς πού παρέμενε στὴν ἐλληνική πρωτεύουσα, τοῦ Ἀνώτερου Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Ἀττικοβοιωτίας, τοῦ στρατηγοῦ Χρ. Καβράκου, πού δολοφονήθηκε στά Δεκεμβριανά:

Ἀριθ. Πρωτ. 6978

ΔΙΑΤΑΓΗ

Λόγῳ ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης διατάσσω τὰ κάτωθι:

1. Νά διακοπῇ πᾶσα κίνησις ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ καί τοῖς προαστείοις.
2. Ἀπαντα τὰ καταστήματα θά ᾧσι κλειστά.
3. Οἱ κάτοικοι εἰς τὰς οἰκίας των.
4. Οἱ στρατιωτικοὶ θά παραμείνουν εἰς τοὺς στρατῶνας καί τὰ καταστήματα ἐν αὐστηρᾷ ἐπιφυλακῇ.
5. Αἱ φρουραὶ εἰς τὰς θέσεις των.
6. Ἐν τῇ πόλει θά κινοῦνται μόνον αἱ περίπολοι ἀσφαλείας καί τάξεως, ἐπιβλεπόμεναι παρ' ἀνωτέρων βαθμοφόρων καί ἀσχολούμενοι ἀποκλειστικῶς μέ τό ἔργον των.
7. Ἡ ἐνεργός ἀνπαιεροπορικὴ ἀμυνα θά σταματήσῃ, τῶν ἀξιωματικῶν καί ὀπλιτῶν παραμενόντων εἰς τὰς θέσεις των.

Η ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΝΗΣΩΝ

Ἰδιαίτεραν κατάπληξιν προὔξενεν εἰς τοὺς Τούρκους ἡ κατάληψις τῶν ἐλληνικῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου. Ὁ στρατηγός Ἐρκιλέτ, σχολιάζων τὸ γεγονός εἰς τὴν ἐφημερίδα «Σὺν Πόσει», γράφει τὰ ἑξῆς:

«Ἄν ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἐξακολουθήσῃ νά ἀπουσιάζῃ ἀπὸ θαλάσας τὰς περιφερείας τοῦ Αἰγαίου πρέπει νά ἐχῶμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι συντόμως θά καταληφθοῦν ἡ Σάμος, ἡ Χίος καὶ ἄλλαι σπουδαῖαι νῆσοι. Δέν θά εἶναι ἐκπληκτικὸν ἂν συντόμως οἱ Γερμανοὶ φθάσουν καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Κρήτην. Ἐάν τοῦτο συμβῇ ἡ θρητανικὴ ναυτικὴ θάσις τῆς Ἀλεξανδρείας, ἥτις εὑρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 600 μόνον χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς Κρήτης, θά περιέλθῃ εἰς ξεινήν

θέσιν. Ἐπὶ πλέον ἡ ἀνατολικὴ Μεσόγειος θά περιέλθῃ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν Δυνάμεων τοῦ Ἀξονος».

Ὁ στρατιωτικὸς συνεργάτης τῆς ἐφημερίδος «Τάσθιρι Ἐφκι-άρ» τονίζει ὅτι αἱ ἐλληνικαὶ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους εὑρίσκονται εἰς εὐνοϊκὴν θέσιν διὰ τὴν εἰς αὐτάς ἐγκατάστασιν ναυτικῶν καὶ ὑποβρυχιακῶν θασεῶν τοῦ Ἀξονος.

Πάραλλήλως τὸ Τρανζότσεαν πληροφореῖται ἐκ Ρώμης ὅτι ὁ στρατιωτικὸς συνεργάτης τοῦ «Πόπολο Ντι Ρόμα» κ. Τριγκιόνι εἰς ἐιδικὸν ἄρθρον τονίζει τὴν ἰδιαίτεραν σημασίαν, τὴν ὁποῖαν ἔχει ἡ κατάληψις τῶν νήσων Λήμνου, Σαμοθράκης καὶ Θάσου ὑπὸ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων.

Ὁ ἀρθρογράφος ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι ἡ κατάληψις τῶν ἐν λόγῳ νήσων στερεῖ τὴν Ἀγγλίαν τῆς διὰ τῶν Ἀρδανελίων ὁδοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, ἥτις ἤδη ἔχει ὀριστικῶς ἀποκλεισθῇ διὰ τοὺς Ἀγγλους.

«Ὁ ἔλεγχος τοῦ Αἰγαίου ὑπὸ τῶν Δυνάμεων τοῦ Ἀξονος—λέγει— ἔχει πραγματοποιηθῇ διὰ τῆς κατοχῆς ὁλοκλήρου τῆς ἐλληνικῆς ἀκτῆς ἀπὸ τῆς τουρκικῆς μεθορίου μέχρι τῶν Ἀθηνῶν περιλαμβανομένης καὶ τῆς νήσου Εὐβοίας. Ἐξ ἄλλου ἡ Δωδεκάνησος, ἡ οὖν μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς

Στερεά, περιοχών, αΐτινες κατελήφθησαν υπό των γερμανικών στρατευμάτων, αποτελεί την πύλην του Αιγαίου. Ωσαύτως ή Αδριατική μετά την Ιταλικήν κατοχήν των θαλαστικών νήσων και των ναυτικών θάσεων, δέν είναι πλέον προσιτή εις τας θρεταννικάς ναυτικάς δυνάμεις».

Καταλήγων ο άρθρογράφος λέγει ότι μετά την τελειωτικήν κατάληψιν της Ελλάδος η αγγλική δράσις θα περιορισθῇ εις τας άκτάς της Αιγύπτου και της Παλαιστίνης.

ΙΣΠΑΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.).— Τό ήμιεπίσημον γερμανικόν πρακτορείον πληροφορεῖται έκ Μαδρίτης ότι ή έφημερίς «Μαδρίτη» παρατηρεῖ ότι ούδέποτε έν τη Ιστορία ή Αγγλία εϋρέθη εις τόσον άπελπιστικήν κατάστασιν όσον σήμερον. Η έφημερίς προσθέτει ότι ή Αγγλία ήτο πάντοτε εις την ύπηρεσίαν των άλλων εϋρωπαϊκων λαων, άλλ' ότι σήμερον έγκατελείφθη από όλους και άπειλείται από την σπάθην του Δαμοκλέους, δηλαδή από την γερμανικήν αεροπορίαν.

ΤΑ ΔΕΙΨΑΝΑ

ΤΟΥ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΤΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.).— Τό ήμιεπίσημον γερμανικόν πρακτορείον πληροφορεῖται έξ Αμστερνταμ ότι ο ραδιοφωνικός σταθμός τού Λονδίνου άνήγγειλεν ότι «ή ύποχώρησις των Αυτοκρατορικων στρατευμάτων έν Ελλάδι έξηκολούθησεν». Έξ άλλου, ως τηλεγραφούν έκ Βισσ, ο στρατιωτικός κριτικός του Γαλλικού Πρακτορείου Ειδήσεων, γράφει ότι τά τελευταία τμήματα του αγγλικού εκστρατευτικού σώματος σπεύδουν προς μικρούς λιμένας της νοτίου Πελοποννήσου, προς τό Ναυαρίνον και τας Καλάμιας.

Έξ άλλου τό Τρανζό-σεαν πληροφορεῖται ότι κατά την αλφινιδίαν απόθασιν γερμανικών στρατευμάτων εις τόν Ισθμόν της Κορίνθου δι' άλεξιπτώτων, συνελήφθησαν αιχμαλῶτοι 900 Αγγλοι. Τά κατελθόντα δι' άλεξιπτώτων γερμανικά στρατεύματα έκυρίευσαν και πολλά θαρέα και έλαφρά πυροβόλα. Ακολούθως τά έν λόγω στρατεύματα έ χρησιμοποίησαν πολλά αγγλικά μεταφορικά αυτοκίνητα διά την ταχείαν καταδίωξιν του φεύγοντος έχθρου.

ΑΝΗΣΥΧΙΑ ΕΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.).— Τό ήμιεπίσημον γερμανικόν πρα-

8. Τά κατά τόπους τμήματα Αστυνομίας Πόλεων και Χωροφυλακής θα παραμείνουν εις τας θέσεις των, τηρούντα την τάξιν.

9. Δεδομένου ότι ή πόλις είναι άνοχύρωτος και ούδεμία θα προβληθῇ αντίστασις, αξιῶ όπως μή άκουσθῇ ούδέ εις πυροβολισμός.

10. Οί παραβάται θα συλληφθῶσιν άμέσως και θα έγκλεισθῶσιν εις τας φυλακάς φρουρούμενοι ασφαλώς.

Διά πᾶσαν παράβασιν, θα είναι ύπεύθυνοι άπέναντί μου οί παραλήπται της παρούσης.

Αναπληρωτήν μου, κατά την άπουσίαν μου, ορίζω τόν έπιτελάρχην μου συνταγματάρχην Πετζόπουλον.

Από της λήψεως των άνωτέρω μέτρων, άπαγορεύω την έκτακτον έκδοσιν έφημερίδων και έντύπων.

Της παρούσης μου θα γίνεται διαρκής ανακοίνωσις διά του Ραδιοφωνικού Σταθμού Αθηνών, μέχρις έκδόσεως διαταγής παύσεως.

Αθήναι, τη 25η Απριλίου 1941

Ο Ανώτερος Στρατιωτικός Διοικητής

Χ. ΚΑΒΡΑΚΟΣ

Επιχειρώντας νά δώσει κουράγιο στους λυπημένους Αθηναίους, ο έκφωνητής του (γερμανικής κατασκευής σημειωτέον) Ραδιοφωνικού Σταθμού Αθηνών Κων. Σταυρόπουλος, μετέδιδε τά τελευταία «ελεύθερα» κείμενα:

«Εδῶ ελεύθεραι ακόμα Αθηναί....

Έλληνες! Οί Γερμανοί εισβολείς εύρίσκονται εις τά πρόθυρα των Αθηνών.

Αδέλφια! Κρατήστε καλά μέσα στην ψυχή σας τό πνεύμα του μετώπου. Τό πνεύμα των συνεχιζόντων παντού ακόμα ήρώων της Στρατιάς του 40-41...

Εδῶ Ραδιοφωνικός Σταθμός Αθηνών.

Ο εισβολεύς εισέρχεται μέ όλας τας προφυλάξεις εις την έρημον πόλιν μέ τά κατάκλειστα σπίτια.

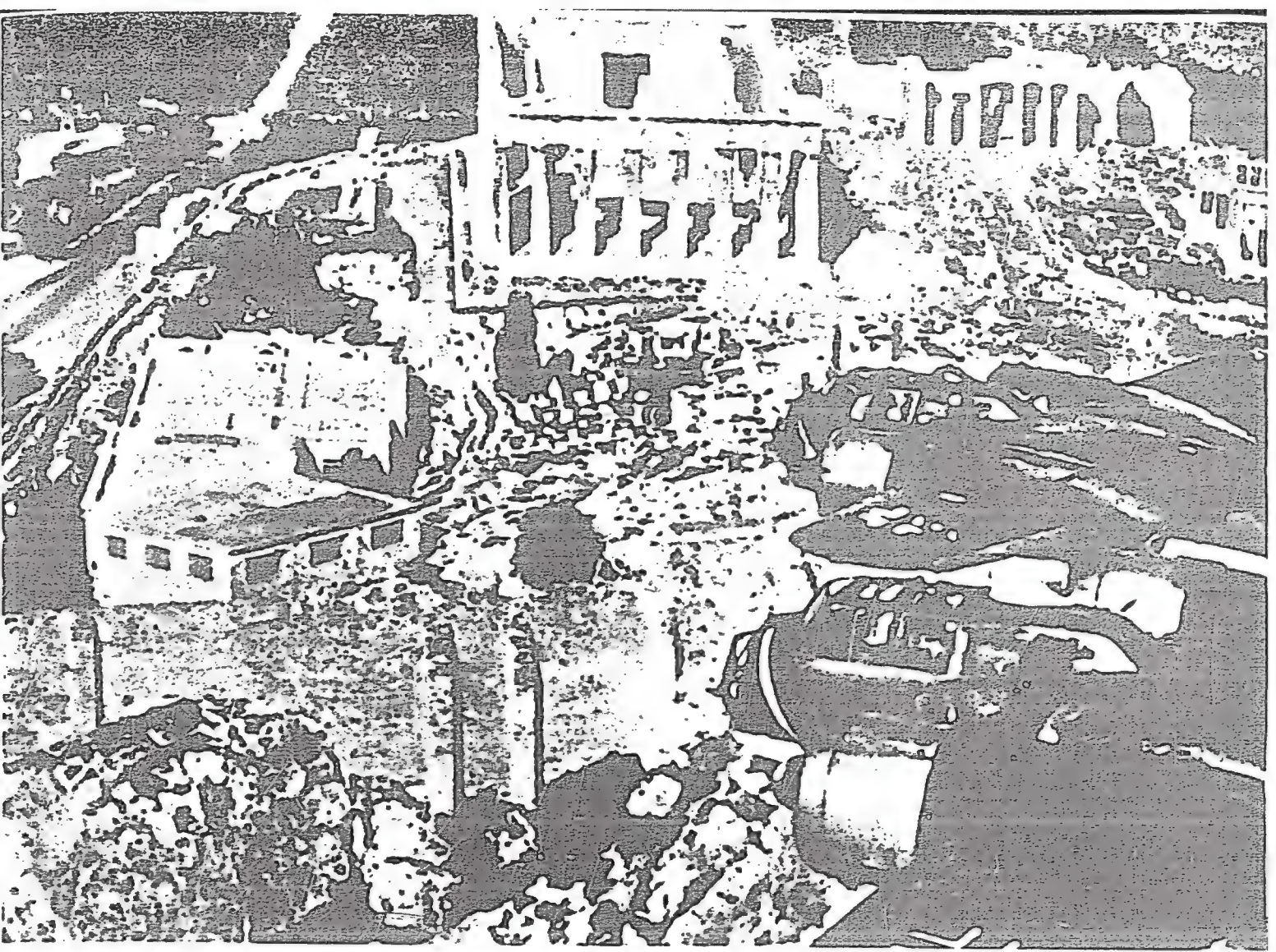
Έλληνες! Ψηλά τις καρδιές!»

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Τήν ίδια ώρα πού άκούγονταν τά λόγια αυτά, στίς 8 τό πρωί, τά πρώτα γερμανικά μηχανοκίνητα τμήματα εισέρχονται στην πρωτεύουσα. Φάλαγγες μοτοσυκλετιστών, από τίς όποιες προηγούντο έλαφρά τεθωρακισμένα όχήματα, προχωρούσαν προς τό κέντρο της Αθήνας από τρεις κατευθύνσεις: τέρμα Πατησίων, Ιερά Οδός (προερχόμενα από την Ελευσίνα) και Κηφισιά.

Οί πρώτοι Γερμανοί στρατιῶτες, πού άντίκρουσε ή περήφανη Αθήνα, ήταν ένα τάγμα μοτοσυκλετιστών της 2ας Τεθωρακισμέ-

Τά γερμανικά αεροπλάνα πετούν πάνω από την 'Ακρόπολη επιδεικνύοντας την ισχύ τους.

Κάτω: στις 27 'Απριλίου 1941 τά πρώτα γερμανικά τμήματα εισέρχονται στην 'Αθήνα, διασχίζοντας την λεωφόρο Βασ. Σοφίας (στό ύψος των 'Ιλισίων).

κτορείον πληροφορείται εκ Τόκιο ότι κατ' ειδήσεις του Ιαπωνικού πρακτορείου Ντομπί εκ Σίδνεϋ, ο ύπουργός των Στρατιωτικών της Αυστραλίας εδήλωσεν εν σχέσει προς την υποχώρησιν των εν Ελλάδι αυστραλιανών στρατευμάτων ότι ο πληθυσμός της Αυστραλίας ανησυχεί μεγάλως διά την τύχην των στρατευμάτων αυτών. Ο ύπουργός εδήλωσεν ότι δεν είναι δυνατόν ακόμη να καθορισθῇ ὁ ἀριθμὸς των διασωθέντων Αυστραλίων καὶ Νεοζηλανδῶν στοασιωτῶν.

Τὸ Ντομπί προσθέτει ὅτι ὁ Αυστραλὸς ύπουργὸς ἔδωκεν ἀρίστον ἀπάντησιν ὅταν ῥωτήθη ἂν κατωρθώθῃ νὰ διασωθῶν ὅπλα καὶ πυρομαχικά.

Ο Κ. ΧΙΤΛΕΡ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΑΞΙΟΥΧΟΥΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

ΡΩΜΗ, 29. (Α. Π.).—Αγγέλλεται εκ Βερολίνου ὅτι ὁ Φύρερ, Ἀνώτατος Ἀρχηγὸς των ἐνόπλων δυνάμεων, εἰς συγκέντρωσιν των ἐξερχομένων εκ των Σχολῶν νέων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ, τοῦ ναυτικοῦ καὶ τῆς ἀεροπορίας, γενομένην εἰς τὸ «Σπόρτ Πάλλας» ἀπέρχοντο ζωνηράν προσφώνησιν, ὑπομνήσκων τὰ καθήκοντα καὶ τὴν ἀποστολὴν τὴν ὅποῦν ἔχουν νὰ ἐκτελέσων οἱ νέοι ἀξιωματικοὶ εἰς τοὺς κόλπους των ἐθνικοσοσιαλιστικῶν ἐνόπλων δυνάμεων. Ὁ λόγος τοῦ Φύρερ προεκάλεσε θερμὰς καὶ ἐνθουσιώδεις ἐκδηλώσεις των συγκεντρωμένων νέων ἀξιωματικῶν. Κατὰ τὴν ἐξοδὸν του εκ τοῦ «Σπόρτ Πάλλας», ὁ Φύρερ ἐγένετο ἀντικείμενον παρατεταμένων ἐπευφημιῶν ἀπὸ μέρους τοῦ πλήθους, τὸ ὅποιον εἶχε συγκεντρωθῇ εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅθεν ἐμελλε νὰ διέλθῃ.

Ο ΦΟΝ ΠΑΠΕΝ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΑΚΟΜΗ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΕΙΣ ΑΓΚΥΡΑΝ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.).—Ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ πρεσβευτὴς τῆς Γερμανίας φόν Παπέν εὐρίσκεται ἀκόμη ἐν Γερμανίᾳ, καθὼς ἐπιβεβαιοῦν οἱ ἐνταῦθα κύκλοι, καὶ δὲν εἶναι γνωστὸν πότε θὰ ἐπανέλθῃ οὗτος εἰς τὴν θέσιν του.

νης Μεραρχίας, πού ἀκολουθοῦσαν τὴν πορεία δύο τεθωρακισμένων αὐτοκινήτων (ἡ ἱστορικὴ λεπτομέρεια διάσωσε τοὺς ἀριθμοὺς τους: WH 296994 καὶ WH 219984), πού τό καθένα τους ἔφερε ἓνα πυροβόλο καὶ τέσσερα πολυβόλα, ὑπὸ τὸν ἀνθυπολοχαγὸ Φρίτς Ντίρφλιγκ. Οἱ μοτοσυκλετιστὲς διέσχίζαν βιαστικά τὴν λεωφόρο Κηφισίας, συνέχισαν τὴν Βασ. Σοφίας καὶ περνώντας ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ Μνημεῖο Ἀγνώστου Στρατιώτου ἀκολούθησαν τὴν λεωφόρο Ἀμαλίας καὶ τὴν Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου γιὰ νὰ φθάσουν στὴν Ἀκρόπολη. Ἐνα ἀπόσπασμα, μέ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἱλαρχο Γιακόμπου, ἀνέβηκε στὸν Ἱερὸ Βράχο, ὅπου ἀφοῦ ὑπέστειλαν τὴν ἐλληνικὴ σημαία, ὕψωσαν τὴν γερμανικὴ μέ τὸν ἀγκυλωτὸ σταυρό.

Τὶς πρῶτες κατοχικὲς μέρες εἶχε κυκλοφορήσει μιά διάδοση, ὅτι τὴν στιγμὴ πού ὁ ἐντεταλμένος Γερμανὸς λοχίας ἐτοιμαζόταν νὰ ὑψώσει τὴν σημαία μέ τὴν σβάτσικα, ὁ Ἕλληνας φρουρὸς δὲν ἄντεξε νὰ τὴν ἀντικρύσει καὶ αὐτοκτόνησε πέφτοντας ἀπὸ τὸ βράχο. Τὸ ὄνομά του δὲν ἐγίνε μέχρι σήμερα γνωστὸ καὶ μᾶλλον πρόκειται γιὰ μιά ἀπλή φήμη, πού δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα.

Γιὰ προπαγανδιστικούς λόγους καὶ ὕστερα ἀπὸ διαταγὴ τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ φόν Στοῦμε, στίς 3 τὸ μεσημέρι τῆς ἴδιας μέρας, ὑψώθηκε στὴν Ἀκρόπολη καὶ τὸ Δημαρχεῖο καὶ ἡ ἐλληνικὴ σημαία, δίπλα ἀπὸ τὴν γερμανικὴ.

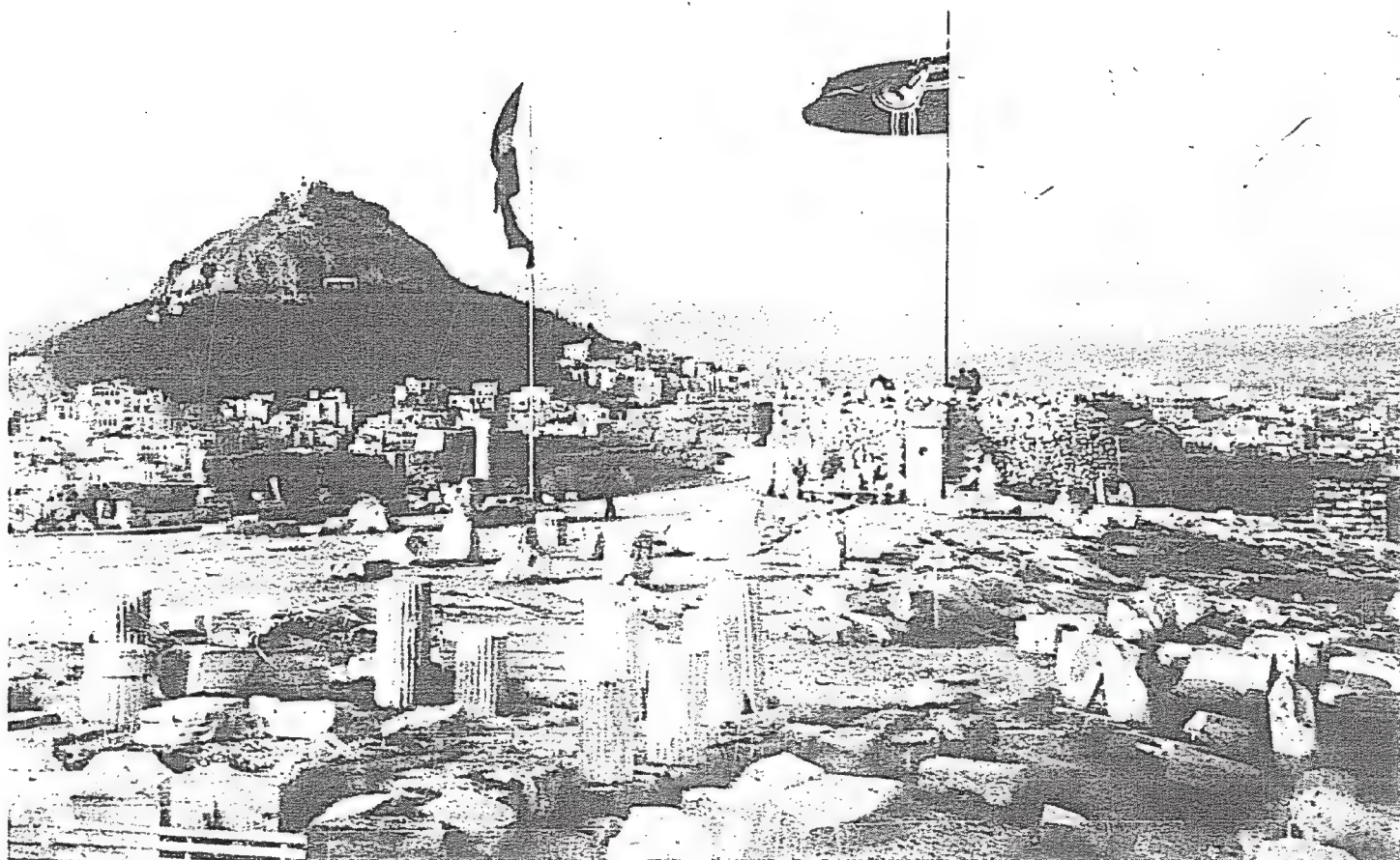
Τὴν ἴδια ὥρα πού ὁ ἀγκυλωτὸς σταυρὸς ἀρχισε νὰ κυματίζει στὸν παγκόσμιο ναὸ τοῦ πολιτισμοῦ, στὸν Ἱερὸ Βράχο τῆς Ἀκροπόλεως, ἓνα ἄλλο γερμανικὸ ἀπόσπασμα ὑπὸ τὸν ὑπολοχαγὸ Ἐλνιτς καταλάμβανε τὸ δημαρχιακὸ μέγαρο τῆς ἐλληνικῆς πρωτεύουσας, ἐνῶ ἄλλα κτίρια κατευθύνονταν καὶ καταλάμβαναν τὸ ταχυδρομεῖο, τὸ τηλεγραφεῖο, τὰ ὑπουργεῖα καὶ ἄλλα δημόσια κτίρια. Ἡ γερμανικὴ σημαία κυμάτιζε πλέον σὲ κτίριο τῆς γερμανικῆς πρεσβείας, στὰ ξενοδοχεῖα «Μεγάλῃ Βρετανία» καὶ «Κίνγκ Τζώρτζ», σὲ κτίριο τῆς Γερμανικῆς Ἀκαδημίας κ.ἄ. Ἡ ἴδια σημαία, σὰν ἀδιαμφισβήτητο σύμβολο τῆς γερμανικῆς κατοχῆς, εἶχε ὑψωθεῖ καὶ στὸν κεντρικὸ ἱστὸ των Παλαιῶν Ἀνακτόρων. Ὑστερα ἀπὸ λίγες μέρες, μετὰ τὴν ἐγκατάσταση τῆς Κυβερνήσεως Τσολάκογλου, ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ, πού ἐπαιρνε τὴν φυσικὴ θέσιν της.

Στὸ διάστημα πού γίνονταν οἱ καταλήψεις τῶν δημοσίων κτιρίων, καταλήψεις πού ἀκολουθοῦσαν κατὰ γράμμα ἓνα χαρακτηριστικὰ μεθοδικὸ ἐπιτελικὸ σχέδιο, ὁ ἐλεύθερος ἀθηναϊκὸς ραδιοσταθμὸς συνέχιζε τὴ μετάδοση τῶν τελευταίων μηνυμάτων του, πού σκόρπιζαν συγκίνηση καὶ δάκρυα στοὺς κλεισμένους στὰ σπῖτια τους Ἀθηναίους:

«Προσοχή! Προσοχή!

Ἡ πρωτεύουσα περιέρχεται εἰς χεῖρας τῶν κατακτητῶν. Ἐπάνω εἰς τὸν Ἱερὸν Βράχον τῆς Ἀκροπόλεως δὲν κυματίζει

«Φύρερ μου, τήν 8.45' πρωϊνήν ὑψώσαμεν τήν γερμανικὴν σημαίαν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως» τηλεγραφεῖ στὸν Χίτλερ ὁ ὕλαρχος Γιακόμπυ, στίς 27 Ἀπριλίου 1941. Κάτω, τὴν ἴδια μέρα τὰ γερμανικὰ ἄρματα διασχίζουν τὴν ὁδὸ Ἀθηνᾶς, γιὰ νὰ ἐνωθοῦν στὴν Ὁμόνοια μέ ἄλλα τμήματα, πού ἐρχονται ἀπὸ διάφορες κατευθύνσεις τῆς Ἀθήνας.

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗΝ ΤΟΥ ΤΡΙΜΕΡΟΥΣ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΜΙΑ ΣΥΣΚΕΨΙΣ

ΡΩΜΗ, 29. (Α. Π.). — Τὸ Στέφανι μεταδίδει ὅτι εἰς τὸ Παλάτιο Κίτς ἐγένετο σύσκεψις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Τσιάνο κατὰ τὴν ὁποίαν συνεζητήθη τὸ ζήτημα τοῦ καταρτισμοῦ τῆς γενικῆς ἐπιτροπῆς τῆς προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ άρθρου 4 τοῦ Τριμεροῦς Συμφώνου. Εἰς τὴν σύσκεψιν μετέσχον καὶ οἱ πρὸςθευταὶ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰαπωνίας.

Ὁ κύριος Τσιάνο ἐξέθεσε δι' ὁλίγων τὰ κυριώτερα πολιτικά, στρατιωτικά καὶ οἰκονομικά ζητήματα τὰ περιλαμβανόμενα ἐν τῷ πλαίσίῳ τοῦ Τριμεροῦς Συμφώνου. Ἐτέθησαν αἱ κατευθυντήριαι γραμμαὶ τῆς μελούσης δράσεως τῆς γενικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν στρατιωτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐπιτροπῶν, αἵτινες ἤρχισαν ἤδη τὰς προκαταρκτικὰς ἐργασίας τῶν.

Οἱ πολιτικοὶ κύκλοι τονίζουν τὴν σημασίαν τῆς συσκέψεως ταύτης, τῆς ὁποίας προηγήθη πρό τινων ἡμερῶν σύσκεψις τῆς γενικῆς γερμανικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις προεδρεύεται ὑπὸ τοῦ φόν Ρίμπεντροπ καὶ τὴν ὁποίαν θ' ἀκολουθήσῃ ἡ σύσκεψις τῆς ἐν Τόκιω γενικῆς Ἰαπωνικῆς ἐπιτροπῆς τῆς προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ματσουόκα.

ΑΛΛΕΠΑΛΛΗΛΟΙ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΑΪΦΑΝ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.). — Τὸ Τρανζιτόρεσαν πληροφορεῖται ἐκ Βηρυττοῦ ὅτι ἐπανειλημμένως καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἐδόθη τὸ σύνθημα τοῦ συναγερμοῦ εἰς Χαΐφαν, χωρὶς οὐδὲν ἀεροπλάνον νὰ φανῇ ὑπεράνω τῆς πόλεως. Οἱ ἐπανειλημμένοι συναγερμοὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἔχουν τρομοκρατήσῃ τὸν Ἰουδαϊκὸν πληθυσμὸν τῆς Παλαιστίνης, ὁ ὁποῖος κατὰ πυκνὰς ομάδας μεταβαίνει εἰς τὸ εἰσέχος τῶν δακρύων διὰ νὰ προσευχηθῇ ὑπὲρ τῆς νίκης τῆς Ἀγγλίας. Ἐκατοντάδες Ἰουδαίων, φοβούμενοι διὰ τὸ μέλλον, θέλουν νὰ ναχωρήσουν.

Η ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΑΚΤΟΠΛΟΙΑ ΚΑΙ Η ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.). — Ἀγγέλλεται ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ὅτι τὰ τουρκικὰ ἀτμόπλοια, τῶν ὁποίων ἐπιβαίνουν οἱ ἀναχωροῦντες διὰ τὴν Δυτικὴν Ἀνατολίαν ἐκτελοῦν τὴν διαδρομὴν ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως μέχρι Πανόρμου μόνον. Ἐκείθεν οἱ ἐπιβάται συνεχίζουν τὸ ταξίδιον τῶν σιδηροδρομικῶς. Δὲν ὑπάρχει δυνατότης διὰ τὰ τουρκικὰ ἀτμόπλοια νὰ ταξιδεύσουν εἰς τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὴν Μεσόγειον.

πλέον ὑπερήφανη ἢ γαλανόλευκος. Ἄντ' αὐτῆς ἐσπῆθη τὸ λάβαρον τῆς βίας. Ὁ φρουρὸς τῆς σημαίας μας, διαταχθεὶς νὰ τὴν ὑποστείλῃ διὰ νὰ ἀνυψωθῇ ἡ γερμανικὴ, ἠτύοκτόνησε ριφθεὶς εἰς τὸ κενὸν ἀπὸ τοῦ σημείου ὅπου εὕρισκετο ἡ γαλανόλευκος.
Ζήτω ἡ Ἑλλάς!»

Ὑστερα ἀπὸ τὸ ἄκουσμα τοῦ Ἐθνικοῦ Ὑμνου, πού προκαλεῖ νέα ρίγη συγκινήσεως, ὁ ἐκφωνητὴς Κ. Σταυρόπουλος τελειώνει τὴν τελευταία ἐλεύθερη ἐκπομπή τοῦ ραδιοφώνου:

«Προσοχή! Προσοχή!

Ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθηνῶν ὕστερα ἀπὸ λίγο δὲν θὰ εἶναι ἑλληνικὸς. Θὰ εἶναι γερμανικὸς καὶ θὰ μεταδίδῃ ψέμματα!

Ἕλληνες! Μὴν τὸν ἀκοῦτε!

Ὁ πόλεμός μας συνεχίζεται καὶ θὰ συνεχισθῇ μέχρι τῆς τελικῆς νίκης!

Ζήτω τὸ Ἔθνος τῶν Ἑλλήνων!

Χαῖρε ὦ χαῖρε ἐλευθεριά!»

Ἐκείνη τὴ στιγμῇ, οἱ ραδιοθάλαμοι τοῦ Ζαπείου εἶχαν ἤδη κάταληφθῇ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς. Ὑστερα ἀπὸ ἡμίωρη διακοπή, ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς ἄρχισε πάλι τὴ λειτουργία του, ἐλεγχόμενος πλέον ἀπὸ τοὺς κατακτητὲς, γιὰ νὰ μεταδώσῃ τὸ μήνυμα πού ἔστειλαν δυὸ νεαροὶ Γερμανοὶ ἀξιωματικοί, πού εἰσῆλθαν ἐπὶ κεφαλῇ τῶν πρώτων γερμανικῶν τμημάτων σπὴν Ἀθήνα:

Πρὸς τὸν Φύρερ καὶ Καγκελλάριον τοῦ Ράιχ
Βερολίνον

Φύρερ μου,

Τὴν 27ην Ἀπριλίου 1941 καὶ ὥραν 8.10 πρωϊνὴν ἐφθάσαμεν εἰς Ἀθήνας ὡς πρῶτα γερμανικὰ στρατεύματα καὶ τὴν 8.45 ὑψώσαμεν τὴν γερμανικὴν σημαίαν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Δημαρχείου.

Χαῖλ μάλιν Φύρερ

Ἰαρχος Γιακόμπου, τοῦ 10ου Συντάγματος τοῦ Βραδεμβούργου καὶ ὑπολοχαγὸς Ἐλσνιτς τῆς 6ης Ὀρεινῆς Μεραρχίας.

Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Οἱ Γερμανοὶ στρατιῶτες, πού σὲ ἀτέλειωτες φάλαγγες ἐμπαιναι σπὴν ἑλληνικὴ πρωτεύουσα, εὕρισκαν ἔρημη τὴν πόλιν καὶ τὰ σπιτία κατάκλειστα. Εἶχε προηγηθῇ ἡ προαναφερόμενη διαταγή τοῦ Καβράκου, πού περιόριζε τὴν κυκλοφορίαν. Πυκνὲς περίπολοι καὶ ομάδες ἐνόπλων ἀστυφυλάκων τηροῦσαν τὴν τάξιν σὲ ὅλη τὴν Ἀθήνα, ἐνῶ ἀπὸ τὴν αὐγὴ εἶχε παύσει ἡ ἐνεργὸς ἀντιαεροπορικὴ ἀμυνα. Ὅλη τὴν προηγούμενη νύχτα, Ἀγγλοὶ, Αὐστράλοὶ καὶ Νεοζηλανδοὶ στρατιῶτες, πού εἶχαν ἀποκοπεῖ ἀπὸ τὰ τμήματά τους ἢ ἐμποδιστεῖ ἀπὸ τίς ἐχθρικές κινήσεις νὰ φθάσουν στὰ σημεία ἐπιβίβασεως, γύριζαν μέσα σπὴν Ἀθήνα καὶ

φυγαδεύονταν μέ κάθε μέσο.

Δέκα λεπτά πρίν από την είσοδο των Γερμανών στό κέντρο της Ἀθήνας, στίς 8 ἀκριβώς τό πρωί, δύο ἑλληνικά αὐτοκίνητα, πού μετέφεραν τήν ἐπιτροπή γιά τήν παράδοση τῆς πόλεως, ἔφθασαν στούς Ἀμπελοκήπους, στήν βόρεια εἴσοδο τῆς Ἀθήνας. Τήν ἐπιτροπή ἀποτελοῦσαν ὁ Φρούραρχος Ἀθηνῶν ὑποστράτηγος Χρ. Καβράκος, ὁ Νομάρχης Ἀττικοβοιωτίας ναύαρχος Κων. Πεζόπουλος καί οἱ δήμαρχοι Ἀθηναίων Ἀμβρ. Πλυτᾶς καί Πειραιῶς Μιχ. Μανούσκος, πού τούς συνόδευε ὁ γερμανομαθής συνταγματάρχης Κων. Κανελλόπουλος. Ἀρχικά, στήν σύνθεση τῆς ἐπιτροπῆς περιλαμβανόταν σάν πρόεδρος καί ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρῦσανθος, ἀλλά τελικά ἀρνήθηκε νά παραστεῖ στήν παράδοση τῆς Ἀθήνας.

Μόλις ἔφθασαν στούς Ἀμπελοκήπους τά πρῶτα δύο τεθωρακισμένα αὐτοκίνητα (γιά τά ὁποῖα ἐγίνε προηγουμένως λόγος) ὑπό τόν ἀνθυπολοχαγό Ντίρφλιγκ, ἡ ἐπιτροπή τοῦ ζήτησε νά μάθει πότε θά ἔφθανε ὁ διοικητής τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων, πού θά καταλάμβαναν τήν Ἀθήνα. Ὁ Γερμανός ἀνθυπολοχαγός ἔστειλε ἀγγελιαφόρο στόν εὐρισκόμενο στό Μπογιᾶτι διοικητή του ἀντισυνταγματάρχη φόν Σέβεν, προκειμένου νά ὀριστεῖ ὁ τόπος συναντήσεώς του μέ τήν ἐπιτροπή. Ἡ

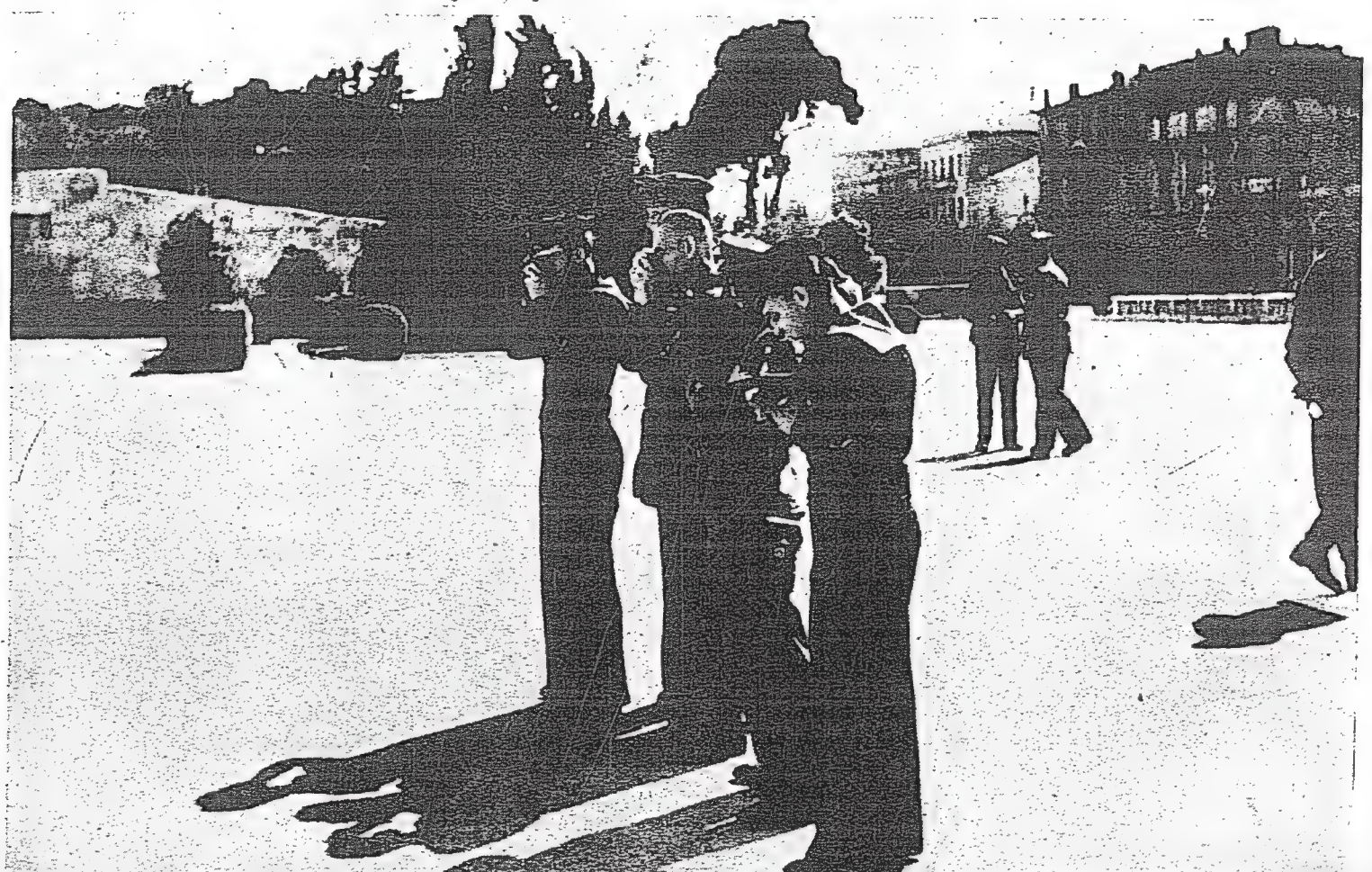
Η ΔΕΣΜΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΕΙΣ ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.).—
Τὸ ἡμεπίσημον γερμανικὸν πρακτορεῖον μεταδίδει ὅτι ἡ «Πολιτική καὶ Διπλωματική Ἀνταπόκρισις» γράφουσα περὶ τῶν ἑλληνικῶν πιστώσεων, αἱ ὁποῖαι ἐδεσμεύθησαν εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας, παρατηρεῖ ὅτι μετὰ τὰς ἀδιακόπους ἐνθαυρύνσεις, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων γραφείων τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, ἡ ἀμερικανικὴ κυβέρνησις κατέστρωσε τὸν ἰσολογισμόν τῶν γεγονότων καὶ ἀφοῦ δὲν ἐτηρήθη καμμία ἐκ τῶν δοθεισῶν ὑποσχέσεων, οὔτε ποτὲ ἔφθασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα ἀμερικανικὰ πυροβόλα τῶν 7,5, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλοῦ ἀνεμένοντο, ἤδη δεσμεύονται αἱ περιουσίαι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς Ἀμερικὴν, εἰς τὸ πόν ὥστε νὰ μὴ δύναται ὁ λαὸς νὰ ἀγοράσῃ μὲ τὸ ἰδικόν του χρήμα τρόφιμα καὶ ἄλλα εἶδη πρώτης ἀνάγκης.

Γερμανοὶ ναῦτες καὶ στρατιῶτες φωτογραφίζουν τόν εὐζωνο πού φρουρεῖ τό Μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Ἀπαραίτητο προσωπικὸ ἐφόδιο κάθε στρατιώτη ἦταν μιά μικρὴ φωτογραφικὴ μηχανή «Λάϊκα» μέ τὴν ὁποῖα ἀποθανάτιζαν τὰ ἀξιοθέατα.

«Καθημερινή»

30 Ἀπριλίου 1941

«Α.Ε. Κον 'Αδόλφον Χίτλερ,
Καγκελλάριον του Ράιχ
καί Φύρερ του Γερμανικού
Λαού, Βερολίνον

«Ο πληθυσμός τῆς ἑλληνικῆς πόλεως τῶν Γρεβενῶν καί τῶν περιχώρων τῆς, ἐκφράζει εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, καθὼς καί εἰς τὰ γενναῖα γερμανικά στρατεύματα καί πρὸ παντός εἰς τοὺς μαχητικούς ἀεροπόρους, τὴν βαθεῖαν καί εὐλικρινῇ εὐγνωμοσύνην του διὰ τὴν ἄσφογον καί εὐγενῇ διαγωγὴν, τὴν ὁποῖαν τὰ γερμανικά στρατεύματα ἐπέδειξαν ἔναντι τοῦ ἀόπλου πληθυσμοῦ».

Ὑπογράφουν ἐξ ὀνόματος τῆς πόλεως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Γερβασίος, ὁ Δήμαρχος, ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου καί ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐμπορικοῦ Ἐπιμελητηρίου.

«Καθημερινή»
3 Μαΐου 1941

ΕΝΩ ΑΝΕΧΟΡΟΥΝ ΕΙΣ ΚΡΗΤΗΝ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.).— Τὸ Τρανζόντσεαν πληροφορεῖται ἐκ Μιλάνου ὅτι καθ' ὃν γράφει τὸ «Κοριέρε Ντέλλα Σέρρα» τῆς σήμερον Τρίτης, ὁ ἐν Βελιγραδίου Βρετανὸς πρεσβευτὴς σὲρ Ρόναλδ Κάμπελ καί ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς βρετανικῆς πρεσβεΐας ἡ τύχη τῶν ὁποίων ἦτο ἀγνώστος ἀπὸ τῆς 6ης Ἀπριλίου, παρελήφθησαν ὑπὸ ἰταλικοῦ τορπιλλοδόλου πλοῖον τῶν θαλασσινοῦ ἀκτῶν ἐνῷ προσεπάθουν νὰ διαφύγουν εἰς Κρήτην ἐπιβήμεντες μικρὰ ἀεροπλάνοι. Οὗτοι συνωδεύοντο καί ὑπὸ τοῦ Ἀμερικανοῦ δημοσιογράφου Μπρούκ δότις —ὡς λέγει ἡ ἐφημερίς— διέσπειρε τὰς ψευδεῖς ἐλπίσεις ἐκ Βελιγραδίου περὶ ταραχῶν εἰς τινὰς ἰταλικὰς πόλεις.

Η ΠΡΟΩΘΗΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΝΟΤΙΩΣ ΤΟΥ ΣΟΛΛΟΥΜ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.).— Τὸ ἡμιεπίσημον Γερμανικὸν Πρακτορεῖον μεταδίδει ὅτι ἐν τῇ βορείῳ Ἀφρικῇ ἀπόσπασμα τοῦ ἐκεῖ γερμανικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος ἐνήργησε προώθησιν ἐντὸς τῆς ἐχθρικῆς περιοχῆς καί ἐπροξένησεν αἰσθητὰς ἀπώλειας εἰς τὰς βρετανικὰς δυνάμεις τὰς συγκεντρωμένας νοτίως τοῦ Σολλούμ. Ἐξ ἄλλου, κατὰ τηλεγράφημα ἐκ Βισῆ, ὁ στρατιωτικὸς κριτικὸς τοῦ Γαλλικοῦ Πρακτορείου Εἰδήσεων γράφει ὅτι ἡ ἰταλὸ - γερμανικὴ ἐξόρμησις ἀνατολικῶς τοῦ Σολλούμ ἐπὶ αἰγυπτιακοῦ ἐδάφους κατέ-

ἀπάντησιν ὀρίζε τὴν διασταύρωσιν τῶν λεωφόρων Ἀλεξάνδρας καί Βασ. Σοφίας.

Πράγματι στίς 10.45 π.μ. ἐφθασε ἀπὸ τὸ Μπογιάτι ἀκόμη μία μηχανοκίνητη φάλαγγα, ἀπὸ τὴν ὁποία προπορευόταν ἓνα τεθωρακισμένο αὐτοκίνητο. Στὸ ἀνωτέρω σημεῖο σταμάτησε ἡ φάλαγγα καί ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο κατέβηκε ἓνας ψηλὸς ἀξιωματικὸς, ὁ ἀναμενόμενος Γερμανὸς ἀντισυνταγματάρχης. Κατευθύνθηκε στοὺς σκυθρωπούς Ἕλληνες τῆς ἐπιτροπῆς, τοὺς χαιρέτησε στρατιωτικὰ καί συστήθηκε μὲ εὐγένεια. Στὴν συνέχεια, ὁ συνταγματάρχης Κανελλόπουλος παρουσίασε τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς.

Ἡ ἐπιτροπὴ καί ὁ Γερμανὸς ἀντισυνταγματάρχης εἰσῆλθαν σ' ἓνα καφενεῖο (σήμερα εἶναι φαρμακεῖο), δίπλα στὴν ἑπαυλὴ Θῶν, ὅπου ὁ γερμανομαθὴς συνταγματάρχης διάβασε ἐκ μέρους τῆς ἐπιτροπῆς σὲ γερμανικὴ γλῶσσα τὴν ἀκόλουθον δήλωσιν:

«Αἱ τοπικαὶ πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί, ἀποτελούμεναι ἀπὸ τὸν στρατηγὸν Καβράκον, ἀνώτερον στρατιωτικὸν διοικητὴν Ἀττικοβοιωτίας, τὸν κ. Κ. Πεζόπουλον, νομάρχην Ἀττικοβοιωτίας, τὸν κ. Ἀμβρ. Πλυτάν, δήμαρχον Ἀθηναίων καί τὸν κ. Μιχ. Μανοῦσκον, δήμαρχον Πειραιῶς, δηλοῦν πρὸς τὸν διοικητὴν τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων ὅτι:

Αἱ πόλεις τῶν Ἀθηνῶν καί τοῦ Πειραιῶς καί ἀνοχύρωτοι εἶναι καί οὐδεμίαν ἀντίστασιν προτίθενται νὰ ἀντιτάξουν στρατιωτικὴν ἀντίστασιν εἰς τὴν κατοχήν.

Ἐλήφθησαν ἤδη ὅλα τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα πρὸς διασφάλισιν τῆς τάξεως ἐκ μέρους μας μέχρι τῆς εἰσόδου τῶν Γερμανῶν».

Στὴν συνάντησιν παραβρέθησαν καί ὁ Γερμανὸς πρεσβευτὴς στὴν Ἀθήνα, πού παρέμενε καθ' ὅλο τὸ διάστημα, τοῦ ἑλληνογερμανικοῦ πολέμου καί ὁ ὁποῖος μόλις πρὸ ὀλίγου εἶχε μάθει τὸν διορισμὸ τοῦ ἀπὸ τὸν Χίτλερ σάν προσωρινοῦ διοικητῆ τῆς Ἑλλάδος, καί ὁ Γερμανὸς στρατιωτικὸς ἀκόλουθος φόν Κλέμ Χόχενμπεργκ. Οἱ δύο Γερμανοὶ ἀκολούθησαν τὴν φάλαγγα τοῦ φόν Σέϊμπεν ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ Ψυχικοῦ, ὅπου βρίσκονταν οἱ κατοικίαις τους.

Μετά τὴν ὑπογραφή τοῦ πρωτοκόλλου παραδόσεως τῆς πόλεως ὁ Γερμανὸς ἀντισυνταγματάρχης εἶπε στὴν ἀθηναϊκὴ ἀντιπροσωπεία:

«Κύριοι, ἐξ ὀνόματος τοῦ, Φύρερ σὰς δηλῶ ὅτι ἐρχόμεθα ὡς φίλοι, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν οὐδὲν ἔχουν νὰ φοβηθῶν. Ἐπιθυμῶ ὅπως συνεχισθῇ ὁμαλῶς ὁ ρυθμὸς τῆς ζωῆς τῆς πόλεως, κατ' ἐξουσιοδότησιν δὲ τοῦ Ἀνωτάτου Διοικητοῦ στρατάρχου φόν Λίστ ἀναθέτω τὴν ἀσκήσιν ὅλων τῶν ἐξουσιῶν διὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸν δήμαρχον κ. Πλυτάν, διὰ δὲ τὴν πόλιν τοῦ Πειραιῶς εἰς τὸν δήμαρχον κ. Μανοῦσκον».

Ἐπεῖτα, ἀπευθυνόμενος στὸν στρατιωτικὸν διοικητὴν στρατηγὸν Καβράκο, τοῦ εἶπε:

«Στρατηγέ μου, σεῖς, ἀπὸ τὴν στιγμήν αὐτὴν ἀκολουθεῖτε τὴν

στη λαφρώς έντονωτέρα, χωρίς έν τούτοις νά πρόκειται ήδη περί έξαπολύσεως πραγματικής επίθεσεως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Σουέζ.

Ο ΧΟΡΙΑ ΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΤΕΩΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΕΙΣ ΤΟ ΣΤΡΑΤΟΔΙΚΕΙΟΝ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.). — Ἀγγέλλεται ἐκ Βουκουρεστίου ὅτι πρόσωπά τινα καλοῦνται νά παρουσιασθοῦν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν εἰς τὸ Στρατοδικεῖον τοῦ Βουκουρεστίου. Τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἐγείρου ὑπονοίας ὅτι παρεσκεύασαν καὶ διηύθυναν τὴν ἐπανάστασιν τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου. Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων αὐτῶν: Χόρια Σίμα, τέως ἀρχηγὸς τῶν Λεγεωναρίων καὶ τέως ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, Ζασίνσκι, τέως ὑπουργὸς τῆς Δημοσίας Ὑγείας καὶ τέως ἀρχηγὸς τῶν Λεγεωναρίων Βουκουρεστίου, Πετράσκο τέως Γενικὸς Γραμματεὺς τῶν Λεγεωναρίων, Παπινάτσκι τέως ὑφυπουργὸς τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, Τρίφα τέως ἀρχηγὸς τῶν φοιτητῶν Λεγεωναρίων, Κρόζα τέως ἀρχηγὸς τῶν ἐργατῶν Λεγεωναρίων, Γκαρνεάτζκι τέως ἀρχηγὸς τῆς ὑπηρεσίας κοινωνικῆς βοηθείας τῶν Λεγεωναρίων καὶ Τζωρτζέσκο ὑφυπουργός.

ΟΙ ΔΗΜ. ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ

Τὸ Γενικὸν Λογιστήριον, διευκρινίζον τὸ ζήτημα τῆς προκαταβολῆς δύο μισθῶν εἰς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἐξέδωκεν εἰδικὴν διαταγὴν, διὰ τῆς ὁποίας καθορίζεται, ὅτι οἱ ἀφίχθεντες ἐνταῦθα, λόγω τῆς καταστάσεως, ὑπάλληλοι τῶν ὑπηρεσιῶν Μακεδονίας καὶ Θράκης, δύνανται νά πληρωθοῦν ἀπὸ τὰ ταμεία τῶν Ἀθηνῶν.

ΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ Κ. ΠΛΥΤΑ

Ὁ Γερμανὸς στρατιωτικὸς διοικητὴς τῆς Ἀθηνῶν ἐπισκέφθη χθὲς τὴν πρωτὴν τὸν δήμαρχον κ. Πλυτὰν καὶ συνειργάσθη μετ' αὐτοῦ ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων τρεχούσης φύσεως.

«Καθημερινή»

30 Ἀπριλίου 1941

τύχην ὅλων τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, δηλαδὴ θεωρεῖσθε προσωρινῶς αἰχμάλωτος πολέμου, ἀλλὰ δύνασθε νά κυκλοφορῆτε ἐλευθέρως καὶ νά φέρετε τὸ ξίφος σας».

Ὁ δήμαρχος Πλυτὰς γύρισε στὸ γραφεῖο τοῦ καὶ συνέταξε τὸ διάγγελμά του πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ποῦ ἀπὸ τίς 11.30 τὸ πρωτὶ ἄρχισε νά μεταδίδεται ἀπὸ τὸν ραδιοφωνικὸ σταθμὸ σὲ ἐλληνικὴ καὶ γερμανικὴ γλῶσσα:

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων, ἐπιφορτισθεὶς ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Κατοχῆς μέ ὅλας τὰς ἐξουσίας ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν, ἀνακοινοῖ ὅτι σήμερον Κυριακὴν, 27ην Ἀπριλίου καὶ ὥραν 8ην π.μ. τὰ γερμανικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἔλαβον κατοχὴν αὐτῆς.

Ὑπὸ τῶν ἐπὶ κεφαλῇ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων παρεσχέθησαν κατηγορηματικαὶ διαβεβαιώσεις ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἀθηνῶν δέν ἔχει νά φοβῆται ἀπολύτως τίποτε. Καλοῦμεν πάντας ὅπως ἐπιδείξωσι τάξιν, ἀξιοπρέπειαν καὶ εὐγένειαν. Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων ἐντέλλεται ὅπως, ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης, ἐπαναληφθῇ ὁμαλῶς ἡ κανονικὴ ζωὴ τῆς πόλεως. Πρὸς τοῦτο:

1. Τὰ καταστήματα τὰ κανονικῶς κατὰ Κυριακὴν ἀνοικτὰ, ν' ἀνοίξουν ἀμέσως.

2. Νά ἀρχίσῃ ἀμέσως ἡ κυκλοφορία τοῦ λαοῦ ἀνά τὴν πόλιν, ἐπιτρεπομένης ταύτης μέχρι τῆς 11ης νυκτερινῆς.

Ἀπὸ τῆς 11ης νυκτερινῆς (ὥρα Ἑλλάδος) μέχρι τῆς 6ης πρωϊνῆς ἀπαγορεύεται ἡ κυκλοφορία εἰς τὰ ὁδοὺς.

Αἱ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ δύνανται ὑπ' εὐθύνην των νά ἐκδώσουν ἀδείας κυκλοφορίας καὶ κατὰ τὰς ὑπολοίπους ὥρας, ὅταν ὑπάρχῃ ἀνάγκη.

3. Ἡ χωροφυλακὴ καὶ ἡ ἀστυνομία πόλεων νά διατηρήσουν τὰ ὅπλα των πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως.

4. Οἱ κατέχοντες ὅπλον οἷονδήποτε πολεμικόν, κυνηγετικόν, πιστόλιον ἢ ἄλλο, νά τὸ παραδώσουν ἀμέσως εἰς τὰ οἰκεία ἀστυνομικά τμήματα ἐπὶ ἀποδείξει.

5. Ὅπου ὑψοῦται ἐλληνικὴ σημαία, πρέπει δεξιὰ τῆς νά ὑψοῦται καὶ ἡ γερμανικὴ.

6. Ἐφημερίδες δύνανται νά ἐκδοθοῦν καὶ κυκλοφορήσουν κατὰ τὰς κανονικὰς των ὥρας καὶ ἐκδόσεις.

7. Ὑποχρεοῦνται πάντες ὅπως δέχονται κατὰ τὰς συναλλαγὰς τὰ γερμανικὰ τραπεζογραμμάτια μέ τιμὴν 50 δρχ. κατὰ μάρκον.

8. Αὔριον Δευτέραν πάντες οἱ ὑπάλληλοι δημόσιοι, δημοτικοὶ κλπ. νά εἶναι εἰς τὰς θέσεις των καὶ πάντες οἱ ἄλλοι εἰς τὰς ἐργασίας των.

9. Τὸ Φρουραρχεῖον τῶν στρατευμάτων Γερμανικῆς Κατοχῆς ἐγκατεστάθη εἰς τὸ ἐπὶ τῆς πλατείας Συντάγματος ξενοδοχεῖον «Κίνγκ Τζώρτζ». Τὸ Στρατηγεῖον εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Μεγάλῃς Βρετανίας».

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων
ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΠΛΥΤΑΣ

ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗ

Έν τῷ μεταξύ, ἀπό νωρίς τὸ πρωῒ τῆς 27ης Ἀπριλίου στὸ Ψυχικὸ, ὅπου βρισκόταν ἡ κατοικία τοῦ Γερμανοῦ πρεσβευτῆ στήν Ἀθήνα, ἄρχισε νά παρατηρεῖται ζωηρὴ κίνηση, ἀσυνήθιστη γιὰ τὸ πάντα ἥσυχον αὐτὸ ἀθηναϊκὸ προάστειο.

Ἀπὸ τίς 8 τὸ πρωῒ, ὅταν ἐλαφρὲς μηχανοκίνητες φάλαγγες διάσχιζαν τὴ λεωφόρον Κηφισίας πρὸς τὴν Ἀθήνα, στίς κατοικίες τοῦ πρεσβευτῆ τῆς Γερμανίας πρίγκιπα Ἑρμπαχ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀκολούθου φόν Κλέμ ὑψώθηκε ἡ γερμανικὴ σημαία μέ τὴν σβάστικα.

Ὁ φόν Κλέμ, πού μέχρι τότε βρισκόταν ὑπὸ κατ' οἶκον περιορισμό, φρουρούμενος ἀπὸ ὁμάδα ἀστυφυλάκων τοῦ Κέντρου Ἀλλοδαπῶν, βγῆκε εὐδιάθετος στὸν κήπο τῆς βίλας του καὶ σέ ἀπαισιὰ ἐλληνικὰ ἔδωσε διαταγὴ στὸν σωφὲρ του (ἓνα ξεπεσμένο Ρῶσσο πρίγκιπα) νά ἐτοιμάσει τὸ αὐτοκίνητο καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐλληνικῆς ἀστυνομικῆς φρουρᾶς ὑπαστυνόμο Ἀντών. Βολταιράκη νά ἐτοιμαστῇ γιὰ νά τὸν συνοδεύσει. Μετὰ λίγα λεπτὰ, τὸ αὐτοκίνητο τοῦ ιδιόρρυθμου φόν Κλέμ, τοῦ ὁποίου ἡ πολυετὴς παραμονὴ στήν ἐλληνικὴ πρωτεύουσα ἄφησε ἐποχὴ στοὺς ἀθηναϊκοὺς κύκλους, ξεκινούσε. Ὁ ἴδιος καθόταν ἀγέρωχος στὸ πίσω κάθισμα, φορώντας τὴν ἐπίσημη στολὴ του, ἐνῶ ὁ Ἑλληνας ὑπαστυνόμος ἦταν δίπλα στὸν ὁδηγό, δίκην ιδιωτικοῦ σωματοφύλακα. Σέ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, βρισκόταν στήν κοντικὴ οἰκίαν τοῦ πρίγκιπα Ἑρμπαχ, στὸν περίβολο τῆς ὁποίας εἶχαν συγκεντρωθεῖ τὸ προσωπικὸ τῆς πρεσβείας καὶ ἄλλοι Γερμανοί, πού στὸ ἀντίκρουσμα τοῦ στρατιωτικοῦ ἀκολούθου ἀνέκραξαν ἐν χορῶ τὸ «Χάϊλ Χίτλερ». Λίγο ἀργότερα, ἔφθασαν καὶ οἱ πρῶτοι Γερμανοὶ μοτοσυκλετιστές, στοὺς ὁποίους οἱ γυναῖκες τῶν Γερμανῶν διπλωματῶν πρόσφεραν πρόχειρες ἀνθοδέσμες.

Δέν πέρασε πολλὴ ὥρα καὶ οἱ Ἕλληνες ἀστυνομικοί, πού ἀπὸ μέρες ἀποτελοῦσαν τὴν φρουρὰ τοῦ Γερμανοῦ πρεσβευτῆ, ἀντίκρουζαν ἐκπληκτοὶ τὸν γνωστὸ Ἀθηναῖο γιατρό καὶ καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Κωνσταντῖνο Λογοθετόπουλο (τὸν ἀργότερα κατοχικὸ πρωθυπουργό) νά προσέρχεται περιχαρὴς στήν ἐπαυλὴ Ἑρμπαχ καὶ νά συγχαίρει τοὺς Γερμανοὺς διπλωμάτες γιὰ τὴν εἰσόδον τῶν στρατευμάτων τους στήν Ἀθήνα.

Τίς ἴδιες στιγμές, ἀπὸ ἓνα στρατιωτικὸ αὐτοκίνητο τῆς Βέρμαχτ κατέβαινε ἓνας Γερμανὸς ἀξιωματικός, ὁ ὁποῖος ζήτησε νά δεῖ τὸν πρίγκιπα Ἑρμπαχ. Μαζί του ἔφερνε ἓνα κλειστὸ φάκελλο. Ἦταν τὸ μήνυμα τοῦ Χίτλερ, πού ὀριζε τὸν μέχρι τότε

Μέσα στὴ συμφορὰ ὑπάρχει πράγματι ὡς ἀνακούφισις ἡ ἀναγνώρισις τὸσον ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ὅσον καὶ τοὺς Ἱταλοὺς τῆς γενναιότητος τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ὁ στρατός μας. Εἶνε μιά ἀναγνώρισις τὸσον φυσικὴ ἀλλὰ καὶ γνώριμη στοὺς πολέμιστάς γιατί ποτὲ δὲν παρουσιάσθη περίπτωσις ἓνας γενναῖος νικητὴς νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ ὡς ἀπονομήν δικαιοσύνης τὴν γενναίότητά ἐνὸς γενναίου ἡττημένου.

Μά, ἀν σὲ μιά φράσι γιὰ τὸ στρατό μας ἐπὶ τῆς γενναίας ὁ γενναίτερος ὅλων, ὅσων πολέμησαν μαζί μας, οἱ ἀντίπαλοι τῆς χθὲς συνώμισαν τὴν ἐντύπωσιν τῶν πόσων καὶ πόσων δὲν θὰ μπορούσαν νὰ γραφοῦν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς δικῆς μας.

Τὰ μονοπάτια καὶ τὰ κατσάβραχα τὰ ἀλβανικὰ καὶ τὰ ἀπάτητα σὲ κοινὸ ἀνθρώπο, τὰ ἀτελείωτα μάλλι (βουνά), αἱ χαράδες καὶ αἱ φάραγγες, ἡ βροχὴ καὶ ἡ λάσπη, τὸ χιόνι καὶ τὸ κρύο, ἡ πείνα καὶ ἡ ψεῖρα θὰ μπορούσαν νὰ ἀποτελέσουν μιά ἀτελείωτη χορωδία γιὰ νὰ ὑμνοῦν τὸν ἡμίθεον φαντάρον, τὸν ἐπᾶξιο πυροβολητὴ, τὸν ἱσάδελο ἱππέα, τὸν δημιουργὸ μηχανικὸ, τὸ νυκτόβιον ἡρωϊκὸ ἡμιονηγό, τὸν ἐκπληκτικὸ σεβασμὸν σωφὲρ καὶ ὅλη τὴν χορεία τῶν ἡρώων, τὰ ἔμψυχα καὶ ἄψυχα ἀκόμη πού τὸ καθένα ἀποτελεῖ μιά ἱστορικὴ σειρά καὶ τὸ σύνολόν των νεωτέρα θρυλικὴ ἱστορία, τῆς ὁποίας οἱ ἡρώοισμοι θὰ ταχθοῦν πρὸ πάντων ἀκόμη ἀπ' ὅτι ἔφτιασε τὸ Σοῦλι, τὸ Ἀρκάδι, τὸ Ζάλογγο, τὸ Μεσολόγγι καὶ τοσούτους πατριωτικοὺς ἀστερισμούς.

Κάθε στρατιώτης καὶ ἱστορία, καὶ κάθε σύνταγμα καὶ θρύλος. Ποιὰ νὰ ξεχωρίσῃ κανεὶς ἀπ' ὅλα πού τὸ ἓνα προσαποδοῦσε νὰ ξεπεράσῃ τὸ ἄλλο καὶ ὅλα μαζί νὰ γίνουν ἀξία τῆς ἐντολῆς τῆς πατρίδος.

Τοὺς τσαλιάδες τοὺς ἐσχώρισε τὸ ὄνομα, τοὺς ξεχώρισε ἡ ὁσμὴ, ἡ ἡμὴ τοῦ ἀγνοῦ ἀ-

γρότου, πού περιέκλεισε και σ' αυτό τόν πόλεμο όπως πάντα έν ὅλη της τῇ φωτεινῇ με- γαλοπρεπείᾳ τὴν πατρίδα.

Ἄν κάποτε στηθῇ κάποιος ἀναιμνηστικό μνημεῖο ἄς πα- ραστήσῃ ἐκεῖνον πού τὰ δικαιο- οὔται πῶς πολὺ μέσα στο ἡ- ρωϊκὸ σύνολο τὸν ἀγρότη καὶ δίπλα σ' αὐτὸν σκυφτὲς γονα- τιστὲς στὴν πίκρα ἀλλά καὶ στὴν πίστι, στὴν λατρεία καὶ στὴν ὑπομονὴ τὴν ἀθάνατη μάννα τὴν ἡρωϊκὴ σύζυγο, τὴν καρτερικὴ ἀδελφή.

Ἀθάνατοι τσαλιάδες τοῦ 40οῦ, καλὴ σας ὥρα ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεισθε.

Σκύβοντας στο ἄλעτρι μὴ βαρυγκαμᾶτε γιατί ὑπῆρξατε σοὶ "Ἕλληνες". «Ἡρωϊκοὶ ἄξι- ωματικοὶ τοῦτου μὴ πονήτε. Δὲν πέθανε ἡ πατρίδα μας, ἀ- φοῦ τοῦ σπαρατοῦ της τὴν γεν- ναίότητα τὴν ἀνεγνώρισε γεν- ναιδόφρονι ὁ νικητὴς... Ἀθά- νατα συντάγματα πού τὸ ἔνα ὑπῆρξεν ἰσαδελφον τοῦ ἄλ- λου».

Μὰ ἂν ἐπρόκειτο τὰ Συν- τάγματα αὐτὰ νὰ μιλήσουν, ἂν ἐπρόκειτο νὰ ψηφίσουν καὶ νὰ παρουσιάσουν τὸν ἀρχηγό τους Σύνταγμα θὰ γονατί- σουν πρῶτα καὶ μὲ μιὰ φωνὴ γιὰ νὰ ἀκουσθῇ ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπὸ τὰ ἄκρα αὐτὰ σ' ὅλο τὸν κό- σμο θὰ φώναζαν καὶ θὰ διε- κήρυτταν: «εἶνε τὸ Σύνταγμα τῶν ἀετῶν, εἶνε τὸ Σύνταγμα τῶν Εὐελπίδων, τὸ τιμητικὸ αὐτὸ Σύνταγμα τῶν ἐθνικῶν ἀποστόλων, πού τὸ σχημάτι- σαν διὰ πρώτην φοράν ἡ τά- ξις τοῦ 40 καὶ αἱ μικρότερες. Ἡ τάξις τῶν ἀετῶν πού ἔδω- σε τὸν ἑαυτὸ της ὀλοκαῦτω- μα φωτεινὸ καὶ ἀντάξιο τῆς ἐθνικῆς φωληᾶς ἀπὸ τὴν ὁποι- αν νεοσσοὶ τὴν ἡλικίαν μὰ γίγαντες σὲ ἐθνικὴ ψυχὴ ἐπέ- ταξαν πρὸς τὴν δόξαν.

Οἱ ἀετοὶ αὐτοὶ ἐπέταξαν ἀ- πὸ τὴν Σχολὴν καὶ διμοιρῖται γερασίων ἐξώριμησαν. Τὸ ἀ- τσάλι πού διαρκῶς σφυροκο- ποῦσε δὲν τοὺς ἐτρόμαξε, τὸ γάζωμα τῶν πολυβόλων δὲν τοὺς σταμάτησε, ἡ κόλασις τοῦ πυρός δὲν τοὺς ἐκράτησε, ὁ θάνατος δὲν τοὺς ἐλύγισε.

Τί καὶ ἂν οἱ ἀετοὶ αὐτοὶ ἐξορ- μητικὸ ὀλοκαῦτωμα. Συνέχι- σαν τὸ δρόμο τους καὶ ὅταν κάποτε μετρήθηκαν εἶδαν ὅτι στὴν ἐντολὴ τῆς πατρίδος ἀ- πὸ τοὺς 150 ἔπεσαν οἱ μισοί.

Ὅσοι τοὺς ξεύραμε, ὅσοι

Γερμανὸ πρεσβευτὴ προσωρινὸ διοικητὴ τῆς Ἑλλάδος.

Στῆς 10.15 π.μ. τὰ αὐτοκίνητα τοῦ Ἑρμπαχ καὶ τοῦ φόν Κλέμ ἐφύεγαν ἀπὸ τὴν κατοικία τοῦ πρώτου, ὅπου ἐξακολουθοῦσαν νὰ συρρέουν πανηγυρίζοντας οἱ Γερμανοὶ τῆς Ἀθήνας μὲ τίς οἰκογένειές τους, καὶ κατευθύνθηκαν στοὺς Ἀμπελοκήπους, γιὰ νὰ παραστοῦν στὴν παράδοση τῆς πόλεως.

«ΦΕΡΝΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ...»

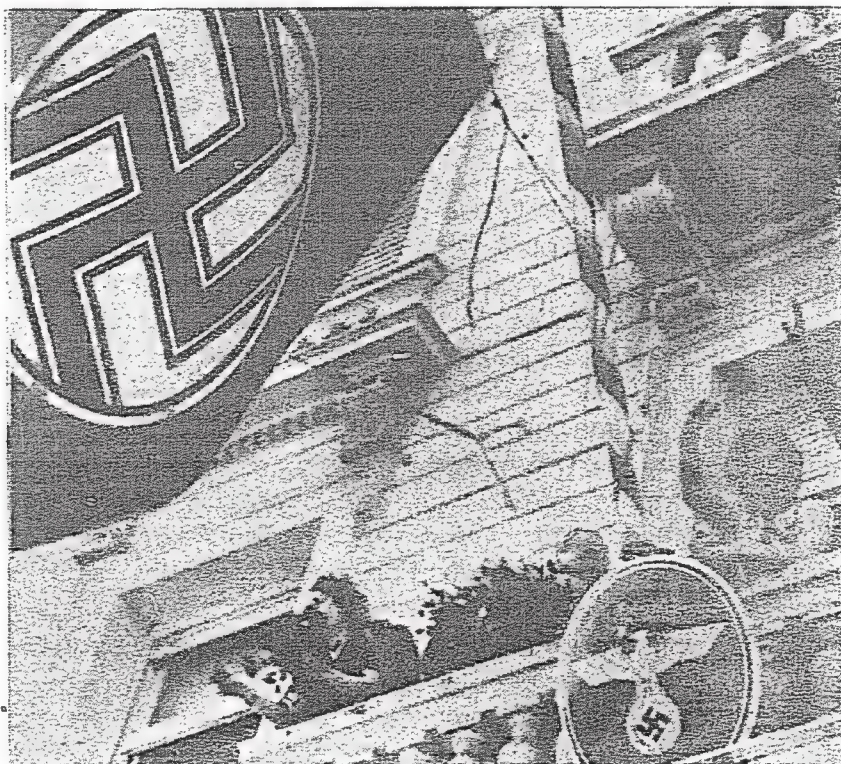
Ἐνῶ στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας Γερμανοὶ μοτοσυκλετιστές, αὐτοκίνητα καὶ ἄρματα μάχης ἔτρεχαν, οἱ Ἀθηναῖοι μὲ ἀνησυχία καὶ συντριβὴ παρακολουθοῦσαν μέσα ἀπὸ τὰ μισόκλειστα παράθυρα τῶν σπιτιῶν τους τὸ δράμα πού ἄρχιζε.

Στὸ δημαρχιακὸ μέγαρο κλήθηκαν στῆς 12 τὸ μεσημέρι οἱ διευθυντὲς τῶν ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, πού τοὺς δήλωσε ὁ Γερμανὸς Φρούραρχος Ἀθηνῶν ἀντισυνταγματάρχης φόν Σέϊμπεν:

«Δέν ἐρχόμεθα ὡς ἐχθροί, ἀλλὰ ὡς φίλοι φέροντες τὴν εἰρήνην εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ μακρὰ φιλία, ἡ ὁποία μᾶς συνδέει μὲ τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἀναζωπυρωθεῖ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν».

Τὸ μεσημέρι ἐφθασε στὴν Ἀθήνα καὶ ὁ διοικητὴς τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων πού κατέλαβαν τὴν ἡπειρωτικὴ

Καθὼς τὰ πρῶτα γερμανικὰ στρατεύματα εἰσέρχονται στὴν Ἀθήνα καὶ περνοῦν μπροστὰ ἀπὸ τὴ γερμανικὴ πρεσβεΐα, πού βρισκόταν στὴ λεωφόρο Βασ. Σοφίας, οἱ Γερμανίδες ἔχουν βγεῖ στὰ μπαλκόνια τοῦ κτιρίου καὶ τοὺς ραίνουν μὲ λουλούδια πανηγυρίζοντας.

Ἑλλάδα στρατηγός τοῦ ἱππικοῦ φόν Στοῦμε (διοικητής τοῦ 40οῦ Σώματος Στρατοῦ), ὁ ὁποῖος πολύ ἀργότερα διαδέχθηκε τὸν στρατάρχη Ρόμελ σπὴν ἡγεσία τοῦ Ἰσχυρὰ Κόρυς. Στρατιωτικός Διοικητής Ἀθηνῶν ἀνάλαβε ὁ διοικητής τῆς 6ης Ὀρεινῆς Μεραρχίας ὑποστράτηγος Σαῖρνερ, πού ἐγκαταστάθηκε μέ τὸ ἐπιτελεῖο του σπὴ «Μεγάλῃ Βρετανία». Μετά τὴν ἀφίξη τοῦ στρατηγοῦ Σαῖρνερ, οἱ ἐλληνικές στρατιωτικές ἀρχές ἐγκατέλειψαν τὰ γραφεῖα τῆς Ἀνωτέρας Στρατιωτικῆς Διοικήσεως, ταυτόχρονα δὲ ὁ Γερμανὸς Φρούραρχος Ἀθηνῶν πῆγε στοῦ ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν καὶ συσκέφθηκε μέ τὸν γενικό διευθυντὴ τοῦ ὑπουργείου ὑποστράτηγο Κων. Πλατῆ. Ἀφοῦ ἐφυγαν οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες πού βρίσκονταν ἐκεῖ, ἐγκαταστάθηκε γερμανικὴ φρουρά.

Καθὼς κυλοῦσαν ὅλα αὐτὰ τὰ γεγονότα, γερμανικά τμήματα εἶχαν τοποθετηθεῖ σὲ διάφορα σημεῖα τῆς πρωτεύουσας καὶ τῶν προαστείων τῆς, ἐνῶ ἐνισχύονταν σταδιακὰ οἱ γερμανικές φρουρές.

Οἱ στρατιῶτες τοῦ Γ' Ράιχ εἶχαν πάρει διαταγὴ ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους τοὺς νὰ ἐπιδεικνύουν ἀπόλυτὴ εὐγένεια στοὺς πολίτες καὶ ἰδιαίτερο σεβασμὸ στοὺς Ἕλληνες ἀξιωματικούς. Διακριτικοί, σοβαροὶ μέσα στίς ἄψογες στολές τοὺς, κυκλοφοροῦσαν τὴν πρώτη μέρα κατοχῆς στοῦ κέντρο τῆς Ἀθήνας. Φωτογραφίζονταν μεταξύ τοὺς ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ Παλαιὰ Ἀνάκτορα, τὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη, τὸ Πανεπιστήμιο, τὸ Πολυτεχνεῖο, σπὴν Ἀκρόπολη, σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ τουρίστες καὶ μόνο. Ἐνα χαρακτηριστικὸ στιγμιότυπο διάσωσε μιά ἐφημερίδα τῆς ἐποχῆς: δύο Γερμανοὶ στρατιῶτες θεάθηκαν νὰ στέκονται σὲ στάση προσοχῆς καὶ νὰ χαιρετοῦν ἕναν Ἕλληνα λοχία, τραυματία τοῦ Ἀλβανικοῦ Μετώπου....

Ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσοδο σπὴν Ἀθήνα τῶν πρώτων γερμανικῶν τμημάτων, οἱ μηχανοκίνητες φάλαγγες προωθήθηκαν στὸν Πειραιᾶ καὶ ἐγκαταστάθηκαν σὲ διάφορα ἐπικαίρα σημεῖα τοῦ λιμανιοῦ καὶ τῆς πόλεως. Στὸ δημαρχεῖο, σπὴν Σχολὴ Δοκίμων καὶ σὲ ἄλλα δημόσια κτίρια ὑψώθηκε ἡ γερμανικὴ σημαία, σὰ σύμβολο τῆς νέας κυριαρχίας.

τοὺς εἶδαν, ὅσοι τοὺς θαύμασαν ὥς γονατίζουμε γιὰ νὰ τοὺς ποῦμε σὰν σὲ προσευχή: «Ἄετοί, ἡ ψυχὴ συνέχισε τὸ πέταγμα εἰς τὸν Θεόν, τὸ ὀλοκαύτωμά σας δὲν ἐπῆγε χαμένο, ἐσχημάτισε τὴν πανύψηλὴ καὶ πανώρια λαμπάδα, πού ὅποιος θέλει, ὅποιος νοιώθει καὶ ὅποιος πιστεύει θὰ τὴν βλέπῃ πάντα νὰ στέκῃ ὁλόρθη γιὰ νὰ φωτίσῃ τὸ δρόμο τῆς τιμῆς, τὸν δρόμο τοῦ καθήκοντος, τὸν δρόμο τῆς θυσίας, πού ἔχει ἕνα ὄνομα θεϊκῶς μεγάλο, πού ὅλοι τὸ ξεύρουν καὶ τὸ φωνάζουν «Ἑλλάδα».

Κυττάξτε κατάματα τὴν λαμπάδα αὐτή, προσέξτε τὰς φωτεινὰς ἀκτίνας τῆς καὶ διαβάσατε.

Κάθε ἀκτὶς καὶ ὄνομα, κάθε ἀκτὶς καὶ παλληκάρι, κάθε ἀκτὶς καὶ ἄετός πού ἐξέφυγε καὶ πέταξε ἀπὸ τὴ Σχολὴ τῶν Εὐελπίδων, φέροντας στὰ φτερά του τὴν ἀδαιμάντινὴ ἐντολὴ «εἰς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πατρίδος».

Κυττάξτε τοὺς ἄετούς, ὁ ἕνας ξεπέρασε τὸν ἄλλο στὸ δρόμο ποῖος πῶ γρήγορα νὰ φέρῃ στὸ θεὸ του, ἐξαύλωμένος σὲ ψυχὴ, τὴν ἐντολὴ πού πήρε ἀπ' τὸ ξεχωριστὸ δημιούργημά του πού εἶνε ὁ Ἑλληνικὸς λαός.

Κάποιος ἄγγελος κράτησε τὰ ὀνόματά τοὺς καὶ τὰ βάλε στὴ χρυσὴ πλάκα ἐπάνω στὴ φωτεινὴ λαμπάδα τῆς Σχολῆς.

Κάποτε θὰ τὰ διαβάσωμε

γονατιστοὶ σὲ μνημόσυνο εὐ-
λαβικὸ καὶ τότε θὰ ἀκούσωμε:
δὲν πέθαναν, μὰ πέταξαν στὸ
Θεὸ οἱ ἀετοί.

ΝΕΚΡΟΙ

- Ἀνθ) γὸς Χατζόπουλος Νικ.
2) » Νίκας Βενιζέλος
3) » Σμυρλῆς Μενέλαος
4) » Νιώτης Ἀντώνιος
5) » Εὐθυμίου Νικόλ.
6) » Σταυρίδης Εὐστ.
7) » Φοινενῆς Ἡλίας
8) » Παπαγιώργης Ἰω.
9) » Νάσσης Πέτρος
10) » Μαλισιόρας Πέτρ.
11) » Ραφαῆλος Πελοπ.
12) » Βλάχος Κωνσταντ.
13) » Παρασκευᾶς Ἀντ.
14) » Κουμπούλης Ἐμ.
15) » Μαυριλάκης Κωνσ.
16) » Βαλάσης Ἰωάννης
17) » Ραΐσης Χρῆστος
18) » Ἀποστολόπουλος Ι.
19) » Κανδηλάπτης Θεόδ.
20) » Ἀνεζίνης Θεόδωρ.
21) » Κοφινᾶς Γεώργιος
22) » Βλασιώτης Κωνστ.
23) » Κονίδης Εὐριπίδης
24) » Πρωτοπαπᾶς Εὐάγ.
25) » Βούχης Κωνσταντ.
26) » Μέλιος Νικόλαος
27) » Κόκκας Δημήτριος
28) » Στυλιανόπουλος Θ.
29) » Κυπριανός
30) » Κοφινάκος

1941

- 31) » Πύλης
32) » Σαββάκος
33) » Μπρούμας
34) » Καραμπελάς
35) » Κονσουλίδης
36) » Ἀκπάσης
37) » Παπαδημητρίου
38) » Παπαμιδής
39) » Μπούφης
40) » Μαγκρίας
41) » Γερογιάννης
42) » Βλάχος

1939

- 43) » Μαρίνος
44) » Παρασιδης
45) » Γραμμένος
46) » Γερμανός
47) » Μητρομάρας
48) » Βλάχος
49) » Καραθανάσης
50) » Πολίτης
51) » Ἀνδροβιτσανέας

καὶ οἱ ἄλλοι σύντροφοι στὸ
ὀλοκαύτωμα συμμεσῆταιί τῶν
ποῦ δὲν ἔχω τὰ ὀνόματά των
γιά νὰ τὰ ἀνοιξῶ στὸ ἐθνικὸ

Ο ΣΤΟΥΜΕ ΣΤΟΝ ΧΡΥΣΑΝΘΟ

Τὴν ἡμέρα πού οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλθαν στὴν Ἀθήνα (27 Ἀπριλίου 1941), ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων στρατηγὸς φόν Στοῦμε θέλησε νὰ δεῖ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο.

Στίς 10.30 π.μ. ἔφτασε στὸ ἀρχιεπισκοπικὸ μέγαρο μέ πολυτελές γερμανικὸ αὐτοκίνητο, ἀνώτατος ὑπάλληλος τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, σάν ἀπεσταλμένος τοῦ Δημάρχου Ἀμβροσίου Πλυτᾶ, πού εἶχε ὀριθεῖ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς πολιτικὸς διοικητὴς τῆς πρωτεύουσας, καὶ ζήτησε ἐκ μέρους του νὰ δεῖ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο. Μόλις τὸν παρουσίασαν εἶπε στὸν Χρῦσανθο:

«Ὁ πολιτικὸς διοικητὴς ὥρισεν ἵνα μετὰ μίαν ὥραν τελεσθῇ ἐπίσημος δοξολογία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ἐπὶ τῇ εἰρηνικῇ εἰσόδῳ τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν πρωτεύουσαν, χωρὶς αὕτη νὰ ὑποστῇ ζημίαν τινά».

Συνοφρυωμένος καὶ θυμωμένος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος σηκώθηκε ὀρθιος καὶ ἔδωξε τὸν ὑπάλληλο. Μισή ὥρα ἀργότερα ἔρχεται ἄλλος ὑπάλληλος γιὰ νὰ τοῦ ἀνακοινώσει ὅτι κατὰ λάθος καὶ χωρὶς ἐξουσιοδότηση μετέδωσε ὅσα εἶπε ὁ πρῶτος στὸν Ἀρχιεπίσκοπο καὶ διευκρίνησε: «Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι θέλουν νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ὁ Γερμανὸς φρούραρχος τῆς πρωτεύουσας καὶ ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Ἀθήναις γερμανικῆς πρεσβείας, ὡς ὥραν δὲ ὥρισαν τὴν 3 μ.μ.». Στίς 1 μ.μ. ἐμφανίζεται τρίτος ὑπάλληλος γιὰ νὰ γνωρίσει στὸν Ἀρχιεπίσκοπο ὅτι θὰ τὸν ἐπισκεφθεῖ καὶ ὁ μόλις πρό ὀλίγου ἀφίχθεις στὴν Ἀθήνα Γερμανὸς στρατηγὸς φόν Στοῦμε.

Στίς 3.30 μ.μ. φθάνουν πραγματικὰ ὁ στρατηγὸς φόν Στοῦμε, ὁ Γερμανὸς φρούραρχος τῆς Ἀθήνας καὶ ὁ στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς γερμανικῆς πρεσβείας (ὁ περίφημος Κλέμ φόν Χόχενμπεργκ, Γερμανολεβαντίνος ἀπὸ τῇ Σμύρνη) μαζί μέ τὸν ὑπάσπιστή τοῦ πρῶτου. Ὁ Χρῦσανθος τοὺς ὑποδέχεται στὴν αἶθουσα τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου ὀρθιος. Ὁ Γερμανὸς στρατηγὸς προσφέρεται ἡ συνομιλία νὰ γίνῃ στὰ γαλλικά, ἀλλὰ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος δηλώνει ὅτι προτιμᾷ γερμανικά. Ὁ ἴδιος ἀφηγήθηκε ἀργότερα γιὰ τὴν συνάντησι:

«... Τοὺς ὑποδέχομαι ἐντὸς τοῦ Συνοδικοῦ, μέ ἀθυμίαν καὶ κατῆφειαν. Πῶς νὰ ἀρχίσω τὴν ὁμιλίαν; «Φαίνεσθε -τοῦ λέγω- κουρασμένοι». «Ναί», ἀπαντᾷ. «Βρήκαμε γέφυρες καὶ δρόμους κατεστραμμένους. Τὰ κατέστρεψαν οἱ Ἀγγλοι. Ποιὸς θὰ ἐπανορθώσῃ; Οἱ Ἀγγλοι ὀφείλουν νὰ πληρώσουν». «Θὰ πληρώσῃ ὁποῖος νικηθῇ», λέγω. «Κατὰ τὴν διαδρομὴν μας εἰς τὴν Ἑλλάδα, μέ εὐχαρίστησιν παρετήρησα ὅτι πολλοὶ ὁμιλοῦν γερμανικά» συνέχισεν ὁ Στοῦμε, προφασιζόμενος ὅτι δὲν ἀντελήφθη τὸν

Ο Χίτλερ είχε βγάλει διαταγή ώστε κάθε γερμανική μονάδα, που περνούσε από την Αθήνα, να επισκέπτεται την Ακρόπολη και να ξεναγούνται οι άνδρες της. Τό ίδιο και όταν περνούσαν από γνωστές αρχαιολογικές τοποθεσίες (Θερμοπύλες, Δελφοί, Όλυμπία κλπ). Στην εικόνα, Γερμανός αξιωματικός ξεναγεί τούς στρατιώτες του στην αρχαία Όλυμπία.

ύπαινιγμόν μου. «Ναί –τοῦ εἶπα– ὑπῆρχαν πολλοί πού ἦσαν θαυμασταί τοῦ γερμανικοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλ' ἀφότου ἐκήρυξεν ἡ Γερμανία τόν πόλεμον κατά τῆς Ἑλλάδος θά ἔμειναν ὀλίγοι ἢ καί κανεῖς...». «Εἰς τόν δρόμον –συνέχισεν ἐκεῖνος– μᾶς ἔρραινεν μέ ἄνθη». «Αὐτοί –τοῦ ἀπαντῶ–βεβαίως δέν ἦσαν Ἕλληνες!». Μετά σύντομον σιγήν, τόν ἐρωτῶ: «Καί τώρα, ποῦ θά ὑπάγετε;». «Ὅπου διατάξῃ ὁ Φύρερ –ἀπαντᾷ– διότι ἡμεῖς δέν κάνομεν τίποτε, ἐκτός ἐκείνου τό ὁποῖον διατάσσει ὁ Φύρερ». Καί ὅταν ἐσηκώθῃ ὁ στρατηγός Στοῦμε διά νά μέ ἀποχαιρετήσῃ, πρόσθεσα: «Προσέξατε, Στρατηγέ, νά μή τραυματίσετε τήν ὑπερηφάνειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ...»

Πρίν φύγει ὁ Γερμανός στρατηγός, διαμείφθηκε ὁ ἀκόλουθος διάλογος:

– Δέν ἤλθομεν ἐδῶ ὡς ἐχθροί, ἀλλ' ὡς φίλοι, φέροντες τήν εἰρήνην εἰς τήν Ἑλλάδα. Ἀσφαλῶς δέ, ὅλοι μαζί, ἀπό κοινοῦ ἐργαζόμενοι, θά συντελέσωμεν εἰς τήν ἀναζωπύρωση τῆς φιλίας, ἢ ὅποια ἐνώνει τούς λαούς μας.

– Στρατηγέ, πρωτίστως ὁ στρατός σας εἰσέβαλεν εἰς ἕνα τόπον, τοῦ ὁποῖου ὁ Λαός ἠγωνίσθη μέ πραγματικήν πίστιν διά τήν ἐλευθερίαν του καί διά τήν οὐδετερότητά του καί ἐξακολουθεῖ πάντοτε νά πιστεύῃ εἰς τά ἰδανικά του.

– Δέν σᾶς ικανοποιοῦν, μήπως, αἱ διαβεβαιώσεις μου;

– Τάς ἤκουσα. Ἀλλά νομίζω ὅτι ἔχω καθήκον, ὡς ἀρχηγός τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, νά σᾶς συστήσω νά σεβασθῇ ἡ Γερμανική Διοίκησης τόν ἡρωϊκόν λαόν τῆς χώρας αὐτῆς, διά νά ἀποφευχθοῦν δυσάρεστα γεγονότα.

προσκύνημα.

Στοὺς ἀετοὺς παρωστέκουν καί ἄλλοι πῶ μεγάλοι σέ ηλικία καί βαθμό.

Ἀνοῖξετε τὸ βιβλίον τοῦ θανάτου καί θά τοὺς εὕρητε ὅλους ἀρίθμητους ἀξιωματικούς πού ἀγκομασμένοι μέ φέδρους συναδέλφους των καί μέ τοὺς ἡρωϊκοὺς στρατιώτας των γεμίζουν ἀτέλειωτες σελίδες.

Τὸ διάβασμα θά φέρῃ τὸ κλάμα, τὸ κλάμα τὸ ρίγος τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανείας καί ἐπειτα τὸ γονάτισμα σέ προσευχὴ κράτώντες ὡς ἐθνικὸ εὐαγγέλιον τὸ βιβλίον τῶν ἀθανάτων πού γράφαν τὴν νεωτέρα Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν.

Συνταγματάρχης Θ. Ι.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ

Ο χριστιανικός κόσμος της χώρας εκτιμά βαθύτατα την χεironομίαν του αρχηγού του Σώματος Στρατού στρατηγού φόν Στούμμε ό όποιος έπεσκέφθη τόν Μακαριώτατον 'Αρχιεπίσκοπον 'Αθηνών κ. Χρύσανθον. Η ένέργεια αυτή, χαρακτηριστική του σεβασμού των Γερμανών προς την εκκλησίαν μας και προς τούς πατροπαράδοτους θεσμούς της Ελλάδος, είναι φυσικόν ότι επισύρει την βαθυτέραν εκτίμησιν και τó ελκρινές αίσθημα ότι οί Γερμανοί ήλθον εδώ ως φίλοι.

ΔΙΑ ΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

Αί γερμανικά στρατιωτικά αρχαί εξέδηλωσαν τó ένδιαφέρον των διά τά ζητήματα του Πειραιώς. Η γείτων τας εύχαριστεί διά τó ένδιαφέρον αυτό, τó όποιον εύθυσ άμέσως απέδειχθη γόνιμον καθ' όσον διετάχθη ή άμεσος λειτουργία των σχολείων. Τά σχολεία πρέπει πράγματι νά λειτουργήσουν διά νά καταστή δυνατόν νά μή χάσουν οί μαθηταί τó τρέχον σχολικόν έτος. Σημειούμεν δέ μετ' εύχαριστήσεως ότι μέτρον ως τó άνωτέρω μαρτυρεί επί πλέον τó ένδιαφέρον των γερμανικών αρχών διά την μόρφωσιν του ελληνικού λαού.

Ο κ. ΑΡ. ΚΟΛΛΑΤΟΣ ΑΝΕΛΑΒΕ ΧΘΕΣ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΧΩΡΟΚΗΣ

Διά διαταγής του Προέδρου της Κυβερνήσεως στρατηγού κ. Τσολάκογλου τά καθήκοντα του 'Αρχηγού της Χωροφυλακής άνετέθησαν εις τόν συνταγματάρχην χωροφυλακής κ. Κολλάτον 'Αριστοφάνην.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Ο κ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ

'Αστυνομικός διευθυντής Πειραιώς έτοποθετήθη ό κ. Ι. Βασιλόπουλος, όστις και ανέλαθεν από χθές τά καθήκοντά του.

— Είμεθα σύμφωνοι. Από της απόψεως αυτής είμεθα βέβαιοι ότι και ή 'Ελληνική 'Εκκλησία δέν θά λησμονήση την ύποχρέωσιν της νά καθοδηγήση τόν 'Ελληνικόν Λαόν εις τας ύποχρεώσεις του και τó συμφέρον του νά συνεργασθ ή άρμονικά και έγκάρδια με τας στρατιωτικές αρχάς της κατοχής, άκριβώς διά νά αποφευχθούν τά δυσάρεστα.

— Η 'Ελληνική 'Εκκλησία εύρέθη πάντοτε παρά τó πλευρόν του 'Ελληνικού Λαού εις τούς άγώνας του, άξία της έμπιστοσύνης του, και νά είσθε βέβαιοι ότι δέν θά λείψη νά πράξη τó καθήκον της και κατά την κρίσιμον αυτήν περίστασιν.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΚΑΤΑΠΙΕΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Από την έπομένη, Δευτέρα 28 'Απριλίου 1941, άρχισαν νά λαμβάνονται τά πρώτα καταπιεστικά γιά τόν άθηναϊκό πληθυσμό μέτρα.

Γιά κάθε ιδιωτική κατοικία, πού είχε κάποια σημασία γιά τούς Γερμανούς, διατασσόταν ή έπίταξη της μερική ή όλική. Επίσης μέ ειδική διάταξη του Γερμανικού Φρουραρχείου, έπιτάχθηκαν τά περισσότερα και μεγαλύτερα ξενοδοχεία της 'Αθήνας: Κίνγκ Τζώρτζ, Μεγάλη Βρετανία, Κοσμοπολίτ, Σπλέντιτ, 'Ατλάντικ, Δελφοί, Μινέρβα, Παλλάδιον, Ξενίας Μέλαθρον, 'Αθηνών, Μπάγκειον, Κάρλτον, Κεντρικόν, Σίτυ Πάλας, 'Εξέλειορ, Γκράντ 'Οτέλ, Μαζεστίκ, Μέγα, 'Εθνικόν, Μυστράς, 'Αλεξάνδρα, 'Απόλλων, 'Ατλας, Πάρκ, Πλάζα, Πριγκιπικόν, Ρέξ, Ροϋζβελτ, Σουδάν, Μπρίστολ, Κλάριτζ, 'Ελληνικόν, 'Ερεχθείον, 'Ελικών.

Τά έξοδα των έπιταχθέντων σωματείων πλήρωναν οί δημοτικές αρχές, στίς όποιες άνάθεσαν οί Γερμανοί την πληρωμή των έξόδων στεγάσεως των αξιωματικών και όπλιτών.

Στήν Κηφισιά, όπου ή ελληνική κυβέρνηση είχε έπιτάξει από τίς πρώτες ήμέρες του έλληνοϊταλικού πολέμου τά εκεί ξενοδοχεία γιά νά τά μετατρέψει σέ νοσοκομεία και έστίες άναρρώσεως των τραυματιών μας, οί Γερμανοί έδιωξαν τούς νοσηλευόμενους και έγκατέστησαν δικούς τους τραυματίες και διάφορες ύπηρεσίες. Χαρακτηριστική είναι ή ακόλουθη περιγραφή του τότε προέδρου του 'Αμερικανικού Κολλεγίου 'Αθηνών Ντέιβις:

«Οί Έλληνες τραυματαί εξέβάλλοντο, έσπευσμένως, από τά νοσοκομεία και ένίοτε έρρίπτοντο ούσιαστικώς εις τούς δρόμους εις άξιοθρήνητον κατάστασιν. Όλα τά νοσοκομειακά πλοία έβομβαρδίσθησαν και έβυθίσθησαν και όλα τά φορεία κατεσχέθησαν. Οί Έλληνες στρατιώται έγέμιζαν τας όδούς ζητούντες

τροφήν καί στέγην καθώς καί μεταφορικά μέσα διά νά ἐπανεέλθουν εἰς τὰς ἐστίας των. Παντοῦ ἔβλεπε κανεῖς κατερειπωμένα οἰκήματα, λεηλατημένα χωρία καί πόλεις, νεκρούς ἀνδρας ἀκρωτηριασμένους, ἀγροκτῆματα χωρίς γεωργικά ζῶα, ἀπεστρατευμένους στρατιώτας χωρίς ἐργασίαν καί συχνάκις χωρίς οἰκίας, εἰς τὰς ὁποίας νά ἐπανεέλθουν καί νά στεγασθοῦν, τελείαν σπάνιν τροφίμων καί Γερμανούς ἐγκατεστημένους, κατά χιλιάδας, εἰς ἰδιωτικές οἰκίας - ἐν ὀλίγοις μίαν ἐπιδρομήν καταστρεπτικῶν ἀκρίδων πού κατατρώγουν τό πᾶν...».

Ἐξ ἄλλου, ἀπαγορεύτηκε ἡ κυκλοφορία τῶν ἐν στολῇ Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν καί στρατιωτῶν, πού ἔφταναν ἀπό τά μέτωπα στήν πρωτεύουσα ψάχνοντας νά βροῦν μέσο γιά νά ἐπιστρέψουν στίς ἐπαρχίες τους, στόν «δακτύλιο»: Πλατεία Ὁμονοίας - Γ' Σεπτεμβρίου - Ἰουλιανοῦ - Λεωφ. Ἀλεξάνδρας - Σπυρ. Τρικούπη - Ἀνδρ. Μεταξά - Διδότου - Κολωνάκι - Ρηγίλλης - Ἰλισσοῦ (σήμερα Β. Κωνσταντίνου) - Ὀλγας - Ἀμαλίας - Διον. Ἀρεοπαγίτου - Αποστόλου Παύλου - Πλατεία Θησείου - Ἑρμοῦ - Ἀθηνᾶς. Παράλληλα, δόθηκε διαταγή σέ ὅλες τίς ἐλληνικές στρατιωτικές ὑπηρεσίες πού ἔδρευαν στήν ἀνωτέρω ζώνη νά μεταφερθοῦν ἀμέσως σέ ἄλλα κτίρια, μακριά ἀπό τόν ἀπαγορευμένο «δακτύλιο».

Γιά τόν ἀφοπλισμό τοῦ ἀθηναϊκοῦ πληθυσμοῦ, ἀνακοινώθηκαν αὐστηρά μέτρα, μέ τήν ἐκδοση τῆς ἀκόλουθης διαταγῆς τοῦ Γερμανικοῦ Φρουραρχείου Ἀθηνῶν:

«Τιμωρεῖται διά θανάτου, ὅστις δέν ἤθελε παραδώσει ἐντός 24 ὥρων τά τυχόν ὑπό τήν κατοχήν του ὅπλα, ἐκρηκτικές ὕλας κλπ., εἰς τὰς γερμανικάς στρατιωτικές ἀρχάς».

Τήν διαταγή ἀκολούθησε ἡ ἐξῆς δήλωση τοῦ δημάρχου Ἀθηναίων Ἀμβρ. Πλυτᾶ:

«Συνιστῶ εἰς τόν ἀθηναϊκόν λαόν, ζωηρῶς, πειθαρχίαν εἰς τὰς διαταγὰς τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς, ἰδιαίτερος δέ ἐπιμένω ὅπως κατανοηθῇ καλῶς ὑπό πάντων, ὅτι μέχρι τῆς 6ης ἀπογευματινῆς τῆς σήμερον, πρέπει νά παραδοθοῦν εἰς τὰ οἰκεῖα ἀστυνομικά τμήματα τά ὑπό ἰδιωτῶν κατεχόμενα παντοειδῆ ὅπλα (κυνηγετικά, στρατιωτικά, πιστόλια καί μάχαιραι), πλήν τῶν οἰκογενειακῶν κειμηλίων».

Ἀφ' ὅτου εἰσῆλθαν οἱ Γερμανοί στήν Ἀθήνα, ἔθεσαν σέ κυκλοφορία τά γερμανικά μάρκα κατοχῆς (ραΐσχκρεντιτκάσσεν-σάιντ), τά ὁποία χωρίς φειδῶ τύπωναν σέ δύο αὐτοκίνητα - λιθογραφεῖα, πού στάθμευαν στήν Κηφισιά. Οἱ ἔμποροι ἦταν ὑποχρεωμένοι νά δέχονται στίς συναλλαγές τους μέ τούς Γερμανούς αὐτά τά (χωρίς κανένα ἀντίκρουσμα βέβαια) χαρτονομίσματα στήν ἀρχική ἰσοτιμία τῶν 50 δραχμῶν ἀνά μάρκο. Ὅλες οἱ πληρωμές τῶν γερμανικῶν μονάδων, συμπεριλαμβανομένης καί τῆς μισθοδοσίας τῶν ἀνδρῶν τους, γινόταν μέ μάρκα κατοχῆς, πού τυπώνονταν καί διοχετεύονταν ἀνεξέλεγκτα. Ἀργότερα μόνον, ἡ Κυβέρνηση Τσολάκογλου κατάφερε νά ἀποσύρει διά τῆς

ΤΑ ΛΗΘΕΝΤΑ ΜΕΤΡΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΥΜΦΟΡΗΣΙΝ

Εἰς ἐκτέλεσιν σχετικῆς ἐντολῆς τοῦ Γερμανοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Ἀθηνῶν περί ἐπανάδου τῶν ἐνταῦθα καταφυγόντων εἰς τὰς ἐστίας των, ἡ διεύθυνσις τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν ἀπὸ τῆς χθὲς ἤρχισεν ἐκδίδουσα ἀδείας εἰς διαφόρους ἐπαρχιώτας ὅπως ἐπιστρέψουν εἰς τὰς ἐστίας των. Ἐπίσης ἤρξατο χορηγοῦσα ἀδείας καί εἰς αὐτοκίνητα διά νά ἐπαναφέρουν τοὺς πρόσφυγας εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ γονται.

Ἐπίσης, συνεπεία τῆς αὐτῆς ἐντολῆς, ἤρχισεν ἀπὸ χθὲς ἡ ἐπάνοδος τῶν καταφυγόντων ἐνταῦθα κατοίκων τοῦ Πειραιῶς εἰς τὰς οἰκίας των.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΦΕΝΕΙΩΝ

Κατόπιν διαταγῆς τοῦ Γερμανοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ, τὰ ἐστιατόρια, καφενεῖα κλπ., ἀπὸ τῆς χθὲς κλείουν τὴν 10ην νυκτερινήν. Μέχρι τῆς ὥρας αὐτῆς ἐπίσης ἐπιτρέπεται ἡ λειτουργία τῶν κινηματογράφων καί θεάτρων, ἐνῶ τῶν κέντρων διασκεδάσεως ἀπαγορεύεται ἀπολύτως.

Ὅριον ἐλευθέρας κυκλοφορίας τῶν πολιτῶν παραμένει ἡ 11η νυκτερινή.

ΤΕΧΝΗΤΑ ΜΕΛΗ ΕΙΣ ΤΑ ΘΥΜΑΤΑ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἀρμοδίως πληροφοροῦμεθα, ὅτι ἐπὶ τῇ θάσει εἰδικῶν πιστώσεων ἐκ τοῦ ἐράνου κοινωνικῆς προνοίας, συνεχίζονται ἐντατικῶς αἱ ἐργασίαι κατασκευῆς τεχνιτῶν μελῶν.

Σχετικῶς εἰδοποιήθησαν τὰ εἰδικὰ ἐργαστήρια, τὰ ἀναλαβόντα τὰς παραγωγέας, νά ἐπισπεύσουν τὰς ἐργασίας των, εἰς τρόπον ὥστε νά μὴ παρουσιάσῃ οὐδεμίαν καθυστέρησιν καὶ νά ἐμπληρωθῶν ἀμέσως οἱ πολέμησαντες ὁπὲρ Πατρίδος.

Ὑπὸ τῆς Ἀστυνομικῆς Διευθύνσεως Ἀθηνῶν ἐκαινοποιήθη ἡ ἀκόλουθος διαταγή πρὸς τὰ ἀστυνομικά τμήματα τῆς περιφέρειᾶς τῆς:

«Κατὰ ρητὴν καὶ αὐστηρὰν διαταγὴν τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ, Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ, παραγγέλλω ὅπως ἐφαρμοσθῶσι πάραυτα καὶ ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς τὰ κατωτέρω μέτρα:

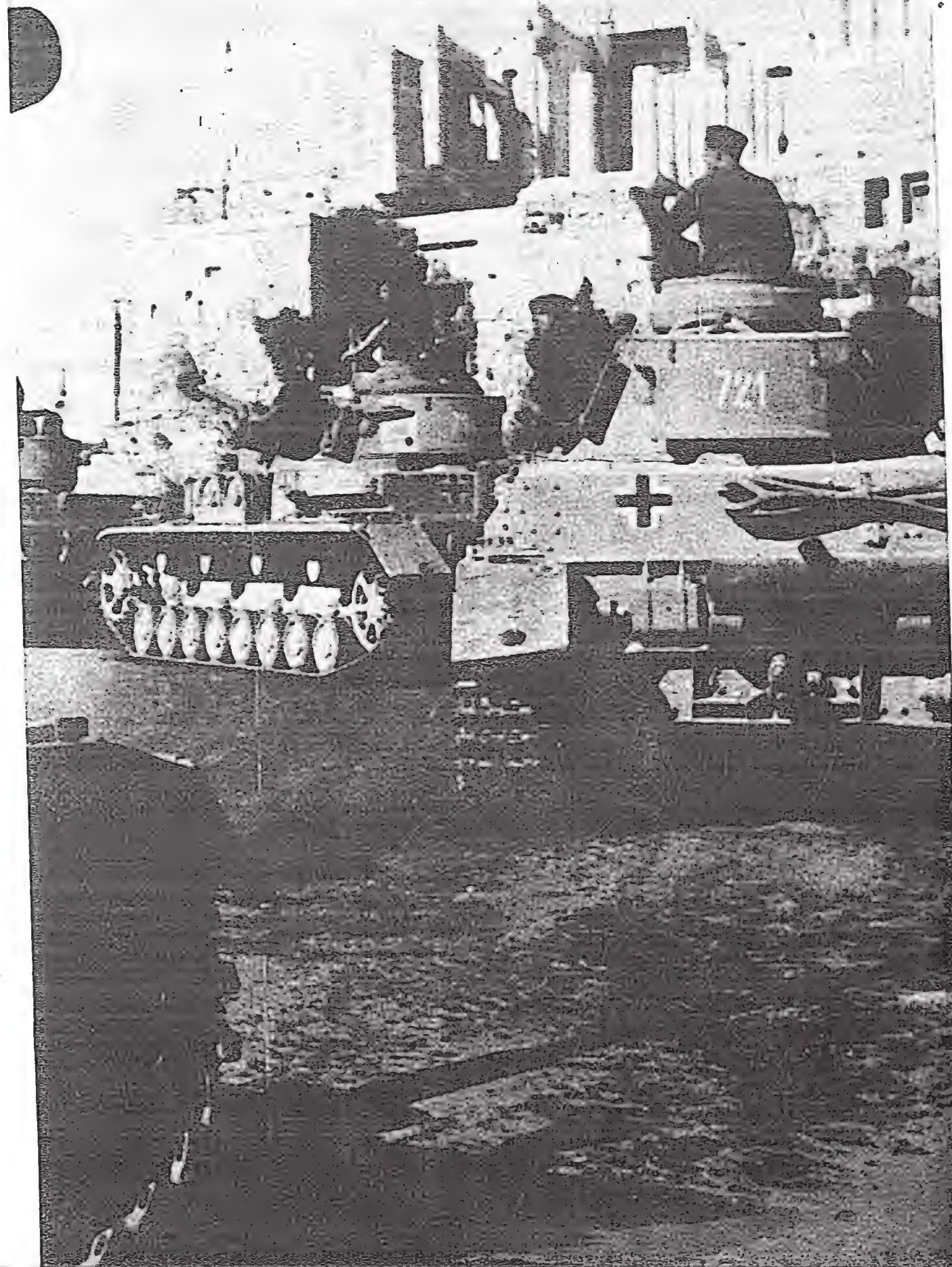
1) Νά μεριμνήσῃτε διὰ τὴν ἀμεσάν ὅπως ὁποῦντε ἀνσχωρῶσιν ἐξ Ἀθηνῶν ὅλων τῶν προσώπων, τὰ ὁποία προσφάτως συνέρρευσαν εἰς Ἀθήνας. Διὰ τὰ μεταφορικά μέσα (αὐτοκίνητα κλπ.) θὰ χορηγῶνται ἀδεία τῆς Διευθύνσεως.

2) Κυνηγετικά ὅπλα, ξίφη ἀξιωματικῶν καὶ παντὸς εἶδους κειμήλια, δέν θὰ παραδοθῶν παρὰ τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ θὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὰ οἰκεῖα ἀστυνομικά τμήματα δηλώσεις κατοχῆς.

3) Μετὰ τὴν 6ην μ.μ. ὥραν τῆς σήμερον, οὐδεὶς στρατιώτης θὰ κυκλοφορῇ ἐν τῇ πόλει ἐν στολῇ, ἄλλως θὰ συλλαμβάνεται.

4) Πειστήρια δικαστικῶν ἀρχῶν παν-

Τραπεζής Ἑλλάδος τὰ κυκλοφοροῦντα χαρτονομίσματα κατοχῆς, ἀφοῦ τὰ ἀντάλλαξε μέ ἑλληνικά χαρτονομίσματα.

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΓΕΡΜΑΝΟΦΙΛΩΝ

Στίς 28 Ἀπριλίου, μετά τήν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν δηλαδή, δόθηκε στίς ἀθηναϊκές ἐφημερίδες ἡ ἀκόλουθη εἶδηση πρὸς δημοσίευση:

«Τὴν Δευτέραν 21 Ἀπριλίου, ὁ Μανιαδάκης διέταξε τὴν σύλληψιν τῶν: πρώην ὑπουργῶν Γεωργίου Μερκούρη, Πέτρου Ράλλη, Ν. Δαρβέρη, καθηγητοῦ Νικολάου Λούβαρι, Περικλῆ Κάβδα, Ν. Ροδόπουλου, δημοσιογράφων Σπ. Τραυλοῦ, Γεωργ. Βούρου, Ν. Ἀναστασόπουλου, πρώην ἀξιωματικῶν Ι. Πάσσαρη, Ν. Ζέρβα, ἀδελφῶν Παπούλα, ἀστυνομικοῦ διευθυντοῦ Ἰωάν. Πολυχρονόπουλου καὶ Κ. Νταϊφᾶ. Ἀπαντες ὑπὸ τρομακτικὴν ἀπομόνωσιν ἐνεκλείσθησαν εἰς βρωμερόν κρατητήριον τοῦ τάγματος Χωροφυλακῆς Μακρυγιάννη. Οὐδεμία κατηγορία τοὺς ἀπηγγέλθη. Μόνον μετά τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μανιαδάκη ἀφέθησαν ἐλεῦθεροι προχθές Σάββατον 26 Ἀπριλίου».

Ἀπ' ὅσους ἀναφέρονται παραπάνω, πολλοὶ θά συνεργασθοῦν μέ τοὺς Γερμανοὺς κατὰ τὴν διάρκεια τῆς κατοχῆς, πού ἀρχίζει.

Ὁ ἄλλοτε ἀντιβενιζελικός ὑπουργός Γεώργ. Μερκούρης (γιός τοῦ περιφημοῦ δημάρχου Σπύρου Μερκούρη καὶ ἀδελφός του ἐπίσης πολιτικοῦ καὶ παρακοιμώμενου τοῦ Γ. Κονδύλη Σταμάτη Μερκούρη, πατέρα τῆς ἡθοποιοῦ Μελίνας) εἶχε ἰδρύσει ἀπὸ τὸ 1934 τὸ «Ἐθνικοσοσιαλιστικὸ Κόμμα Ἑλλάδος», κόμμα ἐπίσημα ἀναγνωρισμένο ἀπὸ τὴ Φασιστικὴ Διεθνή. Ὁ Μερκούρης ἔλαβε μέρος καὶ στὸ διεθνές φασιστικὸ συνέδριον τοῦ Μοντραί, ἐνῶ τόσο αὐτός, ὅσο καὶ ὁ ἀδελφός του Σταμάτης, ἔκαναν προπολεμικὰ ταξίδια σπὴν Ἰταλία, σάν ἐπίσημοι προσκεκλημένοι τοῦ Μουσολίνι. Ὁ Γ. Μερκούρης, ἀμέσως μετά τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν ἐπανίδρυσε τὸ κόμμα του μέ τὸν ἴδιο βέβαια τίτλο καὶ ἀργότερα τοποθετήθηκε ἀπὸ τὸν Τσολάκογλου διοικητῆς σπὴν Τράπεζα Ἑλλάδος. Ἡ γερμανικὴ πρεσβεΐα, θεωρώντας τὸν δικό της ἄνθρωπο, εἶχε σκοπὸ νά τὸν κάνει κατοχικὸ πρωθυπουργό, ἀλλὰ ἐν τῷ μεταξύ πέθανε (1943).

Ὁ ἀπόστρατος συνταγματάρχης Περικλῆς Κάβδας ἐπὶ Μεταξᾶ ἦταν ὑπουργός γεν. διοικητῆς Θράκης καὶ μετά τὴν Κατοχὴ ἐκλέχτηκε πέντε φορές βουλευτῆς Δράμας καὶ ἔγινε ὑφυπουργός Γεωργίας σπὴν Κυβέρνηση Παπάγου. Ἐν τούτοις, ὑπῆρξε μαζί μέ τὸν Ἀλέξ. Γιάνναρο (τὸν προπολεμικὸ ἀρχηγὸ τῶν ἰταλόφιλων Μελανοχιτώνων, ἐκδότῃ ἐφημερίδων) συναρχηγός ἄλλου ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ κόμματος πού σχηματίστηκε σπὴν κατοχικὴ περίοδο. Μέ εἰδικὸ διάταγμα τῆς Κυβερνήσεως Τσολάκογλου, ὁ Κάβδας πῆρε τὸν βαθμὸ τοῦ ὑποστρατήγου (1942).

Ὁ γνωστός καθηγητῆς Νικόλαος Λούβαρις ἦταν ὑπουργός

τὸς εἶδους (δύο πυροβόλα, μάχαιραι) θά παραδοθῶσιν εἰς τὸ οἰκεῖον Ἀστυνομικὸν Τμήμα.

5) Ὅπλα φρουρήσεως Τραπεζῶν θά διατηρηθοῦν παρ' αὐτῶν, φυλασσόμενα ἐπιμελῶς καὶ θά ὑποβληθῇ ἡμῖν ὑπεύθυνος δῆλωσις τῆς Τραπεζῆς.

6) Τὰ ὅπλα πωλεῖται θά κλείσουν ἀμέσως παρὰ τοῦ Τμήματος Γενικῆς Ἀσφαλείας, ἀφοῦ προηγουμένως καταγραφοῦν τὰ ὑπάρχοντα ὅπλα κλπ. καὶ θά φρουρηθῶσι.

7) Ἡ προθεσμία παραδόσεως ὁπλῶν παρατείνεται μέχρι τῆς 6ης μ.μ. τῆς αὐριον (σήμερον) Τετάρτης.

8) Νὰ ἐπαναληφθῇ αὐστηρῶς πρὸς ὅλους τοὺς ὑπαλλήλους ἡ ὑποχρέωσις των ὅπως χαιρετοῦν ὅλους τοὺς Γερμανοὺς ἀξιωματικούς, συμφώνως πρὸς τὴν κοινοποιηθεῖσαν διαταγὴν.

9) Ἀναφέρατε λήψιν παρούσης καὶ ἐκτέλεσιν τῆς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28ῃ Ἀπριλίου 1941
Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας: Ι. Βαδούρης.

Χθές περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ ἀνώτερος Γερμανὸς ἀξιωματικὸς κ. Λίτκε, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο κατωτέρων ἀξιωματικῶν, ἐπεσκέφθη εἰς τὸ Δημαρχεῖον Πειραιῶς τὸν δήμαρχον κ. Μανουσῆσκον καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἀναλαμβάνει τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως.

Ὁ στρατιωτικὸς διοικητῆς Πειραιῶς κ. Λίτκε ἐτόνισεν εἰς τὸν δήμαρχον κ. Μανουσῆσκον, ὅτι πρὶν πεῖν νὰ παραμενῇ εἰς τὴν θέσιν τοῦ, ἀσκῶν τὰ καθήκοντά του, εἰς αὐτόν δὲ πρέπει ν' ἀπευθύνωνται ὅλαι αἱ ἄλλαι ἀρχαὶ τῆς πόλεως, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀστυνομικὴν ἀρχήν, ἡ ὁποία θά ἔξῃ ἀπ' εὐθείας ἐξάρτησιν ἀπὸ τὴν γερμανικὴν στρατιωτικὴν ἀρχήν.

Ὁ κ. Λίτκε διεβίβασε πρὸς τὸν κ. Μανουσῆσκον τὴν ἐπιθυμίαν τῶν γερμανικῶν ἀρχῶν περὶ τῆς ταχυτέρας ἐπανόδου τῆς κανονικῆς ζωῆς τῆς πόλεως, διὰ τὸ ἀνοιγμα

Παιδείας στην Κυβέρνηση Μεταξά μέχρι την ημέρα που κηρύχθηκε η δικτατορία της 4ης Αυγούστου και παραιτήθηκε, αρνούμενος να υπογράψει το διάταγμα αναστολής του συντάγματος. Υπουργός Παιδείας και πάλι ύστερα από επίμονη προτροπή του Δαμασκηνού, όρκίστηκε και στην Κυβέρνηση Ράλλη. Μετά τον πόλεμο έγινε ακαδημαϊκός. Ο Ν. Λούβαρις στα «Απομνημονεύματά» του, που δημοσιεύτηκαν στον «Εθνικό Κήρυκα» το 1950, ανασκευάζει την ημερομηνία της συλλήψεώς τους (14 και όχι 21 Απριλίου) και υποστηρίζει ότι οφειλόταν σέ προσπάθειες, που είχε πρόθεση να κάνει μαζί με τους επίσης συλληφθέντες πολιτικούς (τόν εκ των ηγετών του Λαϊκού Κόμματος και άλλοτε υπουργό Πέτρο Ράλλη, τόν Ν. Δαρβέρη και τόν Κωνσταντίνο Ροδόπουλο, πρώην υφυπουργό στην Κυβέρνηση Τσολδάρη και αργότερα Πρόεδρο της Βουλής επί Καραμανλή), για την σύναψη ανακωχής με τους Γερμανούς, με μεσολάβηση Αυστριακών.

Ο στρατηγός Ιωάννης Πάσσαρης, υφυπουργός Αεροπορίας επί Μεταξά, συνέβαλε με άρθρα του τις πρώτες εβδομάδες της Κατοχής στην πολεμική έναντι της 4ης Αυγούστου, που ασκοῦσε η Κυβέρνηση Τσολάκογλου.

Οι δημοσιογράφοι Σπύρος Τραυλός (ἀπόστρατος συνταγματάρχης) και Νικόλαος Αναστασόπουλος, από την πρώτη ημέρα της Κατοχής ανέλαβαν την διεύθυνση της «Καθημερινής» και την κατέστησαν έντονο προπαγανδιστικό ὄργανο τῶν κατοχικῶν ἀρχῶν. Ο Σπ. Τραυλός είχε δημοσιεύσει στην περίοδο αυτή πολλά άρθρα του, καθαρά προπαγανδιστικά και μετά την Απελευθέρωση δικάστηκε ὡς δοσίλογος.

Τέλος, υπάρχει η περίπτωση του γνωστού προπολεμικοῦ κινηματῖα Ναπ. Ζέρβα. Ὅπως ἀποκαλύπτεται σέ ἄλλο τόμο τοῦ παρόντος ἔργου, ὁ ἀργότερα ἀρχηγός τοῦ ἀντιστασιακοῦ ΕΔΕΣ Ναπ. Ζέρβας ὑπῆρξε πράγματι γερμανόφιλος στοὺς πρώτους κατοχικούς μῆνες. Κι αὐτή ἀκόμη ἡ ἱδρυση τοῦ ΕΔΕΣ, τέτοιους σκοπούς ἐξυπηρετοῦσε. Ὁ ΕΔΕΣ ἰδρύθηκε γιὰ νὰ ἐπιδιώξει τὴν διαδοχὴ τοῦ Τσολάκογλου σὴν κατοχικὴ κυβέρνηση, ὑπὸ τίς γερμανικὲς εὐλογίες. Χωρὶς ἀμφιβολία ὅμως ὑπάρχει σαφὴς διάκριση ἀνάμεσα σὴν πρώτη περίοδο τῆς Κατοχῆς καὶ τὴν δεύτερη, ποὺ γιὰ τὸν Ζέρβα ἀρχίζει μετὰ τὴν ἀνοδὸ τοῦ στὰ βουνὰ καὶ τὸν σχηματισμὸ ἀνταρτικῶν ὁμάδων.

τῶν καταστημάτων καὶ διὰ τὴν παλινόστησιν τῶν Πειραιῶν.

Ἐπίσης ὁ κ. Λίτκε ἐτόνισεν, ὅτι πρέπει τὸ ταχύτερον ν' ἀνοίξουν τὰ σχολεῖα τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ κ. Μανοῦσκος ἀπάντησεν ὅτι ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ θὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπάθειαν ὥπως ἐπαναληφθῇ ὁ κανονικὸς ρυθμὸς τῆς πόλεως καὶ ὅτι ἡ λειτουργία τῶν σχολείων θὰ ἐπαναληφθῇ ἐντὸς τετραήμερου, συμφῶνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ.

Χθὲς τὸ ἀπόγευμα ὁ Γερμανὸς στρατιωτικὸς διοικητῆς Πειραιῶς κ. Λίτκε ἐπεσκέφθη ἐκ νέου τὸν δήμαρχον κ. Μανοῦσκον καὶ συνειργάσθη μετὰ τούτου διὰ τὴν διευθέτησιν ζητημάτων ἀφορώντων τὰς διαφόρους ἀρμεδιότητας τῶν ὑπηρεσιῶν. Εἰς τὴν συνεργασίαν μετέσχε καὶ ὁ διευθυντῆς τῆς ἀστυνομίας Πειραιῶς κ. Βασιλόπουλος.

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΣΚΕΥΗΝ ΤΟΥ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Εἰς τὸ ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας συνεκροτήθη χθὲς σύσκεψις, εἰς ἣν μετέσχον αἱ ἀρμοδίαι ὑπηρεσίαι αὐτοῦ, καθὼς καὶ τοῦ ὑπουργείου Ὁικονομικῶν καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν σύνεζητήθη τὸ ζήτημα τῆς ἐπισκευῆς τῶν θλαδῶν, αἵτινες ἐπηνέχθησαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, εἰς τὰς συνδεούσας τὸ κέντρον μετὰ τὰς ἐπαρχίας ὁδικὰς ἀρτηρίας, ὥστε νὰ ἐπαναληφθοῦν αἱ συγκοινωνίαι.

Τὸ συνολικὸν ποσὸν, ὅπερ θ' ἀπαιτηθῇ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, δὲν καθωρίσθη εἰσέτι, δεδομένου ὅτι ἐλλεῖπει τὸ βασικὸν πρὸς τοῦτο στοιχεῖο, τῆς ἐκτάσεως, δηλονότι τῶν ζημιῶν.

Διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν αὐτῶν διετάχθησαν αἱ κατὰ τόπους ὑπηρεσίαι Δημοσίων Ἔργων, ὥπως προβοῦν εἰς σχετικὴν ἐπιτόπιον ἐξέτασιν καὶ ὑποβάλλουν εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἀκριβεῖς ἐκθέσεις.

ΠΟΙΟΣ ΚΥΒΕΡΝΑ;

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.). — 'Ο διπλωματικός συνεργάτης της «Έφημερίδος του Χρηματιστηρίου», κ. Κάρλ Μέγκερλε, δημοσιεύει σήμερα άρθρον, διά του οποίου καλεί την Έλβετίαν να θεωρήσῃ τὴν καταστροφὴν τῆς Νοτιοσλαβίας ὡς προειδοποίησιν καὶ νὰ κατανοήσῃ τέλος πού εἶναι δυνατόν νὰ ἀδηγηθῇ μία χώρα, ὅταν εἰς αὐτὴν ὑπάρχῃ ἐπικίνδυνος ἀντίθεσις μεταξύ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως τῆς καὶ τῆς γλώσσης τὴν ὁποίαν τηρεῖ ὁ τύπος καὶ ἡ δημοσία γνώμη. Όταν δίδεται ἐλευθέρᾳ διέξοδος εἰς τὰ ἐνστικτὰ τῆς μάχης καὶ ὅταν ἀπὸ νωχέλειαν ἡ κυβέρνησις παραδέχεται ὅτι δι' ἀντιγερμανικῶν ἐπιδράσεων ὁ πληθυσμὸς ἐπιδίδεται εἰς φαντασιοπληξίας ἐν σχέσει μετὰ τὴν ἰδίαν του κατάστασιν ὡς καὶ μετὰ τὰς παγκοσμίους συνθήκας, αἱ φαντασιοπληξίαι αὗται θὰ καταλήξουν ἀναμφιδόλως εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς χώρας. 'Ο ἀρθρογράφος τοῖς ἐκείνη κατόπιν ὅτι ἐφημερίδες, κόμματα καὶ σημαντικαὶ ὁργανώσεις, ὡς καὶ ἐξέχουσαι προσωπικότητες ἐξακολουθοῦν ἐν Έλβετίᾳ νὰ λαμβάνουν τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν τῆς Γερμανίας καὶ νὰ προκαλοῦν τὸ Ράιχ. 'Η Έλβετία δοξάζει τοὺς ἐχθροὺς τῆς Γερμανίας, συνεχίζει ὁ κ. Μέγκερλε, μία δὲ ἡθικὴ τρομοκρατία ἐξαπελύθη ἐ-

ναντίον τῶν Έλβετῶν δημοσιογράφων, οἱ ὅποιοι προσεκλήθησαν ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ Ράιχ καὶ οἵτινες ὑβρίζονται ἀποκαλούμενοι προσκυνηταὶ τῆς Γερμανίας.

Ὁ ἀρθρογράφος καταφέρεται ἀκολούθως ἐναντίον ἰδίως τοῦ θεολόγου Κάρλ Μπάρτ, μεταναστεύσαντος εἰς Σουηδίαν καὶ ὁ ὁποῖος διατρέχει τὴν χώραν διὰ νὰ κηρύττῃ ὑπὸ μορφὴν θρησκευτικῶν θεμάτων ἐν μέσῳ πλήρων αἰθουσῶν ἐναντίον τοῦ Ράιχ. 'Η Έλβετία γνωρίζει τὰς σχέσεις τοῦ ἐν λόγω θεολόγου μετὰ τοῦ Ράιχ. Ἐὰν αἱ ἐλβετικά ἀρχαὶ παρ' ὅλα ταῦτα ἐπιτρέπουν εἰς τὸν Μπάρτ καὶ εἰς ἄλλα πρόσωπα νὰ ἐξεγείρουν τὴν δημοσίαν γνώμην ἐναντίον τῆς Γερμανίας, δὲν ἀξίζει πλέον τὸν κόπον νὰ συζητῇ τις μετὰ τὸν τύπον ἢ μετὰ τὰς ἐλβετικὰς ἀρχὰς διὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως οὐδετερότης.

Πᾶς λογικὸς Έλβετὸς, συνεχίζει ὁ κ. Μέγκερλε, γνωρίζει κάλλιστα ὅτι ἡ θέσις τῆς Έλβετίας ἀπὸ οὐδεμιᾶς ἀπόψεως τῆς ἐπιτρέπει νὰ ἐκμεταλλεύεται τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν. 'Η κατάστασις κατέστη ἀνυπόφορος καὶ δὲν δύναται πλέον ἡ Έλβετία νὰ κρύπτεται ὀπισθεν τῆς δημοκρατικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς οὐδετερότητος.

Ἐνῶ ἀπὸ τῆς 25 Ἀπριλίου 1941, δύο μέρες πρὶν τὴν εἴσοδον τῶν Γερμανῶν, ἔχουν ἐγκαταλείψει τὴν Ἀθῆνα καὶ οἱ δύο ὑπουργοὶ (Σακελλαρίου καὶ Μανιαδάκης), πού εἶχαν παραμείνει σάν κυβερνητικὴ ὀπισθοφυλακή, εἶναι φανερὴ ἡ ὑπαρξὴ κενοῦ ἐξουσίας στὴν ἐλληνικὴ πρωτεύουσα. Ἡ Κυβέρνησις Τσουδεροῦ δὲν εἶχε ἀφήσει καμιά ὁδηγίαν, οὔτε εἶχε πάρει κάποια σχετικὴ ἀπόφασις, γιὰ τὸ πῶς θὰ διοικηθῇ ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς μετὰ τὴν ἀποχώρησίν της.

Τὰ γεγονότα ὅμως πού ἔτρεχαν, δὲν ἄφηναν εὐχέρεια γιὰ νὰ βρεθῇ κάποιος νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ κενὸ τῆς ἐξουσίας. Καὶ ὁ κάθε ἀρμόδιος ἢ μὴ ἄφηνε τὰ πράγματα νὰ ἐξελισσονται μόνον αὐτοὺς.

Ὅταν τὸ πρωῒ τῆς 27ης Ἀπριλίου 1941, οἱ Γερμανοὶ ἔμπαῖναν στὴν Ἀθῆνα, ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς βρισκόταν σὲ κατάστασι μεταξύ ὑπάρξεως καὶ ἀνυπαρξίας. Ὁλὴ ἡ ἱεραρχία τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων βρισκόταν σὲ ἀναμονή. Μόνον οἱ γενικοὶ γραμματεῖς θεωροῦσαν τὸν ἑαυτὸ τους παραιτημένο. Καὶ φυσικὰ ἀπείχαν ἀπὸ τὰ καθήκοντά τους.

Ὅπως καὶ νᾶχει τὸ πρᾶγμα, καμιά δημοσία ὑπηρεσία δὲν ἐπρόκειτο νὰ διαλυθῇ. Κάποια λύσις ἔπρεπε νὰ βρεθῇ γιὰ νὰ συνεχιστῇ ἡ ὑπαρξὴ τοῦ Κράτους. Στά παρασκήνια, οἱ πολιτικοὶ παράγοντες, ἔπαιρναν θέσεις προτείνοντας, ἀποδεχόμενοι ἢ ἀπορρίπτοντας.

Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου εἶχε προτείνει τὴ σύστασι κάποιου εἰδους δημογεροντίας ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἶχε ἔρθῃ σὲ ἐπαφὴ μετὰ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Χρύσανθο γιὰ νὰ ὑλοποιηθῇ ἡ σκέψη του. Ἡ προσπάθεια αὕτη, τέθηκε στὴν ἀρχὴ σὲ ἀπραξία, λόγῳ τῆς ἀπροθυμίας τοῦ Χρυσάνθου νὰ συνδράμῃ, ἐκ τῶν ὑστέρων ὅμως ὁ ἐν συνεχείᾳ σχηματισμὸς κυβερνήσεως ἀπὸ τὸν Τσολάκογλου, ἀφαίρεσε κάθε πιθανότητα πραγμάτων.

Στὸ διήμερον πού μεσολάβησε ἀπὸ τὴν ἀποχώρησιν τῶν τελευταίων μελῶν τῆς Κυβερνήσεως Τσουδεροῦ μέχρι τὴν ἀφίξιν τῶν Γερμανῶν, τὴν ἐξουσία ὑποτίθεται ὅτι ἔλεγχε ὁ στρατηγὸς Καβράκος, σάν ἀνώτερος στρατιωτικὸς διοικητής. Ἐν τούτοις, τὸ ἀνώτερον πολιτικὸν ἀξίωμα κατεῖχε ὁ Νομάρχης Ἀττικοβοιωτίας Κων. Πεζόπουλος, ἐνῶ παρέμενε στὴ θέσιν του καὶ ὁ ὑφυπουργὸς Ἐπισπισμοῦ Ζαφειρόπουλος.

Καὶ στὸν Πεζόπουλο ἀνέθεσαν πρὸς στιγμὴν οἱ Γερμανοὶ νὰ συνεχίσῃ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐξουσίας ἐπιχειρώντας τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως. Σχετικὴ εἶναι ἡ ἀφήγησις τοῦ καθηγητῆ Δ. Γρ. Τσάκωνα, πού πρωτοδημοσιεύτηκε στὸ βιβλίον τῶν Κ. Χατζηπατέ-

ρα - Μ. Φαφαλιού «Μαρτυρίες 40-41», Ἀθήνα 1982 (σελ. 390):

«Μιά μέρα πρίν ἀπό τήν ἔλευση τῶν Γερμανῶν, ὁ πατέρας μου, διευθυντής τῆς Νομαρχίας Ἀττικοβοιωτίας, συνεσκέφθη μέ τόν Νομάρχη Κ. Πεζόπουλο. Ὁ Νομάρχης, πού μετά τήν μετακίνηση τῆς κυβερνήσεως στήν Κρήτη, ἦταν ἡ ὑπατὴ ἀρχή τῆς Ἀθήνας, ρώτησε τόν πατέρα μου τί ἔπρεπε νά γίνει γιά νά ἀποφευχθοῦν βανδαλισμοί τῶν στρατευμάτων κατοχῆς στήν ἀτυχή πόλη. Ὁ πατέρας μου τοῦ εἶπε ὅτι ἔπρεπε νά γίνει σύσκεψις τῶν ἀρχῶν, δηλαδή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ καί τοῦ Δημάρχου στό οἶκμα τῆς Νομαρχίας ἢ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Ὁ συλλογισμός του ἦταν πῶς αὐτοί πλέον ἐναπέμειναν σάν ὑπατοί τῆς Πολιτείας ἀφοῦ ὁ ἀρχηγός τοῦ Κράτους μέ τήν Κυβέρνηση εἶχαν μεταφερθεῖ στήν Κρήτη. Σύμφωνα λοιπόν μ' αὐτή τήν πρόταση ἡ σύσκεψη τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ἐγίνε μιά μέρα πρίν ἀπ' τήν εἰσβολή τῶν Γερμανῶν στήν Ἀθήνα στό γραφεῖο τοῦ Νομάρχου Ἀττικοβοιωτίας. Πλὴν ὅμως ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν δέν προσῆλθε. Ὁ πατέρας μου ἐρωτηθεῖς ἀπό τόν Νομάρχη γιά τό πρακτέο τοῦ συνέστησε νά μιλήσῃ τηλεφωνικά μέ τόν Μακαριώτατο. Τήν ὥρα ἐκείνη ἐμπήκα κι ἐγώ στό γραφεῖο τοῦ Νομάρχου πού πολύ μ' ἀγαποῦσε.

—«Μακαριώτατε», τόν ἄκουσα νά λέει στό τηλέφωνο, «ἐγώ μέ τόν Στρατιωτικό Διοικητὴ Καθράκο, τόν Δήμαρχο Α. Πλυτὰ κι ἐλπίζω μέ σᾶς, ἀποφασίσαμε νά ὑποδεχθοῦμε τούς Γερμανούς στούς Ἀμπελοκήπους γιά ν' ἀποφύγουμε βανδαλισμούς τῶν στρατευμάτων κατοχῆς στήν πόλη. Διακατεχόμεθα ἀπό μεγάλη ἀνησυχία γιά τήν τύχη τοῦ πληθυσμοῦ».

—«Ναί, θά σᾶς στείλω τό διάκο μου», εἶπε ἀπλῶς ὁ Χρύσανθος κι ἡ συνομιλία τελείωσε ἀπότομα, ὅπως μᾶς διηγήθηκε ὁ Νομάρχης.

Τήν ἐπομένη Νομάρχης, Στρατιωτικός Διοικητής καί Δήμαρχος, ἀξιοπρεπεῖς καί κατὰ θάθος πολύ ταραγμένοι, ὑπέδεχθησαν στούς Ἀμπελοκήπους τόν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων στρατηγό φόν Στοῦμμε.

—«Εἴμεθα οἱ ἀρχές τῆς πόλεως καί σᾶς ὑποδεχόμεθα μέ τήν προσδοκία ὅτι οἱ στρατιῶτες σας θά σεβασθοῦν τήν πόλη», τοῦ εἶπε χαιρετώντας τόν ὁ Νομάρχης Κ. Πεζόπουλος.

—«Ποιός εἶναι ὁ ἀνώτερος ἀπὸ σᾶς;», ρώτησε κοφτά ὁ Γερμανός στρατηγός. Τότε ὁ Δήμαρχος ἔδειξε τόν Νομάρχη. Αὐτοστιγμῆς καί πρὸς κατάπληξιν ὅλων ὁ Γερμανός στρατηγός ἐδήλωσε: «Τότε σεῖς, κύριε Νομάρχα, θά σχηματίσετε Κυβέρνηση, ὑπουργοποιώντας τόν Δήμαρχο καί τόν Στρατιωτικό Διοικητή».

Μετά ἀπὸ λίγα λεπτά ἔφθανε στό σπίτι μας στήν ὁδὸ Τaréλλα 10, τό αὐτοκίνητο τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Μέσα ἀπ' αὐτό ἐβγαίνει ὁ ὁδηγός τοῦ Νομάρχου πού εὐσεβάστως εἶπε στὸν ἐμβρόντητο πατέρα μου ὅτι «ὁ Πρωθυπουργός Κ. Πεζόπουλος, σᾶς περιμένει στό γραφεῖο του γιά ν' ἀναλάβετε γενικός διευθυντής τοῦ Πολιτι-

ΑΙ ΕΝ ΒΟΜΒΑΗ ΑΝΤΙΑΓΓΛΙΚΑΙ ΤΑΡΑΧΑΙ

ΝΕΚΡΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΙ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.). — Τὸ Τρανζίτσεαν πληροφορεῖται ἐκ Σαγκάης ὅτι, καθ' ἃ ἐγνώσθη ἐκεῖ, αἱ ἀντιαγγλικαὶ διαδηλώσεις ἐπεκτείνονται εἰς τὰς Ἰνδίας. Εἰς τὴν Βομβάην ἡ τάξις δὲν ἀποκατεστάθη ἀκόμη παρὰ τὴν χρησιμοποίησιν ἀγγλικῶν στρατευμάτων. Εἰς Κόουνπορ ἡ ἀστυνομία ἤνοιξε πῦρ κατὰ ἐθνικιστῶν διαδηλωτῶν. Ἐφονεύθησαν τινες ἐξ αὐτῶν καὶ ἐτραυματίσθησαν πολλοί. Κατὰ σύγκρουσιν ἡ ὁποία ἐγένετο μεταξὺ τῆς ἀστυνομίας καὶ τῶν διαδηλωτῶν τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας, δύο Ἰνδοὶ ἐφονεύθησαν καὶ 10 ἐτραυματίσθησαν. Οὕτω κατὰ τὰς τελευταίας 4 ἡμέρας αἱ φονευθέντες ἀνέρχονται εἰς 14, οἱ δὲ τραυματισθέντες εἰς 140. Ὁ Ἀγγλος Διοικητὴς τῆς περιφερείας τῆς Βομβάης ἐξέδωκε διαταγὴν διὰ τῆς ὁποίας ἀπαγορεύεται ἡ συγκέντρωσις πέραν τῶν 5 ἀτόμων εἰς τὰς ὁδοὺς.

Νεώτεραι πληροφορίαι περὶ τῶν ταραχῶν ἐν Βομβάῃ, μέσω Καθούλ, ἀναφέρουν ὅτι ὅταν κατὰ τὰς συμπλοκάς, αἱ ὁποῖαι συνέβαινον εἰς τὰς ὁδοὺς ἕνας νεαρὸς Ἰνδὸς παρουσιάσθη αἰφνιδίως εἰς τὸν ἐξώστην μιᾶς οἰκίας καὶ προσεκάλεσε τοὺς Ἰνδοὺς νὰ ἐξεγερθῶν κατὰ τῶν Ἀγγλῶν, οἵτινες τοὺς καταπιέζουν καὶ οἱ ὁποῖοι ἐπωφελοῦνται τῶν προστριβῶν, οἱ ὁποῖοι ὑφίστανται μεταξὺ Ἰνδῶν καὶ Μουσουλμάνων, ἡ μανία τοῦ λαοῦ ἐστράφη ἐναντίον τῆς Ἀστυνομίας, ἣτις ἀμέσως ἀπέκλεισεν ὅλας τὰς συνοικίας καὶ ἤνοιξε πῦρ ἐναντὶ τοῦ πληθους.

Αἱ ταραχαὶ ἐν Βομβάῃ ἐξεδηλώθησαν τὸ πρῶτον τὴν Δευτέραν εἰς τὴν ἐργατικὴν συνοικίαν τῆς πόλεως. Συγκρούσεις μεταξὺ Ἰνδῶν καὶ Μουσουλμάνων ἐγένοντο ἐπίσης τὴν Δευτέραν καὶ εἰς τὸ Μπιχάρ Σαρίφ, χωρίον εὐρισκόμενον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Πάτνα. Εἰς τὸ χωρίον αὐτὸ ἐφονεύθη ἕν ἄτομον καὶ 12 ἐτραυματίσθησαν.

Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ κ. ΡΟΥΖΒΕΛΤ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Α. Π.). — Ἀγγέλλεται ἐξ Ἀμστερνταμ ὅτι ὁ κ. Τζάιμς Ρούζβελτ, υἱὸς τοῦ Προέδρου τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἐφθάσεν εἰς Τσαούγκ — Κίγκ κομίζων ἐπιστολὴν τοῦ πατρὸς του πρὸς τὸν Τσάγκ — Κάι — Σέκ. Εἰς τοὺς δημοσιογράφους διέψευσεν ὅτι ἀπεστάλη εἰς Τσαούγκ — Κίγκ ὡς στρατιωτικὸς συμβούλος.

Η ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ

Ἀπὸ σήμερον ὁ τόπος θὰ ἔχῃ Κυβέρνησιν νόμιμον, προεδρευομένην ἀπὸ γενναῖον ἀξιωματικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, τὸν Στρατηγὸν Γεώργιον Τσολάκογλου, διοικητὴν μιᾶς στρατιάς, ἡ ὁποία διεκρίθη εἰς ἡρωϊκοὺς ἀγῶνας. Συνεργάται τοῦ νέου Πρωθυπουργοῦ εἰς τὸ τραχὺ ἔργον τῆς ἀνορθώσεως καὶ περισυλλογῆς, εἶναι, καθὼς θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸν ἐν ἄλλῃ στήλῃ δημοσιευόμενον κατάλογον τῶν νέων ὑπουργῶν, διακριθέντες ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καὶ πολῖται διακεκριμένοι οἱ ὁποῖοι προθύμως ἐπωμίζονται τὸ ἔργον, τὸ πράγματι δυσχερὲς καὶ ἐπιπονον, τῆς οἰκοδομήσεως. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἤμπορεῖ παρὰ νὰ βοηθήσῃ ὁλοπύχως τὴν προσπάθειαν, διότι γνωρίζει ὅτι ἀπὸ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐξαρτᾶται ἡ εὐθυμία του καὶ ἡ εὐτυχία τῆς χώρας ἐν μέσῳ τῆς συμφορᾶς εἰς τὴν ὁποίαν τὴν κατέλειπεν ἡ πολεμικὴ περιπέτεια. Ἡ χθесινὴ προκήρυξις τοῦ Πρωθυπουργοῦ πρὸς τὸν Στρατὸν καὶ τὸν Λαόν, διαγράφει τὰ πλαίσια ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ κινηθῇ ἡ νέα Κυβέρνησις καὶ καθορίζει τοὺς σκοποὺς τῆς ἐνεργείας της: «....Θὰ ἔχῃ—λέγει ἡ προκήρυξις περὶ τῆς Κυβερνήσεως—ὡς ἐντολὴν καὶ μοναδικὸν προορισμόν, τῇ συγκαταθέσει τῶν δυνάμεων κατοχῆς, ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν τάξιν εἰς τὸν δυστυχημένον αὐτὸν

κοῦ Γραφείου». Τὸ πρόσωπο τοῦ πατέρα μου σκοτεῖνiasε. Ἔδωσε μιά ἄμεση, σκληρὴ καὶ περήφανη ἀπάντησις: «Εἶπετε πῶς εἶμαι ὑπάλληλος, δὲν μπορῶ».

Ἀπὸ τὴν ἀφήγησιν αὐτῇ τοῦ Δ. Τσάκωνα μαθαίνουμε ὅτι ὁ πρῶτος πού πῆρε τὴν ἐντολὴν σχηματισμοῦ κατοχικῆς κυβερνήσεως ἦταν ὁ Νομάρχης Κων. Πεζόπουλος. Ὡστόσο, ὁ Πεζόπουλος δὲν χρησιμοποίησε τὰ ἡνία τῆς ἐξουσίας παρά γιὰ λίγες μόνον ὥρες. Στὴν προτίμησιν τῶν Γερμανῶν τὸν διαδέχθηκε ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων Ἀμβρόσιος Πλυτᾶς, πού χειρίστηκε πληθῶρα ἀρμοδιοτήτων, ὅπως εἶδαμε, γιὰ ἐλάχιστα 24 ὥρα. Ἡ ἄφιξις μέσα στοῦ ἐπόμενου τριήμερου τοῦ στρατηγοῦ Τσολάκογλου τερμάτισε τὸ κενὸ ἐξουσίας, μέ τὴν συγκρότησιν τῆς πρώτης κατοχικῆς κυβερνήσεως.

Ο ΤΣΟΛΑΚΟΓΛΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΖΕΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

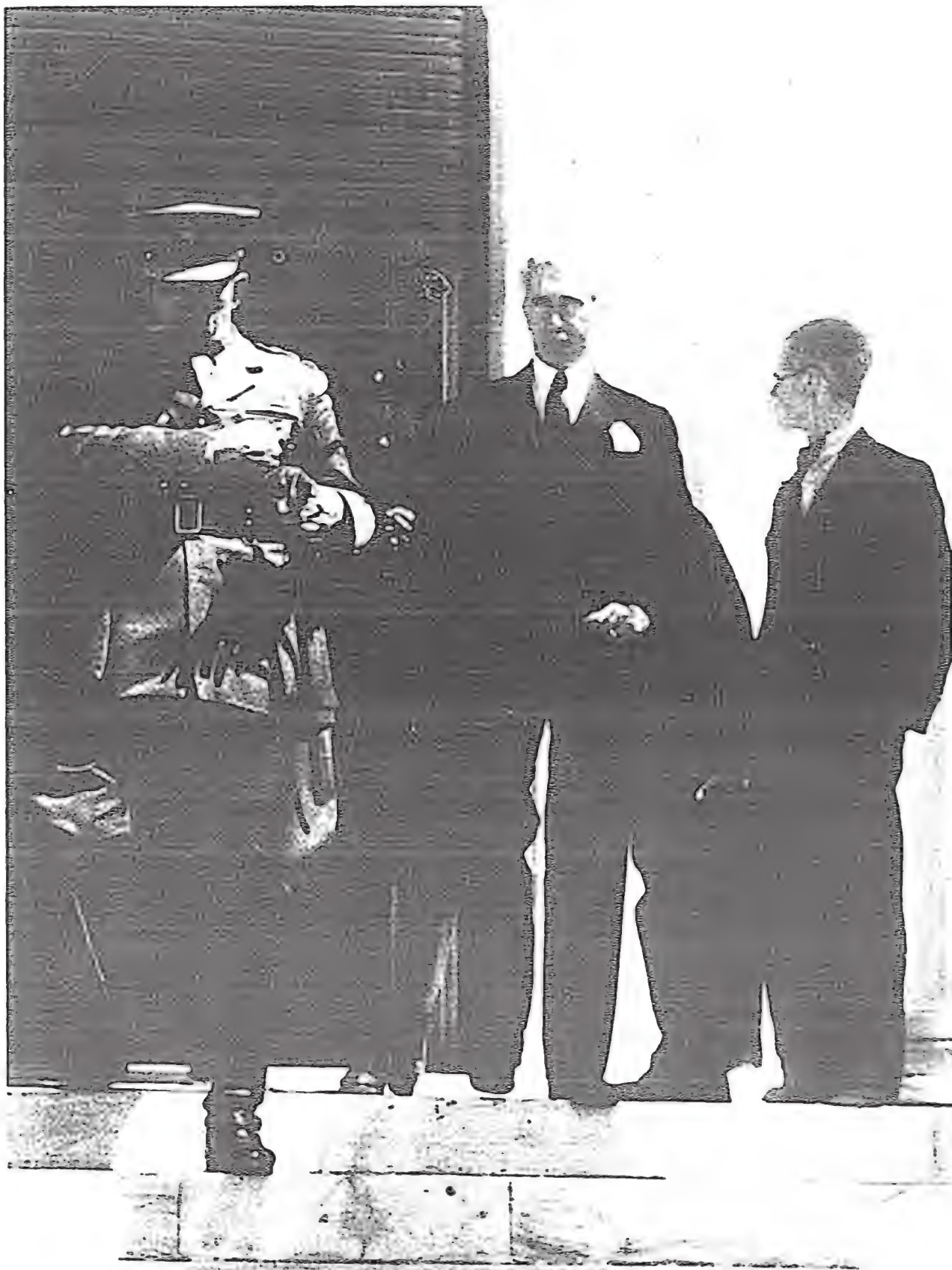
Εὐθύς μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν πού ὑπόγραψε, ὁ στρατηγὸς Γ. Τσολάκογλου, ἔγινε δέκτης προτάσεων ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς στρατηγούς γιὰ νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν. Γιὰ τὸ πῶς τὸν ἐβλεπαν οἱ Γερμανοί, σχετικὸ εἶναι ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Χέρμαν Νοϊμπάχερ, εἰδικοῦ πληρεξουσίου τοῦ Χίτλερ γιὰ τὴν Ν.Α. Εὐρώπῃ (Hermann Neubacher, «Sonderauftrag Südost 1940-45», Berlin - Frankfurt 1956):

«Στοὺς Ἕλληνες πολιτικούς, πού πέθαναν ἀπὸ φυσικὸ θάνατον, ἀνήκουν καὶ οἱ Τσολάκογλου καὶ Ράλλης. Ὁ πρῶτος ἦταν ἓνας σωστός στρατηγὸς πού ὁδήγησε τὸν ἑλληνικὸ στρατὸ κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ Ἀξονος καὶ συνθηκολόγησε τὴν 21ῃ Ἀπριλίου 1941 ὕστερα ἀπὸ γενναῖον ἀγῶνα, ἀφοῦ ἀναγνώρισε τὸ μάταιον τῆς περαιτέρω ἀντιστάσεως στὴ γερμανικὴ ἐπίθεσιν—μιά πραγματικὰ πικρὴ ἀπόφασιν γιὰ ἓνα γενναῖον στρατιώτη... Ὁ Τσολάκογλου, βαδίζοντας ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς γραμμῆς Χίντεμπουργκ-Πεταίν, ἀκολούθησε τὴν φωνή, μέσα στὴ δυστυχία τοῦ ἔθνους, νὰ τεθεῖ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Κράτους καὶ νὰ κάνει ὅ,τι καλὸ μπόρεσε...»

Ὁ Τσολάκογλου ἔχει κατακριθεῖ περισσότερο γιὰ τὴν ὑπογραφή τῆς συνθηκολογήσεως, παρά γιὰ τὴν ἀπόφασίν του νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησιν ὑπὸ τὴν γερμανικὴν κατοχή. Παρ' ὅλα αὐτά, ὀφείλουμε νὰ ἀναφέρουμε μιά ἀνακοίνωσιν τοῦ ὑποστρατήγου Πλατῆ, πού ἡ Κυβέρνησις Τσουδεροῦ τὸν τοποθέτησε μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν σάν γενικὸ διευθυντὴ τοῦ ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. Ἡ ἀνακοίνωσις αὐτῇ, πού ἀναφερόταν στὴν συνθηκολόγησιν, ἐκδόθηκε στίς 25 Ἀπριλίου καὶ δημοσιεύθηκε στίς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας τῆς ἐπομένης, δηλ. πρὶν τὴν εἰσοδὸν τῶν Γερμανῶν στὴν ἑλληνικὴ πρωτεύουσα:

«Κυκλοφοροῦν φῆμαι ὅτι τελευταία ἀτυχῆς ἐκθασίς τῶν πολεμικῶν γεγονότων ἀποδίδεται ἐν μέρει, ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων

Τά βασικά στελέχη τῆς πρώτης κατοχικῆς κυβερνήσεως, πού σχημάτισε ὁ στρατηγός Γεώργ. Τσολάκογλου, ἐξέρχονται ἀπὸ τὸ Πολιτικό Γραφεῖο (Παλαιὰ Ἀνάκτορα), ἀμέσως μετὰ τὸ πρῶτο ὑπουργικὸ συμβούλιο, πού συνήλθε στὶς 30 Ἀπριλίου 1941. Δίπλα στὸν Τσολάκογλου εἶναι ὁ Πλ. Χατζημιχάλης (ὑπουργὸς Ἐθν. Οἰκονομίας καὶ προσωρινῶς Οἰκονομικῶν) καὶ ἀνάμεσά τους ὁ στρατηγός Γ. Μπάκος, ὑπουργὸς Ἐθν. Ἀμύνης.

τόπον καὶ νὰ χαρίσῃ εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τὴν ἀσφάλειαν διὰ μιᾶς ὑπευθύνου καὶ δραστηριᾶς ἐνεργείας, ὥστε κανεὶς νὰ μὴ αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὰς σημερινὰς δυσκόλους καὶ τραγικὰς στιγμὰς, ὡς ἀπροστάτευτον».

Εἰς τὰς προγραμματικὰς δὲ δηλώσεις του, ὁ νέος Πρωθυπουργὸς συνώψισεν εἰς ὀλίγα περιεκτικὰ κεφάλαια τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἡ νέα Κυβέρνησις θεωρεῖ ὡς πρωταρχικὰ εἰς τὴν μέριμναν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον της. Εἰς τὰς παραπλεύρως στήλας ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ τὰ ἑπτὰ κεφάλαια τοῦ ἐπείγοντος ἐνδιαφέροντος τοῦ νέου Ὑπουργείου καὶ θὰ συμφωνήσῃ ὅτι ὄντως αὐτὰ ἀποτελοῦν θεμελιώδεις προϋποθέσεις διὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς χώρας εἰς ἓνα ρυθμὸν τάξεως καὶ παραγωγικῆς δραστηριότητος.

Ἀναντιρρήτως ἡ πρώτη προσοχὴ καὶ ἡ κυριώτερα φροντίς τῆς νέας Κυβερνήσεως θὰ ἀφιερωθῇ εἰς τοὺς ἡρώϊκους πολεμιστὰς μας οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν οἰκογένειαν καὶ ἐργασίαν διὰ νὰ σπεύσουν εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος των. Ὅλοι δὲ ἀναγνωρίζουν ὅτι ἄνευ τῆς ἀποκαταστάσεως καὶ τῆς περιθάλψεως των δὲν ἡμπορεῖ νὰ νοηθῇ κοινωνικὴ πρόνοια εἰς τὴν εὐρύτεραν της μορφήν. Ἀλλὰ μετὰ τὸ μέγα καὶ οὐσιῶδες αὐτὸ πρόβλημα, ἔρχονται ἄλλα σπουδαίας μορφῆς, ὅπως εἶναι ὁ ἐπισιτισμὸς, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐθνικῆς καὶ ἰδιωτικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας, ἡ ἐξεύρεσις ἐργασίας εἰς τοὺς ἀνέργους, ἡ ἐνίσχυσις τῆς γεωργίας καὶ τῆς βιομηχανίας, αἱ συγκοινωνίαι, ἡ τάξις γενικώτερον καὶ ἡ σταθεροποίησις τῆς ἀσφαλείας εἰς τὸν τόπον. Πρέπει δὲ νὰ ἔχωμεν τὴν πλήρη πε-

τὰς συνθήκας, ὑφ' ἃς εὗρέθη ὁ Στρατὸς μας, εἰς τὸ Σῶμα τῶν Ἀξιωματικῶν. Εὐρισκόμενος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἡρώων τῆς Στρατιᾶς Ἡπείρου κατὰ τὰς σκληρὰς τελευταίας ἡμέρας, εἶμαι εἰς θέσιν νὰ διαβεβαιώσω τὸν γενναῖον Ἑλληνικὸν Λαὸν ὅτι ἅπαντες, βαθμοφόροι καὶ ὀπλίται ἐξετέλεσαν μετ' ἐξαιρετικῆς αὐταπαρνήσεως τὸ καθήκον των, γράψαντες εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Ἱστορίαν τῆς Πατρίδος νέας σελίδας δόξης.

Ἡ ἀτυχὴς ἔκθασις τῶν πολεμικῶν γεγονότων δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν λιποψυχίαν ἢ ἄλλην αἰτίαν κανενός, ἀλλ' εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εὗρέθη ἀντιμέτωπος τῶν στρατῶν δύο Αὐτοκρατοριῶν 150 ἑκατομμυρίων.

Νικητῆς ἐν τῷ Ἀλβανικῷ μετώπῳ, εὗρέθη αἰφνης, κατόπιν ἐξαμήνου σκληροῦ ἀγῶνος εἰς τὰ ἀφιλόξενα βουνὰ τῆς Ἀλβανίας, ὑποχρεωμένος κατόπιν τῆς συμπτώξεως τοῦ Νοτιοσλαυικοῦ στρατοῦ, ν' ἀντιμετωπίσῃ εἰς τὰ νῶτα του πλέον, νέον στρατὸν πολυάριθμον, μέ ἄφθονα μηχανικὰ μέσα καὶ μέ ἰσχυροτάτην ἀεροπορίαν.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας ἠναγκάσθη νὰ συμπτυχθῇ ἐπὶ βάθους 150 χιλιομέτρων, σφυροκοπούμενος συνεχῶς ὑπὸ τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας, χωρὶς νὰ διαθέτῃ τὴν παραμικράν προστασίαν ἀέρος.

Ἡ διὰ στρατηγικοῦς λόγους ἐνεργηθεῖσα τελευταία ἐπιχείρησις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ διεξήχθη χωρὶς νὰ περιέλθῃ οὐδὲ ἓνας στρατιώτης εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, κατὰ τρόπον, ὅστις θὰ προκαλέσῃ τὸν θαυμασμόν ὅλου τοῦ κόσμου, ὅταν γνωσθῶσιν αἱ ἀκριβεῖς συνθήκαι τοῦ ἀγῶνος τούτου.

Εὐρεθεῖς δὲ τέλος μέ ἀποκεκομμένας τὰς πρὸς τὰ ὀπίσω συγκοινωνίας, μὴ δυνάμενος νὰ ἀνεφοδιασθῇ καὶ ἐπικοινωνήσῃ λόγῳ τῶν συχνῶν βομβαρδισμῶν τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας, βλέπων καταστρεφόμενας τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην καὶ πιεζόμενος ὑπὸ δύο ἰσχυρῶν ἀντιπάλων ἐκ Βορρᾶ καὶ ἐξ Ἀνατολῶν, ἠναγκάσθη νὰ συνθηκολογήσῃ, ὅταν πλέον ἢ περαιτέρω συνέχισις τοῦ ἀγῶνος κατέστη παντελῶς ἀδύνατος.

Ἑλληνικὲ Λαέ, δύνασαι νὰ εἶσαι ὑπερήφανος διὰ τὰ Τέκνα σου. Ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ἐπολέμησε μετὰ θαυμαστῆς γενναιότητος, προκαλέσας τὸν θαυμασμόν καὶ αὐτῶν τῶν ἀντιπάλων του καὶ ἂν τελικῶς ἐκάμφθη ὑπὸ τὰ ἀνηλεῆ κτυπήματα στρατοῦ πολυαρίθμου καὶ διαθέτοντος ἄφθονα μηχανικὰ μέσα, τοῦτο δὲν μειώνει τὰ λαμπρά κατορθώματά του, τὰ ὁποῖα ἐπετέλεσε κατὰ τὸν ἐξάμηνον ἐπικὸν ἀγῶνα του.

Ὁ Γενικὸς Διεύθυντῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν
Ὑποστράτηγος Πλατῆς»

Ὅπως ἀναφέρει ὁ Τσολάκογλου («Ἀπομνημονεύματα», σελ. 159), ἀπὸ τῆς 26 Ἀπριλίου τοῦ εἶχε γίνει πρότασις ἀπὸ τὸν Γερμανὸ στρατηγὸ Μπίλερ γιὰ νὰ σχηματίσῃ κυβέρνησις. Καὶ τὴν δέχθηκε, ὅπως ὑποστηρίζει, διότι «δὲν εἶχομεν δικαίωμα νὰ

άρνηθώμεν παρεχομένας παρά του ἐχθροῦ ἐκχωρήσεις, αἵτινες δύνανται νά θεωρηθοῦν ὡς ἐξαιρετικόν προνόμιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ». Ἐκχωρήσεις ἐννοεῖ τόν σχηματισμό Κυβερνήσεως ἀπό Ἑλληνες καί ἀναρωτιέται: «Δεδομένου ὅτι διὰ τῆς εἰς ἡμᾶς μεταβιβάσεως δικαιωμάτων του ἐστερεῖτο ὁ ἐχθρός τοῦ συνόλου τούτων, δέν ἦτο μιά ἐπιτυχία μας»;

Ἡ κυβέρνησή του συγκροτήθηκε τὸ βράδυ τῆς 29ης Ἀπριλίου 1941 καί ὀρκίστηκε στίς 11 τὸ πρωῒ τῆς ἐπομένης στό Πολιτικό Γραφεῖο, ἀπό τόν ἐφημέριο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καρύτση. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρύσανθος, στόν ὁποῖο εἶχε ἀπευθυνθεῖ ὁ ἀναλαμβάνων τὸ ὑπουργεῖο Ἐθν. Οἰκονομίας Πλάτων Χατζημιχάλης καί ὁ ὁποῖος ἦταν προσωπικός φίλος του, ἀρνήθηκε νά ὀρκίσει τῇ νέᾳ κυβέρνησιν. Σχετικά γράφει ὁ χρηματίας πρωτοσύγκελλός του Ἀρχιμ. Γερβάσιος Παρασκευόπουλος (περιοδικό «Ἀνάπλασις», Νοέμβριος 1954, σελ. 328):

«... Τὴν μεθεπομένην, ἤτοι μετὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἀφίξιν τοῦ Τσολάκογλου δι' ἀεροπλάνου καί περί ὥραν 9ην νυκτερινήν, ἐπισκέπτεται τόν Ἀρχιεπίσκοπον Χρύσανθον, ὁ μετ' ὀλίγον ὑπουργός τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Χατζημιχάλης, συνδεόμενος προσωπικῶς μετὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καί ἀγγέλλει εἰς αὐτόν ὅτι ἀπεφασίσθη νά γίνῃ Κυβέρνησις ὑπὸ τόν Τσολάκογλου τῆς ὁποίας θά μετὰσχῃ καί αὐτός καί παρακαλεῖ τόν Ἀρχιεπίσκοπον νά ὀρίσῃ τὴν ὥραν τῆς ὀρκωμοσίας. Ὁ ἀοίδιμος Χρύσανθος ἐρωτᾷ τότε: «Ἐπαναστατικῶ δικαίῳ γίνεται ἡ νέᾳ Κυβέρνησις;» Καί ὁ Χατζημιχάλης ἀπαντᾷ: «Ὁχι. Ἀλλ' ἐνεκα τῶν περιστάσεων καί διὰ νά μὴ παραλύσῃ ἡ χώρα». Καί ὁ Ἀρχιεπίσκοπος: «Ἐγὼ γνωρίζω ὅτι μιά νέᾳ Κυβέρνησις ὀρκίζεται ἡ Συνταγματικῶ Δικαίῳ ἢ ἐπαναστατικῶ τοιοῦτω. Ὁ Βασιλεὺς καί ἡ Συνταγματικὴ Κυβέρνησις πολεμοῦν εἰς τὴν Κρήτην ἐπὶ ἐλληνικοῦ ἐδάφους. Πῶς εἶναι δυνατόν ἐγὼ νά ὀρκίσω καί ἐτέραν Κυβέρνησιν τὴν στιγμὴν πού δέν ἐκρίθη ὁ ἀγὼν καί ἡ Ἑλλάς ἀκόμη ζεῖ;» Καί ὁ Χατζημιχάλης ἀπεχώρησε».

Στὴν κυβέρνησιν τοῦ στρατηγοῦ Τσολάκογλου συμμετεῖχαν οἱ: Κωνσταντῖνος Λογοθετόπουλος, ἀντιπρόεδρος κυβερνήσεως καί ὑπουργός Παιδείας καί προσωρινῶς Προνοίας. Πρόκειται περὶ τοῦ ζάπλουτου ἱατροῦ γυναικολόγου, καθηγητοῦ στό Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, πού ἦταν προπολεμικά καί πρόεδρος τοῦ Ἑλληνογερμανικοῦ Συνδέσμου. Ἐνάμιση χρόνον ἀργότερα θά διαδεχθεῖ τόν Τσολάκογλου στὴν πρωθυπουργία, σχηματίζοντας τὴ δευτέρη κατοχικὴ κυβέρνησιν.

Στρατηγὸς Παναγιώτης Δεμέστιχας, ὑπουργός Ἐσωτερικῶν. Διοικητὴς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ στό Μέτωπο, ἦταν μαζί μέ τόν Μπάκο ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς συνθηκολογήσεως.

Στρατηγὸς Γεώργιος Μπάκος, ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Διοικητὴς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ καί αὐτός, κατέβαλε ἀγωνιώδεις παρασκηνακές προσπάθειες γιὰ νά συναφθεῖ ἡ

ποιθήσιν ὅτι ἡ νέᾳ Κυβέρνησις, μὴ ἔχουσα ἄλλας ἀπασχολήσεις, εἰμὴ τὸ καλῶς νοοῦμενον συμφέρον τοῦ τόπου τῆς, θὰ καταβάλῃ πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐπειγουσῶν αὐτῶν ἀναγκῶν.

Θὰ ἠθέλαμεν, τερματίζοντες τὰς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις, νὰ τονίσωμεν πόσῃν ἱκανοποίησιν ἐμπνέει εἰς ὁλόκληρον τὸν λαόν ἡ φράσις αὐτή, διὰ τῆς ὁποίας καταλήγει ἡ προκήρυξις τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ:

«Ἐφεξῆς, μακρὰν παντὸς ξένου συμφέροντος, καί ὀδηγοῦμενοι ἀπλῶς καί μόνον ἀπὸ τὸ ἀκραιφνὲς ἐθνικὸν συμφέρον, ὡς προσπαθήσωμεν νὰ ζήσῃ ἡ Ἑλλάς καί νὰ ἐξασφαλισθῇ ἐκ νέου εἰς τὸν λαόν τῆς ἡ εἰρήνη καί ἡ ἐργασία».

Εἰρήνη καί ἐργασία... Ἰδοὺν πράγματι ἐν σύνθημα ἄξιον τῶν στίγμων.

ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΜΟΥ

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Ἡ φυσιογνωμία τοῦ στρατηγοῦ Τσολάκογλου, πού ἀνεδέχθη χθὲς τὸ πρωθυπουργικὸ ἀξίωμα, ἐμπνέει τὴν πιὸ δικαιολογημένη ἐμπιστοσύνη στὴν κοινὴ γνώμη τῆς Ἑλλάδος. Ἡ φήμη πῆρε τ' ὄνομά του σὶα φτερά τῆς ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου. Μαχηταί, μετόπισθεν, λαός, τὸν ἐγνώρισαν, κατὰ τὰ εὐτυχεστερα γεγονότα τοῦ ἀγῶνος, σὶα χιονισμένα ἀλβανικὰ βουνά. Τὸν εἶδα, διοικητὴ σώματος, ἐπάνω στὴν ἀκμὴ τῆς μάχης, στὴ Χότισσιε, σὶ ἀντερείσματα τῆς Μόδοβας, μετὰ τὰ προχωρημένα κλιμάκια τῶν μονάδων του καί δύο ἀπὸ τοὺς μεράρχους του, νὰ διευθύνῃ τὴν ἐπίθεσι. Ψηλός, μελαχροινός, λεβενιάνθρωπος, γενναῖος,

Καθηγητής Κων. Λογοθετόπουλος, αντιπρόεδρος τής Κυβερνήσεως και ύπουργός Παιδείας και προσωρινός Προνοίας.

Στρατηγός Γεώργιος Σ. Τσολάκογλου, πρόεδρος τής πρώτης κατοχικής κυβερνήσεως ('Απρίλιος 1941 - Νοέμβριος 1942)

'Αξιόλογο έργο προσέφερε ό στρατηγός Γεώργιος Μπάκος ως ύπουργός 'Εθνικής 'Αμύνης στην Κυβέρνηση Τσολάκογλου.

Οικονομολόγος, ιατρός και άρχηγός κόμματος ό Σωτ. Γκοτζαμάνης έγινε ύπουργός Οικονομικών τόν Μάιο 1941.

'Ο στρατηγός Χαράλαμπος Κατσιμήτρος, ήρωας του 'Αλβανικού Μετώπου, ήταν ύπουργός Γεωργίας μέχρι τόν Σεπτέμβριο 1941.

συνθηκολόγηση.

Ἀντώνιος Λιβιεράτος, ὑπουργός Δικαιοσύνης καί προσωρινῶς Ἐπισιτισμοῦ. Δικηγόρος καί πολιτικός καριέρας, βουλευτής τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος στίς πρό τῆς 4ης Αὐγούστου 1936 βουλές, εἶχε συμμετάσχει στήν Κυβέρνηση Π. Τσαλδάρη.

Στρατηγός Νικόλαος Μάρκου, ὑπουργός Ἀσφαλείας.

Στρατηγός Σωτήριος Μουτούσης, ὑπουργός Συγκοινωνίας, Μεταφορῶν καί ΤΤΤ.

Στρατηγός Χαράλαμπος Κατσιμήτρος, ὑπουργός Γεωργίας. Πρόκειται γιά τόν θρυλικό ἥρωα, που ἔγραψε σελίδες δόξας στά ἀλβανικά βουνά.

Πλάτων Χατζημιχάλης, ὑπουργός Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καί προσωρινῶς Οἰκονομικῶν.

Μερικές μέρες ἀργότερα πῆρε μέρος στήν κυβέρνηση καί ὁ στρατηγός Α. Ρουσσόπουλος ὡς ὑπουργός Ἐργασίας, ἐνῶ ὁ ἐ.ἀ. συνταγματάρχης Δημ. Πολύζος ἔγινε ὑπουργός Ἐπισιτισμοῦ καί ὁ ἐ.ἀ. πλοίαρχος Ἰάσων Παπαδόπουλος Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας. Ἐνα μήνα ἀργότερα, ὁ Μακεδόνas πολιτικός Σωτήριος Γκοτζαμάνης (ιατρός καί οἰκονομολόγος) ἀνέλαβε τό ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν.

Ὑπουργοί - γενικοί διοικητές τοποθετήθηκαν ὁ δικηγόρος Ἐμμ. Λουλακάκης (Κρήτης), ὁ πολιτευτής Λεων. Τσιριγώτης (Ἡπείρου), ἐνῶ ὁ στρατηγός Νικ. Ρ. Ραγκαβῆς, ἀδελφός τοῦ Ἑλληνα πρεσβευτῆ στό Βερολίνο, παρέμεινε στή θέση του ὡς γενικός διοικητής Μακεδονίας, ὅπου εἶχε τοποθετηθεῖ ἤδη ἀπό τίς 18 Ἀπριλίου 1941, ἀπό τήν Κυβέρνηση Κοριζῆ.

Ἄλλοι ἀνώτεροι στρατιωτικοί τοποθετήθηκαν σέ διάφορες ἐπίκαιρες θέσεις γιά νά ὑποβοηθήσουν τό ἔργο, πού ἀνέλαβε ὁ Τσολάκογλου. Ἔτσι, ὁ μέχρι τήν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν ἀνώτερος στρατιωτικός διοικητής Ἀθηνῶν στρατηγός Χρ. Καβράκος τοποθετήθηκε διευθυντής τῆς ΚΥΔΕΠ, ὁ στρατηγός Ἀγαμ. Μεταξᾶς (στέλεχος τοῦ ΕΔΕΣ ἀργότερα) ὑπεύθυνος γιά τίς προανακρίσεις στίς ἐπαρχίες, ὁ συνταγματάρχης Π. Σπηλιωτόπουλος (ἐκπρόσωπος στήν Ἑλλάδα τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνότητος τοῦ Γ. Παπανδρέου κατά τήν ἀποχώρηση τῶν Γερμανῶν) ἔγινε ἀρχηγός τῆς Χωροφυλακῆς, ἐνῶ ὁ συνταγματάρχης Σωκρ. Δημάρατος (στέλεχος τοῦ ΕΛΑΣ γιά ἓνα διάστημα, ἀργότερα) διορίστηκε ἀρχηγός τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων. Ὁ συνταγματάρχης Γεωργαντᾶς ἔγινε Νομάρχης Κοζάνης, ἐνῶ ὁ ἐπιτελάρχης τοῦ Τσολάκογλου συνταγματάρχης Ἀθ. Χρυσοχόου στάλθηκε στήν Θεσσαλονίκη σάν Ἐπιθεωρητής Νομαρχιῶν Μακεδονίας.

νηφάλιος, καρτερικός, ἥθος ἀ-
πόλυτα στρατιωτικό, χαρακτήρ
εὐθύς, αποφασιστικός, κρίσις τε-
τραγώνη, λακωνικότης στήν ἐκ-
φρασι. Ἐνεργητικός, ταχύς καί
ἀκούραστος. Ἡ ἐπιτήμερη μά-
χη τῆς Μόροδας τὸν ἔφερε στήν
πρώτη γραμμή τῶν στρατιωτικῶν
ἀρχηγῶν μας. Ὁ ἀδιάκοπος πόλε-
μος ὁλοκλήρων μηνῶν, στίς χιο-
νισμένες κορυφογραμμὲς τῆς ἀ-
φιλόξενης ὁροσειρᾶς τῆς Κάμιας
ἐστερέωσε τὴν ἐκτίμησι στρατοῦ
καὶ λαοῦ σὺν πρόσωπό του. Ἡ
ἀγρογὴ καὶ ἀνώδυνη σύμπυξις
τοῦ δεξιοῦ μας, σὺν ἀλθανικῷ μέ-
τωπον, διὰν οἱ περιστάσεις ἐπέ-
βαλαν αὐτὴ τὴν κίνησι, ἀποτελεῖ
ἐπίσης δικό του τίτλο. Ἡ ἀν-
χής ἐξέλιξις τῶν ἐπιχειρήσεων,
τὶς τελευταῖες βδομάδες, τὸν ἐβλῆ-
κε στίς ἐπάλξεις, ἄγρυπνο φρου-
ρὸ τῆς τιμῆς τοῦ ἐλληνικοῦ στρα-
τεύματος καὶ τῶν ἐθνικῶν συμ-
φερόντων. Ἔθεσε τέρμα σὺν ἀ-
γῶνᾳ μὴ ἀξιοπραγῇ συνθηκολό-
γησι. Ἀπὸ τὰ δυνάμεις Ἀλβα-
νίας ἔρχεται τώρα στήν κυβέρ-
νησι τοῦ τόπου, γιὰ ν' ἀναλάβῃ
ἐναντὶ ἄλλον ἀγῶνα, πολὺ σπου-
δαιότερο, πὺν ὃ ἀπαιτήσι ἐξαι-
ρετικῇ δραστηριότητι: Τὸν ἀ-
γῶνα τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς
Ἑλλάδος καὶ τῆς προσαρμογῆς
τῆς σὺν δεδομένας τῆς νέας κα-
ταστάσεως. Αὐτὸ τὸ ἔργο δὲν εἴ-
ναι τυχαῖο. Ἡ χώρα μας ἀπο-
τελεῖ σήμερα μέρος μιᾶς πανευ-
ρωπαϊκῆς οργανώσεως, πὺν τὴν
διέπουν ἀρχαὶ σαφεῖς καὶ ἀπο-
κρυσταλλωμέναι, πρὸς τὰς ὁποί-
ας οἱ Ἕλληνες καλούμεθα νὰ
προσανατολισώμεν τὸν ρυθμὸν
τῆς ζωῆς μας. Καὶ θὰ χρειασθῇ
προσπάθεια σὺντονος, εἰλικρινῆς,

γῆ καὶ ἀποτελεσματικῇ, γιὰ
λυθοῦν ὅλα τὰ προβλήματα
τοῦ μέλλοντος. Οἱ ἀνδρες σὺν τοῦ
νέου προσανατολισμοῦ. Στὸς
πλατεῖς ὤμους του πρόκειται νὰ
σημώσῃ ὁ στρατηγὸς τὸ βάρος
τοῦ σοβαροῦ αὐτοῦ ἔργου. Οἱ Ἕλ-

ληνες, ὅλοι ἀνεξαίρετως, ἔχομεν καθήκον νὰ τὸν συντρεξώμεν, ὁ καθένας ἀπὸ τῆς πλευρᾶς του, νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴν του. Ἐνωμένοι γύρω του, πειθαρχημένοι, ὡς ἐργαζοῦμε, στὴν κατεύθυνσι πρὸς ἐπιβάλλον οἱ πραγματικὲς καταστάσεις, γιὰ νὰ διευκολύνουμε, ὅσο μπορούμε, τὴν προσπάθειά του. Ἡ καλὴ μας θέλησις, ἡ ἀφοσίωσις μας σὲ τὸ καθήκον καὶ ἡ ἐργατικότης μας, εἶναι ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐπιτυχία του, πρὸς τὴν εἶναι καὶ ἐπιτυχία τοῦ συνόλου.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ

«Καθημερινή»

30 Ἀπριλίου 1941

Ἡ ἀπὸ 20ετίας δρῶσα ἐθνικὴ ὁργάνωσις τῆς «Συνταγματικῆς Νεολαίας τῆς Ἑλλάδος» ἀπηύθυνε σήμερον τὴν πρῶταν τὸ κάτωθι τηλεγράφημα πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως:

Ἡ Ἑλληνικὴ Νεολαία ἀπευθύνει πρὸς τὸν γενναῖον στρατηγὸν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν ἀποβλέπουσα μετ' ἀπολύτου ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἐθνικὴν κυβέρνησιν, δηλοῦσα ὅτι ἅπασα ἡ Ἑλληνικὴ Νεολαία εὐρίσκεται παρὰ τὸ πλευρὸν αὐτῆς.

Ὁ Πρόεδρος:

Ξενοφών Ι. Χατζησαράντος,
Δικηγόρος

Ὁ Γεν. Γραμμ.:

Εὐάγγ. Συνοίκης, δικηγόρος»

«Ἀθηναϊκά Νέα»

30 Ἀπριλίου 1941

ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΙΚΡΟΤΟΥΝ

Ποιά στάση ὅμως πῆραν οἱ πολιτικοὶ παράγοντες ἀπέναντι στὴν Κυβέρνηση Τσολάκογλου; Ἐνῶ ἤδη ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν εἶχε καταφέρει ἰσχυρὸ ράπισμα στὸν κατοχικὸ πρωθυπουργό, μὲ τὴν ἄρνησή του νὰ τὸν ὀρκίσει καὶ νὰ ἔχει ὅποιαδήποτε ἐπαφή μαζί του, δὲν συνέβη τὸ ἴδιο καὶ μὲ τοὺς διάφορους πολιτικούς καὶ τοπικοὺς παράγοντες.

Ὁ Τσολάκογλου ἔγινε δέκτης χαρμοσύνων συγχαρητηρίων ἀπὸ διάφορες κατευθύνσεις. Σύσσωμη ἡ ἡγεσία τῶν προσφύγων τὸν ἐπισκέφθηκε γιὰ νὰ τὸν συγχαρεῖ, ἐνῶ τοῦ ζήτησαν ἓνας πρόσφυγας νὰ γίνῃ μέλος τῆς κυβερνήσεώς του, γιὰ νὰ «συντελέσῃ κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὸ βαρὺ ἔργον τῆς ἀνορθώσεως τῆς Χώρας». Μερικὰ γνωστὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὀνόματα προσφύγων, πού τὸν ἐπισκέφθηκαν καὶ τὸν συγχαίρηκαν, εἶναι ἐνδεικτικά:

Ἀντώνιος Ἀθηνογένης, πρ. ὑπουργός καὶ ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς. Ἐμμ. Ἐμμανουηλίδης, Ἀναστ. Μπακάλμπασης, Ἀχιλ. Παπαδάτος, Ἀποστ. Ὀρφανίδης καὶ Δημοσθ. Ἐλευθεριάδης, πρῶην ὑπουργοί. Κων. Γιαβάσογλου, πρ. γεροϋσιαστής. Μιχ. Ἀργυρόπουλος, Μιχ. Τσιγδέμογλου, Σταῦρος Χούρσογλου, Λάμπρος Λαμπριανίδης (ἀργότερα ὑφυπουργός Τύπου στὴν Κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου), Σταμ. Χατζήμπεης (στέλεχος τοῦ ΕΑΜ μεταγενέστερα) καὶ Νικ. Μανούσης (ὁ «πρωθυπουργός» τοῦ πριγκηπάτου τῆς Πίνδου τῶν κουτσοβλάχων ἐν συνεχείᾳ), πρῶην βουλευτές. Κων. Λαμέρας, πρόεδρος τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου, Δημ. Παρθένης - Μιλάνος καὶ ὁ δημοσιογράφος Σωκρ. Σινανίδης.

Συγχαρητήρια στὸν Γ. Τσολάκογλου δὲν δόθηκαν μόνο ἀπὸ τοὺς πρόσφυγες, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλους παράγοντες, συνδικαλιστές κ.ἄ. Προσῆλθαν ἐπίσης καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοί, πρῶην πρωθυπουργοί κ.λ.π.:

Στυλ. Γονατᾶς, Θεόδ. Πάγκαλος, Δημ. Μάξιμος, Λ. Ροῦφος Κανανάρης, Γ. Παπανδρέου, Π. Κανελλόπουλος, Γ. Μόδης, Κ. Τσαλδάρης, Γ. Καρτάλης, Ἀλ. Σβῶλος, Ν. Τζεργιάδης, Γ. Βάρδας, Δ. Καθενιώτης, Ἀλ. Ὁθωνάιος, Στ. Στεφανόπουλος, Γ. Μερκούρης, Α. Πρωτοσύγκελλος, Πέτρος Ράλλης, Θ. Τουρκοβασίλης, Β. Δεληγιάννης, Γ. Πεσμαζόγλου κ.ἄ.

Τί εἶπαν οἱ πολιτικοὶ ἀρχηγοί στὸν νέο πρωθυπουργό; Τὸ ἀποκαλύπτει ἡ ἐπίσημη ἀνακοίνωσις πού δημοσιεύθηκε στίς ἐφημερίδες τῆς 8ης Μαΐου 1941 καὶ ἡ ὁποία δὲν ἔχει διαψευσθεῖ μέχρι τίς μέρες μας:

«Ὁ κ. Πρωθυπουργός ἤκουσε μετὰ προσοχῆς τὰς γνώμας τῶν

ἀνδρῶν τούτων, ἀφοῦ ἐξέθεσε τὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἀκολουθητέας κατευθύνσεις τῆς Κυβερνήσεως. Πάντες ἀνεγνώρισαν ὅτι ἡ Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἀνάγκης εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ ὑποστηριχθῇ ἐκ μέρους πάντων τῶν Ἑλλήνων ἀνευ ἐπιφυλάξεων καὶ εἰλικρινῶς. Ἐπίσης, πάντες ἀνεγνώρισαν τὸ σφάλμα τοῦ ἐκπεσόντος καθεστῶτος νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Γερμανίας καὶ διεκήρυξαν τὸ χάσμα, τὸ ὁποῖον χωρίζει τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν τῶν ἐν Κρήτῃ ἐγκατασταθέντων φυγάδων. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐξεδήλωσαν τὸν ζωηρόν ἀποτροπισμὸν των, διότι οἱ φυγάδες οὗτοι δὲν συνεταύτισαν τὰς τύχας των μὲ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, τὸν ὁποῖον ἐκτός τῆς συμφορᾶς τοῦ πολέμου ἀπεγύμνωσαν διὰ τῆς ἀφαιρέσεως τοῦ δημοσίου χρήματος...»

Καὶ ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τῆς χώρας πῶς ἀντέδρασε στὸν σχηματισμὸ τῆς Κυβερνήσεως Τσολάκογλου;

Στίς ἐφημερίδες τῆς 6 Μαΐου 1941 δημοσιεύθηκε τὸ ἀκόλουθο ἔγγραφο τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν πρὸς τὸν πρωθυπουργὸ Τσολάκογλου:

«Ἐξοχώτατε κ. Πρόεδρε,

Ἡ Σύγκλητος τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου, χαίρουσα ἐπὶ τῇ συγκροτήσει τῆς Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως, ὑποβάλλει τὰ θερμὰ αὐτῆς συγχαρητήρια διὰ τὴν εἰς τὰς σπιθαράς χειρὸς τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος ἀνάθεσιν τῆς προεδρίας αὐτῆς. Τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῶν πρώτων ἀντιλαμβανόμενον τὸ μετὰ τὴν τελευταίαν Ἑθνικὴν περιπέτειαν κολοσσαῖον ἔργον τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Χώρας, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ὑφ' Ὑμᾶς Κυβέρνησις θά ἀφιερῶσιν ἀπάσας τὰς δυνάμεις της, αἰσθάνεται τὸ καθῆκον νὰ διαδηλώσῃ ὅτι τάσσεται πᾶρά τὸ πλευρόν αὐτῆς. Ἐν πεποιθήσει δὲ ὅτι σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος θά συνδράμῃ ἐκθύμως τὴν ὑφ' Ὑμᾶς Ἑθνικὴν Κυβέρνησιν εἰς τὸ ἐξόχως Μέγα Πατριωτικόν αὐτῆς ἔργον, εὐχεται ὀλοψύχως, κύριε Πρόεδρε, ὅπως ὁ Θεὸς ἐνισχύσῃ Ὑμᾶς εἰς τὴν γενναίαν Ὑμῶν προσπάθειαν.

Μετά μεγίστης τιμῆς

Ὁ Πρύτανης: Γ. Φωτεινός

Ὁ Ἀντιπρύτανης: Γ. Μπαλῆς

Ὁ Προπρύτανης: Γρ. Παπαμιχαήλ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς: Β.Α. Μακρῆς

Οἱ Συγκλητικοί: Γ. Σωτηρίου, Ἰω. Σπυρόπουλος,

Ἀναστ. Ἀραβαντινός, Γ. Οἰκονόμος, Γ. Γεωργαλᾶς,

Ἑρρ. Σκάσσης, Ἰω. Τρικαλληνός»

Καὶ ἡ σκυτάλη τῶν συγχαρητηρίων ἄς δοθεῖ σέ ἓνα διακεκριμένο χρονογράφο τῆς ἐποχῆς. Στὸν Σπύρο Μελά, ὁ ὁποῖος μὲ τὸν τίτλο «Ὁ στρατηγός» ἔγραφε στίς 30 Ἀπριλίου 1941 στὴν «Καθημερινή»:

Κύριε Διευθυντά,

Ἡ Κυβέρνησις καλῶς πράξασα ὠρκίσθη ἐν ὀνόματι τῆς Πατρίδος. Φρονούμεν ὅμως - καίτοι δὲν ἀπησχολήθημεν ποτέ ἰδιαίτερος μὲ τὸν κλάδον τοῦ δικαίου εἰς ὃν ἐμπιπτουν τὰ θέματα ταῦτα - ὅτι πρέπει νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὸν κυβερνητικόν τοῦτον ὄρκον καὶ ὁ ὄρκος ὅλων τῶν δημοσίων λειτουργῶν καὶ ὑπαλλήλων, οἵτινες ἔχουν ὠρκισθῇ ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως διότι ἂν ὅχι ἄλλο τι, τὸ ὀλιγώτερον νομικὴν καὶ λογικὴν ἀνακολουθίαν ἀποτελεῖ ἡ ὑπαρξὶς μιᾶς τοιαύτης διμορφίας ἐν τῇ ἐμφανίσει τῆς Πολιτείας.

Μεθ' ὑπολήψεως

Ι.Ρ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΣ

δικηγόρος

«Καθημερινή»

13 Μαΐου 1941

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ

ΤΕΤΑΡΤΗ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Η ΑΠΟΣΥΜΦΟΡΗΣΙΣ

Ἡ ἀποσυμφορήσις τῆς Πρωτευούσης ἀπὸ τοὺς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν πληθυσμούς, διαταχθεῖσα ἤδη, ἐπιβάλλεται νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον. Καὶ διὰ τοὺς ἐκ Πειραιῶς ἀνελθόντας εἰς τὰς Ἀθήνας ἢ ἀποσυμφορήσις πρέπει καὶ δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ ἀμέσως. Διὰ τοὺς λοιποὺς ἢ ἀποσυμφορήσις θὰ γίνεταί ἐν ὅσον ἀποκαθίστανται αἱ συγκοινωνίαι καὶ ἐξευρίσσονται μεταφορικὰ μέσα. Τὸ μέτρον ἐπικροτεῖται γενικῶς καὶ ὀρθῶς ἐπικροτεῖται. Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς του αὐτοῦ ἐνός μὲν θὰ κατορθωθῇ ὅπως μέγα μέρος τῶν προβλημάτων ἐπισιτισμοῦ, καθαριότητος, στεγάσεως, δημοσίας υγείας τῆς Πρωτευούσης ἐπικλυθῇ ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον, ἀφ' ἑτέρου δὲ οἱ εὐρισκόμενοι ἐδῶ Πειραιεῖς καὶ ἐπαρχιώται θὰ δύνηθον μεταβαίνοντες εἰς

τάς ἐστίας των νὰ ἐπιδιοθοῦν εἰς τὰ ἔργα των καὶ νὰ συντελέσουν οὕτως εἰς τὴν γενικήν προσπάθειαν ἐπουλώσεως τῶν πληγῶν τὰς ὁποίας μᾶς κατέλειπεν ὁ πόλεμος. Ἄλλως τε συμφέρει εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς εὐρισκομένους ἑδῶ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς ἐργασίας των καὶ διὰ τοῦτο ἔχομεν τὴν βαθύαν πεποίθησιν ὅτι θὰ σπεύσουν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς διαταγὰς, διευκολύνοντες καὶ διὰ τῆς ἀναπτύξεως ἰδικῆς των πρωτοβουλίας περὶ τὴν ἐξέυρεσιν τῶν μεταφορικῶν μέσων τὰς ἀρχαίας ἀρχάς.

ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΛΛΗ

Καὶ μία ἄλλη ἀποσυμφόρησης ἀπεφασίσθη: τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τῆς πρωτεύουσας ἀπὸ τῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἀφιχθέντων ἐνταῦθα δημοσίων ὑπαλλήλων. Καὶ αὐτοὶ πρέπει νὰ μετασφύζονται εἰς τὰς θέσεις των τὸ συντομώτερον διότι αἱ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι πρέπει νὰ λειτουργήσουν.

ΚΑΙ Η ΨΥΧΙΚΗ

Ναί. Νὰ γίνῃ καὶ ἡ ψυχικὴ ἀποστράτευσις περὶ τῆς ὁποίας γράφει ἡ «Ἑστία». Ὁ πόλεμος τελεείωσε. Καὶ πρέπει νὰ τὸ πιστεύσωμεν καὶ νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰ εἰρηνικά μας ἔργα. Αὕτῃ εἶναι ἡ σπουδαιότερα ὑπηρεσία ἐξ ὧν ἔχομεν νὰ προσφέρωμεν εἰς τὴν χώραν μας. Μὲ τὴν ψυχικὴν ἀποστράτευσιν θὰ σισθανθῶμεν τὴν λύτρωσιν ἐκ τὸν ἐφιάλτην τοῦ πολέμου καὶ θὰ ἀγωνισθῶμεν διὰ νὰ ἀναπτύξωμεν τὴν παραγωγὴν καὶ τὸν πολιτισμὸν μας.

«Καθημερινή»
30 Ἀπριλίου 1941

«Ἡ φυσιογνωμία τοῦ στρατηγοῦ Τσολάκογλου, πού ἀνεδέχθη χθές τὸ πρωθυπουργικὸ ἀξίωμα ἐμπνέει τὴν πιὸ δικαιολογημένη ἐμπιστοσύνη στὴν κοινὴ γνώμη τῆς Ἑλλάδος. Ἡ φήμη πῆρε τὸ ὄνομά του στὰ φτερά της ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου. Μαχηταί, μετόπισθεν, λαός, τὸν ἐγνώρισαν κατὰ τὰ εὐτυχέστερα γεγονότα τοῦ ἀγῶνος, στὰ χιονισμένα Ἀλβανικὰ βουνά! Τὸν εἶδα, διοικητὴ Σώματος, ἐπάνω στὴν ἀκμὴ τῆς μάχης στὴν Χότιστε, στ' ἀντερείσματα τῆς Μόροβας μὲ τὰ προκεχωρημένα κλιμάκια τῶν Μονάδων του καὶ δύο ἀπὸ τοὺς μεράρχους του νὰ διευθύνῃ τὴν ἐπίθεσιν. Ψηλός, μελαχροινός, λεβεντάνθρωπος, γενναῖος, νηφάλιος, καρτερικός, ἦθος ἀπόλυτα στρατιωτικὸ, λακωνικότης στὴν ἔκφραση. Ἐνεργητικός, ταχύς καὶ ἀκούραστος. Ἡ ἑπτάμερη μάχη τῆς Μόροβας τὸν ἔφερε στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν μας. Ὁ ἀδιάκοπος πόλεμος ὁλοκλήρων μηνῶν, στίς χιονισμένες κορυφογραμμὰς τῆς ἀφιλόξενης ὀροσειρᾶς τῆς Κάμιας, ἐστερέωσε τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Στρατοῦ καὶ Λαοῦ στοτό πρόσωπό του. Ἡ ἄψογη καὶ ἀνώδυνη σύμπυξις τοῦ δεξιοῦ μας στοτό Ἀλβανικὸ μέτωπο, ὅταν οἱ περιστάσεις ἐπέβαλαν τὴν κίνησιν αὐτὴ ἀποτελεῖ ἰδικὸ του τίτλο. Ἡ ἀτυχὴς ἐξέλιξις τῶν ἐπιχειρήσεων, τίς τελευταῖες ἐβδομάδες, τὸν βρῆκαν στίς ἐπάλξεις ἀγρυπνο φρουρό τῆς τιμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος καὶ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Ἐθεσε τέρμα στοτόν ἀγῶνα μὲ ἀξιοπρεπὴ συνθηκολόγησιν. Ἀπ' τὰ βουνά τῆς Ἀλβανίας ἔρχεται τώρα στὴν Κυβέρνησιν τοῦ τόπου, γιὰ ν' ἀναλάβῃ ἕναν ἄλλο ἀγῶνα, πολὺ σπουδαιότερο, πού θ' ἀπαιτήσῃ ἐξαιρετικὴ δραστηριότητα. Τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνασυγκροτήσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς προσαρμογῆς της στὰ δεδομένα τῆς νέας καταστάσεως. Αὐτὸ τὸ ἔργο δὲν εἶναι τυχαῖο. Ἡ χώρα μας ἀποτελεῖ σήμερον μέρος μιᾶς πανευρωπαϊκῆς ὁργανώσεως πού τὴν διέπουν ἀρχαῖ σαφεῖς καὶ ἀποκρυσταλλωμένοι, πρὸς τὰς ὁποίας οἱ Ἕλληνες καλούμεθα νὰ προσανατολισώμεν τὸν ρυθμὸν τῆς ζωῆς μας. Καὶ θὰ χρειασθεῖ προσπάθεια σύντονος, εἰλικρινῆς, γοργή καὶ ἀποτελεσματικὴ γιὰ νὰ λυθοῦν ὅλα τὰ προβλήματα πού θέτουν οἱ ἀνάγκες αὐτοῦ τοῦ νέου προσανατολισμοῦ. Στούς πλατεῖς ὤμους του πρόκειται νὰ σηκώσει ὁ στρατηγὸς τὸ βάρος τοῦ σοβαροῦ τούτου ἔργου. Οἱ Ἕλληνες ὅλοι ἀνεξαιρέτως, ἔχομεν καθήκον νὰ τὸν συντρέξωμεν ὁ καθένας ἀπὸ τῆς πλευρᾶς του, νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολὴν του. Ἐνωμένοι γύρω του, πειθαρχημένοι, ὡς ἐργασθοῦμε, στὴν κατεύθυνσιν πού ἐπιβάλλουν οἱ πραγματικὲς καταστάσεις, γιὰ νὰ διευκολύνουμε, ὅσο μπορούμε, τὴν προσπάθειάν του. Ἡ καλὴ μας θέλησις, ἡ ἀφοσίωσίς μας στοτό καθήκον, καὶ ἡ ἐργατικότης μας, εἶναι ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐπιτυχία του, πού θὰ εἶναι καὶ ἐπιτυχία τοῦ συνόλου».

ΕΝΑΣ ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΧΙΤΛΕΡ

Στίς 4 Μαΐου 1941 ὁ Χίτλερ ἐκφώνησε τὸ λόγο του στὸ Ράϊχσταγκ, ὅπου ἔκανε ἀπολογισμό τῆς βαλκανικῆς ἐκστρατείας. Χρησιμοποίησε κολακευτικές ἐκφράσεις γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀντίσταση (βλ. καὶ σελ. 41-42 στὸ βιβλίο Δ. Κούκουνα «Ἡ γερμανικὴ εἰσβολὴ καὶ ἡ συνθηκολόγηση»), ἐνῶ παράλληλα ἀνακοίνωσε τὴν ἀπόφασή του νὰ ἐλευθερωθοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες αἰχμάλωτοι πολέμου, σάν ἀναγνώριση τῆς γενναιότητάς τους.

Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ Χίτλερ εἶχε εὐμενὴ ἀπήχηση στὴν Ἑλλάδα, τουλάχιστον ὅπως φαίνεται ἀπὸ τίς ἀνακοινώσεις καὶ τὰ τηλεγραφήματα τῶν «παραγόντων», ποὺ εἶδαν τὸ φῶς στίς ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες.

Τὸ τηλεγράφημα ποὺ ἔστειλε στὸν Χίτλερ ὁ κατοχικὸς πρωθυπουργὸς Γ. Τσολάκογλου δὲν διασώθηκε στὴν Ἱστορία. Διασώθηκε ὅμως ἡ ἀπάντησή, ποὺ ἔστειλε γιὰ λογαριασμό τοῦ Χίτλερ ὁ Γερμανὸς πληρεξούσιος γιὰ τὴν Ἑλλάδα Γκύντερ Ἀλτενμπουργκ.

«Κύριε Πρωθυπουργέ,

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅτι τὸ ἀπὸ 4ης Μαΐου τηλεγράφημα πρὸς τὸν Καγκελλάριον καὶ Ἀρχηγόν τοῦ Γερμανικοῦ Ράϊχ, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐξεφράζατε τὰς εὐχαριστίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων αἰχμαλώτων πολέμου, καθὼς καὶ τὸ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν πρὸς τὸν Ἀρχιστράτηγον τοῦ Ράϊχ τηλεγράφημά σας, διεθιβάσθησαν ἀμέσως.

Ἐπεφορτίσθην σήμερον νὰ ἐκφράσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὰς εὐχαριστίας τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ Ἀρχιστρατήγου δι' ἀμφοτέρα τὰ τηλεγραφήματα.

Δράττομαι τῆς εὐκαιρίας, κύριε Πρωθυπουργέ, διὰ νὰ σᾶς διαβεβαιώσω περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς ὑπολήψεώς μου».

Ἀλλὰ ἂν δὲν διασώθηκε τὸ τηλεγράφημα τοῦ Τσολάκογλου, διασώθηκε τὸ τηλεγράφημα τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων Ἀμβροσίου Πλυτᾶ:

«Πρὸς τὴν αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Καγκελλάριον τοῦ Γερμανικοῦ Ράϊχ κ. Ἀδόλφον Χίτλερ, Βερολῖνον.

Οἱ γενναῖοι καὶ ἱπποτικοὶ λόγοι, τοὺς ὁποῖους ἐξεφωνήσατε ἐνώπιον τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Γερμανικοῦ Λαοῦ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν καὶ Στρατόν, ἔσχον βαθυτάτην ἀπήχηση εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Λαοῦ, ἀπηχοῦντος τὰ αἰσθήματα ὁλοκλήρου τῆς

ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ κ. ΤΣΟΛΑΚΟΓΛΟΥ ΠΡΟΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ Η ΝΕΑ ΤΑΞΙΣ

Τὸ ἐβδομαδιαῖον περιοδικὸν τοῦ Βερολίνου «ΣΙΝΙΑΛ» δημοσιεύει τὴν κάτωθι συνέντευξιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Τσολάκογλου πρὸς τὸν ἀναποκριτὴν τοῦ κ. Μύλλερ Βάλντεκ ὁ πρὸ τὸν τίτλον: «Ἐπισκέψις παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ».

Εἰς τὰ Βασιλικά Ἀνάκτορα τῆς Πλατείας τοῦ Συντάγματος, τὰ οἰκοδομηθέντα ἀκριβῶς πρὸ 100 ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Βαυαροῦ ἀρχιτέκτονος Γκαίρτνερ, ἐγενόμην δοκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἑλλήνου Πρωθυπουργοῦ, στρατηγοῦ κ. Τσολάκογλου. Ἡ πτέρυξ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει ἐγκατασταθῇ ἡ νέα Κυβέρνησις, πολιορκεῖται ἀπὸ πολυπληθεῖς ἐπισκέπτας. Δὲν ἐπρόφθασεν ἀκόμη νὰ ἐγκατασταθοῦν αἱ ὑπηρεσίαι τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἤδη ὁ ρυθμὸς τῆς ἐργασίας διὰ τὸ ἀνορθωτικὸν ἔργον σφύζει εἰς τὰ δωμάτια καὶ τοὺς διαδρόμους.

«Ὁ Στρατηγὸς εἶνε ὅλη μας ἡ ἐλπίς». Ἐνεθυμήθην τὰς λέξεις αὐτάς, τὰς ὁποίας τὰς τελευταίας ἡμέρας τόσο συχνὰ ἐπαναλαμβάνομεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅταν τὸν Πρωθυπουργόν κ. Τσολάκογλου, τοῦ ὁποῦ ἡ προσωπικότης ἐμπνεῖ τόσην ἐντύπωσιν.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, εἶπε, σπηρίζει τὸ ἔργον τῆς ἀνοικοδομήσεως ἐπὶ τῆς κραταιᾶς προστάσεως τοῦ Γερμανικοῦ Ράϊχ καὶ ὅλος ἰδιαιτέρως εἰς τὴν εὐμένειαν τοῦ Φύρερ. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις προσπαθεῖ νὰ φέρῃ τάξιν καὶ ν' ἀνεγείρῃ τὰ εῖρηνα, τὰ ὁποῖα ἀφῆκε ὁ πόλεμος, νὰ δημιουργήσῃ δυνατότητα ἐργασίας ἵνα καταπολεμήσῃ τὴν δυστυχίαν τῆς ἀνεργίας καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς. Ὅλος ἐξαιρετικὴ θὰ εἶνε ἡ πρόνοια αὐτῆς διὰ τοὺς ἀπολυθέντας στρατιώτας, τοὺς ἀναπήρους πολέμου καὶ ὅλους τοὺς πολεμιστάς.

Ὁ στρατηγὸς δηλοῖ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ πράξῃ τὸ πᾶν ἵνα ἡ Ἑλλάς εἰσέλθῃ εἰς τὴν νέαν τάξιν τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπωφελεῖται τῆς εὐκαιρίας, δεδομένου ὅτι ὁμιλεῖ πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς «Σινιάλα» ἵνα ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμόν του διὰ τὰ μεγαλειώδη κατορθώματα τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τὴν μεγαλοφυᾶ ἡγεσίαν τοῦ Φύρερ.

—Ἐκφράζω τὴν ἱκανοποίησίν μου διὰ τὴν ἀμειπτον στάσιν τῶν Γερμα-

ΕΠΕΧΕΙΡΗΣΕ ΝΑ ΔΩΡΟΔΟΚΗΣΗ ΤΟΝ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΝ ΤΟΥ Κ. ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΣΙΤΙΣΜΟΥ

**=Πώς συνελήφθη
και κατεσχέδησαν
40.000 δραχμαί=**

Κατ' ανακοίνωσιν τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ Ἐπισιτισμοῦ ὁ Κωνστ. Διαλέτης μετέβη κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὸν ἰδιαιτέρον τοῦ κ. ὑπουργοῦ Ἐπισιτισμοῦ καὶ ἐπεξήτησε νὰ δωροδοκήσῃ τοῦτον διὰ τὴν ἐκδοσὶν δύο διαστακτικῶν. Ὁ ἰδιαιτέρος τοῦ κ. ὑπουργοῦ ἡγανακτικὸς ἀνέφερε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸν κ. ὑπουργὸν ὅστις διέταξε τὸ δικαστικὸν τμήμα τοῦ ὑπουργείου ὅπως μεριμνήσῃ διὰ τὴν δίωξιν τοῦ ἀνωτέρω. Εἰσηγητὴς τοῦ Δικαστικοῦ, ἐμφανισθεὶς ὡς ἀρμόδιος ὑπάλληλος ἐκόμισε μετὰ προσυνεννόησιν εἰκονικὰς διαστακτικὰς εἰς τὸν ἀνωτέρω εἰς ὑποδείχθεν μέρος. Ὅταν ὁ Κ. Διαλέτης ἐμέτρησε διὰ τὰς διαστακτικὰς 40 χιλ. δρχ., ὅργανα τῆς Γενικῆς Ἀσφαλείας ἐδικτικῶς διατεταγμένα συνέλαβον τὸν ἀνωτέρω καὶ κατέσχασαν τὰ χρήματα. Οὗτος θ' ἀποσπῶν μετὰ τῆς δικογραφίας εἰς τὸν Εἰσαγγελέα. Τὰ κατασχθέντα χρήματα κατετέθησαν ὑπὲρ τῶν τραυματιῶν καὶ θυμάτων πολέμου.

ΑΛΛΗ ΜΗΧΑΝΗ

Παρατηρήθη ὅτι πολλοὶ ἐπιτήδαιοι συνδεόμενοι διὰ γνωριμίας μὲ ὑπαλλήλους τοῦ ὑπουργείου πλησιάζουσι τοῦτους καὶ συναμιλῶσι μετ' αὐτῶν ἐπὶ θεμάτων ἀσχετῶν πρὸς ὑπηρεσιακὸν ζήτημα ἐπιζητοῦντες διὰ τὸν τρόπον τοῦτου νὰ ἐξαπατήσωσι διαφόρους ἀφελεῖς ὅτι μὲ τὰς γνωριμίας των δύνανται νὰ ἐξυπηρετήσωσι αὐτούς. Καὶ τοῦτο μὲ προφανῆ σκοπὸν.

Ἐφιστῶμεν ὅθεν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ ὅτι μόνον διὰ τῆς κανονικῆς ὁδοῦ δύνανται νὰ ἐπιλύσωσι τὰ ζητήματά των ἄνευ ἐνδιαμέσων, καὶ ὅτι ἀντιθέτως ἂν χρησιμοποίησιν ἐνδιαμέσους κινδυνεύουν ἀσφαλῶς νὰ μὴ ἐξετασθῶσι τὰ ζητήματά των. (Ἐκ τοῦ ὑπουργείου Ἐπισιτισμοῦ)

ΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΑΝΤΑΙ ΜΕ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ ΟΙ ΝΑΥΤΑΙ ΛΙΜΕΝΙΚΟΙ

Ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἐξουσιοδοτήθη διὰ διατάγματος ὅπως προβῇ εἰς τὴν ἀπόλυσιν τμηματικῶς ἀπάντων τῶν ὑπηρετούντων νῦν λιμενικῶν ναυτῶν διαχειριστῶν καὶ στρατευομένων λιμενικῶν ὑπαξιωματικῶν καὶ ὠρισμένου ἀριθμοῦ λιμενικῶν ναυτῶν καταστρώματος κλάσεων 1939 Β καὶ νεωτέρων. Εἰς ἀντικατάστασιν τούτων ὁ αὐτὸς Ὑπουργὸς ἐξουσιοδοτεῖται νὰ διορίξῃ πολιτικοὺς ὑπαλλήλους ἐπὶ μνησια ἀντιμισθία 2.000 δραχμῶν διὰ τοὺς ἀρρενας καὶ 1.800 δραχμῶν διὰ τὰς θήλειες ὑπαλλήλους.

ΠΟΣΗ ΚΑΘΟΡΙΣΘΗ Η ΜΗΝΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΙΣ ΒΕΝΖΙΝΗΣ

Ὡς ἀνεκοινώθη ἀρμόδιως, κατόπιν γενομένων συμφωνιῶν μετὰ τῶν Γερμανικῶν ἀρχῶν, τὸ σύνολον τῆς καταναλωθησομένης βενζίνης κατ' ὅλον τὸ Κράτος, ὠρίσθη μηνιαίως εἰς 1.100 τόννους. Ἡ βενζίνη αὕτη κατενεμήθη εἰς ὅλας τὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας.

Τὸ ποσὸν τοῦτο εἶνε, μετὰ τὰς ἀποφασισθείσας οἰκονομίας, ἐπαρκὲς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ζωτικῶν ἀναγκῶν, δεδομένου ὅτι, ἐν καιρῷ εἰρήνης, δὲν κατεναλίσκοντο περισσότεροι τῶν 5.000 τόννων.

ΑΙ ΑΔΕΙΑΙ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

Δι' ἀποφάσεως τοῦ Γερμανοῦ Διοικητοῦ τῶν στρατευμάτων τῆς περιοχῆς τῶν Μετόπισθεν, ἀρμόδιον διὰ τὴν χορήγησιν ἀδειῶν κυκλοφορίας αὐτοκινήτων καθίσταται τὸ Ὑπουργεῖον. Συγκοινωνίας διὰ τὴν περιοχὴν τῶν νομῶν Ἀττικοβοιωτίας καὶ Εὐβοίας πρὸς τὸ παρὸν, διὰ τοὺς ἄλλους δὲ νομούς οἱ Νομάρχαι. Διὰ τῆς ἰδίας ἀποφάσεως ἀναστελλεται πᾶσα ἀδεία κυκλοφορίας ἀφορώσα αὐτοκίνητα δυνάμει αὐτῶν τῶν 17 ἰππῶν, ἐκτὸς ἐκείνων τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων κρατικῶν λειτουργῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ὑπηρεσιῶν των.

ΑΙ ΤΙΜΑΙ ΒΟΥΤΥΡΟΥ ΚΑΙ ΣΑΠΩΝΟΣ

Δι' ἀγορανομικῆς διατάξεως τὰ ἀνώτατα ὀρία τιμῶν πωλήσεως βουτύρου καθωρίσθησαν ὡς κατωτέρω: Βουτύρου βουτύρου ὑπὸ τῶν παραγωγῶν δρ. 179 κατ' ὀκτῶν. Λιανικῶς πρὸς τὸ κοινὸν δρ. 200. Βουτύρου γάλακτος μαγειρικοῦ χονδρικῶς δρ. 142, λιανικῶς δρ. 160.

Δι' ἐτέρας διατάξεως, ἡ τιμὴ τοῦ σάπωνος ὀρίζεται ὡς ἑξῆς:

Σάπων κοινὸς πράσινος Α' ποιότητος ὑπὸ τῶν ἐργοστασίων παραγωγῆς κατ' ὀκτῶν δρ. 33 μὲ παράδοσιν ἐν τῇ ἀποθήκῃ τοῦ ἀγοραστοῦ, μὴ συμπεριλαμβανομένου τοῦ Φ. Κ. Ἐργασίων, ὑπὸ τῶν ἐμπόρων χονδρικῆς πωλήσεως δρ. 34.50 κατ' ὀκτῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων λιανικῆς πωλήσεως δρ. 38 κατ' ὀκτῶν. Σάπων κοινὸς πράσινος Β' ποιότητος δι' ἀπάσας τὰς κατηγορίας τῶν πωλητῶν δραχμὰς δύο ἐπὶ ἑκατὸν τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ παραγράφῳ ἀναγραφόμενων τιμῶν. Σάπων κοινὸς πράσινος Γ' ποιότητος δι' ἀπάσας τὰς κατηγορίας τῶν πωλητῶν δρ. πέντε ἐπὶ ἑκατὸν τῶν τιμῶν τοῦ σάπωνος πρώτης ποιότητος. Ἡ ἀξία τῶν κιβωτίων συσκευασίας χρεώσεται ἐν τοῖς τιμολογίοις.

Ο ΦΥΡΕΡ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. ΤΣΟΛΑΚΟΓΛΟΥ ΕΝ ΕΠΙΡΑΦΗ ΤΟΥ Κ. ΑΛΤΕΜΠΟΥΡΓΚ

Ὁ πληρεξούσιος τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους διὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. Ἀλτεμπουργκ, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως τὸ ἀκόλουθον ἔγγραφο:

«Κύριε Πρωθυπουργέ,

»Ἐχῶ τὴν τιμὴν νὰ ἀνακοινώσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, ὅτι τὸ ἀπὸ 4ης Μαΐου τηλεγράφημα πρὸς τὸν Κογκυελάριον καὶ Ἀρχηγὸν τοῦ Γερμανικοῦ Ράιχ, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐξεφράζεστε τὰς εὐχαριστίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων αἰχμαλώτων πολέμου, καθὼς καὶ τὸ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν πρὸς τὸν Ἀρχιστράτηγον τοῦ Ράιχ τηλεγράφημά σας, διεβιβάσθησαν ἀμέσως.

»Ἐπεφορτίσθη σήμερον νὰ ἐκφράσω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὰς εὐχαριστίας τοῦ Ἀρχηγοῦ καὶ Ἀρχιστρατήγου δι' ἀμφοτέρω τὰ τηλεγραφήματα.

»Δράττομαι τῆς εὐκαιρίας, κύριε Πρωθυπουργέ, διὰ νὰ σὰς διαβεβαιώσω περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς ὑπολήψεώς μου».

ΔΙΟΡΙΣΜΟΙ ΝΕΩΝ ΝΟΜΑΡΧΩΝ ΟΙ ΔΗΜΑΡΧΟΙ

Διὰ χθεσινοῦ διατάγματος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν κ. Δεμέστιχα, διορίσθησαν νομάρχαι Μεσσηνίας ὁ ὑποστράτηγος κ. Στάης καὶ Ἡλείας ὁ κ. Ι. Κονιωτάκης.

Ἐτέρων ὀκτῶ νομαρχῶν τὰ ὀνόματα θὰ ἀνακοινωθοῦν ἐντὸς τῆς ἐβδομάδος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀντικατάστασιν τῶν δημάρχων, ὁ κ. ὑπουργὸς ὁμιλῶν σχετικῶς πρὸς τοὺς δημοσιογράφους, ἐβεβαίωσεν ὅτι αἱ σχετικαὶ περὶ αὐτῶν ἀποφάσεις τῆς Κυβερνήσεως θὰ ἀνακοινωθοῦν μᾶλλον τὴν ἐπομένην ἐβδομάδα.

Χώρας. Ὡς Δήμαρχος Ἀθηναίων διερμηνεύων τὰ αἰσθήματα ταῦτα, λαμβάνω τὴν ὑψηλὴν τιμὴν νὰ σὰς ἐκφράσω τὴν εὐγνώμοσύνην τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, τόσο διὰ τὴν συγκινητικὴν διακριτικότητα καὶ τὸν σεβασμόν, τὸν ὅποιον ἐπέδειξαν τὰ γενναῖα στρατεύματά σας ἀπέναντι τῆς ἱστορικῆς Πρωτευούσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὴν εὐγενῆ στάσιν τῶν ἀπέναντι τῶν κατοίκων τῆς, ὅσο καὶ διὰ τὴν στοργὴν καὶ συμπάθειαν μεθ' ἧν ὑμεῖς ὁ ἔνδοξος Φύρερ τοῦ Γερμανικοῦ Λαοῦ περιβάλλετε τὴν Ἑλλάδα, κοιτίδα τῶν πνευματικῶν φώτων τῆς τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ὁποίου εἰσθε ἐνθουσιῶδες μύστης.

Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων
Ἀμβρόσιος Πλυτᾶς

Ἄς ρίξουμε τώρα μιὰ ματιὰ στὶς κατοχικὲς ἐφημερίδες τῆς Ἀθήνας, γιὰ νὰ δοῦμε πῶς εἶδαν τὸν λόγο τοῦ Χίτλερ.

Ἀπὸ κύριο ἄρθρο τῆς «Καθημερινῆς» στίς 5 Μαΐου 1941 ἀποσποῦμε:

«... Ἡ σχετικὴ περικοπὴ τοῦ λόγου τοῦ Γερμανοῦ Καγκελλαρίου εἶναι ἀληθῶς ἀποκαλυπτική. Θὰ πρέπει νὰ τὴν ἀναγνώσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Θὰ ἀντιληφθοῦν ἐξ αὐτῆς, μὲ πόσῃν ἐλαφρότητά, μὲ ποίαν ἀσύγγνωστον ἐγκληματικότητα ἐρρίφθη καὶ ὁ ἰδικὸς μας τόπος εἰς μίαν περιπέτειαν, ἐκ τῆς ὁποίας ὅλα ἐκινδύνευσε νὰ τὰ χάσῃ καὶ τίποτε, ἀπολύτως τίποτε, νὰ κερδίῃ... Τίς πταίει; Διότι κάποιος ἀπὸ ἡμᾶς ἐδῶ πρέπει νὰ πταίῃ... Ἀλλὰ ποῖος πταίει δέν εἶναι νομίζομεν δύσκολον νὰ τὸ ἀντιληφθῇ κανεὶς. Πταίουν ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι, ἐν γνώσει αὐτῶν ὄλων καὶ διαχειριζόμενοι ἄνευ οὐδεμιᾶς λαϊκῆς ἐντολῆς καὶ ἐξουσιοδοτήσεως τὰς τύχας τοῦ τόπου αὐτοῦ, τὸν ἔρριψαν εἰς μίαν ἄνευ διεξόδου περιπέτειαν ἢ μᾶλλον εἰς μίαν περιπέτειαν, ἐκ τῆς ὁποίας ὑπάρχει μόνον μία διέξοδος, ἀλλὰ μόνον διὰ τοὺς ὑπευθύνους: Ἡ φυγὴ. Αὐτὴ ἢ φυγὴ, ἢ ἐσπευσμένη φυγὴ, ἢ φυγὴ ἐνώπιον τῶν εὐθυνῶν, διὰ τὴν τρομοκρατικὴν, καταστροφὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐσύρθη ἐνσυνειδήτως ὁ τόπος, διαχωρίζει, μὲ ἔκτακτον σαφήνειαν, τὸ λεπτὸν ἐκεῖνο στῆμα τῆς ἰθυνούσης κλίκας ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπον Ἑλληνικὸν Λαόν, τὸν ἀθῶον Λαόν, τὸν ἀθώωτερον ἀκόμη Στρατόν, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν τὰ θύματα, τὰ ἀκούσια θύματα, τῆς ἀπάτης τῶν Κυβερνῶντων των...»

Τὸ «Ἐλεύθερο Βῆμα» γράφει στίς 6 Μαΐου 1941:

«Οἱ λόγοι συμπαθείας, ποὺ ἀπευθύνονται εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸν Λαόν τῆς ἐκ μέρους τῶν νικητῶν, εἶναι ἐπόμενον νὰ συγκινοῦν τοὺς πάντας ἐφ' ὅσον συνδέονται καὶ μὲ ἐκδηλώσεις τῆς πλέον ἀνυποκρίτου ἐκτιμήσεως πρὸς τὴν γενναιότητα τοῦ Στρατοῦ μας, καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἀποφασιστικότητα, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἀντιμετώπισε τὴν δυσμενῆ ἐκθασιν τοῦ πολέμου.

Αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ καὶ αἱ συμπάθειαι εἶναι ἐξαιρετικῶς

νικῶν στρατευμάτων Κατοχῆς, ἡ ὁποία θὰ συμβάλῃ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ταχείαν ἐξέλιξιν φιλικῶν σχέσεων. Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς, κατὰ τὴν μεγάλην αὐτοῦ πλειονότητα ἐκτιμᾷ καὶ θαυμάζει τὸν Γερμανικὸν λαόν. Ὁ Ἕλλην στρατιώτης, μολονότι ἐξετέλεσεν, τὸ εἰς αὐτῷ ἀνατεθέν ἔργον μὲ τὴν συνήθη εἰς αὐτὸν ἀνδρείαν, δέν τρέφει ἐχθρικὰ αἰσθήματα ἐναντι τοῦ Γερμανοῦ στρατιώτου καὶ ἀπεδοκίμασεν μὲ τὴν ἀπλὴν λογικὴν τοῦ τὴν ἀφροσύνην τοῦ ἀγῶνος, ὁ ὁποῖος τοῦ ἐπεβλήθη χάρις εἰς μίαν κακὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν.

ΑΓΓΛΙΚΑΙ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΠΡΟΝ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 11. (Α. Π.). — Τὸ Ἡμιεπίσημον Γερμανικὸν Πρακτορεῖον πληροφορεῖται ἐκ Στοκχόλμης, ὅτι οἱ «Τάιμς» τοῦ Λονδίνου δημοσιεύουν ἀναπόκρισιν ἐκ Λευκωσίας τῆς Κύπρου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναφέρεται, ὅτι γίνονται προπαρασκευαί διὰ τὴν ἄμυναν τῆς νήσου. Τὰ γυναικόπαιδα δὲ καὶ τινες ἀμερικανικαὶ οἰκογένειαι θ' ἀναχωρήσουν συντόμως ἐκ Κύπρου καὶ θὰ μεταβῶν εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν καὶ τὴν Ρωδεσίαν.

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ ΦΕΥΓΟΥΝ ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 11. (Α. Π.). — Τὸ Ἡμιεπίσημον Γερμανικὸν Πρακτορεῖον πληροφορεῖται ἐκ Ν. Ὑόρκης, ὅτι καθ' ἃ μεταδίδει τὸ Πρακτορεῖον τοῦ Ἡνωμένου Τύπου, τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ προξενεῖον τῶν Ἡν. Πολιτειῶν συνέστησεν εἰς τοὺς ἐκεῖ διαμένοντας Ἀμερικανούς ν' ἀναχωρήσουν.

ΤΟ „ΠΟΘΕΝ ΕΣΧΕΣ“

Σήμερον θὰ συνέλθῃ εἰς τὴν τακτικὴν του συνεδρίασιν τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Κατ' αὐτὴν, ἐκτὸς ἄλλων, θὰ συζητηθῇ τὸ καταρτισθὲν ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης νομοθετικὸν διάταγμα τοῦ «ποθὲν ἔσχε».

Η ΠΛΗΡΩΜΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΑΧΘΕΝΤΩΝ ΚΤΗΝΩΝ

Ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κ.

Γκατζαμάνης, υπέγραφε χθές σύμφωνα μετά της Αγροτικής Τραπεζίτης, διά της οποίας η τελευταία αναλαμβάνει την υποχρέωσιν νά εξοφλήσῃ τὰ εἰς χεῖρας τῶν ἀγροτῶν δελτία ἐπιτάξεως κτηνῶν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι τὸ ποσὸν τῆς ἀποζημιώσεως θὰ διατίθεται διὰ τὴν ἀγορὰν νέων κτηνῶν παρὰ τῶν ἀγροτῶν.

« Ἀκρόπολις »
12 Ἰουνίου 1941

πολύτιμοι σήμερον, καθ' ὅσον διαπιστοῦται δι' αὐτῶν, ὅτι ὁ πόλεμος δέν ἐξεμηδένισε τὴν οἰκειότητα τῶν παλαιῶν δεσμῶν μας μετὰ τῶν δύο Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης, μεθ' ὧν πρόκειται ἐφεξῆς νά συζήσωμεν καὶ νά συνεργασθῶμεν διὰ τὴν ἐδραίωσιν τῆς εἰρήνης καὶ τὴν εὐημερίαν τῶν Λαῶν τῆς ἡπείρου μας. Πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν εἶναι ἀποφασισμένος νά προχωρήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ρίπτων τὸν πέπλον τῆς λήθης εἰς ὅλας τὰς ἐχθρότητας καὶ τὰς ἀντιθέσεις...»

μέρος δεύτερο
ἡ Μάχη τῆς Κρήτης

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Ένα από τα κυριότερα στρατηγικά σημεία της ελληνικής επικράτειας είναι χωρίς αμφιβολία η Κρήτη, την οποία έποφθαλμιούσαν Ιταλοί και Γερμανοί. Ιδιαίτερα οι πρώτοι, γιατί αποτελούσε το κλειδί της «μάρε νόστρουμ». Καθ' όλη τη διάρκεια του έλληνοϊταλικού πολέμου στά αλβανικά βουνά, η Ιταλία δεν διανοήθηκε ποτέ στά σοβαρά νά επιχειρήσει επίθεση έναντιον της μεγαλονήσου. Παρά τό γεγονός ότι διέθετε δυνάμεις στίς γειτονικές πρός την Κρήτη βάσεις της στά Δωδεκάνησα, δέν απέτόλμησε νά προσβάλει την Κρήτη.

Από την άλλη μεριά, η Αγγλία αξιολογώντας μέ ανάλογο μέτρο την στρατηγική αξία της Κρήτης είχε διαθέσει κρυφά μία ισχυρή δύναμη ήδη από τίς πρώτες μέρες της έμπλοκής της Έλλάδος στον πόλεμο γιά νά επανδρώσει την άμυνα της μεγαλονήσου.

Στίς 29 Οκτωβρίου 1940 ό Τσώρτσιλ τηλεγραφούσε στον εύρισκόμενο στό Χαρτούμ ύπουργό του επί των Έξωτερικών Άντονυ Ήντεν: «Ένταύθα, άπαντες είμεθα πεπεισμένοι ότι δέον όπως καταβληθή προσπάθεια νά εγκαταστήσωμεν βάσιν εις Κρήτην, και ότι πρέπει νά τολμήσωμεν νά διακινδυνεύσωμεν διά νά αποκτήσωμεν τό πολύτιμον αυτό γέρας... Πρωταρχικής σημασίας είναι νά έχωμεν τό καλύτερον δυνατόν αεροδρόμιον και μίαν ναυτικήν βάση διά τόν ανεφοδιασμόν μας εις καύσιμα εις τόν λιμένα της Σούδας. Έπιτυχής υπεράσπισις της Κρήτης είναι ανεκτίμητος βοήθεια διά την άμυναν της Αιγύπτου. Εάν οι Ιταλοί καταλάβουν την Κρήτην, αυτό θά εσήμαινε σοβαράν επιδείνωσιν όλων των δυσχερειών μας εις την Μεσόγειον...»

Και δύο μέρες άργότερα, στίς 31 Οκτωβρίου 1940 φθάνουν στην Κρήτη οι πρώτες αγγλικές δυνάμεις γιά νά εξασφαλίσουν την άμυνά της. Δέν είναι παρά είκοσι άντιαεροπορικά και λίγα έπάκτα τηλεβόλα. Είναι όμως η αρχή.

Η Κρήτη, ακριβώς λόγω της στρατηγικής σημασίας της, δέν ήταν μόνο ιταλικός στόχος. Ήταν και στόχος της θαλασσοκράτειρας ακόμα Αγγλίας, ένα γεγονός πού διαφαίνεται άμεσα από τό προαναφερόμενο τηλεγράφημα του Τσώρτσιλ. Τό θέμα της καταλήψεως της Κρήτης συζητείται πολλές φορές πριν την 28η Οκτωβρίου 1940, όταν δηλαδή η Έλλάδα ήταν ένα ουδέτερο και ανεξάρτητο κράτος, όπως έμφανίζεται αυτό τό θέμα στά άρχεία του Φορέιν Όφισ:

1. Στίς 28 Μαΐου 1940, ό Άγγλος πρεσβευτής στή Ρώμη (η Ιταλία δέν είχε εισέλθει ακόμα στον πόλεμο και συνεπώς διατηρούσε διπλωματικές σχέσεις μέ την Αγγλία) σέρ Πέρσου

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ

Ένεκρίθη και δημοσιεύεται νομοθετικόν διάταγμα δι' όδ επιτρέπεται όπως διά κοινήν αποφάσεως του Προέδρου της Κυβερνήσεως και του ύπουργού Έθνικης Άμύνης, συγκροτηθή 10μελής έπιτροπή διά νά μελέτησθ τό όλον ζήτημα των Ισχυόντων συνταξιοδοτικών νόμων εν γένει και καθορίσθ ανώτατον όριον άπονεμητέας συντάξεως, προτείνουσα την κατάρτησιν των προσωπικών ή χαρακτηριστικών διατάξεων και καθορίζουσα γενικώς Ισότητα και δικαιοσύνην συντάξεων βάσει του χρόνου υπηρεσίας των συνταξιοδοτουμένων.

Της έπιτροπής θά μετασχοουν άπαιρητής αξιωματικοί στρατού, θαλάσσης, άέρος και χωροφυλακής, εις ανώτερος υπάλληλος της Γενικής Διευθύνσεως Δημοσίου Λογιστικού και εις τοιοῦτος του Έλεγκτικού Συνεδρίου, προς δε και δύο έως τρεις ανώτεροι άπόστρατοι αξιωματικοί, θεωρούμενοι από της άναλήψεως υπηρεσίας εν τη έπιτροπή και μέχρι πέρας των εργασιών αυτής ως διατελοῦντες εν ενεργεία. Της έπιτροπής προεδρεύει ο ανώτερος ή, εν Ισοθαμία, ο άρχαιότερος εκ των αξιωματικών μελών αυτής.

Αι αποφάσεις της έπιτροπής, διατυπόμεναι εις πρακτόν, θά υποβληθούν υπό του προέδρου αυτής εις τόν ύπουργόν Έθνικης Άμύνης και θά είναι συμβουλευτικά δι' αυτόν.

Η έπιτροπή πρέπει νά περατώσθ τό όλον έργον της εντός 308ημέρου από της έναρξεως των εργασιών της.

ΝΑ ΠΡΟΤΙΜΩΝΤΑΙ ΟΙ ΑΝΑΠΗΡΟΙ

Έκ του ύπουργείου Δημ. Άσφαλείας άνακοινούται ότι διατάχθησαν αι άστυνομικά άρχαι Άθηνών — Πειραιώς ίνα κατά την προσέλευσιν πολιτών εις καταστήματα τροφίμων κλπ. προτιμώνται εις την σειράν αι άναπήροι πολέμου εκ τραυμάτων εις τά κάτω άκρα.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΑΣΥΣΤΟΛΟΥΣ ΦΗΜΑΣ

Ο ύπουργός της Έθνικης Άμύνης κ. Μπάκος προσέη χθές την νύκτα εις τάς άκολουθους δηλώσεις:

«Φθάνουν μέχρις έμού διάφοροι διάδοσεις, αι όποιαι τό όλιγώτερον δύνανται νά χαρακτηρισθούν ως συκοφαντίαι άν μη κατοήθειαι.

Εξαιτίας δέν είναι δυνατόν νά παρακολουθώ ταύτας. Θεωρώ όμως υποχρέωσιν νά άπαντήσω εις δύο διαδόσεις άφορώσας παράπονα άναπήρων ή και γενικώς συμπολεμιστών μου. Η πρώτη διάδοσις άφορά την δήθεν διάκρισιν μεταξύ άναπήρων: Τονίζω άπαξ διά παντός ότι δι' έμέ δέν θά υπάρξη διάκρισις μεταξύ άναπήρων του παρόντος ή προγενεστέρου πολέμου, διότι τό αίμα έχύθη διά την αυτήν Πατρίδα. Έτόνισα ότι θά υπάρξη δικαιοσύνη και Ισότης. Η δεύτερα διάδοσις άφορά τους αξιωματικούς: Η τύχη θά είναι κοινή. Δέν θά υπάρξη και εν αυτή τη δυστυχία ούδεις εύνοουμένος.

Διά τελευταίαν φοράν δηλώ: Μη δίδετε πίστιν εις άυστολόους φήμας.

ΑΙ ΗΘΙΚΑΙ ΑΜΟΙΒΑΙ ΕΙΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥΣ

Δι' αποφάσεως του κ. υπουργού 'Εθνικής 'Αμύνης ή επιτροπῇ διὰ τὴν ἀπονομὴν ἠθικῶν ἀμοιβῶν εἰς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ προτάσεων ἀπετελέσθη ἐκ τῶν συνταγματάρχων κ.κ. Θρ. Τασκαλώτου, 'Αλεξ. Τσιγκούνῃ καὶ Σπυρ. Σακελλάριου.

Ὁ ἀντισυνταγματάρχης κ. Καλφαρέντζος, διευθυντῆς τοῦ γραφείου τοῦ τέως 'Αρχιστρατήγου, ἐνετάλη νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ἐπιτροπῆς ἀπάσας τὰς προτάσεις περὶ παροχῆς ἠθικῶν ἀμοιβῶν, τὰς ὑποβληθείσας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου μέχρι τῆς ἀνακαυχῆς.

Εἰσηγῆται τῆς ἐπιτροπῆς ὠρίσθησαν ὁ ταγ/χης στρατ. δικαιοσύνης κ. Κοντὸς καὶ ὁ λοχαγὸς στρατ. δικαιοσύνης κ. 'Αλεξόπουλος.

ΟΙ ΑΝΙΚΑΝΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

Προκειμένου νὰ καθορισθῇ ἡ θέσις τῶν καταστάτων ἀνικάνων ἀξιωματικῶν καὶ ἀνθυπασπιστῶν μονίμων καὶ ἐφεδρῶν, συνετεία τραυματῶν ἢ κακωχῶν τοῦ πολέμου 1940 — 1941, τὸ ὁπουργεῖον 'Εθνικῆς 'Αμύνης ἐκοινοποίησεν ἐγκύκλιον καθ' ἣν ἀπαντῶσι οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ἀνθυπασπισταὶ μόνιμοι καὶ ἐφεδροὶ (ἐξ ἐφεδρῶν καὶ ἐκ μονίμων), οἱ δικαιούμενοι εὐεργετημάτων, πρέπει νὰ υποβάλλουν εἰς τὴν Δ/σιν Προσωπικοῦ Τμήμα II τοῦ ὁπουργείου, αἰτήσιν περὶ ἐξετάσεως τῶν παρὰ τῆς 'Ανωτάτης τοῦ Στρατοῦ 'Υγειονομικῆς 'Επιτροπῆς, πρὸς καθορισμὸν τοῦ βαθμοῦ καὶ ποσοστοῦ τῆς ἀνικανότητός των. Εἰς τὴν αἰτήσιν των πρέπει νὰ ἐπισημάνουν καὶ ὅσα εἰς χεῖρας των ὑπάρχουν δικαιολογητικὰ περὶ τοῦ τραυματισμοῦ ἢ τῆς παθήσεώς των.

ΟΙ ΜΟΝΙΜΟΙ ΚΑΙ ΕΦΕΔΡΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

'Εκοινοποιήθη ἐγκύκλιος διαταγὴ τοῦ ὁπουργείου 'Εθνικῆς 'Αμύνης, καθ' ἣν ἀπαντῶσι οἱ ἀξιωματικοὶ, μόνιμοι καὶ ἐφεδροὶ, πρέπει νὰ υποβάλλουν μέχρι τέλους τρέχ. μηνὸς τὸ θραυότερον εἰς τὸ ὁπουργεῖον (Γραφεῖον κ. ὁπουργοῦ) διὰ τῶν κατὰ τόπους ἀστυνομικῶν ἀρχῶν ἢ φρουραρχείων ὑπευθύνους δηλώσεις, εἰς αἷς νὰ ἐμφαίνωνται: βαθμὸς, ὄπλον ἢ σῶμα, ὀνοματεπώνυμον, μονάδες ἢ ὑπηρεσίαι εἰς αἷς ὑπηρετήσαν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ἀπὸ 30 Ὀκτωβρίου 1940 μέχρις 24 Ἀπριλίου 1941, ὑπὸ τίνος τὰς διαταγὰς ὑπηρετήσαν, μάχας εἰς αἷς ἔλαβον μέρος, τυχὸν ληφθέντα τραύματα. Οἱ ἐφεδροὶ ἀξιωματικοὶ εἰδικῶς νὰ ἀναγράφουν καὶ τὸ ἰδιωτικὸν των ἐπάγγελμα.

Η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΜΑΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑ

Τὸν κ. ὁπουργὸν τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἐπισκέψθη ἡ διοίκησις τῆς Πανελληνίου Ναυτικῆς Ὁμοσπονδίας καὶ συνεχάρη αὐτὸν ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῶν καθήκόντων του.

Οἱ ναυτικοὶ ἀντιπρόσωποι ἐδήλωσαν πρὸς τὸν κ. ὁπουργόν, ὅτι εἶναι πρόθυμοι νὰ τὸν ἐνισχύσουν εἰς τὸ τραχὺ ἔργον τὸ ὁποῖον ἀνέλαβε, παρεκάλεσαν δὲ ὅπως συγκροτήσῃ εἰδικὴν σύσκεψιν πρὸς λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῆς δημιουργηθείσης συνετείας τοῦ πολέμου εἰς τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν καταστάσεως.

Ὁ κ. ὁπουργὸς ὑπεσχέθη ὅτι μετὰ τὴν διευθέτησιν ὁρισμένων γενικῶν ζητημάτων, ἅτινα ἀπασχολοῦν τὴν Κυβέρνησιν, ἥτοι τοῦ ἐμποτισμοῦ τῆς χώρας καὶ τῆς μεταφοράς τῶν ἐφεδρῶν εἰς τὰς ἐστίας των, θὰ καλέσῃ εἰδικὴν σύσκεψιν πρὸς ἐξέτασιν ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς ναυτεργατικῆς τάξεως.

Λοραίν, ἔγραφε στοὺς Λονδίνο: «Θά ἦταν ἄκρως σημερινόν διὰ τὴν κυβέρνησιν τῆς Α.Μ. νὰ λάβῃ πᾶν δυνατόν μέτρον, ὥστε νὰ ἀποτρέψῃ ἰταλικὴν ἐγκατάστασιν στὴν Κρήτην καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὁρμου τῆς Σούδας ἀπὸ τίς ἰταλικές ναυτικές δυνάμεις...».

2. Στῆς 4 Ἰουνίου 1940, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Ἀνωτέρας Ἐπιτροπῆς Κοινῶν Σχεδίων, στὴν ὁποία συμμετεῖχαν καὶ παράγοντες τοῦ βρετανικοῦ ὁπουργείου Ἐξωτερικῶν, θέμα ἀποτελεῖ πάλι ἡ κατάληψις τῆς Κρήτης ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους. Ἀποσποῦμε ἀπὸ τὰ πρακτικά:

«... Τὸ εἰδικόν ζήτημα, τὸ ὁποῖον ἠγέρθη ἀπὸ τὴν πρότασιν νὰ καταληφθῇ ἡ Κρήτη, εἰς τὴν περίπτωσιν ἐχθρότητος ἀπὸ μέρους τῆς Ἰταλίας, ἦτο κατὰ πόσον οἱ Σύμμαχοι προετίθεντο νὰ διενεργήσουν τὴν ἐπιχειρήσιν καὶ ὑπὸ ἄλλο πρόσχημα ἐκτός ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τῶν Ἰταλῶν εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος. Ἐάν, ἐπὶ παραδείγματι, οἱ Ἰταλοὶ ἐκήρυτταν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Συμμάχων χωρὶς νὰ παραβιάσουν τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος, ἡ ἀπάντησις τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως εἰς πρότασιν τῶν Συμμάχων ὅπως καταλάβουν τὴν Κρήτην θὰ εἶναι ἀναμφιβόλως ὅτι (οἱ Ἕλληνες) θὰ προτιμοῦσαν νὰ ἔμεναν οἱ Σύμμαχοι ἔξω (τῆς Κρήτης), ἐκτός ἐάν τοὺς ἐδίδοτο θετικὴ ἐγγύησις προστασίας ἀπὸ ἰταλικὴν ἐπίθεσιν. Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευράν, οἱ Σύμμαχοι θὰ ἦσαν ὑποχρεωμένοι ἐξ αἰτίας τῶν συμβατικῶν ὑποχρεώσεων των νὰ καταλάβουν τὴν Κρήτην ὡς τρόπον παροχῆς βοηθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἂν ἡ χώρα αὕτη ὑφίστατο ἰταλικὴν εἰσβολήν.

»Τὰ συμπεράσματα ἐξ ὅλων αὐτῶν εἶναι: α) Ἐάν προσπαθήσωμεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν προηγουμένην συγκατάθεσιν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν κατοχήν τῆς Κρήτης, θὰ συναντήσωμεν ἄρνησιν, ὑποχρεούμενοι νὰ ἀποκαλύψωμεν τὰς ἀδυναμίας μας. β) Ἡ κατάληψις τῆς Κρήτης θὰ πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὴν μόνην περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ εἶχομεν δικαίωμα νὰ ἀναλάβωμεν τοιαύτην ἐνέργειαν εἰς τὴν περίπτωσιν ἐπιθέσεως τῆς Ἰταλίας κατὰ τῆς Ἑλλάδος.

»Τὰ ἀκόλουθα ἦσαν τὰ κύρια στοιχεῖα εἰς τὴν συζήτησιν πού ἐπηκολούθησε: α) Αἱ ἀποστολαὶ εἶχαν προετοιμασθῇ καὶ ἦσαν ἡδη ἔτοιμοι. β) Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἀεροδρομίου εἰς Κρήτην ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ προλάβωμεν τοὺς Ἰταλοὺς. Ὁ σκοπὸς δὲν θὰ ἐπιτευχθῇ μετὰ τὸ νὰ ζητήσωμεν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας νὰ καταστρέψουν τὸ ἀεροδρόμιον. γ) Οἱ περιορισμένοι πόροι μας εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Μέσην Ἀνατολήν καθιστοῦν ἀνεπιθύμητον τὴν ἀνάληψιν τῶν ὑποχρεώσεων πού θὰ συνεπήγετο ἡ κατάληψις τῆς Κρήτης, ἐκτός ἂν εἶχομεν ἀποδείξει ὅτι οἱ Ἰταλοὶ προτίθενται νὰ καταλάβουν τὴν Κρήτην...».

3. Στῆς 7 Ἰουνίου 1940 σὲ νέο μνημόνιο γίνεται ἀναφορὰ γὰ τὴν ὀριστικὴ ἀπόφασις περὶ καταλήψεως τῆς Κρήτης, πού

άποφασίζουν να μη γνωστοποιηθεί στην άμέσως ενδιαφερόμενη ελληνική κυβέρνηση:

«Οι άρχηγοί των Έπιτελείων έπανεξήτασαν τό θέμα της Κρήτης καί άπεφάσισαν: α) Νά διατηρήσουν έν ισχύϊ τήν ύφισταμένην άπόφασιν, κατά τήν όποίαν έκοτρατευτική δύναμις θά άποσταλή εις Κρήτην μόνον εις τήν περίπτωσιν ίταλικής έπιθέσεως έναντίον του έλληνικού έδάφους καί β) Νά διατηρήσουν έν ισχύϊ προηγουμένην άπόφασιν κατά τήν όποίαν δέν θά πρέπει νά ένημερωθῇ ή ελληνική κυβέρνηση εις περί του σχεδίου, μέχρις ότου έλθῃ ή στιγμή νά πραγματοποιηθῇ τοῦτο...».

4. Καί ένῶ ή κατάληψη της Κρήτης είναι ένα θέμα, πού κατά τήν άποψη των Άγγλων ίθυνόντων δέν πρέπει νά τό πληροφορηθῇ ή ελληνική κυβέρνηση, αυτό τό ίδιο θέμα, τό γνωστοποιούν στους Τούρκους. Τρομακτικό! Ίδού τό ντοκουμέντο, ένα τηλεγράφημα του Στρατηγείου Μέσης Άνατολής πρὸς τό άγγλικό ύπουργείο Στρατιωτικών:

«Εις τήν διάσκεψιν της Χάϊφα εγνώσθη ότι ο Βασιλεύς της Ελλάδος ειπεν εις τόν άεροπορικόν άκόλουθον Άγκύρας ότι έάν οι Σύμμαχοι προτίθενται νά χρησιμοποιήσουν τό ελληνικόν έδαφος, ή ελληνική κυβέρνηση πρέπει νά ένημερωθῇ πλήρως. Οι στρατηγοί Μεταξάς καί Παπάγος ύπεγράμμισαν τήν ανάγκη στενής συνεργασίας.

»Οί τρεις άντιστράτηγοι θεωροῦν ότι δέν είναι έπιθυμητόν νά ένημερωθῶν οι Έλληνες επί των προθέσεων μας έν σχέσει μέ τήν Κρήτην καί τήν Μήλον. Ο στρατηγός Μιτελχώσερ άντιτίθεται εις τό νά ένημερωθῶν.

»Οί τρεις άρχιστράτηγοι συμφωνοῦν επί της έπιτακτικής ανάγκης μυστικότητος καί του κινδύνου νά καταστοῦν γνωσταί αι προθέσεις μας. Ήπειδῃ όμως, κατέστη αναγκαῖον νά λεχθῶν εις τούς Τούρκους (τόν στρατηγόν Γκουντουζ καί τόν κ. Άτσικαλίν) καί ένῶ προτεινομεν νά μη λεχθῶν εις τήν ελληνικήν κυβέρνηση άπομένει πρὸς εξέτασιν κατά πόσον θά πρέπει νά παρασχεθῶν πληροφορίαί εις τόν Βασιλέα ή τόν Μεταξά».

Ένῶ ή δραματική αὐτή συμπεριφορά έπιδεικνύεται πρὸς τήν Ελλάδα, οι Άγγλοι διπλωμάτες σπεύδουν νά δημιουργήσουν τό κατάλληλο κλίμα. Παραθέτουμε άπό σχετικό τηλεγράφημα εκείνων των ήμερῶν, πού έστειλε ο Άγγλος πρεσβευτής στην Αθήνα Πάλαιρετ:

«Ο ύποπρόξενος εις τό Ήράκλειον άναφέρει ότι πολλοί, οι όποιοι έπισκέπονται τό προξενεῖον, μεταξύ των όποίων Κρήτες όπλαρχηγοί, είναι πρόθυμοι νά τεθῶν εις τήν διάθεσίν μας, εάν παραστῇ ανάγκη. Του είπα νά εύχαριστῇ καί νά κρατῇ σημείωσιν όνομάτων καί άλλων στοιχείων. Ως έτηλεγράφησε πρὸς τό ύπουργεῖον Στρατιωτικῶν τήν 25ην Μαΐου, ο στρατιωτικός άκόλουθος, οίονδῆποτε σχέδιον άποστολής άποβατικού άποσπάσματος εις τήν Κρήτην καλόν θά ἦτο νά περιλαμβάνῃ καί 5000

Τό Ύπουργικόν Συμβούλιον συνήλθε χθές εις δύο έκτάκτους συνεδριάσεις καί συνεζήτησε γενικά ζητήματα της χώρας.

ΑΙ ΤΙΜΑΙ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΒΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ

Ο ύπουργός του Έπισιτισμού κ. Πολύζος ήχθη εις τήν άπόφασιν της άναπροσαρμογής των τιμών όλων των ειδών της βιωτικής ανάγκης, ώστε νά διευκολυνθῇ τό έμπόριον εις τήν μεταφοράν τροφίμων εις Αθήνας καί Πειραιά. Σχετικῶς, τονίζεται άρμοδίως ότι τό κοινόν δέν πρέπει νά άνησυχῇ εκ της τσιούτης άναπροσαρμογής των ειδών εις τά πραγματικά των έπίπεδα, διότι αι τιμαί αὐται πόρρω θά απέχουν εκείνων τās όποιās ήθέλησαν νά καθιερώσουν οι άισχροκερδείς. Διά της τσιούτης έλαφράς καί δικαίας ανατιμήσεως άποσκοπεῖται κυρίως ή πάταξις της άισχροκερδείας.

Η πραγματική δίωξις της άισχροκερδείας, καθ' ἃ έτόνισεν ο κ. Ύπουργός, δέν ἤρχισεν ακόμη. Θά άρχίσῃ έντός 5 ή 6 ήμερῶν, συγκροτουμένου πλήρως του νέου εἰδικου δικαστηρίου καί ίδρυομένων νέων εἰδικῶν αστυνομικῶν τμημάτων, έχόντων άποκλειστικόν σκοπόν τήν καταδίωξιν των άισχροκερδῶν. Πρὸς τοῦτο ή άγορανομία ένισχύθη ήδη διά πολλῶν αξιωματικῶν.

Έξ άλλου τό ύπουργεῖον του Έπισιτισμού, έν τῇ προσπάθειά του όπως διευκολύνῃ τούς έμπόρους εις τήν μεταφοράν τροφίμων εκ των έπαρχιῶν, προσεφέρθη νά έφοδιάζῃ αὐτούς διά σημειωμάτων, εις τά όποία θά αναγράφονται τό είδος του έμπορεύματος, ή ποσότης του καί ο τόπος προελεύσεως.

ΔΕΣΜΕΥΕΤΑΙ ΤΟ ΓΑΛΑ

Ο κ. ύπουργός του Έπισιτισμού προέβη εις τήν δέσμευσιν όλου του παραγομένου γάλακτος. Τό γάλα του λοιπού θά διατίθεται άποκλειστικῶς καί μόνον διά τούς άσθενείς καί τά παιδιά. Τό προκύπτον τυχόν περίσσευμα θά δίδεται εις τό κοινόν. Βραδύτερον θά καθιερωθῇ ή διανομή του γάλακτος εις άσθενείς καί παιδιά δι' εἰδικῶν δελτίων.

ΟΙ ΤΡΩΓΟΝΤΕΣ ΕΙΣ ΤΑ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΑ

Κατ' άπόφασιν του κ. ύπουργού του Έπισιτισμού τό δελτίον άρτου θά ισχύσῃ προσωρινῶς καί ως δελτίον έστίασεως διά τούς τρώγοντας εις τά έστιατόρια.

ΤΑ ΝΕΑ ΔΕΛΤΙΑ ΑΡΤΟΥ

Ο Ύπουργός του Έπισιτισμού κ. Πολύζος εξέδωκε χθές τήν κάτωθι άπόφασιν διά τά νέα δελτία άρτου: «Άκυρόμεν τά κατὰ τόν μήνα Ίούλιον παρελθόντος έτους διανεμηθέντα άτομικά δελτία άρτου.

Έντελλόμεθα όπως τά Άστυνομικά τμήματα καί Σταθμοί της περιοχής Αθηνῶν—Πειραιῶς καί Προστείων άμα τῇ τηλεφωνική έιδοποίησει της άρμοδίας ἡμῶν ύπηρεσίας άποστείλουν πάσαντα άποδείξεις πρὸς παραλαβήν αναλόγου αριθμοῦ δελτίων άρτου τόσον άκεραίῶν ὥσον

καί ἡμίσεων (ἐρυθρῶν).

Ἡ διανομή τῶν νέων δελτίων ἄρτου θὰ γίνη κατὰ ἐκκλησιαστικὰς ἐνορίας παρ' Ἐπιτροπῆς αποτελουμένης ἐξ ἐνὸς ἀξιωματικοῦ, ἐκ τοῦ ἱερέως τῆς ἐνορίας καὶ ἐξ ἐνὸς ἀστυνομικοῦ εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ὁποῦν ὑπάγεται ἡ σχετικὴ ἐνορία.

Αἱ ἡμέραι τῆς διανομῆς τῶν ὡς ἄνω δελτίων εἰς ἐκάστην ἐνορίαν θὰ ὀρίζωνται παρ' ἡμῶν δι' ἀνακοινώσεως δημοσιευομένης διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Ἀμα τῇ προσελεύσει ἐκάστου δικαίου ἢ Ἐπιτροπῇ θὰ ἐξακριβῶν τὴν ταυτότητα αὐτοῦ ἐκ τοῦ πιστοποιητικοῦ ταυτότητος, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι προσωπικῶς γνωστὸς εἰς δύο ἢ ἐν τοῦλάχιστον ἐκ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ θὰ θεβαιούται ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι τὰ δηλούμενα μέλη τῆς οἰκογενείας του ἀναγράφονται ἀριθμητικῶς εἰς τὴν κατάστασιν διανομῆς τῶν οἰκογενειακῶν δελτίων.

Ἐκαστος δικαίούμενος δελτίου ὀφείλει νὰ δηλώσῃ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τὸ ἀρτοποιεῖον ἢ πρατήριο ἄρτου ἐξ οὗ ἐφεξῆς θὰ ἐφοδιάζεται, τὸ ὄνομα δὲ τούτου ἡ Ἐπιτροπὴ δέον νὰ ἀναγράψῃ εἰς τὸ οἰκίον β' τμήμα τοῦ στελεχούς ἐνῶ εἰς τὸ α' τμήμα θ' ἀναγράψῃ τὸ ὀνοματεπώνυμον καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κατοχοῦ.

Οἱ τρώγοντες εἰς τὰ ἐστιατόρια, μαγειρεῖα, γαλακτοπωλεῖα καὶ εἰς

τυφέκια καὶ πυρομαχικά πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς ἐθελοντάς».

6. Οἱ Σύμμαχοι ἀδυνατοῦν νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἐπαρκὴ ἄμυνα τῆς Κρήτης καὶ ἐγκαταλείπουν τὸ σχέδιο νὰ τὴν καταλάβουν, ἐρήμην τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Ὑστερα ἀπὸ διάφορες διαβουλεύσεις, ἐμφανίζονται πρόθυμοι νὰ συνεργασθοῦν μέ τοὺς Ἕλληνες γιὰ τὴν ἄμυνα τῆς Κρήτης. Ἐνα μῆνα πρὶν τὴν ἰταλικὴ ἐπίθεσιν, ὁ Πάλαιρετ τηλεγραφεῖ στό Λονδίνο:

«Ὁ πρωθυπουργὸς ἐξουσιοδότησε τοὺς στρατιωτικούς ἀκολουθούς μας νὰ συζητήσουν συντονισμένον σχέδιον ἀμύνης τῆς Κρήτης μέ τὸν ἀρχηγόν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου ὡς πρόεδρον τοῦ Ἑλληνικοῦ Συμβουλίου Ἀμύνης. Ὁ τελευταῖος ἐδήλωσε σήμερον ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ ἀνταλλάξῃ ἀπόψεις, ἐάν δυνάμεθα νὰ περιγράψωμεν τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ λάβωμεν καί, ἐπίσης, κατὰ ποῖον τρόπον αἱ ἐλληνικαὶ δυνάμεις δύνανται νὰ συνεργασθοῦν. Περισσότεροι ἀπὸ 12.000 ἄνδρες εὐρίσκονται ὑπὸ τὰ ὄπλα εἰς τὴν Κρήτην, ἀλλὰ ἡ κατάστασις παραμένει ἀμετάβλητος χωρὶς ἀντιαεροπορικόν ἢ ἐπ'ἀκτίον πυροβολικόν...»

Ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Βρετανίας Οὕνστον Τσώρτσιλ εἶχε δώσει ἐντολὴ στοὺς ἐπιτελεῖς του γιὰ νὰ ὀργανώσουν τὴν ἄμυνα τῆς Κρήτης, πλὴν ὅμως τελικὰ ἡ ἄμυνα ἀποδείχθηκε ἐντελῶς ἀνεπαρκής.

7. Στις 9 'Οκτωβρίου 1940 ο Πάλαιρετ αναφέρει στο Φόρεϊν "Οφίς:

«... 'Η σημασία της εξασφάλισης της Κρήτης είναι προφανώς τόσο από την άποψιν του αποτελέσματος της εκεί (παρασχεθισμένης) βοήθειας επί της ελληνικής αποφασιστικότητας δι' αντίστασιν ὅσον καὶ διὰ τὴν παρασχεθῆ ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βασιλικὴν Οἰκογένειαν καὶ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν περίπτωσιν πού θά ὑποχρεωθῶν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα».

τὰς ὁμαδικὰς ἐν γένει συμβιώσεις, δύναται ἀντὶ τοῦ ἀρτοπωλείου νὰ δηλώσῃ τὸ σχετικὸν κατὰ τὴν ἰδρυμα εἰς τὸ ὁποῖον σιτίζονται. Διὰ τὰ νοσοκομεία, κλινικάς, ὀρφανοτροφεία, οἰκοτροφεία, μονὰς κλπ. τὴν ἐκδοσὶν τῶν δελτίων θὰ ἐνεργήσῃ

ὁ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ οἰκείου ἰδρύματος προσάγων τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα εἰς τὰς ἐνοριακὰς ἐπιτροπὰς οὕτως ὥστε νὰ μὴ ὑποχρεωθῶν οἱ τρόφιμοι εἰς τὴν προσωπικὴν μετάβασιν ἐνῶπιον τῶν Ἐπιτροπῶν.

«Καθημερινή»

17 Μαΐου 1941

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β' ΚΑΙ ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Μὲ ἓνα ἀγγλικό ὑδροπλάνο «Σάντερλαντ» ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Β' καὶ ὁ Ἑμμ. Τσουδερός φθάνουν στίς 23 Ἀπριλίου 1941 στὴν Κρήτη, ἐπὶ κεφαλῇ τῆς ὀλιγομελοῦς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Νά πῶς περιγράφει στὸ προσωπικό του ἡμερολόγιο ὁ Ε. Τσουδερός τὸ ταξίδι τους πρὸς τὴν Κρήτη:

«... Περνοῦμεν τὴν ὁδὸν Πειραιῶς καὶ μπαίνομεν τὴν ὁδὸν ποῦ ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Σκαρμαγκᾶ - Ἐλευσίνα. Ἀτέλειωτος ὁ δρόμος καὶ ὁ χρόνος μέσα στὸ σκοτάδι. Ὁ ὁδηγὸς τοῦ αὐτοκινήτου γνωρίζει ποῦ μᾶς ὁδηγεῖ καὶ διὰ μέσου ἑνὸς μονοπατιοῦ - καροδρόμου φθάνομεν εἰς τὸν τόπον τῆς συναντήσεως. Ὁ Βασιλεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του εἶναι πρωτοφθασμένοι, ὁ πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας Πάλαιρετ, καθὼς καὶ Ἄγγλοι καὶ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες τῆς ὑπηρεσίας. Ἡ φυσιογνωμία ὅλων κουρασμένη καὶ σκεπτική. Ὁ Βασιλεὺς δίδει ὁδηγίαν εἰς τὸν Αὐτάρχη τῆς τοῦ διὰ τὸν Ἀρχιστράτηγον, συμφώνως πρὸς ὅσα τοῦ εἶχον καὶ ἐγὼ συστήσει. Κατὰ τὰς 2 μετὰ τὸ μεσυνύκτιον, ἤτοι τὴν δευτέραν πρωϊνὴν τῆς 23 Ἀπριλίου ξεκινοῦμεν πρὸς τὴν ἀποβάθραν. Εὐχαί γιὰ τὴν Νίκην καὶ γιὰ γρήγορη ἐπιστροφήν. Μὲ βαρκοῦλες φθάνομεν εἰς τὸ ὑδροπλάνον τύπου «Σάντερλαντ», πού θά μᾶς μετέφερεν εἰς τὴν Κρήτην.

Ἀραδιαζόμαστε εἰς τοὺς στενοὺς πάγκους δεξιὰ κι ἀριστερά τοῦ ὑδροπλάνου ὑπὸ ἓνα ἀμυδρὸν φῶς πού μόλις διέκρινεν ὁ ἓνας μας τὴν σκιάν τοῦ ἄλλου... Περνᾷ μιά ὥρα, περνᾷ κι ἄλλη μιά ὥρα.... καὶ πάντα εἴμεθα ἐκεῖ ἀκίνητοι. Ἐπρεπε νὰ φύγωμε σὲ ὀρισμένη ὥρα. Κοντὰ μας ἀκούονται πυροβολισμοί. Πρὶν ἀκόμη σκάση ἡ πρώτη γραμμὴ τοῦ φωτός τῆς ἡμέρας, ἡ μηχανὴ τοῦ ὑδροπλάνου τίθεται εἰς κίνησιν καὶ σχεδὸν ἀμέσως εἴμεθα ἐπάνω ἀπὸ τὴν θάλασσαν πετώντας πρὸς τὴν Κρήτην μὲ μεγάλην ταχύτητα. Ὅταν ἔφεξε περισσότερον, παρατηρῶ ὅτι, χάριν ἀσφαλείας προφανῶς, πετοῦμεν μόλις 50 ἢ 100 μέτρα πάνω ἀπὸ τὴν θάλασσα. Σὲ μιά ὥρα ἀφ' ὅτου πετάξαμε φαίνονται τὰ βουνὰ τῆς μαρτυρικῆς Πατρίδος μου καὶ σὲ μιά ὥρα ὑπερπηδοῦμεν τὸν λαιμόν τοῦ ἱστορικοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ κατεβαίνομεν ἀσφαλῶς εἰς τὸ κέντρον τοῦ κόλπου τῆς Σούδας κοντὰ σὲ μιά ξύλινη πρόχειρη ἀποβάθρα.

Εἰς τὴν Σούδα τὸν Βασιλέα — ἀφίχθέντα, ὡς εἴπομεν εἰς τὰ προηγούμενα, ἐκεῖ δι' ἀερακάτου — τὴν 6.15 τῆς 23ης Ἀπριλίου, ἡμέρας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου — ὑπεδέχθησαν ὁ ὑπουργὸς Γενικὸς Διοικητῆς Κρήτης Π. Σφακιανᾶκης, ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Σ. Κοντομήτρος, ὁ ἀνώτερος Διοικητῆς Χωροφυλακῆς συνταγματάρχης Χ. Ἀγγελόπουλος καὶ ὁ Διοικητῆς τῆς Διοικήσεως Χωροφυλακῆς Χανίων ταγματάρχης Μπόγρης, οἱ ὅποιοι τὸν νύχθησαν καὶ διὰ τὴν ὀνομαστικὴν Του ἐορτήν.

Ἀμέσως κατόπιν, διὰ τοὺς λόγους ποὺ ἐξηγήσαμεν ἤδη, ὁ Βασιλεὺς, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Τσουδερόν καὶ τὴν Ἀκολουθίαν Του κατήχθη εἰς τὸ Ἡράκλειον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κνωσσόν, ὅπου διέμεινεν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν ἑπαυλιν Ἑδραν.

Κατὰ τὴν διαδρομὴν, ὁ Τσουδερός, ὁ ὁποῖος ἐπέβαινεν ἰδίου αὐτοκινήτου μετὰ τοῦ Γενικοῦ Διοικητοῦ Κρήτης κ. Σφακιανᾶκη, διέπραξε τὴν πρώτην κομματικὴν του ἀθλιότητα, ἡ ὁποία ἦτο, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, τὸ προσοίμιον ἀπείρων ἄλλων σκανδαλωδῶν ἐνεργειῶν τοῦ μοιραίου διὰ τὴν Ἑλλάδα αὐτοῦ ἀνθρώπου.

Πράγματι, ἐνῶ τὸ αὐτοκίνητον συνέχιζε τὴν πορείαν του πρὸς τὸ Ρέθυμνον καὶ ὁ κ. Σφακιανᾶκης, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πέντε συνεχῆ ἔτη εἶχε διατελέσει ὑπουργὸς Γενικὸς Διοικητῆς Κρήτης καὶ ἐγνώριζε ἄριστα τὴν ἐκεῖ κατὰστασιν κατε-

‘Ο Έμμ. Τσουδερός όταν έφτασε στην Κρήτη διαπίστωσε τίς τεραστές ελλείψεις της άμυντικής προετοιμασίας της, κάνοντάς σχετικά διαβήματα στην Βρετανική κυβέρνηση.

Κάτω: πίνακας παραστάσεως και διακριτικών των ξένων αεροπλάνων, υδροπλάνων, άλεξιπτώτων κλπ., που βρισκόταν σέ αντίαεροπορικό πολυβολείο της Κρήτης.

Ξεμπαρκάρομεν γρήγορα. Ἀπό στιγμή σέ στιγμή ἀνεμένοντο τά γερμανικά στούκας γιά τήν πρωϊνήν των παγανιά. Ὀλίγοι Ἀγγλοι ἀξιωματικοί καί Ἕλληνες τῆς χωροφυλακῆς μᾶς περιμένουν.

Στήν ἀποβάθρα στέκομαι μπροστά ἀπό τόν Βασιλέα καί τοῦ λέω:

— Μεγαλειότατε σήμερον εἶναι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Εὐχομαι νά εἶναι βοηθός τοῦ ἀγῶνος τοῦ ὁποίου ἡγείσθε. Καί τοῦ χρόνου νικητῆς στήν Ἀθήνα.

Ὁ Βασιλεὺς συγκεκινημένος μ' εὐχαριστεῖ, χαιρετᾷ τοὺς ἀξιωματικούς καί τὰς ἀρχάς καί προχωρεῖ πρὸς τὸ αὐτοκίνητον πού τὸν ἀνέμενε διὰ νά τὸν μεταφέρῃ εἰς τήν Κνωσόν, τήν ἐδρα τοῦ Βασιλέως Μίνως.

Ἐρωτῶ τὰς ἀρχάς τοῦ λιμένος διὰ τήν τύχην τῆς οἰκογενείας μου, πού εἶχεν ἀναχωρήσει ἀπὸ τήν Ἐλευσίνα 48 ὥρες πρὶν ἀπὸ μένα ἐπὶ τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ «Πάνθηρ» διὰ τήν Κρήτην.

Μανθάνω ὅτι δέν εἶχε φθάσει ἀκόμη καὶ φυσικά μοῦ γεννῶνται δίκαιαι ἀμφιβολίαι διὰ τήν τύχην των. Προφανῶς συνήντησαν μεγάλας δυσκολίας ἀπὸ ἀεροπλάνά, διότι τό ταξεῖδι εἶναι μόλις δέκα ὥρων.

ΠΑίρνομεν θέσεις ἐπὶ τῶν αὐτοκινήτων, πού εἶχον διατεθῇ γιά μᾶς καί ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ὥρες φθάνομεν στήν Κνωσόν. Ἡ Α.Μ. ἐγκαθίσταται εἰς τὸ σπῖτι τοῦ ἀρχαιολόγου Ἡβανς κτισμένο σέ σχέδιο μινωϊκό. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἐγκαθιστάμεθα εἰς διάφορα σπῖτια τοῦ Ἡρακλείου.

Ἀπ' ἐδῶ καί πέρα ἀρχίζουν νέες προσπάθειες μέ πίστι στὸν ἀγῶνα καί θέβαιες ἐλπίδες...

Στά τέλη Ἀπριλίου οἱ ὑπηρεσίες τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως ἔχουν ἐγκατασταθεῖ στὰ Χανιά. Οἱ ὑπηρεσίες τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικοῦ ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἑξή ἄτομα (ὁ γενικός διευθυντής, δύο γραμματεῖς καί τρεῖς ἀκόλουθοι). Μαζί βρίσκονται καί οἱ σύμμαχοι πρεσβευτές τῆς Πολωνίας, τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῆς Ὀλλανδίας καί τῆς Μ. Βρετανίας. Ὁ πρεσβευτής τοῦ Βελγίου, πού ἦταν σύμμαχη χώρα (ἔδρευε στὸ Λονδίνο) δέν ἀκολούθησε στήν Κρήτη τήν ἐλληνικὴ κυβέρνησι, διότι οἱ ἐλληνικὲς ὑπηρεσίες ἀντικατασκοπείας τὸν θεωροῦσαν ὑποπτο. «Πράγματι μετὰ τήν εἴσοδον τῶν Γερμανῶν εἰς Ἀθήνας, οὗτος συνέπραξε μετ' αὐτῶν, παυθεὶς, ὡς ἐκ τούτου, ὑπὸ τῆς εἰς Λονδὶνον κυβερνήσεώς του», ἀναφέρει ὁ Β.Π. Παπαδάκης («Διπλωματικὴ Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολέμου 1940-45», Ἀθῆναι 1956, σελ. 199).

Οἱ πρεσβευτές τῶν οὐδετέρων χωρῶν, ἰδιαίτερα μάλιστα ὁ Τοῦρκος, μέ διάφορα προσχήματα ἀπέφυγαν νά ἀκολουθήσουν στήν Κρήτη τήν Κυβέρνησι Τσουδεροῦ, στήν ὁποία ἦταν διαπιστευμένοι. Αὐτὴ ἡ στάσις τῆς Τουρκίας ἐγένε ἀντικείμενο ἐκμεταλλεύσεως ἀπὸ τὸν ἐχθρό, ὅπως ἀναφέρει ἡ ἐλληνικὴ

τόπιζε σχετικῶς τὸν ἀνεκδιήγητον αὐτὸν πολιτικόν, ὁ Τσουδερός ἐστράφη πρὸς αὐτὸν καὶ διακόπτων ἀποτόμως τὴν ἀναφοράν του, τοῦ λέγει :

— Κύριε ὑπουργέ, ἀπὸ τῆς στιγμῆς αὐτῆς καταργῶ τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης, ἡ ὁποία πλέον δέν ἔχει λόγον ὑπάρξεως, καὶ κατὰ συνέπειαν δέν χρειάζομαι πλέον τὰς ὑπηρεσίας σας !

Κατάπληκτος ὁ κ. Σφακιανάκης ἀπὸ τὴν πρωτοφανῆ εἰς τὰ πολιτικὰ χρονικὰ ἐνέργειαν αὐτὴν τοῦ Τσουδεροῦ — ὁ ὁποῖος οὔτε τὸν Βασιλέα, οὔτε κανέναν ἐκ τῶν ὑπουργῶν συνεβουλεύθη διὰ νά καταργήσῃ προφορικῶς καὶ αὐθαιρέτως τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης — ἔσπευσεν νά κατέλθῃ τοῦ αὐτοκινήτου ὀλίγα μόλις χιλιόμετρα ἀπὸ τὴν Σούδαν καὶ νά ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ Χανιά.

***

Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς πού ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργίαν, ἡ συνισταμένη τῶν σκέψεων τοῦ Τσουδεροῦ ἦτο πῶς νά παραμερίσῃ τὸν Βασιλέα, πῶς νά ἐξαφανίσῃ καὶ νά διαλύσῃ τὸ κάθε τι πού ὑπενθύνιζε τὸ ἔργον τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ καὶ τὸ Ἀλβανικὸν Ἔπος καὶ πῶς νά ἐξυπηρετήσῃ τὸ ἴδιον κομματικὸν συμφέρον, ἀπομακρύνων συστηματικῶς κάθε ὑγιὲς καὶ δυναμικὸν στοιχεῖον καὶ γενικῶς οἰονόηποτε πού δέν ἦτο τῆς ἀπολύτου προσωπικῆς του ἐμπιστοσύνης.

Ἐκαμε λοιπὸν ἀρχὴν ἀπὸ τὸν ὑπουργὸν Σφακιανάκη, ὁ ὁποῖος δέν ἀνῆκεν εἰς τὸν περιωρισμένον ἄλλωστε, κύκλον τῆς κλίμας του, μίαν μόλις ὥραν περίπου ἀπὸ τῆς στιγμῆς πού ἐπάτησε τὸ πόδι του εἰς τὴν Κρήτην!

Ὁ Τσουδερός μόλις εὐρέθη εἰς τὴν Κρήτην ἐφρόντισε νά ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ ὠρισμένους παλαιοδημοκρατικοὺς παράγοντας, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεσχέθη θέσεις καὶ ἀξιώματα καὶ μὲ τοὺς ὁποίους προσεπλάθησε νά σχηματίσῃ τὸν πρῶτον ἀντιβασilikὸν καὶ καθαρῶς Τσουδερικὸν πυρῆνα, τὸσον εἰς τὴν διοίκησιν, ὅσον καὶ εἰς τὸν Στρατὸν καὶ τὴν Χωροφυλακήν.

Ἡ ὅλη δρᾶσις τοῦ Τσουδεροῦ εἰς τὴν Κρήτην μέχρι τῆς καταλήψεώς της ἀπὸ τοὺς Γερ

μανούς, περιωρίζετο εις καθάρως κομματικὰς καὶ συνωμοτικὰς ἐνεργείας. Ἐκαμε τὸ πᾶν διὰ νὰ διεγείρῃ τοὺς Κρήτας κατὰ τοῦ Βασιλέως, ἐναντίον τοῦ ὁποίου εἰς τὰς ἰδιαιτέρας του συνομιλίας ἐξεφράζετο ἀπροκάλυπτα καὶ μὲ ἀσυγκράτητον μῖσος.

Ἦτο τόσον τὸ μῖσος του κατὰ τοῦ Βασιλέως ὥστε ἕνας παλαιὸς Κρῆς ὀπλαρχηγὸς, προσωπικὸς φίλος τοῦ Βενιζέλου τοῦ παρετήρησε κάποτε:

— Μὰ τότε κύριε Μανωλάκη πῶς ἐδέχθη ἡ ἀφεντιά σου νὰ γίνῃς πρωθυπουργὸς τοῦ Βασιλεῖα;

Εἰς τὸ τόσον εὐλογον καὶ φυσικὸν αὐτὸ ἐρώτημα τοῦ συμπατριώτου τοῦ ὁ Τσουδερός ἀπήντησε ἀνευρυθρίαστως:

— Διὰ νὰ τὸν ἔχω στὰ χέρια μου καὶ νὰ τὸν διώξω μὲ πρώτη εὐκαιρία!

ΟΙ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΕΣ ΔΕΝ ΥΠΑΚΟΥΟΥΝ

Εἰς τὸ Ρέθυμνον, ποὺ ἦτο ὁ πρῶτος σταθμὸς, ὁ Τσουδερός διεξήγαγε τὰς πρώτας συνεννοήσεις διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς συνωμοσίας ποὺ ἐξέφαινε. Καὶ ἀφοῦ ἔπαυσε, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ποὺ κατήγγησε καὶ τὸν Γενικὸν Διοικητὴν, τὸν ἐκεῖ Νομάρχην καὶ τὸν Διοικη-

τὸν ἐπίσκοπος Χανίων ἐπισκέπτεται καὶ εὐλογεῖ τμήματα τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων, ποὺ εἶχαν ἐρθεῖ γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν Κρήτη ἐναντι τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως.

πρεσβεία στό Λονδίνο στίς 19 Μαΐου 1941:

«Οἱ ραδιοφωνικοὶ σταθμοὶ Βουδαπέστης καὶ Λυῶνος μετέδωσαν τὴν εἶδσιν ὅτι κατὰ πληροφωρίας τοῦ «Μεσατζέρο» ἐξ Ἀγκύρας, ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις δέν ἔχει διπλωματικὴν ἀντιπροσωπείαν εἰς Κρήτην, οὔτε προτίθεται νὰ διορίσῃ τοιαύτην».

Ὑστερα ἀπὸ μερικές μέρες ἡ ἐξόριστη γιουγκοσλαβικὴ κυβέρνησις, ποὺ βρισκόταν στὴ Μέση Ἀνατολή, ἀνεκάλεσε τὸν πρεσβευτὴ της. Εἶχαν προηγηθεῖ παράπονα ἐναντίον του ἀπὸ Γιουγκοσλάβους ἀνώτερους ἀξιωματικούς, ποὺ εἶχαν καταφύγει στὴν Κρήτη.

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΜΥΝΑ

Ἀπὸ τίς πρώτες μέρες ἤδη ποὺ ἔφθασεν ἡ ἐλληνικὴ κυβέρνησις στὴν Κρήτη, ὁ Τσουδερός ἀντιμετώπισε μὲ αἰσθημὰ ἀνησυχίας τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ δέν εἶχαν προετοιμάσει ἐπαρκῶς τὴν ἀμυνα τῆς Κρήτης. Στίς 28 Ἀπριλίου στέλνει τηλεγράφημα στὸν Ἑλληνα πρεσβευτὴ στό Λονδίνο γιὰ νὰ ἐνεργήσῃ ὥστε νὰ συμπληρωθεῖ ἡ ἀμυνα τῆς μεγαλονήσου. Τηλεγραφεῖ ὁ Τσουδερός:

«Προσπαθήσατε νὰ πείσητε τοὺς αὐτόθι νὰ διατάξουν τὰς ἐδῶ βρετανικὰς στρατιωτικὰς, ναυτικὰς καὶ ἀεροπορικὰς ἀρχὰς νὰ σπεύσουν νὰ παρασκευάσουν σοβαρῶς τὴν ἀμυναν τῆς Κρήτης,

καθόσον ή ύπάρχουσα είναι άνεπαρκεστάτη. 'Εάν δέν τό άντιληφ-
θούν έγκαίρως, θαίνομεν άπλώς πρός ένα ένδοξον 'Αρκάδι.
'Αλλά τότε αί όδοί πρός Σουέζ άνοίγουν εύκόλως».

Σέ άπάντηση ό "Ελληνας πρεσβευτής στό Λονδίνο του
άναφέρει (1 Μαΐου 1941):

«Είδα τόν ύπουργόν τών 'Εξωτερικών καί τόν ήρώτησα νά μου
γνώριση ποίους σκοπούς έχουν περί της Κρήτης, διότι έγνώριζα
ότι ή άμυνα αύτης είναι άπολύτως άνεπαρκής. Μοϋ είπεν, ότι
έχουν τή πρόθεσιν νά τήν καταστήσουν μιάν δευτέραν Μάλταν καί
νά ένισχύσουν σημαντικώς τήν άντιαεροπορικήν της άμυναν. "Οτι
ήδη ένισχύσεις εύρίσκονται καθ' όδόν καί ίσως μέρος αύτών νά
έφθασεν ήδη είς Κρήτην. "Οτι ό στρατηγός Ουείβελ εύρίσκεται
είς Κρήτην ίνα έξετάση τήν κατάστασιν. Αύται είναι αί
παρασχεθεΐσαι μοι πληροφορίαι καί αί κρατούσαι διαθέσεις καί
είμαι βέβαιος ότι είναι εύλικρινείς. 'Εν έπιγνώσει όμως της
εύθύνης τήν όποίαν έχω, δέν συμφωνώ νά σās άποκρύψω τούς
ένδομύχους φόβους τούς όποίους έχω εάν καί κατά πόσον θά
δυσνηθούν νά πραγματοποιήσουν τήν έπιθυμίαν των ταύτην».

Τίς επόμενες ήμέρες ό Τσουδερός συνεχίζει τήν προσπάθειά
του νά πείσει τούς "Αγγλους άρμοδίους γιά νά ένισχύσουν τήν
άμυνα της Κρήτης. Τούς γράφει, μεταξύ άλλων:

«Αί ελληνικάί αρχαί Κρήτης έπιθυμοϋν νά μή άποκρύψουν από
τούς συμμάχους των τούς φόβους των σχετικώς μέ τήν άμυναν
της νήσου, λόγω της άνεπαρκείας τών μέχρι τοϋδε γενομένων. Αί
στρατιωτικάί καί αί άεροπορικάί δυνάμεις είναι μικραί, αί δέ
ναυτικάί περιπολΐαι έλαττώθησαν. 'Ο "Ελλην πρωθυπουργός
εύθύς εξ αρχής απέβλεπεν είς τήν δυνατότητα όργανώσεως είς
τακτικάς μονάδας του κρητικού πληθυσμού, ό όποιος έχει δώσει
επανειλημένως δείγματα της γενναιότητός του καί της
προσαρμογής του είς άγώνα άντιστάσεως, πλήν άτυχώς δέν
ύπάρχουν όπλα. Δέον νά προστεθί ότι τό άνατολικόν μέρος της
νήσου, τό γειτονεϋον πρός τήν Δωδεκάνησον, είναι κατ' ουσίαν
άνυπεράσπιστον, πάσης της προσοχής συγκεντρωθείσης είς τήν
άμυναν του δυτικού μέρους της νήσου μέ τόν όρμον της Σούδας.
Σκοπός της ελληνικής κυβερνήσεως ανακοινούσης ταύτα είς τήν
βρετανικήν είναι νά εξασφαλίση τήν όσον οΐον τε εύρυτέραν
ανάπτυξιν του άμυντικού συστήματος της Κρήτης, τήν όποίαν
τόσον ή Κυβέρνησις όσον καί ό πληθυσμός έπιθυμοϋν πάση θυσί-
α νά προασπίσουν έναντι του είσβολέως».

Τό πόσο άνεπαρκώς είχε προετοιμασθεΐ ή άμυντική θωράκιση
της Κρήτης καταδεικνύεται βέβαια από τό άποτέλεσμα της μάχης,
πού θά άναγκάσει στίς 30 Μαΐου 1941 τόν πρωθυπουργό 'Εμ.
Τσουδερό νά τηλεγραφήσει στήν ελληνική πρεσβεία του
Λονδίνου, από τήν 'Αλεξάνδρεια όπου βρισκόταν:

«Δυστυχώς τά γεγονότα της Κρήτης δεικνύουν ότι όρθώς είχα

τήν της Χωροφυλακής, μετέβη
είς τό 'Ηράκλειον.

'Εκεί συνηντήθη μέ ώρίσμέ-
νους δημοκρατικούς παράγον-
τας, είς τούς όποίους άνέπτυ-
ξε τά σχέδιά του καί άφού
έσκόρπισε άφειδώς ύποσχέσεις
επέστρεψε τήν επομένην είς
τά Χανιά.

Καί ή πρώτη του ενέργεια
μόλις έφθασεν εκεί, ήτο νά άν-
τικαταστήση μέ έμπιστους του
τούς πλείστους αξιωματικούς
καί τούς όπλίτας άκόμη που
είχαν όρισθί δια τήν προσω-
πικήν ασφάλειαν του Βασιλέως.

Αυτό τό έκαμε ό Τσουδερός
διά νά άπομονώση τελείως τόν
Βασιλέα καί νά τόν κρατήσει
κυριολεκτικώς αίχμάλωτόν του.

Χαρακτηριστικόν του περι-
βάλλοντος καί της άτμοσφαι-

ρας που έδημιούργησεν ό Τσου-
δερός περί τόν Βασιλέα είναι
τό εξής:

Κατά τās αρχάς Μαΐου διε-
δόθη ότι οι Γερμανοί, μέ μι-
κρόν στολίσκον αποτελούμενον
από καΐκια όρμώμενα έκ Δω-
δεκανήσου, έπρόκειτο νά έπι-
χειρήσουν άπόδασιν είς 'Α-
γίον Νικόλαον του Λασηθίου,
όπου είχεν εγκατασταθί ό τό-
τε Διάδοχος Παύλος μετά της
Πριγκηπίσσης Φρειδερίκης καί
του 'Επιδόξου Διαδόχου Κων-
σταντίνου.

Αί 'Αγγλικάί στρατιωτικάί
αρχαί, αί όποίαι είχον αναλά-
βει καί τήν εύθύνην δια τήν όρ-
γάνωσιν της άμύνης της Κρή-
της, έσπευσαν νά λάβουν έξαι-
ρετικά μέτρα άμύνης.

Διέταξαν τήν άμεσον μετα-
κίνησιν δυνάμεων Στρατού καί
Χωροφυλακής είς τό Λασηθί-
καί συγχρόνως έλαβον μέτρα
διά τήν άναχώρησιν τών
του Διαδοχικού ζεύγους, τό ό-
ποιον διέμενεν είς 'Αγίον Νι-
κόλαον μετά τών Πριγκήπων.

'Ητο ή πρώτη φήμη περί
έπικειμένης είσβολής τών Γερ-
μανών, καί όσον καί αν ήτα
άκόμη άνεξακρίβωτος, έπρο-
κάλεσε μεγάλην συγκίνησιν
καί ραγδαία μέτρα.

'Η πληροφορία περί Γερμα-
νικής είσβολής ώφέλετό είς τό
ότι κάτοικοι του 'Αγίου Νικο-
λάου έβεβαίωσαν ότι άντελή-
φθησαν μακρυά είς τό πέλα-
γος φώτα κινούμενα, πράγμα
που έδημιούργησεν άμέσως τήν
ύπόνοιαν ότι έπρόκειτο περί
μικρού στολίσκου από καΐκια

του οποίου επέβαινον γερμανικά στρατεύματα.

Ο Βασιλεύς διέμενε τότε εις την Κνωσσόν.

Ο επί κεφαλής της Φρουράς του Βασιλέως αξιωματικός της Χωροφυλακής, είδοποιηθείς σχετικώς, έσπευσε, λόγω του προκεχωρηκότος της ώρας, να ξυπνήση τους κοιμωμένους χωροφύλακας.

Πρός μεγάλην κατάπληξίν του, έν τούτοις, ελάχιστοι υπήκουσαν. Οί περισσότεροι και συγκεκριμένως εκείνοι που είχαν αποσταλή κατόπιν προσωπικής διαταγής του Τσουδερού, ήρνήθησαν να μετακινηθούν από τας θέσεις των.

Τήν επομένην, οί απειθήσαντες χωροφύλακες ώμολόγησαν, ότι έπρόκειτο παρί κινήματος και όχι περί αποδόσεως των Γερμανών και δι' αυτό έθεώρησαν σκόπιμον να μην επέμβουν έως την στιγμήν που θα έπικράτει το κίνημα, όποτε θα προσεχώρουν και αυτοί και θα συνελάμβανον τον Βασιλέα!

Ένας δέ εκ των λόγων, που ο Βασιλεύς εγκατέλειψε όλίγον αργότερον την Κνωσσόν—όπου σημειωτέον διέμενεν εις ένα απέριττον δωμάτιον, με ένα κρεβάτι έκστρατείας, όλίγα βιβλία, ένα ραδιόφωνον και ένα τηλέφωνον—ήτο και αυτός.

ΚΟΜΜΑΤΙΚΑΙ ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Αλλά αί συνωμοτικαί ενέργειαι του Τσουδερού έξεδηλώθησαν κυρίως εις τας Χανιάς, όπου είχαν έν τω μεταξύ συγκεντρωθή, δελεασθέντες από τας υπόσχέσεις του, διάφοροι βενιζελοδημοκρατικοί παράγοντες, μη έξαιρουμένου και του γνωστου δια τας κομμουνιστικά του φρονήματα και την αθλίαν επί Κατοχής δράσιν του, στρατηγού Μάντακα.

Και αρχίζει πλέον η εκκαθάρισις των μη έμπνεόντων ευπιστοσύνην εις τον Τσουδερόν και οί άθρόοι διορισμοί συγγενών και φίλων του πρωθυπουργού.

Τήν επομένην της άφίξεώς του εις την Κρήτην, ο Τσουδερός εξέδωσε τον υπ' αριθ. 2923)24-4-41 Αναγκαστικόν Νόμον, δια του οποίου συνιστώντο τρεις Γεν. Διοικήσεις, ήτοι Αιγαίου, Κυκλάδων και

προβλέπει την κατάστασιν. Ο βρετανικός στρατός δέν υπερέβαινε τούς 10.000 άνδρας, παρά τας έπισήμους βεβαιώσεις περί 27.000. Αί ένισχύσεις περί των οποίων σās ώμίλησεν ο ύπουργός των Έξωτερικών ήρχισαν να έρχονται μετά την έναρξιν της μάχης και ο αριθμός των μόλις ίσως έκάλυπτε τας άπωλείας. Αί περιπολίας διεκόπησαν την τετάρτην ήμέραν της μάχης, μετά τας γνωστας άπωλείας. Η άεροπορία υπήρξε μέχρι τέλους ελάχιστη επί ενός άεροπλανοφόρου, ένω η έχθρική διέθετεν εκατοντάδας άεροπλάνων. Ταύτα ουχί υπό τύπον μεμψιμοιριών, αλλά διότι δεικνύουν πόσον υπήρξε τό σθένος των Έλλήνων άγωνιστών».

ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΥΣ!

Ένώ η ελληνική ήγεσία είχε προσφέρει τά πάντα στους Συμμάχους, και αυτή ακόμα την έλευθερία της χώρας, η βρετανική διπλωματία άσκει δική της πολιτική, παζαρεύοντας την άκεραιότητα της Ελλάδος. Το πρώτο σήμα κινδύνου ακούγεται από την ελληνική πρεσβεία Λονδίνου, που τηλεγραφεί στις 25 Απριλίου προς τον πρωθυπουργό Τσουδερό:

«Πληροφοροῦμαι ότι έδόθησαν οδηγίαι εις τον εις Αγκυραν Βρετανόν πρεσβευτήν να είσηγηθή εις την τουρκικήν κυβέρνησιν την κατάληψιν της Λήμνου, της Μυτιλήνης και της Χίου, προς υπεράσπισιν των ιδίων αυτής συμφερόντων».

Αυτή η πληροφορία της πρεσβείας μας στο Λονδίνο είναι πραγματικά έξωφρενική! Είναι δυνατόν η Αγγλία, για την όποια θυσιάσαμε ό,τι τό ιερότερο, να άσκει τέτοια διπρόσωπη πολιτική και να καταδολιεύεται την άκεραιότητα της χώρας; Και όμως. Τήν επομένη, πιστοποιείται έπίσημα η πληροφορία με νέο τηλεγράφημα του Έλληνα πρεσβευτή στο Λονδίνο:

«Η χθεσινή μου πληροφορία επιβεβαιούται. Το Φόρεϊν Όφισ μου άνεκοίνωσεν ότι απέστειλεν εις τον εις Χανιά Βρετανόν πρεσβευτήν τό έξης τηλεγράφημα: «Ζωτικώς επάναγκες να προληφθή η γερμανική κατάληψις Λήμνου - Μυτιλήνης - Χίου. Έλπίζεται να καταστή δυνατόν να πεισθούν οί Τούρκοι να καταλάβουν προσωρινώς αυτοί τας νήσους, τόσον δι' ίδιον συμφέρον, όσον και προς τό συμφέρον Αγγλων και Έλλήνων. Ζητήσατε παρά της ελληνικής κυβερνήσεως να ζητήση τοῦτο έπίσημως παρά της Τουρκίας».

Στήν τόσο ταραχώδη και κρίσιμη περίοδο που διήνυε η ελληνική κυβέρνηση και άφου είχε προσφέρει και συνέχιζε να προσφέρει τόσες και τόσες υπηρεσίες στον συμμαχικό άγώνα και ιδιαίτερα στην Αγγλία, οί λαμπροί έγκέφαλοι του Λονδίνου είχαν την φαεινή ιδέα να προσφέρουν τίς ελληνικές νήσους του Αιγαίου στην Τουρκία, για την έξυπνέρευση σκοτεινών σκοπών. Διότι είναι πέρα από κάθε άμφιβολία ότι τά νησιά του Αιγαίου προσφέρονταν

στήν Τουρκία σάν δέλεαρ γιά νά βγει στόν πόλεμο.

Καί ἡ ἀγγλική διπλωματία εἶχε τό θράσος, ἀφοῦ ἤδη εἶχε προβεῖ στίς σχετικές ἐνέργειες πρὸς τὴν Ἄγκυρα, νά ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν ἐλληνική κυβέρνησι νά... ζητήσῃ ἐπίσημα ἀπὸ τὴν Τουρκία τὴν κατάληψη ἐλληνικῶν ἐδαφῶν! Μὲ τό ἀπλοϊκὸ ἐπιχείρημα γιά μᾶς νά ἀποφευχθεῖ ἡ κατάληψη τῶν νήσων ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς, ἡ Ἀγγλία ἤθελε νά τὰ προσφέρει βορὰ στοὺς Τούρκους. Τὴν ἀνέντιμη βρετανικὴ πρόθεση ἐπικρίνει ὁ τότε γενικὸς διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν Βασ. Παπαδάκης («Διπλωματικὴ Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολέμου 1940-45», Ἀθῆναι 1956, σελ. 200):

«Μεταξὺ τῶν δύο κακῶν δὲν χωρεῖ δισταγμὸς. Οἱ Γερμανοὶ κάποτε θὰ φύγουν ἀπὸ τὰς νήσους μας. Οἱ Τούρκοι θὰ ὑπῆρχε κίνδυνος νά μὴ φύγουν ποτέ!».

Ὁ πρωθυπουργὸς Ἐμμανουὴλ Τσουδερός τηλεγραφεῖ στίς 28 Ἀπριλίου 1941 πρὸς τὴν ἐλληνικὴ πρεσβεΐα στὸ Λονδίνο, ἀναφερόμενος στὸ θέμα:

«Ὁ Βρετανὸς πρεσβευτὴς μοῦ ἀνεκοίνωσε τὸ ἀτυχὲς τηλεγράφημα τῆς κυβερνήσεώς του. Ὁμολόγησε καὶ αὐτὸς ὅτι ἡ ἰδέα δὲν θὰ ἔλυνε τὸ ζήτημα. Ἡ κατάληψις τῶν νήσων ὑπὸ τῶν Τούρκων ὄχι μόνον δὲν θὰ ἔλυνε τὸ ζήτημα, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐξέθετε τὴν Τουρκίαν εἰς ταχύτεραν ἐπίθεσιν, διότι θὰ ἐκρίνετο ὡς ἐχθρική πρᾶξις ὑπὸ τῶν Γερμανῶν».

Ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ εἶχε σκαρφιστεῖ καὶ μὲ ποῖο τρόπο ἀκόμα ἡ Τουρκία, θὰ ἀναφερόταν στοὺς Γερμανοὺς γιά τὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου, ἐπικαλουμένη τὴν συνθήκη τῆς Λωζάνης. Τηλεγραφεῖ στίς 1 Μαΐου 1941 ἡ ἐλληνικὴ πρεσβεΐα Λονδίνου πρὸς τὸν πρωθυπουργὸ Τσουδερό:

«Εἶδα σήμερον τὸν ὑπουργόν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τοῦ ὠμίλησα συμφώνως πρὸς τὰς ὑμετέρας ὁδηγίας τῆς 28ης Ἀπριλίου. Δὲν εἶχε νεωτέραν εἰδησιν ἐξ Ἀγκύρας ἐάν ἡ Τουρκία ἀπεφάσισε νά ζητήσῃ παρὰ τῆς Γερμανίας τὴν μὴ κατάληψιν τῶν νήσων, στηριζομένη εἰς τὴν διάταξιν τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης (ἄρθρ. 13) περὶ ἀνοχυρώτου τῶν νήσων».

Ἀλλὰ ἡ ἀγγλικὴ διπλωματία εἶναι ἐπίμονη καὶ δείχνει νά ἀγνοεῖ τίς ἀντιρρήσεις τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Ὁ Τσουδερός στέλνει ἀπὸ τὰ Χανιά στίς 2 Μαΐου τὸ ἀκόλουθο τηλεγράφημα πρὸς τίς ἐλληνικὰς πρεσβεΐες στὸ Λονδίνο καὶ τὴν Ἄγκυρα:

«Ὁ Βρετανὸς πρεσβευτὴς μοῦ ἀνεκοίνωσε τηλεγράφημα τοῦ Φόρεϊν Ὁφίς, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Τουρκία ἐζήτησε τὴν συγκατάθεσιν τῆς Γερμανίας νά καταλάβῃ τὰς νήσους, καὶ παρουσιάζει τοῦτο εἰς ἡμᾶς ὡς ὑπηρεσίαν. Ἀπῆντησα ὅτι ἀποκρούω. Εἶχα πρὸ ἡμερῶν ἐρωτηθῇ ἀπὸ τὸν Βρετανόν πρεσβευτὴν ἂν θὰ ἐδεχόμην μίαν τοιαύτην ἐνέργειαν καὶ εἶχα

Ἰονίων Νήσων, καὶ τοῦτο, μολοντί κανεὶς ἐκ τῶν διορισθέντων γενικῶν δίοικητῶν δὲν ἐπρόκειτο, λόγῳ τῆς τμηματικῆς καταλήψεως τῶν ἐν λόγω νήσων ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς, νά μεταβῇ εἰς τὴν θέσιν του.

«Ἐθν. Κῆρυξ»
16 Μαΐου 1948

Ἡ μετακίνησις τοῦ Βασιλέως ἀπὸ τὰ Χανιά εἰς τὴν ἐν λόγω ἑπαυλιν τὴν παραμονὴν τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, δὲν ἔγινε τυχαίως, ὅπως ἐγράφη. Ἀπὸ τὸ πρωτὶ τῆς 19ης Μαΐου ὅλαι αἱ πληροφορίες ποὺ μετεδίδοντο ἀπὸ τὰς ἐν τῇ κατεχομένῃ Ἑλλάδι Ἑλληνικὰς καὶ Ἀγγλικὰς μυστικὰς ὁργανώσεις ἀνέφεραν ὅτι ἡ εἰσβολὴ ἦτο πλέον ζήτημα ὠρῶν.

Κατόπιν τούτου ἀπεφασίσθη ἡ ἄμεσος μετακίνησις τοῦ Βασιλέως ἀπὸ τὴν Μπελακαπίναν εἰς τὴν ἑπαυλιν Μπολάνη. Ἐκεῖ ἐκρίθη ὅτι ὁ Ἀναξ θὰ εὕρισκετο εἰς μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν, ἕως ὅτου ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν παραλίαν τῶν Σφακίων.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ὑπουργοὶ μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, πλὴν τῶν Τζανακάκη καὶ Δημητρακάκη, εἶχαν ἤδη ἀναχωρήσει διὰ τὴν Αἴγυπτον.

Ὁ Βασιλεὺς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐδέχετο ἕνα ἐπισκέπτην. Ἦτο ὁ Ἀγγλος συνταγματάρχης Ζάπερ Μπλούντ, στρατιωτικὸς ἀκόλουθος τῆς ἐν Ἀθήναις Βρετανικῆς Πρεσβεΐας.

Ὁ Ἀγγλος συνταγματάρχης ἐγευμάτισε μετὰ τοῦ Βασιλέως καὶ εἶχε μακρὰν κατ' ἰδίαν συνομιλίαν μαζί Του. Ἀνέφερεν ἐν πρώτοις εἰς τὸν Ἀνακτὰ τὰς τελευταίας πληροφορίας τῶν Ἀγγλικῶν Μυστικῶν Ὑπηρεσιῶν. Συμφώνως πρὸς τὰς πληροφορίας αὐτάς, ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τῶν Γερμανῶν ἦτο ἡ αἰχμαλωσία τοῦ Βασιλέως. Καὶ φαίνεται ὅτι ἡ γερμανικὴ κατασκοπεΐα εἶχε καθορθῶσαι νά πληροφορηθῇ ὅτι ὁ Ἀναξ διεμένεν εἰς τὴν ἑπαυλιν Μπελακαπίναν.

Δὲν ἀπεκλείετο ὁμως ἀπὸ

στιγμής εις στιγμήν οί Γερμανοί νά πληροφορηθούν ότι ὁ Βασιλεὺς μετεκινήθη εἰς τὰ Περιοβόλια. Καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀγρύπνου φρουρήσεως τοῦ Ἀνακτορος, καθὼς καὶ τῆς ἐξασφαλίσσεως τῆς διαφυγῆς Του πρὸς τὴν Νότιον Κρήτην, σύμφωνα μὲ τὸ λεπτομερές σχέδιον ποὺ εἶχε καταρτίσει ὁ στρατηγὸς Φράϊμπεργ, ἦτο ἄμεσος καὶ ἐπιτακτικὴ.

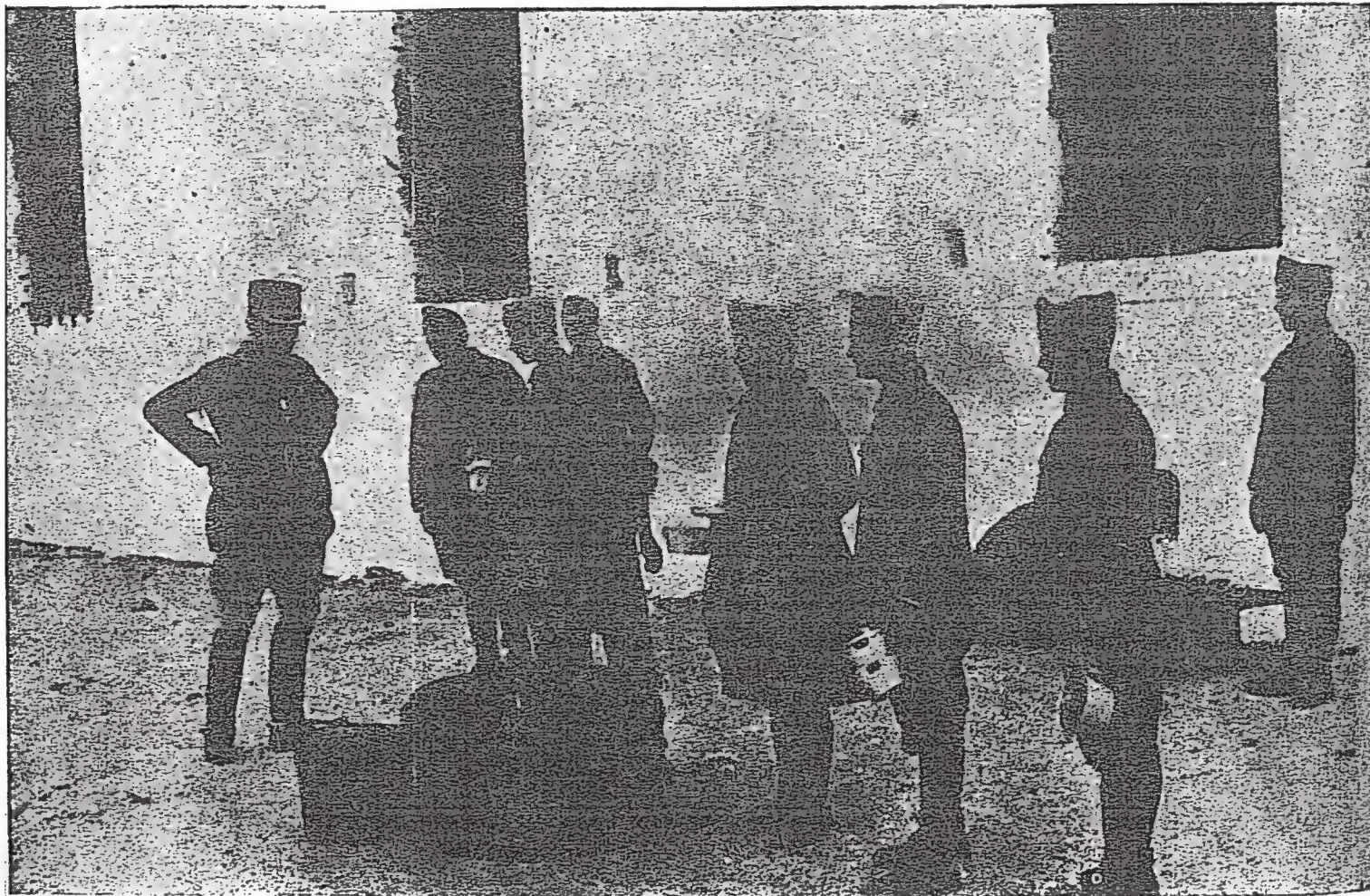
Ὁ Ἀγγλος συνταγματάρχης, ποὺ διέμενε ἐκείνην τὴν νύκτα μαζί μὲ τὸν Βασιλέα εἰς τὴν ἐπαυλιν Μπολάνη, ἔλαβε πράγματι ὅλα τὰ μέτρα ποὺ ἦτο δυνατόν νά ληφθούν διὰ τὴν φρούρησιν τοῦ Ἀνα-

Ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος Β' ἐπιβλέπει τὴν παροχὴν συσιτίου σὺν στρατόπεδο τοῦ Ρεθύμνου. Οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες ποὺ πῆραν μέρος στὴ Μάχῃ τῆς Κρήτης ἦσαν νεοσύλλεκτοι, χωρὶς καμιά πολεμικὴ ἐμπειρία.

ἀρνηθῇ. Ἀπορῶ πῶς ἐπανερχεται τὸ ζήτημα. Ἐνεργήσατε ἐντόνως».

Ἡ ἐλληνικὴ πρεσβεία σὺν Λονδίνο σπεύδει, ἐνεργεῖ καὶ ἀναφέρει:

«Προέβην ἀμέσως εἰς σχετικὴν ἐνέργειαν, τὸ δὲ Φόρεϊν Ὅφισ εἶχεν ἐν τῷ μεταξύ λάβει καὶ τηλεγράφημα τοῦ εἰς Χανιά Βρετανοῦ πρεσβευτοῦ κατόπιν τῆς μετ' αὐτοῦ ὑμετέρας συνομιλίας, εἰς τὸ ὁποῖον τηλεγράφημα ἐξέθετε τοὺς λόγους τῆς ὑμετέρας ἀρνήσεως, τοὺς ὁποίους καὶ ἐγὼ ὑπεστήριξα. Τὸ ἐρώτημα τῆς Τουρκίας πρὸς τὴν Γερμανίαν προήλθεν ἐκ πρωτοβουλίας τῆς Τουρκίας καὶ ἐγένετο πρὸς τὸν εἰς Ἀγκυραν Γερμανόν πρεσβευτήν. Ἐάν κρίνω ἀπὸ τὰ τηλεγραφήματα τοῦ εἰς Ἀγκυραν Βρετανοῦ πρεσβευτοῦ, φαίνεται ὅτι τὸ ἐρώτημα ἐτέθη ἄνευ προηγουμένης ἀνακοινώσεως τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως πρὸς τὴν ἐλληνικὴν. Ἡ αἴτησις ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς συνθήκης τῆς Λωζάνης (ἄρθρ. 13). Ὁ Γερμανὸς πρεσβευτὴς ἐπεφυλάχθη νά τὴν διαβιβάσῃ εἰς τὴν κυβέρνησίν του καὶ φέρεται εἰπὼν ὅτι δὲν εὗρισκε κακὴν τὴν ιδέαν ταύτην. Ἡ κατάστασις ἐμφανίζεται ὡς ἐξῆς: α) νά ἀποδεχθῇ ἡ Γερμανία τὴν εἰσήγησιν τῆς Τουρκίας, β) νά τὴν ἀπορρίψῃ καὶ προβῇ αὐτὴ εἰς κατάληψιν, γ) (ἀπίθανον) νά τὴν ἀπορρίψῃ ἀλλὰ καὶ μὴ προβῇ εἰς κατάληψιν. Οἱ ἐνταῦθα

κρίνουν ότι είναι κοινόν συμφέρον της 'Ελλάδος, της Μεγάλης Βρετανίας και της Τουρκίας, νά μή καταληφθούν αί νήσοι από την Γερμανίαν. 'Εάν ή Γερμανία δεχθῇ τήν τουρκικήν εισηγήσιν, τῆς 'Ελλάδος ἀρνούμενης, τά ἐνδεχόμενα εἶναι: α) νά ἀπόσχη ή Τουρκία τῆς καταλήψεως καί προβῇ ή Γερμανία εἰς ταύτην, β) νά προβῇ ή Τουρκία εἰς τήν κατάληψιν, παρά τήν ἐλληνικήν ἀρνήσιν, γ) (ἀπίθανον) νά ἀπόσχουν ἀμφοτέραι πάσης ἐνεργείας. Κατά τήν διεξαχθεῖσαν συζήτησιν ἐξεδήλωσα τήν ἀπορίαν μου πῶς ή τουρκική κυβέρνησις ἔθεσε τοιοῦτο ἐρώτημα πρὸς τήν Γερμανίαν ἄνευ προγενεστέρως συνεννοήσεως μετὰ τῆς 'Ελλάδος. Μοῦ ἀπήντησαν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ αὐτούς ἐσπευσαν νά μᾶς τηρήσουν ἐνημέρους. 'Εκ τῆς ὅλης συνομιλίας συνάγω τό συμπέρασμα ὅτι κατὰ βάθος ὅ,τι κυρίως τούς ἐνδιαφέρει εἶναι νά μή καταλάβουν οἱ Γερμανοὶ τὰς νήσους. Διά τήν Τουρκίαν ἔχουν τήν γνώμην ὅτι μόνον εἰς περίπτωσιν ἐναντίον τῆς ἐπιθέσεως θά ἀμυνθῇ, καί ὅτι ή τοιαύτη στάσις, καίτοι ἔχει ἀρνητικήν μόνον ἀξίαν, πάντως εἶναι καλυτέρα ἀπὸ μίαν παράδοσιν τῆς χώρας, ὅπως συνέβη μέ τήν Βουλγαρίαν».

Τό θέμα ὅμως δέν κλείνει ἐδῶ. Τό ἀγγλικό ὑπουργεῖο 'Εξωτερικῶν ἐπιμένει νά τό διατηρεῖ ἀνοικτό. Καί ὁ Τσουδερός ἐπανέρχεται μέ τηλεγράφημα πού στέλνει ἀπὸ τά Χανιά στόν "Ελληνα πρεσβευτῇ στό Λονδίνο στίς 5 Μαΐου:

«'Εμμένομεν ἀπολύτως. Τό πραγματικόν συμφέρον τῆς Μεγάλης Βρετανίας εἶναι νά μή γεννηθῇ ἀθεράπευτος περιπλοκή εἰς τὰς σχέσεις μας μέ τήν Τουρκίαν».

Μόνο ή ἐλληνική ἀποφασιστικότητα, πού ἐκδηλώνεται καί μέ ταυτόχρονη ἐνέργεια τοῦ πρεσβετῇ μας στήν "Αγκυρα, δίνει ἕνα ἱκανοποιητικό τέλος στήν ὑπόθεση. Τηλεγραφεῖ ὁ "Ελληνας πρεσβευτής στό Λονδίνο πρὸς τόν πρωθυπουργό στά Χανιά (7 Μαΐου 1941):

«'Ανεκοίνωσα πρὸς τόν ὑπουργόν τῶν 'Εξωτερικῶν τὰς ὑμετέρας ἀπόψεις καί τόν παρεκάλεσα νά μή προβῇ εἰς οἰανδήποτε ἀνακοίνωσιν πρὸς τήν τουρκικήν κυβέρνησιν, διότι ἔπραξε τοῦτο ὁ εἰς "Αγκυραν "Ελληνα πρεσβευτής».

Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ «ΕΡΜΗΣ»

'Αμέσως μετὰ τήν πλήρη κατάληψη τῆς ἡπειρωτικῆς 'Ελλάδος καί τήν ἀφίξη στήν Κρήτη τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως καί τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ συμμαχικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος, ὁ Χίτλερ ἀποφάσισε τήν γρήγορη κατάληψη τῆς Κρήτης.

Θεωροῦσε ἀνέκαθεν σάν ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς κατοχῆς τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους, τήν κατάληψη τῆς Κρήτης. Σέ ἐπιστολή πού ἔστειλε στίς 20 Νοεμβρίου 1940 πρὸς τόν Μουσολίνι, τοῦ ἔγραφε σχετικά:

«...καί ἔδωκε τὰς καταλλήλους διαταγὰς εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φρουρᾶς ἀξιωματικόν.

Σημειωτέον ὅτι, μαζί μέ τὸν Βασιλέα, εἶχαν φθάσει εἰς τὰ Περιβόλια τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ οἱ ἐκτελεστικοὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Υπουργείου τῶν 'Εξωτερικῶν κ. Παπαδάκης καὶ ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς 'Ελλάδος κ. Βαρβαρέσσος.

Οἱ δύο τελευταῖοι, τὸ βράδυ τῆς 19ης Μαΐου, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν ἑπαυλιν Μπολάνη καὶ διέμειναν ἐντὸς τοῦ χωρίου Περιβόλια, εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ ὁποίου εἶχαν συμφωνήσει νὰ συναντηθοῦν μετὰ τοῦ Βασιλέως, τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῆς ἀκολουθίας των τὴν 8ην π. μ. τῆς ἐπομένης.

Η ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Τὸ τραγικὸ δῶμας πρωτὶ τῆς 20ῆς Μαΐου 1941 τὰ γεγονότα ἐξελιχθῆσαν κατὰ τρόπον τὸσον ἀπρόοπτον, ὥστε τὰ σχέδια πού εἶχαν καταστρωθῇ τὴν προηγουμένην ὑπέστησαν ριζικὴν μεταβολήν.

'Ομάδες ἀλεξιπτωτιστῶν, μέ τὰ πολύχρωμα ἀλεξιπτωτὰ των πού εἶχαν κυριολεκτικῶς καλύψει τὸν οὐρανόν, ἔπεφταν εἰς ἀπόστασιν μικρότεραν τῶν 500 μέτρων ἀπὸ τὴν ἑπαυλιν πού διέμενεν ὁ Βασιλεὺς, χωρὶς εὐτυχῶς νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ἐκεῖ πλησίον παραμονὴν τοῦ "Ανακτος.

Οἱ χωροφύλακες τῆς φρουρᾶς τοῦ Βασιλέως ἤνοιξαν πῦρ κατὰ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ μέ τὸ «κακόρισμα» τῶν πολυβόλων, πού ἐβαλλόν ὀλόγυρα, ἐτελείωσε τὸ πρόγευμα τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς ἀκολουθείας Του.

"Ἦρχισε κατόπιν τοῦτου ἐσπευσμένως ἡ προετοιμασία διὰ τὴν ἀναχώρησιν. 'Οδηγὸς τῆς ἀναχώσεως ἦτο ὁ ἡρώικος Μπολάνης εἰς τὰ σπινθάρια τοῦ ὁποίου ἐφιλοξενεῖτο ὁ Βασιλεὺς. Τὰ ὑποζύγια δῶμας πού ἀνεμένοντο διὰ νὰ φορτωθοῦν αἱ ὀλίγαι ἀποσκευαὶ τοῦ Βασιλέως δὲν ἔφθασαν, λόγῳ τῆς πτώσεως ἀλεξιπτωτιστῶν εἰς ὀλόκληρον τὴν περισχίν. Καὶ ἔτσι καθέννας ἐπῆρε ὅ,τι τοῦ ἦτο περισσότερο ἀπαραίτητον καὶ ὅ,τι ἤμποροῦσε νὰ κρατήσῃ εἰς τὰ χεῖρα.

Καὶ εἰς τὰς 8 π. μ. ἀκρι-

βώς εξεκίνησαν.

Προηγείτο μικρόν τμήμα Νεοζηλανδών. Ήκολούθουν ὁ Βασιλεύς, ὁ Πρίγκηψ Πέτρος, ὁ Πρωθυπουργός, ὁ τελετάρχης κ. Λεβίδης, ὁ ὑπάσπις τοῦ Βασιλέως ἐπισμηναγός Κινάτος, ὁ συνταγματάρχης Μπλούντ, ὁ καπετὰν Μπολάνης, ἕνας γηραιὸς θαλαμηπόλος καὶ ὁ μάγειρος τῶν Ἀνακτόρων. Κοροξενίδης. Τὴν συνοδείαν ἔκλειαν 10 χωροφύλακες ὑπὸ τὸν ὑπομοίραρχον Καραμπίνην, καὶ μερικοὶ στρατιῶται Νεοζηλανδοὶ ἀπετέλουν τὴν πλαγιοφυλακὴν.

ΜΙΑ ΕΞΟΧΩΣ ΣΥΓΚΙΝΗΤΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙΒΟΛΙΑ

Ἀλλὰ ἄς ἀφήσωμεν τὴν Βοσνικήν συνοδείαν νὰ προχωρῇ ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς κροτοὺς τῶν βομβῶν καὶ τῶν πολυβολῶν ποὺ ἔδονούσαν τὸν ἀέρα, καὶ ἄς ἔλθωμεν εἰς τοὺς κ. κ. Παπαδάκην καὶ Βαρβαρέσσον.

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἦσαν ἀκριβεῖς εἰς τὸ ραντεβού των.

Ἀλλὰ μόλις ἔφθασαν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωριοῦ, ἤρχισε σφοδρότατος βομβαρδισμός. Ἐπηκολούθησε δὲ κάθοδος ἀλεξιπτωτιστῶν εἰς ἑλαχίστην ἀπὸ τῶν Περιβολίων ἀπόστασιν.

Τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα κατῆρχοντο εἰς χαμηλὸν ὕψος καὶ ἐπολυβολοῦσαν τὸ χωριό, ἐνῶ οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταί, βάλλοντες καὶ θαλλόμενοι, ἐπλησίαζαν ἀπὸ διάφορα σημεία πρὸς αὐτό.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ, ἐν μέσῳ χαλάζης σφαιρῶν συνεκεντρώθησαν εἰς τὰ καφενεῖα τῆς πλατείας, ὅπου σὲ λίγῳ προσήλθε ὁ ἐφημέριός των.

— Παιδιά, εἶπε ὁ σεβάσμιος ἱερεὺς, ὁ ἐχθρὸς ἔφθασε ἐμ πρὸς στὰ πόδια μας. Ἡ μάχη γιὰ τὴν ἐλευθερίαν ἢ γιὰ τὸ θάνατόν ἀρχίζει. Ἄς ἐπικαλεσθούμε τὴν προστασίαν τοῦ Ὑψίστου διὰ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα μας....

Καὶ ἐν μέσῳ γενικῆς συγκινήσεως ὁ ἱερεὺς ἔκοψε μικρὰ τεμάχια ψωμιοῦ, τὰ ἐνεβάπτισε σὲ κρασί, καὶ ἀφοῦ τὰ ὑλόγησε εἶπε :

— Ὅσοι πιστοὶ προσέλθε-

«Ἰδιαίτερα ἤθελα νὰ σᾶς τονίσω τὴν ἀνάγκη, Ντοῦτσε, νὰ μὴν ἀναλάβετε τὴν ἐνέργεια αὐτὴ προτοῦ νὰ καταλάβετε μέ κεραυνοβόλα δράση τὴν Κρήτη. Γιὰ τὴν τελευταία αὐτὴ ἐπιχείρηση ἤθελα νὰ σᾶς κάνω συγκεκριμένους προτάσεις νὰ χρησιμοποιήσετε μιά μεραρχία ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ μιά ἄλλη μεραρχία ἀερομεταφερομένου πεζικοῦ».

Ἡ ἐναντίον τῆς Κρήτης γερμανικὴ ἐπίθεση ὀνομάστηκε «Ἐπιχείρηση Ἑρμῆς» καὶ σχεδιάστηκε στίς 25 Ἀπριλίου 1941. Τό πλήρες κείμενο τῆς σχετικῆς διαταγῆς εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

«Ὁ Φύρερ καὶ Ἀνώτατος Διοικητὴς τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων»

Ἀρχηγεῖον Φύρερ, 25 Ἀπριλίου 1941
10 ἀντίγραφα

Διαταγὴ ἀριθ. 28
«Ἐπιχειρήσεις ΕΡΜΗΣ»

1. Ὡς βάσιν διὰ τὸν ἀεροπολεμικὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Μεγάλης Βρετανίας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον πρέπει νὰ προετοιμάσωμεν τὴν κατάληψιν τῆς νήσου Κρήτης («Ἐπιχειρήσεις ΕΡΜΗΣ»). Πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως σχεδιασθῇ αὕτη, δέον ὅπως ὑποτεθῇ ὅτι ὅλη ἡ ἡπειρωτικὴ Ἑλλάς συμπεριλαμβανομένης τῆς Πελοποννήσου εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τῶν Δυνάμεων τοῦ Ἀξονος.

2. Ἡ διοικήσις αὐτῆς τῆς ἐπιχειρήσεως ἔχει ἀνατεθῇ εἰς τὸν Ἀρχηγόν τῆς Ἀεροπορίας, ὁ ὁποῖος θὰ ἀπασχολήσῃ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν, κυρίως τὰς ἀερομεταφερομένας δυνάμεις καὶ τὰς ἀεροπορικὰς δυνάμεις ποὺ σταθμεύουν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μεσογείου.

Ὁ Στρατός, ἐν συνεργασίᾳ μέ τὸν Ἀρχηγόν τῆς Ἀεροπορίας, θὰ διαθέσῃ τὰς ἐν Ἑλλάδι καταλλήλους ἐνισχύσεις διὰ τὰ ἀερομεταφερόμενα τμήματα, περιλαμβανομένης μιᾶς μικτῆς τεθωρακισμένης δυνάμεως, δυναμένης νὰ μετακινηθῇ πρὸς Κρήτην διὰ θαλάσσης.

Τὸ Ναυτικόν θὰ λάβῃ μέτρα ὥστε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς θαλάσσιās ἐπικοινωνίας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ ἐξασφαλισθοῦν εὐθύς ὡς ἡ κατάληψις τῆς νήσου ἀρχίσῃ. Πρὸς προστασίαν αὐτῶν τῶν ἐπικοινωνιῶν, ἐν ὅσῳ τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον, διὰ τὴν προμήθειαν σκαφῶν μεταφορᾶς προσωπικοῦ, ὁ Ἀρχηγός τοῦ Ναυτικοῦ θὰ κάνῃ τὰς ἀπαραιτήτους διαπραγματεύσεις μέ τὸ Ἰταλικὸν Ναυτικόν.

3. Ὅλα τὰ μέσα θὰ χρησιμοποιηθοῦν διὰ τὴν μετακίνησιν τῶν ἀερομεταφερομένων τμημάτων καὶ τῆς 22ας Μεραρχίας, ἡ ὁποία εὐρίσκεται ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀεροπορίας, πρὸς τὴν περιοχὴν συγκεντρώσεως τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος θὰ ὀρίσῃ. Ὁ ἀναγκαῖος χῶρος διὰ τὰ μεταγωγικά θὰ τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Διοικητοῦ Μεταφορῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων παρὰ τῶν

Ἀνωτάτων Διοικήσεων τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας. Αὐταὶ αἱ κινήσεις μεταγωγικῶν δὲν πρέπει νὰ προκαλέσουν οἰανδήποτε καθυστέρησιν εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς «Ἐπιχειρήσεως Μπαρμπαρόσα».

4. Διὰ τὴν ἀντιαεροπορικὴν προστασίαν ἐν Ἑλλάδι καὶ Κρήτῃ, ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀεροπορίας δύναται νὰ μεταφέρῃ ἀντιαεροπορικὰς μονάδας τῆς 12ης Στρατιάς. Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀεροπορίας καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Στρατοῦ θὰ κάνουν τὰς ἀπαραιτήτους συνεννοήσεις διὰ τὴν μεταξύ των ἀλληλοβοήθειαν καὶ ἀντικατάστασιν.

5. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς νήσου, τὸ σύνολον ἢ μέρος τῶν ἀερομεταφερομένων δυνάμεων πρέπει νὰ εἶναι ἐτοιμον διὰ νέα καθήκοντα. Κατ' ἀκολουθίαν θὰ γίνουν συνεννοήσεις διὰ τὴν ἀντικατάστασιν των ἀπὸ μονάδας τοῦ Στρατοῦ.

Διὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς παρακτίου ἀμύνης ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ναυτικοῦ δύναται ἐὰν παραστῇ ἀνάγκη νὰ προμηθευθῇ πυροβόλα, πού θὰ πέσουν εἰς χεῖρας τοῦ Στρατοῦ ἀπὸ τὸν ἐχθρόν.

6. Παρακαλῶ τοὺς Ἀρχηγούς νὰ μέ ἐνημερώσουν διὰ τὰ σχέδιά των καὶ τὸν Ἀρχηγόν τῆς Ἀεροπορίας νὰ μέ ἐνημερώσῃ ὅταν αἱ προετοιμασίαι θὰ ἔχουν ὀλοκληρωθῇ. Ἡ διαταγὴ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιχειρήσεως θὰ δοθῇ ἀποκλειστικῶς ἀπὸ ἐμέ.

Ὑπογραφή: ΑΔΟΛΦΟΣ ΧΙΤΛΕΡ»

Τρεῖς μέρες πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν εἰς τὴν Κρήτην, ὁ Χίτλερ ἐκδίδει τὴν ὑπ' ἀριθ. 29 διαταγὴν του, μέ τὴν ὁποία δίνει τίς τελευταῖες συμπληρωματικὰς ἐντολὰς του γιὰ τὴν «Ἐπιχείρησιν Ἑρμῆς», ἐνῶ παράλληλα:

α. Καθιστᾷ γνωστὸ ὅτι ἡ Ἑλλάδα τίθεται ὑπὸ τὴν ἰταλικὴν διοίκησιν, πλὴν λίγων περιοχῶν, πού κρατοῦν γιὰ στρατιωτικούς λόγους οἱ Γερμανοί.

β. Προσδιορίζεται ὁ τρόπος διοικήσεως τῆς κατεχομένης Ἑλλάδος, μέ τὴν ὅσο τὸ δυνατόν εὐρυτέρᾳ χρησιμοποίησιν τῶν ἐλληνικῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν γιὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς ἐξουσίας.

γ. Γίνεται αὐστηρὴ σύστασις γιὰ νὰ ἀποφεύγουν οἱ ἀνώτεροι Γερμανοὶ ἀξιωματικοὶ νὰ μεσολαβοῦν στοὺς Ἰταλοὺς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, ὅπου ἡ κατεχομένη περιοχὴ ὑπάγεται εἰς τὴν ἰταλικὴν διοίκησιν.

Τὸ κείμενον τῆς διαταγῆς αὐτῆς ἦταν τὸ ἐξῆς:

«Ὁ Φύρερ καὶ Ἀνώτατος
Διοικητὴς τῶν Ἐνόπων Δυνάμεων»

Ἀρχηγεῖον Φύρερ, 17 Μαΐου 1941
25 ἀντίγραφα

Διαταγὴ ἀριθ. 29

1. Ὁ σκοπὸς τῶν Γερμανικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν

τε νὰ λάβετε τὴν Ἀγίαν Κοινωνίαν. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς εὐλογῇ τέκνα μου...»

Οἱ παριστάμενοι κ. κ. Παπαδάκης καὶ Βαρβαρέσσος ἐπῆραν πρῶτοι ἀπὸ τὸ χεῖρ τοῦ ἱερέως τὴν Ἀγίαν Κοινωνίαν καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ τοὺς ἐμίμηθησαν.

Ἡ σκηνὴ ἦτο πράγματι τὸσον συγκινητικὴ, ὥστε ὅλοι ἀνελύθησαν εἰς λυγμούς.

Ἀλλὰ δὲν εἶχαν καιρὸν νὰ γάνουν. Καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν πρόχειρον αὐτὴν ἱερότελεστίαν οἱ ὀλίγοι χωρικοὶ πού εἶχαν δπλα ἔτρεξαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς Γερμανοὺς ἀλεξιπτώτιστάς.

Ὁ Πρεσβευτὴς κ. Παπαδάκης ὅταν ἀντελήφθῃ ὅτι ὁ Βασιλεὺς δὲν κατῴρθωσε νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ Περιβόλια, ἀπεφάσισε, παρὰ τὸν ἀμεσον κίνδυνον πού διέτρεχε, νὰ σπεύσῃ εἰς τὴν ἔπαυλιν Μπολάνη.

Οἱ χωρικοὶ ἐπρόθυμοποιήθησαν νὰ τὸν βοηθήσουν. Πολλοὶ μάλιστα συνεβούλευσαν τὸν κ. Παπαδάκην νὰ μεταμφιεσθῇ εἰς χωρικὸν διὰ νὰ μὴ συλληφθῇ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς.

Ἀλλὰ ὁ διαπρεπὴς διπλωμάτης δὲν ἐδέχθη. Κατέστρεψε τὰ ἐμπιστευτικὰ ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν πού ἐκρατοῦσε εἰς τὸν χαρτοφύλακά του καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν ἀπεχωρίζετο πότε, καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ ἕνα γεναῖον ἀνθυπολόχαγόν, τὸν ὁποῖον κατὰ τύχην συνήνητησεν ἐκεῖ, ἐξεκίνησε διὰ τὴν ἔπαυλιν Μπολάνη.

Ἡ μάχη ἐμαίνετο γύρω. Τὰ γεωμανικὰ ἀεροπλάνα ἐπολυβόλουν καταϊγιστικῶς καὶ τὰ Συμμαχικὰ τμήματα ἡμύνοντο ἡρωϊκῶς. Παρὰ τὸν ἀμεσον κίνδυνον πού διέτρεχον, οἱ δύο ἐκείνοι γεναῖοι ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των, πότε ἔρποντες καὶ πότε καλυπτόμενοι ὅπως ἡμποροῦσαν.

Καὶ κατὰ τὸ μεσημέρι ἔφθασαν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ Βασιλέως. Τὸ σπῆτι ἦτο κατάκλειστο καὶ ἔρημο.

Μὲ τίς πλάτες τους οἱ δύο ἄνδρες ἔσπασαν τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ἡ μόνη πού εὕρισκετο εἰς τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ καπετὰν Μπολάνη τὴν ὥραν ἐκείνην ἦτο ἡ γραῖα μητέρα του, ἡ ὁποία σημειωτέον ἦτο παράλυτος καὶ ὡς ἐκ

τούτου δὲν ὑπῆρχε τρόπος νὰ μετακινήθῃ.

Ἀπετάθησαν λοιπὸν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ ἡρωικοῦ ὁπλαρχηγοῦ, τῆς ἐδήλωσαν τὴν ταυτότητά των καὶ τὴν παρεκάλεσαν νὰ τοὺς ἀποκαλύψῃ ποῖον δρομολόγιον εἶχεν ἀκολουθήσει ὁ Βασιλεὺς μὲ τὴν συνοδείαν Του.

Ἀλλὰ ἡ κυρία Μπολάνη εἶχε λάβει ἐντολὴν νὰ μὴ ἀποκαλύψῃ τὸ μυστικὸν εἰς κανένα. Καὶ ἀφοῦ ἀδίκως ἔχασε τὸν καιρὸν τοῦ ἐπιμένων νὰ πληροφορηθῇ ποῦ εἶχε κατευθυνθῇ ὁ Βασιλεὺς, ὁ κ. Παπαδάκης ἠρεύνησε προχειρῶς τὸ διαμέρισμα τοῦ Ἀνακτοῦ καὶ ἀνεκάλυψεν ἐμπιστευτικὰ τινὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα, ὁ Ἄναξ, ἐν τῇ ἐσπευσμένῃ ἀναχωρήσει Του, εἶχε λησμονήσει νὰ ἐξαφανίσῃ. Τὰ ἐπῆρε ἀμέσως καὶ τὰ ἔκαυσε.

Ἀκολουθῶντες οἱ δύο ἄνδρες παρέλαβαν τὴν γραίαν Μπολάνη, τὴν ἐτοποθέτησαν εἰς ἀσφαλέστερον μέρος καὶ ἐξῆλθον. Ἀλλὰ ἡ περιοχὴ τῆς βίλλας ἐβάλλετο μανιωδῶς. Τέλος, μετὰ μυθιστορηματικὰς περιπετείαις κατῴρθωσαν νὰ προχωρήσουν εἰς ἄρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν ἑπαυλιν, ὅπου ἀνεκάλυψαν μικρὸν Ἑλληνικὸν τῆμα.

Ἐκεῖ ὁ κ. Παπαδάκης συνηντήθη μὲ ἕνα χωροφύλακα τὸν ὁποῖον ὁ Βασιλεὺς, ἐνθυμηθεὶς ὅτι δὲν εἶχε προφθάσει νὰ καταστρέψῃ τὰ ἐμπιστευτικὰ ἔγγραφα ποὺ εἶχεν ἀνέυρει ὁ Ἕλληνας Πρεσβευτὴς εἰς τὴν οἰκίαν Μπολάνη, εἶχεν ἀποστείλῃ διὰ νὰ ἀναζητήσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ.

«Ἐθν. Κῆρυξ»

1 Ἰουνίου 1948

Νοτιοανατολὴν, ὁ ὁποῖος ἦτο νὰ ἀπομακρύνῃ τοὺς Ἄγγλους ἀπὸ τὰ Βαλκάνια καὶ νὰ διευρύνῃ τὴν θάσιν τῶν Γερμανικῶν ἀεροπορικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον, ἔχει ἐπιτελεσθῇ καὶ θὰ εἶναι περισσότερον ἐξησφαλισμένος διὰ τῆς ὁλοκληρώσεως τῆς «Ἐπιχειρήσεως ΕΡΜΗΣ».

Ἡ ἄμυνα τῆς Ἑλληνικῆς περιοχῆς θὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ μέλλον, μέτᾳς ἀναφερόμενας κατωτέρω ἐξαιρέσεις, εἰς τὴν Ἰταλικὴν εὐθύνην. Συνεπῶς αἱ Γερμανικαὶ ἀρχαὶ δὲν πρέπει νὰ παρεμβαίνουν εἰς γενικά θέματα σχετικὰ μὲ τὴν ἄμυναν καὶ τὴν διοίκησιν τῆς χώρας. Αὗται ἰδιαίτερος θὰ ἀρνοῦνται κάθε Ἑλληνικὸν αἶτημα διὰ μεσολάθῃσιν.

Διὰ τὴν διάθεσιν ἐφοδίων μία συμφωνία πρόκειται νὰ συναφθῇ μετὰ τῶν Ἰταλικῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων ἐν σχέσει πρὸς τὰ δρομολόγια ἐφοδιασμοῦ καὶ τὴν προστασίαν των.

2. Τὰ κατωτέρω ἀφοροῦν τὰς Γερμανικὰς Ἐνόπλους Δυνάμεις:

ΣΤΡΑΤΟΣ: Αἱ μόναι παραμένουσαι ἐν Ἑλλάδι δυνάμεις θὰ εἶναι ἐκεῖναι ποὺ εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἐπὶ ἀνδρῶσιν τῆς «Ἐπιχειρήσεως ΕΡΜΗΣ» (καὶ αἱ ὁποῖαι θὰ εἶναι συγκεντρωμέναι εἰς περιωρισμένους τόπους) καὶ μία μεραρχία ἐν Θεσσαλονίκῃ (βλέπε παράγραφον 3), ἥ ὁποία θὰ εἶναι ἐπίσης ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς Λήμνου καὶ κάθε ἄλλην νῆσον ποὺ ἐνδεχομένως νὰ χρειασθῇ νὰ καταληφθῇ.

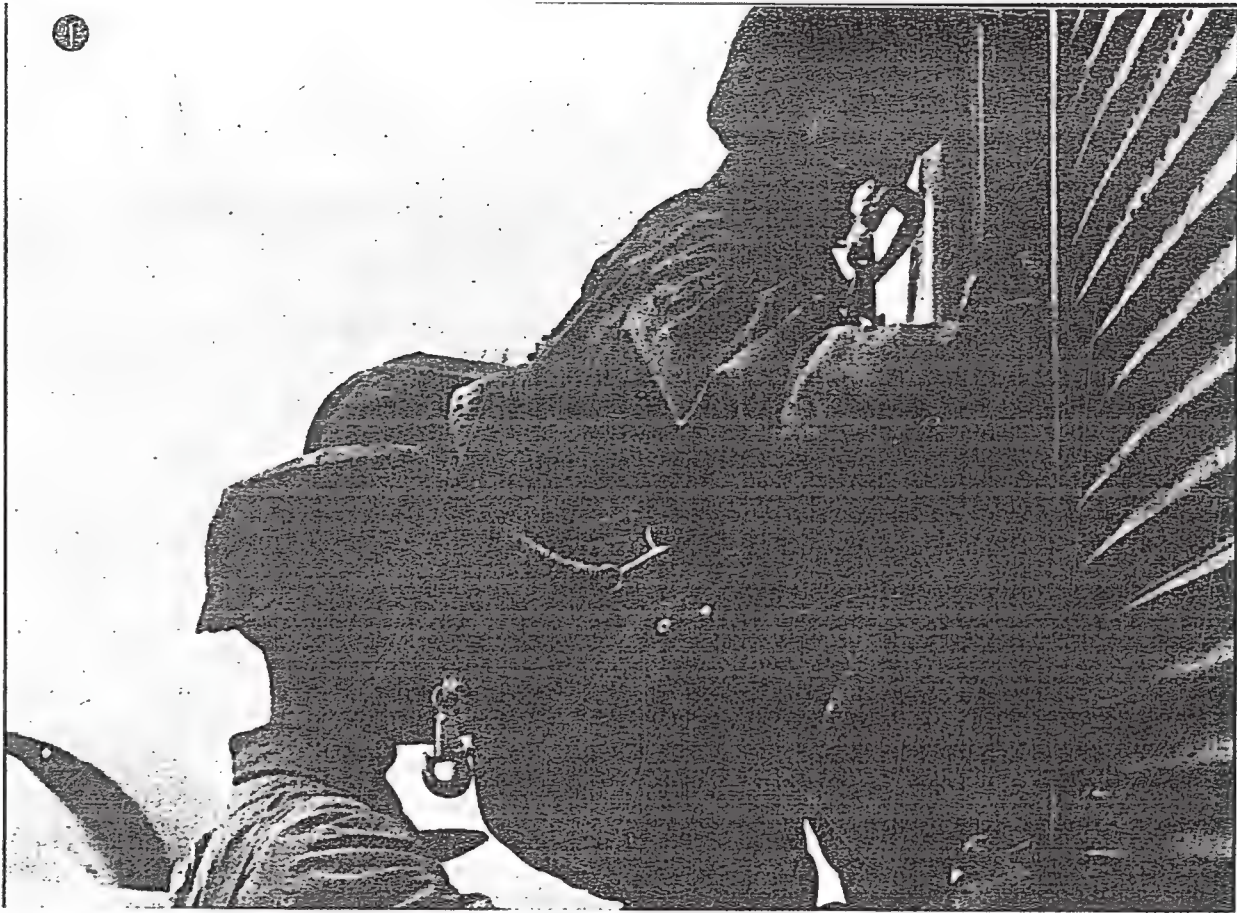
Ὅπως δὲ ποτε μέχρι τοῦ τέλους τῆς «Ἐπιχειρήσεως Ἑρμῆς» πᾶσα περιοχὴ ἀπαιτούμενη διὰ τὴν ἐπιβίβασιν καὶ ἀποβίβασιν τῶν Γερμανικῶν τμημάτων, περιλαμβανομένων τῶν ὀρισθεισῶν δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν νήσων, πρέπει νὰ παραμείνῃ εἰς Γερμανικὰς χεῖρας. Ὅλαι αἱ δυνάμεις αἱ μὴ ἀπαιτούμεναι, συμφώνως πρὸς αὐτάς τὰς ὁδηγίας, θὰ ἀποσυρθοῦν ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον.

Ἡ Ἰταλικὴ Ἀνωτάτη Διοίκησις θὰ εἰδοποιηθῇ ὅτι συνεννοήσεις διὰ μίαν ταχεῖαν παράδοσιν ἐν Ἑλλάδι θὰ γίνουιν μὲ τὸν Διοικητὴν τῆς 12ης Στρατιάς. Ὁ τελευταῖος τότε θὰ μεταφέρῃ τὴν ἐδραν τοῦ εἰς Θεσσαλονίκην ὡς «Διοικητῆς τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Βαλκανικὴν» εὐθύς ὡς ἡ κατάστασις («Ἐπιχειρήσεις Ἑρμῆς») τὸ ἐπιτρέψῃ.

ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ: Τὸ 10ον Ἀεροπορικὸν Σῶμα, ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν μετακινήσιν τοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἐνεργῇ ἀνεξαρτήτως ἀεροπορικὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀεροπορίας, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάγεται ἀπ' εὐθείας. Διὰ τὴν ἄμυναν τῆς περιοχῆς τῶν Βαλκανίων θὰ συνεργάζεται μετὰ τοῦ Διοικητοῦ τῆς 12ης Στρατιάς (Διοικητοῦ τῶν Γερμανικῶν Δυνάμεων εἰς τὴν Βαλκανικὴν) καὶ διὰ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν μὲ τὸ Ἀφρικὰ Κόρυς. Διαταγαί ὡς πρὸς ἐδαφικά θέματα, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν συντονισμένας ὁδηγίας διὰ τὴν περιοχὴν τῶν Βαλκανίων, θὰ δίδωνται εἰς τὸ 10ον Ἀεροπορικὸν Σῶμα ἐπίσης ἀπὸ τὸν Διοικητὴν τῆς 12ης Στρατιάς.

Αἱ ἐγκαταστάσεις ξηρὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους θὰ

Οι Γερμανοί άλεξυπτωτιστές επιβιβάζονται στά «Γιοϋγκερς 52» πού θά τούς μεταφέρουν στήν Κρήτη. Ξεκινούν μέ αισιοδοξία, χωρίς νά γνωρίζουν τί κόλαση τούς περιμένει...

Ή στρατηγός Λαίρ τής γερμανικής άεροπορίας, στόν όποίο ό Γκαίριγκ είχε άναθέσει τήν όργάνωση τής επιθέσεως στήν Κρήτη, δίνει επί τόπου όδηγίες, άμέσως μετά τήν άποβίβασή του στή νήσο.

Καί τώρα ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Βασιλέα:

Διὰ τὴν κατατοπισθῆ πλήρως ὁ ἀναγνώστης ἐπὶ τῶν δραματικῶν λεπτομερειῶν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Ἀνακτοῦ τὸ πρωὶ τῆς 20ῆς Μαΐου καὶ τῆς περιπετειώδους πορείας Του πρὸς Ἀγίαν Ρούμην θὰ ἔπα νέλθωμεν εἰς τὴν ἀφήγησίν μας, συμπληροῦντες τὸ ρεπορτάζ μας μὲ νεωτέρας πληροφορίας, πού μᾶς παρέσχέθησαν ἀπὸ πρόσωπα τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἡρωικοῦ Βασιλέως.

Εἰς τὰς 6 τὸ πρωὶ τῆς 20ῆς Μαΐου 1941 τὸ τηλέφωνον τῆς ἐπαύλεως Μπολάνη, εὐρισκόμενης, ὡς εἶπομεν, ἐπὶ ἑνὸς λόφου, παρὰ τὸ χωρίον Περιδόλια, ἤρχισε νὰ κτυπᾷ. Ὁ πιστὸς θαλαμηπόλος τοῦ Βασιλέως, Δημ. Παντελέος, πού εὐρέθη κοντὰ εἰς τὸν Σπύτον Κύριόν του, εἰς ὅλας Του τὰς δυσκόλους στιγμὰς, ἐπῆρε τὸ ἀκουστικόν:

— Ἐδῶ Στρατιωτικὴ Διοίκησις Χανίων, εἶπε μιά φωνή. Ποιὸς εἶναι εἰς τὸ τηλέφωνον;

— Ὁ θαλαμηπόλος τοῦ Βασιλέως.

— Νὰ, ξεπνήσης ἀμέσως τὴν Α. Μεγαλειότητα καὶ νὰ τοῦ πῇς ὅτι εἰς τὸν ὀρίζοντα ἐνεφανίσθησαν πολλὰ σμήνη γερμανικῶν ἀεροπλάνων. Ἡ πρώτη ἐντύπωσις εἶναι ὅτι πρόκειται περὶ εἰσβολῆς. Θὰ σὰς ξαναπάρωμε εἰς τὸ τηλέφωνον, μόλις ἔχωμεν νεώτερα.

Ὁ θαλαμηπόλος ἔσπευσε νὰ ξεπνήσῃ τὸν Βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἐκόμιζτο εἰς ἕνα κρεβάτι ἐκστρατείας.

— Μεγαλειότατε, εἶπε, ἀπὸ τὴν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν τηλεφωνοῦν, ὅτι ἐνεφανίσθησαν πολλὰ σμήνη ἐχθρικῶν ἀεροπλάνων ἐρχόμενα πρὸς τὴν περιοχὴν Χανίων, καὶ θεωροῦν ὅτι οἱ Γερμανοὶ πρόκειται νὰ ἀρχίσουν ἀποδοτικὰς ἐπιχειρήσεις.

— Καλὰ Μῆτσο, σηκώνομαι ἀμέσως.

Ὁ Βασιλεὺς πράγματι ἠγέρθη πύραυτά καὶ ἤρχισε νὰ ἐνδύεται.

Συγχρόνως ἐξύπνησαν καὶ εὐρέθησαν ἐπὶ ποδὸς ὁ Πρωθυπουργός, ὁ κ. Δ. Λεβίδης, ὁ Μπολάνης, ὁ ὑπάσπιστής τοῦ Βασιλέως κ. Κινάτος, ὁ Ἀγγλος συνταγματάρχης Μπλουντ καὶ ὅλοι οἱ λοιποὶ διαμένοντες εἰς τὴν ἔπαυλιν.

εὐρίσκονται εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀεροπορίας διὰ τὴν διενέργειαν τοῦ ἀεροπορικοῦ πολέμου εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον. Ἀεροδρόμια καὶ ἐγκαταστάσεις μὴ ἀπαραίτητα θὰ παραδοθοῦν εἰς τὰς Ἰταλικὰς δυνάμεις.

Μετά τὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης ἡ ἄμυνα τῆς νήσου θὰ εἶναι ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀεροπορίας (Ἀερομεταφερόμενον Σῶμα), ὁ ὁποῖος καὶ θὰ ἀποφασίσῃ διὰ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον αὐταὶ αἱ δυνάμεις θὰ δύνανται νὰ ἀντικατασταθοῦν. Διατηρῶ εἰς ἑαυτὸν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδώσω διαταγὰς διὰ τὴν προοπτικὴν αὐτὴν καὶ διὰ τὴν μελλοντικὴν κατοχὴν τῆς νήσου.

ΝΑΥΤΙΚΟΝ: Ἐκτός τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ λιμὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἡ παράκτιος λωρίς μεταξύ τῶν δύο λιμένων, ἐν ὧν τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὰς συγκοινωνίας κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς, θὰ παραμείνῃ εἰς χεῖρας τοῦ Γερμανικοῦ Ναυτικοῦ. Ὁ Ἀρχηγός τοῦ Ναυτικοῦ θὰ κἀνῃ τὰς ἐπὶ τούτῳ ἀπαραιτήτους συνεννοήσεις μετὰ τῶν Ἰταλῶν. Ἡ ἄμυνα τῶν ἀκτῶν τῆς Κρήτης θὰ εἶναι ἐπίσης ὑπὸ τὴν εὐθύνην τοῦ Ναυτικοῦ, ἐάν ἡ νῆσος ἐξακολουθῇ νὰ εἶναι κατεληγμένη ἀπὸ Γερμανικά τμήματα.

Δι' ἐδαφικά ζητήματα, ἰσχύουν αἱ αὐταὶ διαταγαὶ ὡς ἐκεῖναι πρὸς τὸ 10ον Ἀεροπορικόν Σῶμα.

Εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Βορείου Αἰγαίου ἡ Βουλγαρικὴ παράκτιος ἄμυνα πρέπει νὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ εὐρίσκεται ὑπὸ σταθερὰν Γερμανικὴν ἐποπτείαν.

Ὁ Ναύαρχος Νοτιοανατολῆς θὰ εἶναι ὑπεύθυνος διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὴν κίνησιν τῆς ναυσιπλοΐας εἰς τὸ Αἶγαϊον, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ναυτικοῦ, ἀπασχολῶν ἐπίσης τὰς Ἰταλικὰς ναυτικὰς δυνάμεις, πού ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσίν του.

Δι' ἄλλα ζητήματα, ὁ Ναύαρχος Νοτιοανατολῆς θὰ συνεργάζεται μετὰ τὰς Ἰταλικὰς ἀρχὰς ἐφ' ὅσον παρίσταται ἀνάγκη.

3. Διὰ πᾶν στρατιωτικόν μέτρον εἰς τὴν περιοχὴν Θεσσαλονίκης ἔχουν ἀποκλειστικὴν εὐθύνην αἱ Γερμανικαὶ Ἐνοπλιοὶ Δυνάμεις. Ἡ ἀκριθὴς ὁριοθεσία αὐτῆς τῆς περιοχῆς θὰ εἶναι θέμα διὰ τὴν ὑποβολὴν προτάσεων ἐκ μέρους τῆς Ἀνωτέρας Διοικήσεως Στρατοῦ (Διοικητῆς τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Βαλκανικὴν).

4. Ἡ διοίκησις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους τοῦ κατεχομένου ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων θὰ χειρίζεται ἀπὸ τὸν Ἀνώτερον Διοικητὴν Στρατοῦ ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Πληρεξουσίου τοῦ Γερμανικοῦ Ράιχ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Θὰ γίνεταί ὅσον τὸ δυνατόν εὐρυτέρα χρησιμοποίησις τῆς Ἑλληνικῆς Διοικήσεως καὶ αἱ Γερμανικαὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαὶ θὰ ἀπέχουν ἀπὸ παρεμβάσεις.

3. Προκειμένου νὰ δυνηθῇ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὰ ἐπείγοντα οἰκονομικὰ καθήκοντα πού τοῦ ἀνατέθησαν, θὰ παρασχεθοῦν εἰς τὸν «Στρατιωτικόν Διοικητὴν Σερβίας» παρὰ τοῦ Ἀνωτέρου Διοικητοῦ Στρατοῦ πᾶσαι αἱ ἀναγκαῖαι διευκολύνσεις καὶ τὰ ἀπαιτούμενα τμήματα διὰ σκοποῦς ἀσφαλείας, ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ καθήκον του ἀνεπηρέαστος.

6. Αναμένω να ενημερωθώ παρά των Αρχηγών επί των μέτρων που σκέπτονται να λάβουν βάσει αυτής της διαταγής και εν ευρεία συνεννοήσει μετά των Ιταλών.

Υπογραφή: ΑΔΟΛΦΟΣ ΧΙΤΛΕΡ»

Ο ΦΡΑΪΜΠΕΡΓΚ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Στις 17 Απριλίου 1941 ο Άγγλος πρωθυπουργός Τσώρτσιλ έδωσε την έγκρισή του για να αποχωρήσουν τα συμμαχικά στρατεύματα από την Ελλάδα, με σχετικό τηλεγράφημα που έστειλε στον στρατηγό Ουέιβελ. Το τηλεγράφημα εκείνο κατέληγε με αναφορά στην Κρήτη:

«3. Η Κρήτη πρέπει να κρατηθῇ με ισχυράς δυνάμεις και δέον να προνοήσετε διά τοῦτο κατά την ανακατανομήν των δυνάμεών σας. Είναι απαραίτητον ὅπως ισχυραὶ μονάδες τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐγκατασταθοῦν εἰς Κρήτην, μετά τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Κυβερνήσεως. Θά βοηθήσωμεν καὶ θά ὑπερασπίσωμεν τὴν Κρήτην με ὅλας μας τὰς δυνάμεις μέχρις ἐσχάτων».

Παρά τίς διαταγές που κατά καιρούς είχε στείλει ο Τσώρτσιλ στον Ουέιβελ, καμιά σοβαρή προσπάθεια για την εξασφάλιση τῆς ἄμυνας τῆς Κρήτης δὲν εἶχε γίνει. Πιστεύοντας τὸ ἀντίθετο, ὁ Ἄγγλος πρωθυπουργὸς ὁραματίζεται τὴ δολοφονία τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Παραθέτουμε ἀκριβή μετάφραση τηλεγράφου του πρὸς τὸν στρατηγό Ουέιβελ, πού τοῦ ἔστειλε στίς 28 Ἀπριλίου 1941:

«Φαίνεται καθαρά ἀπὸ τὰς πληροφορίας μας ὅτι σύντομα θά πραγματοποιηθῇ μία σφοδρὰ ἀεροπορικὴ ἐπίθεσις γερμανικῶν ἀεραγμάτων καὶ βομβαρδιστικῶν κατὰ τῆς Κρήτης. Παρακαλῶ νὰ μοῦ γνωρίσετε ποίας δυνάμεις διαθέτετε εἰς τὴν νῆσον καὶ ποῖα θά εἶναι τὰ σχέδιά σας. Μᾶς δίνεται μία θαυμασία εὐκαιρία διὰ τὴν δολοφονίαν τῶν τμημάτων ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἡ νῆσος πρέπει νὰ ἀμυνθῇ πεισμόνως».

Ὅπως ἐπισημαίνει ὁ τότε Ἄγγλος πρωθυπουργὸς (Winston S. Churchill, «The Second World War», vol. 3 «The Grand Alliance», Cassell, London 1950, σελ. 241), ὁ στρατηγὸς Ουέιβελ δὲν πίστευε σὴν πιθανότητα γερμανικῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Κρήτης. Στὴν ἀπάντησή του πρὸς τὸν Τσώρτσιλ ἀναφέρει ὅτι ὑπάρχουν 30.000 ἄνδρες, προερχόμενοι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, οἱ ὁποῖοι ἔχουν διατεθεῖ γιὰ τὴν ἄμυνα τῶν ζωτικῶν σημείων τῆς Κρήτης: Σούδα, Χανιά, Ρέθυμνο καὶ Ἡράκλειο. Ἐπιπροσθέτως, λέει, μερικές μονάδες Ἑλλήνων νεοσυλλέκτων ἔχουν ὀργανωθεῖ γιὰ τὴν ἄμυνα τῶν ἀεροδρομίων καὶ τῆ φρούρηση τῶν αἰχμαλώτων πολέμου. Καὶ κάνει τὴν ἀκόλουθη ὑπόθεση:

«Εἶναι πιθανόν τὸ σχέδιον δι' ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Κρήτης νὰ ἀποτελῇ ἀντιπερασπασμὸν δι' ἐπίθεσιν ἐναντίον τῆς Συρίας ἢ τῆς

Ἄδεν ἐπέρασαν παρὰ ὀλίγα λεπτά καὶ τὸ τηλέφωνον ἐκτύπησεν ἐκ νέου. Αὐτὴν τὴν φωνὴν τὸ ἀκουστικὸν ἐπῆρε ὁ ἐπισμηναγὸς κ. Κινάτος. Ἐτὴ λεφωνοῦσάν πάλιν ἀπὸ τὰ Χανιά.

— Ἐδῶ Στρατιωτικὴ Διοίκησις Χανίων. Τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα ἤρχισαν σφοδρότατον βομβαρδισμόν κατὰ τῆς πόλεως, τῆς Σούδας, τοῦ Γαλάτῃ καὶ τοῦ Μάλεμε. Λάβετε μέτρα ἀσφαλείας τοῦ Βασιλέως, διότι δὲν πρόκειται περὶ συνήθους ἐπιδρομῆς. Ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμεν δυστυχῶς νὰ στείλωμεν δυνάμεις, διότι αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἤρχισεν ἡ πτῶσις ἀλεξιπτωτιστῶν εἰς τὸν Γαλατᾶν καὶ τὴν Ἀγυιάν...

Ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ Βασιλέως ἔσπευσε εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Ἀνακτοῦ.

Ὁ Βασιλεὺς ἐνεδύετο ἐκείνην τὴν στιγμὴν. Καὶ εὐθὺς ὡς ἔλαβε γνῶσιν τοῦ νέου τηλεφωνήματος ἐφόρεσε βιαστικὰ τὸ ἀμπέχωνόν Του καὶ ἐξῆλθε εἰς τὸν περίβολον τῆς δίλλας. Ὁ Πρίγκηψ Πέτρος καὶ ὁ Τσουδερός Τὸν ἠκολούθησαν.

Ἡδὴ τὰ ἀντιαεροπορικὰ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Περιβολίων, καθὼς ἔλλωστε καὶ τοῦ Μάλεμε κλπ., ἔβαλλον καταιγιστικῶς κατὰ τῶν ἐπερχομένων κατ' ἀτελείωτα σμήνη γερμανικῶν βομβαρδιστικῶν.

Ἀρχικῶς μὲ τὰ κυάλια καὶ ἐλίγον κατόπιν μὲ γυμνὸ μάτι, ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ ἀκολουθία Του ἔβλεπαν σμήνη βομβαρδιστικῶν καὶ καθέτου ἐφορμήσεως νὰ βομβαρδίζουν καὶ νὰ πολυβολοῦν ἀδιακρίτως.

Εἰς τὸ ὑπερκείμενον τῆς ἐπαύλεως Μιπολάνη ὕψωμα εὐρίσκετο ἀντιαεροπορικὸν πυροβολεῖον.

Διὰ λόγους ἀσφαλείας τοῦ Βασιλέως ὁ Ἄγγλος συνταγματάρχης ἔστειλε ἀμέσως ἓνα χωροφύλακα καὶ ἓνα Νεοζηλανδὸν καὶ εἰδοποίησε τοὺς ἄνδρας τοῦ πυροβολείου νὰ μὴ βάλλουν καὶ νὰ σπεύσουν νὰ καλυφθοῦν. Ἡθελε προφανῶς νὰ μὴ προκληθῇ ἡ προσοχὴ τῶν Γερμανῶν καὶ νὰ μὴ γίνῃ στόχος τῶν βομβαρδιστικῶν ἢ ἐπαυλίδας, ἕως ὅτου ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Βασιλεὺς.

Καλυπτόμενοι κάτω ἀπὸ ἐλαιόδενδρα, ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ ἀκολουθία Του παρηκολούθουν

έξελιχθούν τά πράγματα, υπό την προϋπόθεσιν ότι τό Ναυαρχεῖον θά δύναται νά μᾶς βοηθήσῃ, ἐλπίζω ὅτι τά πάντα θά ἔχουν αἰσιον τέλος. "Όταν λάβωμεν τόν ἀναγκαῖον ἐξοπλισμόν μας, τά μεταφορικά μέσα καί ὀλίγα ἐπί πλέον καταδιωκτικά ἀεροπλάνα, θά κρατήσωμεν τήν Κρήτην. Ἐν τῷ μεταξύ θά ὑπάρξῃ ἐνταῦθα μία περίοδος κατά τήν ὁποῖαν θά εἴμεθα τρωτοί..."

Ἄ Ο Φράϊμπεργκ ἀναφέρει στίς 16 Μαΐου πρὸς τόν στρατηγὸ Οὐέϊβελ:

«Ἐγὼ συμπληρώσει τά σχέδια διὰ τήν ἄμυναν τῆς Κρήτης καί μόλις ἐπέστρεψα ἀπὸ μίαν τελικὴν περιοδεῖαν τῶν ἀμυντικῶν θέσεων. Αἰσθάνομαι βαθέως ἐγκαρδιωμένος ἀπὸ τήν ἐπίσκεψίν μου. Παντοῦ τά τμήματά μας εἶναι εἰς ἐξαίρετον κατάστασιν καί τό ἠθικόν των ὑψηλόν. "Όλοι αἱ ἀμυντικά θέσεις ἔχουν ἀναπτυχθῇ καί συρματοπλεχθῇ ὅσον τό δυνατόν περισσότεραι θέσεις. Ἐχομεν θέσει πρὸς μάχην 45 πεδινὰ πυροβόλα, ἐφοδιασμένα μέ ἱκανὴν ποσότητα πυρομαχικῶν. Δυὸ ἄρματα μάχης τοῦ Πεζικοῦ εὐρίσκονται εἰς ἕκαστον ἀεροδρόμιον. Μεταγωγικά ἀεροπλάνα καί πλοῖα ἐξακολουθοῦν νά φθάνουν καί νά ἐκφορτώνουν. Τό 2ον Σύνταγμα τῶν Λέστερς ἐφθασε καί θά καταστήσῃ ἰσχυροτέραν τήν ἄμυναν τοῦ Ἡρακλείου. Δέν θέλω νά εἶναι ὑπεραιοδόξος, ἀλλὰ αἰσθάνομαι ὅτι τουλάχιστον θά δώσωμεν μίαν ἐξαιρετικὴν

πιν νὰ μᾶς συναντήσῃς.

Ἄ Ο Βασιλεὺς, μετὰ τήν ἀκολουθίαν Του, ὡς ἀνεφέραμεν εἰς τὰ προηγούμενα, ἐπροχώρησαν νοτιοανατολικά καί ἠκολούθησαν ἕνα δύσβατο μονοπάτι ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους.

Διὰ νὰ μὴ δίδῃ στόχον εἰς τήν ἐχθρικὴν ἀεροπορίαν, ἡ μικρὰ συνοδεία ἐβάδιζεν εἰς ἀκροβολισμόν καί μέ μεγάλας προφυλάξεις. Συχνὰ ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια των ἐπερνοῦσαν σφυρίζοντα δαιμονιωδῶς καί πολυβολούντα γερμανικά ἀεροπλάνα. Καί κάθε τόσο ἠναγκάζοντο νὰ πέφτουν πρηνεῖς καί νὰ καλύπτονται, ὅπως ἤμπορούσαν.

Προηγείτο μικρὸν τμήμα Νεοζηλανδῶν, πάντοτε εἰς ἀκροβολισμόν, ἠκολούθει ὁ Βασιλεὺς μετὰ τὸν ὑπασπιστήν Του καί τὸν Πρίγκηπα Πέτραν καί εἰποντο ὁ Τσουδερός, ὁ Τελετάρχης κ. Λεβίδης καί τὰ λοιπὰ μέλη τῆς συνοδείας. Σχεδὸν παραπλεύρως τοῦ Βασιλέως ἐβάδιζε ὁ ἐπὶ κεφαλῇ τῆς μικρᾶς φρουρᾶς ὑπομοίραρχος Καραμπίνης.

Τὸ μικρὸ Ἑλληνικὸν τμήμα, μετὰ τοῦ ὁποῖου, ἔπειτα ἀπὸ ἐξαιρετικῶς περιπετειώδεις προσπάθειας κατάρθωσε νὰ συνδεθῇ ὁ Πρεσβευτὴς κ. Παπαδάκης, ἦτο ἐφοδιασμένο μέ ὀλίγα ὅπλα καί μερικές χειροβομβίδες.

Ἦσαν οἱ πρῶτες ἀπογευματινὲς ὥρες τῆς 20ῆς Μαΐου. Ἐνῶ τὰ ἐκτετατά ἀεροπλάνων δομδαρδιστικῶν, μάχητικῶν καί μεταγωγικῶν ὑπερίπταντο τῆς περιοχῆς Χανίων - Σούδας - Μάλεμε - Περιβολίων, ἐνῶ ἡ πτώσις ἀλεξιπτωτιστῶν ἐξηκολούθει μέ ὁλονέν ἐντεινόμενον ρυθμόν καί ἡ μάχη ἀπὸ ἀέρος καί ξηρᾶς ἐμαίνε-

Ἄ Ο Βρετανὸς ἀρχιστράτηγος Μαίτλαντ Οὐίλσον (ἀριστερά) καί ὁ Νεοζηλανδὸς στρατηγὸς Μπέρναρ Φράϊμπεργκ, στὸν ὁποῖο ὁ πρῶτος εἶχε ἀναθέσει τήν ἄμυνα τῆς Κρήτης.

εικόνα του τί αξίζομεν. Μέ την βοήθειαν του Βασιλικού Ναυτικού πιστεύω ότι η Κρήτη θά κρατηθῇ».

Ἐδῶ ἀκριβῶς ἐγκείται τό μεγάλο σφάλμα τοῦ Φράϊμπεργκ, ὁ ὁποῖος πίστευε ὅτι ἡ γερμανική ἐπίθεση θά ἐκδηλωνόταν μέ ἀπόβαση ἀπό τήν θάλασσα καί ὄχι μέ ἀλεξιπτωτιστές. Κατά συνέπεια, πίστευε, ὅτι ἀφοῦ ἡ Ἀγγλία ἦταν σέ θέση νά διαθέσει τίς ἀπαιτούμενες ναυτικές δυνάμεις, θά μπορούσε νά ἀντιμετωπισθεῖ μέ ἐπιτυχία ἡ γερμανική ἐπίθεση. Αὐτή ἡ πεποίθηση τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων τῆς Κρήτης τόν ὀδήγησε σέ σωρεία τακτικῶν λαθῶν, τό κυριότερο ἀπό τὰ ὁποῖα ἦταν ἡ μή ναρκοθέτηση καί καταστροφή τῶν ἀεροδρομίων τῆς Κρήτης.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΣΥΜΜΑΧΙΚΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Ἡ κάθοδος τῶν ἐλληνοσυμμαχικῶν δυνάμεων πού καταδιώκονταν στήν ἡπειρωτική Ἑλλάδα ἀπό τὰ γερμανικά στρατεύματα κατευθυνόταν ἀπό τὰ νοτιοανατολικά ἄκρα τῆς Πελοποννήσου πρὸς τήν Κρήτη. Κύριος ὄγκος αὐτῶν τῶν ὑποχωρουσῶν δυνάμεων ἦταν τὰ ἀπομεινάρια τοῦ ANZAC, τοῦ συμμαχικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος. Τά περισσότερα ἐλληνικά τμήματα, πού κατέφυγαν στήν Κρήτη ἦταν κυρίως νεοσύλλεκτοι στρατιῶτες, πού εἶχαν παρουσιαστῇ τόν Ἀπρίλιο καί ἐκπαιδεύονταν στά κέντρα τῆς Πελοποννήσου.

Οἱ ἐλληνικές δυνάμεις, πού βρίσκονταν στήν Κρήτη προασπίζοντας τήν ἀμυνά της, ἦταν ὅταν ἐκδηλώθηκε ἡ γερμανική ἐπίθεση:

– Ὁκτώ τάγματα πεζικοῦ, προερχόμενα ἀπό τὰ Ἑμπεδα Πελοποννήσου (4 τάγματα ἀπό τό Ναύπλιο, 3 ἀπό τήν Καλαμάτα καί 1 ἀπό τήν Τρίπολη).

– Τρία τάγματα τῶν Ἑμπεδῶν Κρήτης.

– Χίλιοι περίπου χωροφύλακες, πού διατέθηκαν ἀπό τίς Σχολές Χωροφυλακῆς, ἀπό τόν Μάρτιο 1941 ἤδη.

– Ὁκτακόσιοι σπουδαστές τῆς Σχολῆς Ἰκάρων τῆς Ἀεροπορίας.

– Ἡ ἡμιεξοπλισμένη Πολιτοφυλακή τῆς Κρήτης, μέ διοικητή τόν ἀνακληθέντα στήν ἐνέργεια ἀντισυνταγματάρχη Παῦλο Γύπαρη (διοικητή τῶν ἀνδρῶν πού σκότωσαν τόν Ἰούλιο 1920 τόν Ἰωάννα Δραγοῦμη). Συνολικά ἡ δύναμη αὐτή δέν ὑπερέβαινε τοὺς 15.000 ἄνδρες, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ συντριπτική πλειοψηφία ἦταν ἄπειροι στὸν πόλεμο καί σχεδόν ἀγύμναστοι. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες μάχιμοι εἶχαν τεθεῖ ὑπὸ συμμαχική διοίκηση καί διατέθηκαν:

– Τρία τάγματα (ὅπου γίνεται μνεῖα γιά ἐλληνικά τάγματα, πρέπει νά διευκρινισθεῖ ὅτι ὀνομάζονταν συντάγματα, ἀλλὰ εἶχαν πραγματική δύναμη ταγμάτων - χίλιοι ἄνδρες περίπου) στὸν ἀμυντικό τομέα τοῦ Μάλεμε.

– Ἐνα τάγμα στή Σούδα.

το, τό μικρὸν στρατιωτικὸν τμήμα, συνεχῶς θάλλον καί βαλλόμενον, ἐπροχώρει μέ κατεύθυνσιν πρὸς τὰ νοτιοδυτικά.

Ἀλλὰ, ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, ἡ κατάστασις εἰς τήν περιοχὴν πού ἐκτείνεται ἀπὸ τὸ Καστέλλι τῆς Κισσάμου ἕως τὴν Σούδαν, καὶ νοτιώτερον αὐτῆς πρὸς τὸν Θέρισσον, καθίστατο κρίσιμος καὶ ἀπελπιστικὴ.

Πολυάριθμα καὶ συνεχῶς ἀνανεούμενα σμήνη γερμανικῶν ἀεροπλάνων, ἐξεχύνοντο εἰς δὴ τὴν ἀνωτέρω περιοχὴν, βομβαρδίζοντα καὶ πολυβολοῦντα, τὰ Στούκας ἐπετίθεντο κατὰ τῶν ἀντιαεροπορικῶν πυροβολείων καὶ τὰ κατέστρεφαν, τὰ δὲ τμήματα τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν πού ἐρρίπτοντο κατὰ χιλιάδας συνήπταν σκληρὰς μάχας πρὸς τὰς Ἑλληνικάς καὶ τὰς Ἀγγλικὰς δυνάμεις πού ὑπερήσπιζαν τὸ Μάλεμε, τὸν Γαλατὰν καὶ διαφόρους ἄλλας στρατηγικὰς θέσεις.

Εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Περιβολίων εἶχαν ριφθῇ ἕως τὴν μεσημβρίαν τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς μάχης δύο περίπου λόχοι ἀλεξιπτωτιστῶν. Μέρος τῆς δυνάμεως αὐτῆς κατάρθωσε νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ δυσβάτου βουνοῦ Ἀντήμπαλη, ὅπου ὠχυρώθη. Οἱ ὑπόλοιποι παρέμειναν εἰς τὴν πεδιάδα. Ἐκεῖ ὁμως ἀντιμετώπισαν πεισματώδη ἀμυναν Ἑλληνικῶν καὶ Ἀγγλικῶν τμημάτων, εἰς τὰ ὁποῖα μετέσχον καὶ χωρικοί, καὶ ἀπεδεδεκάσθησαν.

ὑπὸ αὐτὰς τὰς ἐξαιρετικῶς δραματικὰς συνθήκας ἐμάχετο τὸ ἀπόσπασμα πού συνήντησε καθ' ὁδὸν πρὸς τὸν Θέρισσον ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Ὑποῦρ

- Δύο τάγματα στο Ρέθυμνο.

- Δύο τάγματα και άλλες ελληνικές δυνάμεις στο Ήρακλειο.

Εξ άλλου, τίς συμμαχικές δυνάμεις, αποτελούσαν 27.000 περίπου άνδρες (ο Τσουδερός έχει αμφισβητήσει αυτό τον αριθμό, χωρίς στοιχεία όμως), εκ των οποίων 13.500 Άγγλοι, 7.100 Νεοζηλανδοί, 6.500 Αυστραλοί και 1.000 Κύπριοι και Παλαιστίνιοι, απασχολούμενοι σε βοηθητικές υπηρεσίες. Σημειώνεται ότι περίπου 15.000 άνδρες, κυρίως Άγγλοι, που έφυγαν από την Άγγλία δεν διατέθηκαν στην Κρήτη, αλλά προωθήθηκαν στην Αίγυπτο.

Ο στρατηγός Φράϊμπεργκ, που ανέλαβε την αρχιστρατηγία της Κρήτης, κατένειμε τίς ελληνοσυμμαχικές δυνάμεις ως εξής:

11.859 αξιωματικοί και άνδρες υπό τον ταξίαρχο Πάττικ (ή 4η, 5η και 10η ταξιαρχία της 2ας Νεοζηλανδικής Μεραρχίας και τό 1ο, 6ο και 8ο Έλληνικό Σύνταγμα), στον τομέα Μάλεμε.

14.882 αξιωματικοί και άντρες υπό τον στρατηγό Ουέστον (άγγλικές και αυστραλιανές μονάδες και τό 2ο Έλληνικό Σύνταγμα) στον τομέα Σούδας. Μεταξύ αυτών υπήρχαν και 2.000 περίπου ναύτες.

6.730 αξιωματικοί και άντρες υπό τον ταξίαρχο Βάζεϋ (19η Αυστραλιανή Ταξιαρχία και 4ο και 5ο Έλληνικό Σύνταγμα) στον τομέα Ήρακλείου.

8.024 αξιωματικοί και άντρες υπό τον ταξίαρχο Τσάπελ (ή εύρισκόμενη από αρκετούς μήνες στη νήσο ένισχυμένη 14η Άγγλική Ταξιαρχία Πεζικού, τρία άγγλικά συντάγματα, ένα αυστραλιανό και δύο ελληνικά) στον τομέα Ήρακλείου.

ΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ

Από την άλλη μερικά, οι δυνάμεις που διέθεσε η Γερμανία για την κατάληψη της Κρήτης, οργανώθηκαν σε Όμάδα Δυνάμεων Ξηράς και Αέρος, υπό την διοίκηση του στρατηγού της Αεροπορίας Λαίρ. Η δύναμη κρούσεως σε προσωπικό σχηματίστηκε από 22.000 άνδρες υπό τον στρατηγό των άλεξιπτωτιστών Κούρτ Στούντεντ (1η Μεραρχία Αεραγνημάτων, με ένα Σύνταγμα Εφόδου Αλεξιπτωτιστών). Από αυτούς οι 14.000 ήταν άλεξιπτωτιστές, ενώ οι υπόλοιπες 8.000 (5η Μεραρχία Αλπινιστών) μεταφέρθηκαν με μεταγωγικά αεροπλάνα.

Για τη μεταφορά της δυνάμεως κρούσεως διατέθηκαν 10 μεταφορικά σμήνη από 53 μεταγωγικά αεροπλάνα τό καθένα, καθώς και 53 άνεμόπτερα.

Διατέθηκαν επίσης 700 περίπου αεροπλάνα του 8ου Αεροπορικού Σώματος (στρατηγός βαρώνος φόν Ριχτόφεν) εκ των οποίων 328 βομβαρδιστικά, 205 καθέτου έφορμήσεως (στούκας) και 233 καταδιωκτικά και μαχητικά.

Τό σχέδιο εισβολής και καταλήψεως της Κρήτης, όπως

γείου των Έξωτερικών, έν τη προσπάθεια του να άνεύρη τον Βασιλέα και να συνδέσει την τύχη του μαζί Του.

Ο ήρωϊκός χωροφύλαξ που είχε αναλάβει την επικίνδυνον αποστολή να μεταβή εις την Έπαυλιν Μπολάνη και να καταστρέψη πάση θυσία τά εμπιστευτικά έγγραφα του Βασιλέως, έγνώριζεν ότι η Βασιλική συνοδεία κατευθύνετο προς Θέρισσον.

Αλλά η κατάσταση ήτο τόσον ρευστή και σί κίνδυνοι τόσον μεγάλοι, ώστε ο Βασιλεύς με την συνοδείαν Του δεν ήτο δυνατόν ν' ακολουθήσουν σσφώς εκ των προτέρων καθωρισμένον δρομολόγιον.

Έκείνο που είχεν εξ αρχής συμφωνηθή, βάσει των οδηγιών του Άγγλικού Στρατηγείου, των οποίων κομιστής ήτο ο συνταγματάρχης Μπλούντ, ήτο ότι ο Βασιλεύς θα κατευθύνετο εις τά Σφακιά. Τας λεπτομερείας της πορείας έως εκεί θα καθόριζεν ο ίδιος, έπ' συνενοήσει μετά των ανθυποπών της ακολουσίας Του, και ιδίως του ήρωϊκού Μπολάνη που έχρησίμευεν ως οδηγός της Βασιλικής συνοδείας.

ΕΙΣ ΤΟ ΧΩΡΙΟΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Έτσι, βαδίζοντες σχεδόν εις την τύχη, ο Πρεσβευτής κ. Παπαδάκης και ο χωροφύλαξ της φρουράς του Βασιλέως, αφού απέχωρίσθησαν από τό μικρόν στρατιωτικόν τμήμα του τούς συνώδευσεν εις απόστασιν ολίγων χιλιομέτρων πέραν των Ήριβολίων, έφθασαν κατά τό μεσονύκτιον εις τό χωρίον Παναγιά.

Παρά τό προκεχωρηκός της ώρας οι κάτοικοι άγρυπνούσαν. Εις την είσοδον του χωρίου μικρόν τμήμα ένόπλων χωρικών τούς έσταμάτησε:

— Ποίοι είσθε και που πηγαίνετε ; ήρώτησεν ο επί κεφαλής του τμήματος, που παρεξενέθη από την παρουσία ενός πολίτου και ενός χωροφύλακος εις τό χωριό αυτήν την ώραν.

Ο κ. Παπαδάκης εδήλωσε την ταυτότητά του. Και σί χωρικοί έπροθυμοποιήθησαν να φιλοξενήσουν τον Πρεσβευτήν και τον συνοδόν του, που έπεται από πολύωρον και κοπιώδη πεζοπορείαν, νήστεις και κατά

κοποί έφθαναν εκεί.

Ο Έλλην Πρεσβευτής ενόμισεν ότι εύρίσκετο πλέον είς καλόν δρόμον. Κατά την γνώμην άλλωστε του συνοδού του χωροφύλακος, ό Βασιλεύς όπωσδήποτε θα έπερνούσε από τό χωριό αυτό. Ίσως μάλιστα να εύρίσκετο εκεί ακόμη. Δέν ήτο λοιπόν δυνατόν παρ'ό να μάθη από τους χωρικούς πού θα ήμπορούσε να συναντήσει τον Βασιλέα.

Άλλά καί εκεί νέα άπογοήτευσις τον έπερίμενε.

Οί Κρήτες χωρικοί είχαν λάβει οδηγίας να μñν άποκαλύψουν είς κανένα την πορείαν του Βασιλέως. Η πιθανότης να άποκαλυφθ'ή ή άναχώρησις του Άνακτος από τους Γερμανούς καί να κάμουν τό πάν δια να άνακαλύψουν τ'ήχη Του δέν άπεκλείετο. Καί έπρεπε να τηρηθ'ή άντί πάσης θυσίας μυστική ή δια των χωρίων της περιφέρειας εκείνης διέλευσίς Του.

Καί είναι πράγματι πρòς τιμήν των, ότι τό μυστικόν αύτό τό διεφύλαξαν τόσον καλώς ώστε δέν ήθέλησαν να τό έμπιστευθούν ούτε, καί είς αυτόν τον Γενικόν Διευθυντήν του Υπουργείου των Έξωτερικών.

Ο κ. Παπαδάκης έξετίμησε βέβαια την πατριωτικήν αυτήν στάσιν των κατοίκων του χωρίου Παναγιά. Άλλά ή άγωνία του δια την τύχην του Βασιλέως καί ή άπόφασίς του να Τον άναζητήσει όπουδήποτε καί όπωσδήποτε, τον κατέστησαν άνυπόμονον.

Έπεσε σχεδόν είς τ'ά πόδια του ιερέως του χωριού.

— Αίδεσιμώτατε, είπε, είμαι ό Γενικός Διευθυντής του Υπουργείου των Έξωτερικών

πρόσωπικός φίλος του Βασιλέως. Έπρόκειτο να συναντηθώ μεν είς τ'ά Περιβόλια σήμερα τό πρωί καί λόγω των πολέμων γεγονοτων έχασα τ'ήχη Του. Είναι άπόλυτος άνάγκη να Τον συναντήσω. Σας ίκετεύω να μοί πñτε ποιά κατεύθυνσι ήκολούθησε άναχωρών από τό χωριό σας.

Ο Πρεσβευτής έπίστευεν ότι ένας ιερωμένος δέν ψεύδεται ποτέ. Καί ενόμισεν ότι από αυτόν θα έπληροφορείτό την αλήθειαν.

Άλλά ό συνομιλητής του ήτο πρώτα Έλλην καί κατόπιν

έφαρμόστηκε, πρόβλεπε:

— Την γρήγορη κατάληψη των άεροδρομίων καί των πόλεων, με κεραυνοβόλο ενέργεια των δυνάμεων άλεξιπτωτιστών. Ταυτόχρονα προβλεπόταν ή κατάληψη των έξόδων - εισόδων των πόλεων, ώστε να μπορέσει να εισέλθει σ' αυτές ό κύριος όγκος των δυνάμεων.

— Αποκοπή των τηλεφωνικών επικοινωνιών μεταξύ Χανίων, Ρεθύμνου καί Ηρακλείου.

Ο έφοδιασμός σε πυρομαχικά θα γινόταν από τον άέρα, ενώ ό έφοδιασμός σε τρόφιμα από τίς αποθήκες του άγγλικού στρατού, πού βρίσκονταν στή νήσο.

Τόσο ό Λαίρ, όσο καί ό Στοϋντεντ, πού είχαν την εύθύνη των έπιχειρήσεων, ολοκληρώνουν τίς προετοιμασίες της έπιθέσεως, έχοντας έδρα τό ξενοδοχείο της «Μ. Βρετανίας» στην Άθήνα. Με μεγάλες προσπάθειες έτοιμάζονται πρόχειρα άεροδρόμια στην Κόρινθο, στά Μέγαρα, στό Τατόι, στό Δαδί, ενώ έπισκευάζονται τ'ά άεροδρόμια Έλευσίνας, Τανάγρας καί Φαλήρου. Η Κάρπαθος όχυρώνεται καί γίνεται βάση γιά τ'ά Μέσερσμιτ καί τ'ά στούκας, ενώ ή Μήλος όρίζεται σαν βάση των χερσαίων δυνάμεων. Ο Ραιμόν Καρτιέ έπισημαίνει τίς έλλείψεις του γερμανικού σχεδίου (Ρ. Καρτιέ, «Ιστορία του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου», τόμος πρώτος, «Πάπυρος», Άθήναι 1966, σελ. 221):

«Ορισμένες ύλικές δυσκολίες είχαν ύποτιμηθ'ή. Μία απ' αυτές είναι ή πλήρωση των δεξαμενών βενζίνης των άεροπλάνων, πού άπαιτεί μεταφορά με τ'ά χέρια 3.600 λιτρών βενζίνης την ήμέρα. Μία άλλη προέρχεται από τ'ά τρομερά σύννεφα σκόνης, πού σηκώνουν τόσα άεροπλάνα, καθώς άπογειώνονται από διαδρόμους στρωμένους με χ'ωμα καί δυσχεραίνουν την όρατότητα σαν πυκνή όμίχλη».

Η ΕΠΙΘΕΣΗ ΕΚΔΗΛΩΝΕΤΑΙ

Η από μέρες άναμενόμενη έπίθεση των Γερμανών, εκδηλώθηκε λίγο μετά τίς 5 τό πρωί της 20ης Μαΐου 1941. Μιά γλαφυρή περιγραφή δίνει ό Φρέντυ Γερμανός (περιοδικό «Εικόνες», 19.5.1961, σελ. 38) γιά την πρώτη εμφάνιση των άλεξιπτωτιστών στην Κρήτη:

«ΕΡΧΟΝΤΑΙ! Η κραυγή ταξιδεύει με τον άέρα από τό Μάλεμε στά Χανιά κι από τή Σούδα στά Σφακιά. Τό πρώτο άλεξιπτωτο άνοιξε επάνω από την Κρήτη. Είναι μιά κατάλευκη όμπρέλλα πού γλιστρά ειρηνικά στον ούρανό καί πλησιάζει στο έδαφος. Ο Φράϋμπεργκ παρακολουθεί με τ'ά κυάλια του την πρώτη φάση της μάχης. Την επομένη στιγμή άνοίγουν άλλα πέντε άλεξιπτωτα, δέκα, είκοσι, πενήντα, εκατό. Ο ούρανός γεμίσε άλεξιπτωτα, τό θέαμα είναι συναρπαστικό. Ύστερα πέφτει ένας πυροβολισμός. Ο πρώτος πυροβολισμός της μάχης της Κρήτης. Ξαφνικά ή

ιερέυς. Καί· εἰς ἐκείνας τὰς ἐξαιρετικά κρισίμους στιγμὰς ἐπίστευεν ὅτι εἶχε καθῆκον νὰ διαφυλάξη, ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του τὸ μυστικὸν τοῦ μάρτυρος Βασιλέως.

— Τέκνον μου, ἀπήντησεν ὁ ἱερεὺς, μὲ ἔρωτᾷς διὰ κάτι ποὺ δὲν εἶμαι εἰς θέσιν νὰ τὸ ξέρω. Ὁ Βασιλεὺς οὐδέποτε ἐπάτησε τὸ πόδι Του ἐδῶ... Γιὰ ὅ,τι ἄλλο θέλεις· εἵμαστε πρόθυμοι νὰ σὲ βοηθήσωμε.

«Ἐθν. Κῆρυξ»

4 Ἰουνίου 1948

Ἡ ἀνάβασις ἐπὶ τοῦ δυσβάτου ἐκείνου θούνου ἦτο ἐξαιρετικά κοπιαστικὴ καὶ ἡ ζέση καὶ ἡ δίψα ἐμάστιζαν τὸν Βασιλέα καὶ τὴν ἀκολουθίαν Του. Ἐν τούτοις ὁ ἥρωϊκὸς Ἀναξ ἔδειξε καταπληκτικὴν ἀντοχήν εἰς τὰς κακουχίας καὶ τὰς ἀφαντάστους ταλαιπωρίας τῆς ἀναρριχήσεως εἰς τὰ ἀπρόσιτα αὐτὰ ὄρη. Ἐβάδιζε σταθερὰ καὶ ἀποφασιστικὰ καὶ ἡ ἀταραξία Του ἦτο ἀπίστευτη. Μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη ἐνεψύχωνε τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς χωροφύλακας τῆς συνοδείας Του, ἰδίως δὲ τοὺς Νεοζηλανδοὺς, ποὺ ἦσαν ἀσυνήθιστοι εἰς τὴν ὀρειβάσιαν καὶ ἔδειχναν φανερά σημεῖα κοπώσεως.

Φίλος τοῦ Βασιλέως ποὺ τὸν ἠκολούθησε κατὰ τὴν κοπιώδη καὶ δραματικὴν πορείαν Του πρὸς τὴν Ἀγίαν Ρούμελην, μᾶς ἀφηγήθη τὴν ἐξῆς συγκινητικὴν σκηνήν, ποὺ φανερώνει τὴν ἀπλότητα, τὴν ἀντοχήν καὶ ἀνωτερότητα τοῦ Ἀνακτος :

Κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἐπὶ τῶν Λευκῶν Ὀρέων οἱ Νεοζηλανδοὶ στρατιῶται ἐκουράσθησαν εἰς τέτοιον βαθμὸν, ὥστε δὲν ἤμπορούσαν νὰ σηκώσουν τοὺς γυλιούς των.

Ὁ Βασιλεὺς τοὺς ἐλυπήθη. Διέταξε λοιπὸν νὰ σταθμεύσῃ ἡ συνοδεία. Καὶ ὅταν μετὰ σύντομον ἀνάπαυσιν ἐπανελήφθη ἡ πορεία, ἄρπαξε ἀπὸ τὰ χεῖρια ἐξῆς Νεοζηλανδοῦ τὸν γυλιὸν του.

— Ἀφῆσε, εἶπε χαμογε-

μαγεῖα διαλύεται. Ὁ κάμπος τοῦ Μάλεμε, ποὺ ἀπὸ ψηλά φαινόταν ἔρημος, πλημμυρίζει ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ πυροβολοῦν τοὺς Γερμανοὺς στὸν ἀέρα. Οἱ περισσότεροὶ ἀλεξιπτωτισταὶ φτάνουν σπῆ γῆ σκοτωμένοι, ἀλλὰ τὰ «Γιοῦγκερς 52» ἀδειάζουν διαρκῶς καινούργιες δυνάμεις ἐπάνω ἀπὸ τὴν Κρήτη...

Ἡ ἐπίθεσις ἐκδηλώνεται μὲ κύματα στούκας καὶ Χαίνκελ, ποὺ ὑπερίπτανται τῶν ἀεροδρομίων τοῦ Μάλεμε καὶ τοῦ Ἡρακλείου. Οἱ ἀμυντικὲς θέσεις τῶν ἐλληνοσυμμαχικῶν δυνάμεων, ποὺ ἔχουν ἀποστολὴ νὰ κρατήσουν τὰ ἀεροδρόμια, σφυροκοποῦνται μὲ βόμβες τῶν 250 καὶ τῶν 450 τόννων. Τὰ Μέσερσιμτ ἀντιδρῶν μὲ πολυβολισμούς στὰ ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα.

Ὅτι αὐτὴ ἡ ἀεροπορικὴ ἐπίθεσις τῶν Γερμανῶν δὲν εἶναι μιά συνηθισμένη παρενοχλητικὴ ἐπιδρομὴ, διαπιστώνεται ἀμέσως ὅταν τὰ «Ju 52» κάνουν, μιά ὥρα μετὰ τὴν ἐκδήλωση τῆς ἐπιθέσεως, χαμηλὲς πτήσεις σὲ ὕψους 100 μέτρων, ρίχνοντας ἀλεξιπτωτιστές.

Τὰ μεταγωγικά «Junkers 52» ἔρχονται συντεταγμένα σὲ γραμμὴ μετώπου. Πίσω ἀπὸ τὴν πρώτη γραμμὴ ἔρχεται δευτέρη. Ὑστερα τρίτη. Τέταρτη, πέμπτη... Ὁ οὐρανὸς εἶναι γεμάτος ἀλεξιπτωτιστές, ποὺ πέφτουν κατὰ κύματα.

Ἡ κύρια ἐπίθεσις ἔχει ἐκδηλωθεῖ κυρίως στὴν περιοχὴ Μάλεμε Χανίων μὲ μεγάλη σφοδρότητα. Ἑκατοντάδες γερμανικά ἀεροπλάνα βομβαρδίζουν, χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀξιόλογη ἀντίδρασις. Στὸ ἔργο τῶν Α. καὶ Κ. Κύρου «Χρονικὸν 1940-41», πρῶτος τόμος, σελ. 317, διαβάζουμε σχετικὰ: «... Ἡ ἀντιαεροπορικὴ ἀμυνα ἀπεδείχθη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς ἀνεπαρκὴς καὶ σχεδὸν ἀβλαβὴς διὰ τὸν ἐχθρόν. Μόνον τὸ παρά τὸ νεκροταφεῖον τοῦ Ἀγίου Λουκά τετράδυμον ἀντιαεροπορικὸν παρηνώχλει τὸν ἐχθρόν. Ἀλλὰ, κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἐτέθη εἰς ἀχρησίαν, φονευθέντων ὅλων τῶν ἥρωϊκῶν πυροβολητῶν του ἀπὸ τὰς ἐπιθέσεις τῶν στούκας».

Καί πιὸ κάτω (σελ. 318) γίνεται ἀναφορὰ στὴν κάθοδο τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν:

«Ἀπὸ τὸ πρῶτον κύμα τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἐφθασαν κατὰ τὰς 7.15 τὸ πρωὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅλοι σχεδὸν ἐφονεύθησαν ἢ ἐτραυματίσθησαν βαρύντα ἀπὸ τὰς ἀμυνομένας Βρετανικὰς καὶ Ἑλληνικὰς δυνάμεις προτοῦ προφθάσουν νὰ ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὰ ἀλεξιπτωτὰ των καὶ νὰ σταθοῦν εἰς τὰ πόδια των. Ἄν ὅμως οἱ ὑπερασπισταὶ ἐνόμισαν ὅτι ἐκέρδισαν τὴν πρώτην νίκην καὶ ἄρχισαν νὰ καταλαμβάνωνται ἀπὸ ἐνθουσιασμόν, διεψεύσθησαν πολὺ γρήγορα: Τὸ πρῶτον κύμα ἠκολούθησε καὶ δεύτερον καὶ τρίτον καὶ τέταρτον καὶ οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ δὲν ἐσταματοῦσαν νὰ ρίπωνται συνεχῶς ἀπὸ τὰ ἀφικνούμενα ἀεροπλάνα!».

Ἡ φονικὴ κάθοδος τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν συνεχιζόταν ἀδιάλειπτα. Ὁ ἀποδεκατισμὸς τοὺς εἶναι ὑπέρογκος. Ἐγραψε μετὰ τὸν

πόλεμο ο οργανωτής της εκστρατείας των αλεξιπτωτιστών στρατηγός Κούρτ Στουντεντ:

«Οί μαχηταί μας συνήντησαν θανατηφόρα άμυντικά πυρά του έχθρου. Άλεξιπτωισταί, τμήματα, διλοχίαι και λόχοι άντεμετώπιζον, από της πρώτης στιγμής, τοιαύτην κατάστασιν, ώστε κάθε άλλη μονάς πλήν των αλεξιπτωτιστών αύτών τούς όποιους έχαλύθδωσεν ή πολυετής προετοιμασία, θά είχε παραδοθή. Ο ίδιος ο Γερμανός στρατηγός Μάιντελ, όστις ήτο επί κεφαλής του πρώτου ισχυρού τμήματος αλεξιπτωτιστών, έπεσε βαρύτατα τραυματισμένος. Έκεϊνοι οί όποίοι έρρίφθησαν εις τά νότια και τά Ν.Α. τμήματα του άεροδρομίου του Μάλεμε, έξωντώθησαν ταχέως. Έκεϊνοι οί όποίοι προσεγειώθησαν εις τά δυτικά του άεροδρομίου, έπροφυλάχθησαν κάπως, από τά πυρά των άερομεταφερομένων στρατευμάτων τά όποια έφερον τά μεταγωγικά, και συνεκεντρώθησαν εις μίαν ισχυράν δύναμιν, ή όποία έξηκολούθει, την έσπέραν εκείνης της ήμέρας, νά μάχεται εναντίον των ύπερασπιστών του άεροδρομίου».

Τό πρωί οί Γερμανοί αλεξιπτωτιστές κατόρθωσαν νά καταλάβουν τό κοντά στό άεροδρόμιο του Μάλεμε εύρισκόμενο 6ο Στρατιωτικό Νοσοκομείο, στό προαύλιο του όποιου διεξήχθη σκληρή μάχη. Άργότερα, οί Γερμανοί άπωθήθηκαν από τό

Οί Γερμανοί αλεξιπτωτιστές ετοιμάζονται για νά επιβιβασθούν στά «Γιούγκερς 52» πού θά τούς μεταφέρουν στην Κρήτη. Οί άνδρες βοηθούνται μεταξύ τους για νά φορέσουν τά ειδικά προστατευτικά έξαρτήματα της στολής και τά αλεξιπτώτα.

λων, νά κρατήσω και έγώ λίγο τόν γυλιόν σου για νά ξεκουρασθής.

Τό παράδειγμα του Βασιλέως ήκολούθησαν και οί άλλοι της συνοδείας, και οί έξηντλημένοι Νεοζηλανδοί εύρηκαν τό κουράγιο νά συνεχίσουν την όρει βασίαν, έως ότου έφθασαν εις μίαν στάσιν, όπου διενυκτέρευσαν.

ΑΙ ΑΠΟΣΚΕΥΑΙ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΟΝΤΑΙ

Άλλά ο Πρωθυπουργός και τά λοιπά μέλη της ακολουθίας του Βασιλέως δέν είχαν ούτε την άντοχήν, ούτε — κυρίως — τόν ήρωισμόν του Άνακτος.

Και έτσι, ένα χιλιόμετρο περίπου πέραν της έπαύλεως Μπολάνη έσταμάτησαν. Τά έχθρικά άεροπλάνα έπέδραμον κατά διαρκώς ανανεούμενα σμήνη και άνέσκαπτον την γήν με τά δόμβας των, ενώ τά Στούκας κατήρχοντο χαμηλά και έπολυβολούσαν, γαζώνοντας τά πάντα με τά ριπάς των.

—Μέσα εις αύτην την κόλασιν του πυρός έχρειάζετο πράγμα τι έξαιρετική τόλμη δια νά θα δίξη κανείς. Και ο Τσουδερός και οί άλλοι πού τόν ήκολούθουν, έπροτίμησαν νά καλυ-

φθούν κάτω από τὰ δένδρα καὶ νὰ περιμένουν εὐκαιρίαν διὰ νὰ συνεχίσουν τὸν δρόμον των.

Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ θαλαμηπὸλος τοῦ Βασιλέως — ὁ ἡρωϊκὸς Παντελέος, ποὺ κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ Τατοῦ εἶχε σώσει τὸν Στρατηλάτην Βασιλέα Κωνσταντῖνον ἀπὸ βέβαιον θάνατον — ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰς ἀποσκευὰς τοῦ Βασιλέως, εὐρέθη εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν, διότι διεπίστωσε δύο τινά:

Πρῶτον ὅτι, πλὴν τῆς μητρὸς τοῦ ὀπλσχηγοῦ Μπολάνη, ποὺ, ὡς ἀνεφέραμεν ἦτο παράλυτος καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μετακινηθῇ, ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶχαν ἐγκαταλείψει τὴν ἔπαυλιν. Δεύτερον ὅτι οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ ἐπεφτάν εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων ἐκατοντάδων μέτρων ἀπὸ τὴν ἔπαυλιν. Ἐπὶ πλεον, τὰ ἀεροπλάνα τοῦ ἐχθροῦ ἐκάλυπτον τὴν γύρω περιοχὴν μὲ φραγμὸν πυρός.

Τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ;

Νὰ μείνῃ ἐκεῖ καὶ νὰ συλληφθῇ αἰχμάλωτος ἢ νὰ φύγῃ ἐφ' ὅσον ἦτο ἀκόμῃ καιρός;

Τὸ νὰ παραμείνῃ θὰ ἦτο καθαρὰ παραφροσύνη. Διότι οἱ Γερμανοὶ ἀσφαλῶς θὰ τὸν ὑπέβαλλαν εἰς βασανιστήρια, διὰ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ δρομολόγιον τοῦ Βασιλέως. Δὲν ἔμενε λοιπὸν ἄλλη διέξοδος παρὰ ἡ ἀμειωσ ἀναχώρησις.

Ἀρπάξε λοιπὸν μιὰ μικρὴ βαλίττᾶ μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Βασιλεὺς εἶχε διάφορα ἀπόρρητα ἔγγραφα καὶ τὸν μανδύαν τοῦ κυρίου του καὶ μὲ προφυλάξεις ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ σπῆτι τοῦ Μπολάνη.

Σημειωτέον, ὅτι αἱ ἀποσκευαὶ τοῦ Βασιλέως, τοῦ Πρίγκηπος Πέτρου, τοῦ Τσουδεροῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀνακτοῦ ἔμειναν ἐκεῖ, διότι, ὅπως ἐξηγήσαμεν ἤδη μὲ τὴν ἐσπευσμένην φυγὴν των δὲν κατώρθωσαν νὰ παραλάβουν ἀπολύτως τίποτε. Ἐτσι τὰ πολύτιμα ἀντικείμενα τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς συνοδείας Του καὶ ὅλα γενικῶς τὰ εἶδη ποὺ εἶχαν εἰς τίς βαλίττσας των ἔμειναν ἐκεῖ καὶ διηρπάγησαν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς.

Τὰ μόνα εἶδη ποὺ εἶχε κατορθώσει νὰ διάσωσῃ ὁ Βασιλεὺς ἦσαν ἐκεῖνα ποὺ παρέδωκεν εἰς τὸν Διάδοχον, τοὺς Πρίγκηπας καὶ τὰς Πριγκηπίσας κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των δι' Αἴγυπτον.

νοσοκομεῖο.

Ὡστόσο, τὸ 22ο Νεοζηλανδικὸ Τάγμα, ὑπερασπίζοντας τὸ ἀεροδρόμιο, ὑπέστη ἔντονη ἐπίθεση ἀπὸ μέρους 1.500 περίπου Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ ἀναγκάστηκε νὰ συμπτυχθεῖ, ἐγκαταλείποντας τίς γύρω ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο θέσεις του. Μέχρι τὸ ἀπόγευμα τῆς πρώτης μέρας τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως, 3000 περίπου ἀλεξιπτωτιστὲς βρίσκονταν σὲ μιὰ λωρίδα 5 X 15 χιλιομέτρων, γύρω ἀπὸ τὸ Μάλεμε, ἔχοντας θέσει ὑπὸ τὸν ἑλεγχὸν τους τὴν ἄμυνα τοῦ ἀεροδρομίου.

Περὶ τοῦ ρόλου μιᾶς Γερμανίδας, συζύγου τοῦ διευθυντοῦ τῶν φυλακῶν Ἀγυιάς, γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Μάλεμε, ἀποσποῦμε ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ ὑπαστυνόμου τότε Ἀντώνη Βολταιράκη «Ἐγὼ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γκεστάπο», Ἀθῆναι 1946 (σελ. 228-229):

«Δίπλα σχεδὸν ἀπὸ τὸ ἀεροδρόμιο αὐτὸ εὐρίσκονται, ὡς θὰ γνωρίζουν πολλοί, οἱ φυλακὲς Ἀγυιάς, στοὺς πρόποδας ἑνὸς χωματίνου ψηλοῦ λοφίσκου, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν ὁλόκληρο οἰκοδομικὸ συγκρότημα. Διευθυντὴς τῶν φυλακῶν τότε ἦτο ὁ Γεώργιος Πολογιάννης, ὅστις εἶχε ὡς γυναῖκα του μιὰ Γερμανίδα ξανθὴ, ὑψηλὸσωμη καὶ μὲ ἀθλητικὸ παράστημα. Ὁ διευθυντὴς αὐτὸς μὲ τὴν Γερμανίδα γυναῖκα του, εὐθύς ὡς ἄρχισαν νὰ ρίπωνται ὁμαδικῶς οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ, ὑπεδείκνυνεν εἰς τὰ ὑπεριπτάμενα γερμανικὰ ἀεροπλάνα ὡς σημεῖον προσοσιώσεως καὶ ρίψεως ἀλεξιπτωτιστῶν τὸ συγκρότημα τῶν φυλακῶν, τελικῶς δὲ παρέδωκεν ὁλόκληρον τὸ οἰκοδομικὸν συγκρότημα τῶν φυλακῶν εἰς τοὺς ἀλεξιπτωτιστάς, τὴν 20ὴν Μαΐου 1941, ἀφοῦ πρῶτον ἐπέτυχεν νὰ ἀφοπλίσῃ μὲ εὐσχημον τρόπον τοὺς Ἕλληνας φύλακας. Τὸ μέγεθος τῆς βοηθείας τὴν ὁποίαν προσέφερε πρὸς τοὺς Γερμανοὺς εἶναι εὐκόλον νὰ ἐκτιμηθῇ, ὅταν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ γεγονὸς ὅτι ὅλαι αἱ ἐστίαι ἀντιστάσεως τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἐξουδετερώθησαν παρὰ τῶν ἀμυνομένων καὶ μόνον ἐκ τοῦ συγκροτήματος τῶν φυλακῶν καὶ τῶν πέριξ αὐτοῦ σημείων δὲν κατέστη τοῦτο δυνατόν, ἐν τέλει δὲ ὠρμήθησαν ἐξ αὐτοῦ κατόπιν ἐνισχύσεως των καὶ κατέλαβον τὸ ἀεροδρόμιον Μάλεμε.

Ἔτσι ἐπέτυχαν μὲ τὸν ἐλαφρὸ ὀπλισμὸν τους νὰ ὀχυρωθοῦν στὶς φυλακὲς καὶ νὰ κρατήσουν ἄμυνα γιὰ λίγες μέρες — ἐνῶ συνεχίζετο σφοδρὸς βομβαρδισμὸς μέρα καὶ νύκτα ὁλοκλήρου τῆς νήσου —, τόσες δηλαδὴ ἡμέρες, ὅσες ἐχρειάζετο γιὰ νὰ πέσουν καὶ ἄλλοι ἀλεξιπτωτισταὶ ἐντὸς τοῦ ἀεροδρομίου μὲ βαρύτερο ὀπλισμὸ. Κατόπιν αὐτοῦ οἱ ἀμυνόμενοι στά οἰκήματα τῶν φυλακῶν ἀλεξιπτωτισταὶ, ἐχρησιμοποίησαν μιὰ σκοτεινὴ νύκτα τὸν παρεμβαλλόμενο μεταξύ τῶν φυλακῶν καὶ τοῦ ἀεροδρομίου λόφον Μονοκούμαρο, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνερρίχθησαν, μπῆκαν καὶ αὐτοὶ στὸ ἀεροδρόμιο Μάλεμε καὶ ἐνώθηκαν μετὰ τῶν ὑπολοίπων, μετὰ τῶν ὁποίων ὁλοκλήρωσαν τὴν κατάληψιν τοῦ ἀεροδρομίου».

Στὸ Ρέθυμνο, ἀπὸ τὸ πρωτὶ τῆς 20ῆς Μαΐου, ἡ ἐπίθεση ἐκδηλώθηκε μὲ ἀλλεπάλληλους ἀεροπορικοὺς βομβαρδισμούς.

Στίς 3.15 μ.μ. τὰ γερμανικά μεταγωγικά αεροπλάνα ἄρχισαν νά ρίχνουν ἀλεξιπτωτιστές, γύρω στίς 2.000. Ἡ πτώση γινόταν σέ μιά εὐρεία περιοχή 15 χιλιομέτρων, ἔξω ἀπό τήν πόλη τοῦ Ρεθύμνου (ἀπό Λατζιμά μέχρι Ἑσταυρωμένου, αεροδρόμιο, Περιβόλια καί ἐργοστάσιο ΒΙΟ). Ἐδῶ ἡ γερμανική ἐπίθεση συναντᾷ ἀποτελεσματική ἀντίδραση, καθὼς τὰ ἐλληνικά τμήματα ἀφήνουν τίς θέσεις τους στό Ρέθυμνο γιά νά πάρουν ἐπαφή μέ τούς Γερμανούς ἀλεξιπτωτιστές. Ἡ ἐπαφή πραγματοποιεῖται στή θέση, πού βρίσκεται τό ἐργοστάσιο ΒΙΟ, ὅπου συνάπτεται τρίωρη σκληρή μάχη, μέ ἀποτέλεσμα τήν ἀπομάκρυνση τῶν Γερμανῶν πρὸς τό χωριό Περιβόλια.

Μιά πρόσκαιρη κατάληψη τοῦ αεροδρομίου τοῦ Ρεθύμνου ἀπό τούς Γερμανούς, ἀντιμετωπίζεται μέ βίαιη καί ἐπιτυχή ἀντεπίθεση Αὐστραλῶν καί Ἑλλήνων.

Στίς 4 τό ἀπόγευμα ἐμφανίσθηκαν στήν περιοχή Ἡρακλείου 200 μεταγωγικά αεροπλάνα σέ δύο κύματα, πού συνοδεύονταν ἀπό ἰσχυρή δύναμη βομβαρδιστικῶν. Ἀπό τό πρωῒ ἤδη εἶχαν ἀρχίσει σφοδρές βομβαρδιστικές ἐπιχειρήσεις, χωρίς ὅμως νά πτοήσουν τίς ἀμυνόμενες ἐλληνοσυμμαχικές δυνάμεις. Τά μεταγωγικά ρίχνουν τέσσερα τάγματα ἀλεξιπτωτιστῶν στήν πόλη καί τό αεροδρόμιο τοῦ Ἡρακλείου. Γράφουν οἱ Κύρου στό προαναφερόμενο βιβλίο τους (σελ. 321): «Ἐκεῖ, ἡ ἄμυνα τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ἀγγλῶν ὑπῆρξε πολύ ἀποτελεσματικωτέρα καί κατ' ὀρθῶς, κατά τήν διάρκειαν τῆς ἡμέρας, νά ἐκκαθαρίσουν ὅλους σχεδόν τούς ριφθέντας Γερμανούς, οἱ ὅποιοι, ὀχυρωθέντες μέσα εἰς οἰκίας, ἐξηκολούθουν νά μάχωνται γενναίως καί κατά τήν διάρκειαν τῆς νυκτός».

Ἡ προβαλλόμενη πεισματώδης ἀντίσταση στή γερμανική ἐπίθεση ἀφαιρεῖ ἀπό τούς Γερμανούς ἀλεξιπτωτιστές τή δυνατότητα νά δημιουργήσουν προγεφυρώματα γιά τήν προσγείωση ἄλλων δυνάμεων, ἐφοδίων καί μηχανοκινήτων μέσων. Στίς 10 μ.μ. τῆς 20ῆς Μαΐου, ὁ στρατηγός Φράϊμπεργκ ἀναφέρει στόν Οὐεϊβελ ἀνακεφαλαιώνοντας:

«Ἡ σημερινή ἡμέρα ὑπῆρξε δύσκολος. Ἐπιέσθημεν σκληρά. Ἐξ ὧσων γνωρίζω, ὡς πιστεύω, ἐκραπήσαμεν τὰ αεροδρόμια Ρεθύμνου, Ἡρακλείου καί Μάλεμε, ὡς καί τούς δύο λιμένας. Κατ' ἀρχάς κρατοῦμεν τὰς θέσεις μας μετά μεγάλης δυσκολίας καί θά ἦτο λάθος μου νά δώσω μίαν αἰσιόδοξον εἰκόνα. Αἱ πολεμικαί συγκρούσεις εἶναι σκληραῖ καί ἔχομεν φονεύσει μέγαλον ἀριθμόν Γερμανῶν. Αἱ ἐπικοινωνίαι εἶναι πολύ δύσκοιοι. Ἡ ἔντασις τῶν αεροπορικῶν ἐπιδρομῶν ὑπεράνω τῶν Χανίων ἔχει γίνει σφοδρά. Ἐδῶ ἕκαστος ἀντιλαμβάνεται τόν ζωτικόν σκοπόν τοῦ ἀγῶνος καί θά πολεμήσωμεν μέ ἡρωισμόν».

Ὁ Παντολέος, ἀφοῦ ἐπροχώρησε ὀλίγα δῆματα, ἐσταμάτησε ἀναποφάσιτος. Δὲν ἐγνώριζε τὰ μέρη ἐκεῖνα, ὅπου ἤρχετο διὰ πρώτην φοράν, καί δὲν ἐγνώριζε ποῖον δρόμον ἔπρεπε νά ἀκολουθήσῃ. Ἐξ ἅλλου τὰ πολυβόλα τῶν ἐχθρικών αεροπλάνων ἐβαλλον ὀλόγυρα δαιμονιωδῶς καί ὁ θάνατος τὸν παρεμόνευε σὲ κάθε δῆμα.

Σὲ μιά στιγμή ἀκούει ἕνα δαιμονισμένο οὐρλιαχτὸ πού τοῦ ἐπάγωσε τὸ αἷμα. Σμήνη αεροπλάνων πού ἐχυμοῦσαν σὰν γύπες καί ἔξυναν σχεδὸν τὴ γῆ μὲ τὰ φτερά τους, ἐκάλυψαν τὸν ὀρίζοντα. Βόμβες ἔπεφταν καί ἐξερηγνύοντο μὲ τρομερὸ πάταγο πέραν τῶν Περιβολίων, ὀλόκληρος δὲ ἡ περιοχή ἐγαζώνετο ἀπὸ τὰ πολυβόλα.

Μέσα εἰς αὐτὸ τὸ πανδαιμόνιον, πού εἶναι δύσκολον νά περιγραφῇ, ἤμπορούσαν νά σπάσουν καί τὰ πιὸ γερά νεύ-

ρα. Καί ὁ θαλαμηπόλος ἔπεσε πρηνὲς ἀνάμεσα στοὺς θάμνους τοῦ ὑπερκειμένου βουνού.

Ὅταν ἡ μεγάλη ἐπιδρομὴ ἐπέρασε, ἐσηκώθη καί συνέχισε τὸ δρόμο του, χωρὶς καλὰ καλὰ νά ξέρη καί ὁ ἴδιος πού πηγαίνει.

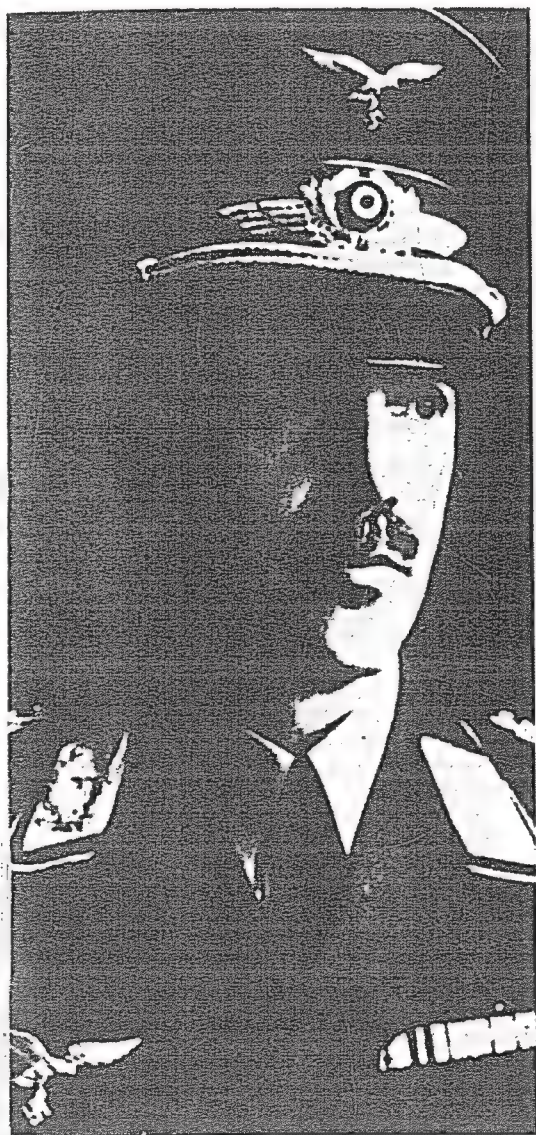
Εὐτυχῶς ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγα δῆματα συνήντησε δύο χωροφύλακας. Ἐτρεξε κοντὰ τους.

— Παιδιά, εἶπε, ὁ θαλαμηπόλος τοῦ Βασιλέως, μήπως ξέρετε κατὰ πού ἐτράβηξε ὁ κύριός μου;

Οἱ χωροφύλακες τοῦ ἔδειξαν τὸ θάνατον. Ἦναι πρὸς τὰ ἐκεῖ τράβηξε, εἶπαν.

«Ἐθν. Κῆρυξ»

5 Ἰουνίου 1948

Ο στρατηγός της αεροπορίας (πτέραρχος) Λαίρ ήταν εκείνος, στον οποίο ο Γκαίρινγκ ανέθεσε την προετοιμασία και την εκτέλεση της «Επιχειρήσεως Έρμη», που άφορούσε την κατάληψη της Κρήτης.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΗΜΕΡΑ: 21 ΜΑΪΟΥ

Αν και τραυματισμένος, ο προαναφερθείς από τον Στούντεντ στρατηγός Μάιντελ έχει αντιληφθεί την αξία του υψώματος 107, πού υπερασπίζει τό 22ο Νεοζηλανδικό Τάγμα. Τή νύχτα 20/21 Μαΐου ο Μάιντελ εκτελεί πολλαπλές επιθέσεις έναντιον του υψώματος, πού είναι νότια του αεροδρομίου του Μάλεμε. Ο διοικητής των Νεοζηλανδών αντισυνταγματάρχης Άντριου, σφυροκοπούμενος και δεχόμενος από πολλές κατευθύνσεις γερμανικές επιθέσεις δέν έχει ασύρματη επικοινωνία μέ άλλα συμμαχικά τμήματα και αντιμετώπιζοντας περικύκλωσή του, διατάζει υποχώρηση, εγκαταλείποντας στην ουσία τό Μάλεμε. Τό αεροδρόμιο είναι πλέον ακάλυπτο και μόνο οι βολές του αγγλικού πυροβολικού τό απειλούν. Η εγκατάλειψη του 107 από τον Άντριου, θά σημάνει αναμφίβολα την απώλεια της Κρήτης.

Έτσι, ενώ οι συμμαχικές δυνάμεις δέν περιμένουν από πουθενά ενισχύσεις, αντίθετα οι Γερμανοί άλεξιπτωτιστές πού προσγειώθηκαν την πρώτη μέρα μπορούν νά περιμένουν τώρα ενισχύσεις. Αφού από πρίν άλλεπάλληλα κύματα στούκας επιχειρούσαν έφορμήσεις και βομβαρδισμούς στην περιοχή του Μάλεμε, από τις 9 τό πρωί της 21ης Μαΐου άρχισαν νά φθάνουν γερμανικά μεταγωγικά στό αεροδρόμιο Μάλεμε. Μέχρι τό μεσημέρι, 2000 άνδρες είχαν άφεθεί στό αεροδρόμιο, στην παραλία και στην κοίτη του ποταμού πού είναι δυτικά του αεροδρομίου. Και μέχρι τό βράδυ ο αριθμός ξεπέρασε τις 10.000. Υπολογίστηκε ότι την ήμέρα εκείνη περισσότερα από 500 μεταγωγικά είχαν προσγειωθεί στην περιοχή του Μάλεμε.

Σχετικά μέ την κατάληψη του Μάλεμε έγραψε ο Γερμανός στρατηγός Κούρτ Στούντεντ:

«Κατά την 20ήν Μαΐου, εις ουδέν σημείον έπετύχομεν πλήρως νά καταλάβωμεν έν αεροδρόμιον. Ο μεγαλύτερος βαθμός προόδου είχαν επιτευχθή εις τό αεροδρόμιον του Μάλεμε, ένθα τό άνεκτίμητον σύνταγμα έφόδου έπολέμησεν έναντιον επιλέκτων νεοζηλανδικών στρατευμάτων. Η νύξ της 20ής προς την 21ην Μαΐου υπήρξε κρίσιμος διά την Γερμανικήν Διοίκησιν. Εύρέθην εις την ανάγκην νά λάβω μίαν σοβαράν απόφασιν. Απεφάσισα νά χρησιμοποιήσω τον όγκον των έφεδρειών εις άλεξιπτωτιστάς τάς όποιās είχαν άκόμη εις την διάθεσίν μου διά την πλήρην κατάληψιν του αεροδρομίου του Μάλεμε. Εάν ό έχθρός έξετέλει ώργανωμένην άντεπίθεσιν κατά την νύκτα εκείνην ή κατά την πρωίαν της 21ης, πιθανόν νά έπετύγχανε νά αποτρέψη τά καταπεπονημένα και έξήντλημένα ύπολείματα του συντάγματος έφόδου – και μάλιστα έφ' όσον ταύτα έμειονέκουν

ένεκα ἐλλείψεως πυρομαχικῶν. Ἀλλά οἱ Νεοζηλανδοὶ ἔκαναν μόνο τοπικὰς ἀντεπιθέσεις. Ἦκουσα βραδύτερον ὅτι ἡ Βρετανικὴ Διοίκησις ἀνέμενε, ἐκτός τῆς ἀπὸ ἀέρος ἐπιθέσεως, τὴν ἀφίξιν τῶν κυρίων γερμανικῶν δυνάμεων διὰ θαλάσσης ἐπὶ τῆς ἀκτῆς μεταξύ Μάλεμε καὶ Χανίων, καί, κατὰ συνέπειαν, ἐκράτησε τὰς δυνάμεις τῆς διὰ τὴν κατοχὴν τῆς ἀκτῆς. Κατὰ τὴν ἀποφασιστικὴν ταύτην περίοδον, ἡ Βρετανικὴ Διοίκησις δὲν ἐτόλμησε νὰ διακινδυνεύσῃ τὴν ἀποστολὴν εἰς τὸ Μάλεμε.... Τὴν 21ην αἱ γερμανικαὶ ἐφεδρεῖαι ἐπέτυχον τὴν κατάληψιν τοῦ ἀεροδρομίου καὶ τοῦ χωρίου Μάλεμε. Τὴν ἐσπέραν τὸ 1ον Ὁρεινὸν Τάγμα ἡδυνήθη νὰ ἀποβιβασθῇ ὡς τὸ πρῶτον τμήμα τῶν ἀερομεταφερομένων στρατευμάτων καὶ οὕτω ἡ μάχη τῆς Κρήτης ἐκερδήθη ὑπὲρ τῆς Γερμανίας».

Μετά τὴν κατάληψιν τοῦ Μάλεμε, πού ὑπῆρξε ἰδιαίτερα πολύνεκρη γιὰ τοὺς Γερμανούς, δημιουργήθηκε μιά ἰσχυρὴ δύναμις πού μπόρεσε νὰ καταλάβει στρατηγικὰς θέσεις στὴν περιοχὴ καὶ νὰ ἐκτελεῖ συνεχεῖς ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν ἀμυνομένων ἐλληνοσυμμαχικῶν δυνάμεων.

Στὸν Γαλατᾶ, ὅπου ἦταν καὶ ἡ ἔδρα τῆς Νεοζηλανδικῆς Μεραρχίας, σημειώθηκαν ἰσχυρές γερμανικὲς ἐπιθέσεις. Τὸ ἀπόγευμα κατέλαβαν τὴ νότια παρυφὴ τοῦ χωριοῦ Ντάμπια, γύρω

Ἡ ἡγεσία τοῦ γερμανικοῦ ἐκστρατευτικοῦ σώματος, ἡ ὁποία κατήλυθε τὴν ἐπίθεση τῆς Κρήτης, συσκέπτεται ἐπὶ κρητικοῦ ἐδάφους, πρὶν ἀκόμη ὀλοκληρωθῇ ἡ κατάληψις τῆς νήσου. Στὸ μέσον εἶναι ὁ στρατηγός Στουντεντ, ἀριστερὰ τοῦ (μὲ τὸ μουστάκι) ὁ κυρίως ὑπεύθυνος τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως πτέρωτος Λαίφ καὶ στὸ ἄκρο δεξιὰ τῆς φωτογραφίας ὁ ὑποπτεράρχος Σλέμ. στὸ προσωπικὸ θάβρος τοῦ ὁποίου ὀφείλαν οἱ Γερμανοὶ τὴν κατάληψιν τοῦ Μάλεμε πού ἀποτελέσει τὸ προγεφύρωμά τους.

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 12. (Α. Π.).— Τὸ Πρακτορεῖον Τρανσόσαν μεταδίδει τὰς ἐξῆς πληροφορίας περὶ τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν Κρήτην, ἐξ ἐκθέσεως τοῦ Γερμανικοῦ Στρατηγοῦ:

«Μετά τὴν κατάληψιν ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, οἱ Ἀγγλοὶ ἐκράτησαν μόνον τὴν Κρήτην ὡς ἰσχυρὰν ἀεροπορικὴν καὶ ναυτικὴν βάσιν, ἡ ὁποία εἶχεν ἐξ ἴσου σημασίαν διὰ τὰς περαιτέρω ἐπιθετικὰς καὶ ἀμυντικὰς ἐπιχειρήσεις ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μεσογείῳ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Φύρερ ἀπεφάσισε νὰ καταληφθῇ ἡ νήσος ἀεροπορικῶς. Εἰς τὸν στρατάρχην τοῦ Ράιχ Γκαίριγκ ἀνετέθη ὅπως φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην. Αἱ προπαρασκευαί ἀπὸ ἀπόψεως τακτικῆς ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Δ' Ἀεροπορικοῦ Στόλου ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Λόερ, ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ὁποίου ἐτέθησαν: ἡ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Στούντεντ ἀεροπορικὴ δύναμις μὲ ἰσχυρὰ ἀλεξιπτωτιστικὰ στρατεύματα καὶ ἀλпинιστάς, ἡ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν βαρῶνον φὸν Ριχτχόφεν ἀεροπορικὴ δύναμις μὲ τὸ ἐνισχυμένον ἀεροπορικόν του σώμα καὶ πολυάριθμοι δμάδες μεταγωγικῶν.

Ἡ τὰς λίαν πρωϊνὰς ὥρας τῆς 20ῆς Μαΐου στρατεύματα ἀλεξιπτωτιστικὰ καὶ μεταφερόμενα ἀπὸ ἀέρος ἀπεβιβάσθησαν πλησίον τοῦ ἀεροδρομίου Μάλεμε, εἰς ἀπόστασιν 15 χλμ. δυτικῶς

από τό νεκροταφείο, έχοντας στόχο νά ἀπειλήσουν ἀπό τά νῶτα τόν Γαλατᾶ. Ὑστερα ἀπό δίωρη σφοδρή μάχη, οἱ Γερμανοὶ ὑποχρεώθηκαν νά ἐγκαταλείψουν τό ὕψωμα καί νά ἐπιστρέψουν στή βάση τους, στήν Ἀγυιά. Στό πεδίο τῆς μάχης, οἱ Γερμανοὶ ἄφησαν πολλά πυρομαχικά καί ὄπλα, καθώς καί δεκάδες νεκρῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων καί τόν διοικητή τους ταγματάρχη Ντέρπα.

Στήν περιοχή Ρεθύμνου ἐξακολούθησαν νά φθάνουν καί τήν δεύτερη μέρα νέα τμήματα Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἀπό τήν προηγούμενη 500 ἀλεξιπτωτιστές εἶχαν καταλάβει τό χωριό Ἑσταυρωμένος καί ἄλλοι 400 τό χωριό Πλατανιά, δυτικά τοῦ ἀεροδρομίου Ρεθύμνου. Τό 5ο ἐλληνικό τάγμα ὑπό τόν ταγματάρχη Καλλονᾶ δέν μπόρεσε κατά τή διάρκεια νυκτερινῆς ἐπιχειρήσεως νά ἀπωθήσει τοὺς Γερμανοὺς, οὔτε καί τήν ἐπομένη (21 Μαΐου) ὅταν ἐπιτέθηκε κατά τοῦ χωριοῦ Ἑσταυρωμένος. Ἀντίθετα, οἱ Γερμανοὶ μπόρεσαν νά προωθηθοῦν στό ὕψωμα Ἅγιος Γεώργιος Περιβολίων καί στή θέση Καστελλάκια, νοτίως τοῦ ὕψωματος. Τό ὕψωμα εἶχε ζωτική στρατηγική σημασία, διότι δέσποζε σ' ὁλόκληρη τήν περιοχή.

Παρά τίς συνεχεῖς ρίψεις ἀλεξιπτωτιστῶν, ὁ συνταγματάρχης Κάμπελ, ἐπὶ κεφαλῇς αὐστραλιανῶν καί ἐλληνικῶν στρατευμάτων, μπόρεσε νά ἀνακαταλάβει τό κατεχόμενο ἀπό τοὺς Γερμανοὺς ὕψωμα νοτιοανατολικά τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Ρεθύμνου, πού τοὺς εἶχε ἐπιτρέψει νά ἐλέγχουν τό ἀεροδρόμιο. Ἐν τούτοις, διέφυγαν μερικά τμήματα ἀλεξιπτωτιστῶν πρὸς τίς προσβάσεις τῶν ὁδῶν Ἡρακλείου Ρεθύμνου καί Χανίων - Ρεθύμνου καί, ἀφοῦ ἀνεφοδιάστηκαν μέ ρίψεις ἀπὸ γερμανικά ἀεροπλάνα, μπόρεσαν νά ἀποκόψουν τίς συγκοινωνίες τῆς πόλεως. Στίς ἐλληνοαυστραλιανές δυνάμεις συμμετεῖχαν τμήματα χωροφυλακῆς καί Κρήτες πολίτες, πού εἶχαν ἔρθει ἐθελοντικά.

Στό Ἡράκλειο, τήν ἴδια μέρα, καί ἀφοῦ προηγήθηκαν σφοδροὶ βομβαρδισμοί, οἱ Γερμανοὶ ἐπιχειρήσαν πάλι ἀποβίβαση δυνάμεων ἀλεξιπτωτιστῶν, πού ὑπέστησαν βαρεῖες ἀπώλειες ἀπὸ τοὺς ἀμυνόμενους. Οἱ Κύρου ἀναφέρουν στό «Χρονικόν 1940-41» (σελ. 324):

«Δυτικῶς, ὅμως, τῆς πόλεως ἀπέμειναν ἰσχυραὶ ομάδες Γερμανῶν, μία ἐκ τῶν ὁποίων διέπραξε τήν βαρβαρότητα νά συγκεντρώσῃ τά γυναικόπαιδα τά ὁποῖα εἶχον καταφύγει εἰς τοὺς ἀγρούς, διὰ νά προστατευθοῦν ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμούς, καί νά τά ὑποχρεώσουν νά βαδίζουν πρὸ αὐτῆς, ὅταν κατά τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας ἐκινήθη ἐναντίον τοῦ Ἡρακλείου, ἀφοῦ δὲ κατέλαβε μερικὰς οἰκίας εἰς τὰς παρυφάς, κατῶρθωσε νά εἰσδύσῃ μέχρι τοῦ κέντρου τῆς πόλεως. Οἱ στρατιῶται ὅμως, τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐμπέδου, ἐνισχυόμενοι ἀπὸ χωροφύλακας καί ἐνόπλους κατοίκους, ἡδυνήθησαν, εἰς σκληροτάτας ὁδομαχίας, νά ἐξοντώσουν σχεδὸν ὅλους αὐτοὺς τοὺς Γερμανοὺς καί νά ἐκκαθαρίσουν τήν πόλιν».

τῶν Χανίων καθώς καί πλησίον τῆς πόλεως μετὰ λεπτομερῆ προπαρασκευὴν διὰ βομβαρδισμῶν καί ἐπιθέσεων ἀπὸ χαμηλοῦ ὕψους, ὑποστηριζόμενα ὑπὸ πολυαρίθμων μαχητικῶν σχηματισμῶν.

Ἄλλοι ἀλεξιπτωτιστικαὶ δυνάμεις ἐπεχείρησαν νά καταλάβουν κατὰ τήν διάρκειαν τοῦ ἀπογεύματος τὰς πόλεις Ρεθύμνον καί Ἡράκλειον, καθώς καί τὰ πλησίον αὐτῶν ἀεροδρόμια. Εἰς τὰς δύο αὐτὰς τελευταίας πόλεις δὲν ἐπέτυχον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, λόγω τῶν ὑπετερέων ἐχθρικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἐστάθμευον ἐκεῖ. Τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Μασέμε, ἐξ ἄλλου, εἶχε καταληφθῇ μετὰ σφοδρὰν μάχην. Ἀλπινιστικὰ στρατεύματα εἶχον ἀποβιβασθῇ ἐκεῖ μ' ὅλον ὅτι τὸ ἀεροδρόμιον εὐρίσκετο ἀκόμη ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα ὑπὸ τὰ πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ. Οὕτω ἐξησφαλίσθη ἡ πρώτη προϋπόθεσις τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐπιχειρήσεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀναληφθῇ. Ἡ δευτέρα προϋπόθεσις ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ τοῦ 8ου Ἀεροπορικοῦ Σώματος τὴν 22αν Μαΐου, ὅποτε ὑπερίσχυσε τοῦτο νικηφόρως κα-

τὰ τήν τρομερὰν μάχην ἐναντίον σχεδὸν ὅλων τῶν ἀγγλικῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῶν προερχομένων ἐξ Ἀλεξανδρείας, εἰς τὴν θαλασσίαν περιοχὴν περὶ τῆς Κρήτης.

Αἱ ἀγγλικαὶ δυνάμεις ἀπέβλεπον εἰς τὸ νά ἐμποδίσουν τὰς διὰ θαλάσσης γερμανικὰς ἐνισχύσεις καί ἐπιτρέψουν τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐν Κρήτῃ Ἀγγλῶν ἢ τὴν ἐπιβίβασιν αὐτῶν εἰς τὰ πλοῖα ἂν παρίστατο ἀνάγκη. Οὕτω ἡ πρώτη ἀπόπειρα ἡ γενομένη τὴν 21ην Μαΐου ὕψως ἀποταλοῦν καὶ ἄλλαι γερμανικαὶ ἐνισχύσεις εἰς Κρήτην διὰ μικρῶν ἱστιοφόρων βενζινοκινήτων ἐπέτυχε μόνον ἐν μέρει, φονευθέντων ὀλιγωτέρων τῶν διακοσίων Γερμανῶν στρατιωτῶν κατὰ τὴν ἐπιχειρήσιν ταύτην. Κατὰ τὴν διάρκειαν, ἐν τούτοις, τῆς ἐπομένης ἡμέρας, ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἀντελήφθη, ὅτι ἤτο ὑποχρεωμένος νά ἐγκαταλείψῃ τὰ περὶ τῆς Κρήτης ὕδατα καὶ ν' ἀφήσῃ τὴν νῆσον εἰς τὴν τύχην τῆς.

Ἰσχυρὰ γερμανικὴ ἐπιθετικὴ δυνάμις, ἡ ὁποία ἐσχηματίσθη κατὰ τὰς μετέπειτα ὀλίγας ἡμέρας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ρίγκελ, διοικητὴν τῆς ὀρεινῆς μεραρχίας, ἐπέτυχεν πλέον νά θραύσῃ τὴν ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ πανταχοῦ εἰς τὸ δυτικόν

τιμήμα της νήσου.

Την 25ην Μαΐου, ήρχισε η προ-σχεδιασμένη επίθεσις ἐναντίον τοῦ κυρίου ὄγκου τῶν ἀγγλικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον συγκεντρωθῇ περίξ τῶν Χανίων. Ἀντικειμενικός σκοπὸς ἦτο νὰ κυριευθοῦν αἱ καλῶς ὀργανωμένοι καὶ ἐπιμόνως προσσπίζόμεναι θέσεις, αἱ ὁποῖαι ἀπεκρύπτοντο εἰς τὸ μέσον ἑλαιῶνων καὶ εἰς τινὰς μικρὰς πόλεις ἐπὶ τῶν λοφίσκων, οἱ ὁποῖοι δεσπόζουν τῆς ὑπαίθρου. Παρὰ τὰ ἐμπόδια ταῦτα ἀμέσως τὴν δευτέραν ἡμέραν ἡ στρατηγικὴ θέσις εἰς Γαλάτες εἶχε συντριβῇ καθ' ὁλοκληρίαν, ἐνῶ τὴν 27ην Μαΐου ἐκυριεύοντο τὰ Χανιά καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὰς αὐτῶν ὑψώματα. Ἐκεῖθεν τὰ ὀρεινὰ στρατεύματα ἐφθάσαν εἰς τὸν ὄρμον τῆς Σούδας. Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν αἰχμαλώτων ἦτο καὶ ὁ Ἕλλην διοικητὴς τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς νήσου. Εἰς τὰς μάχας ταύτας τὰ γερμανικὰ στρατεύματα ἐπολέμησαν ἀποκλειστικῶς μετὰ ὅπλα πεζικοῦ, ὑποστηρίζόμενα ἀπλῶς ἀπὸ ἑλαφρὸν ὀρεινὸν πυροβολικόν. Ἦσαν ἡναγκασμένα ἐπὶ πλέον νὰ μεταφέρουν εἰς χεῖρας τῶν ὅλα τὰ πολυεφόδια καὶ πολυμικὰ τῶν μέσων, καθόσον ὑπῆρχε σχεδὸν παντελὴς ἔλλειψις ὀχημάτων καὶ ὑποζυγίων, λαμβανομένου μάλιστα ὑπ' ὅψιν τοῦ χαρακτηρὸς τῆς ὑπαίθρου, ἡ ὁποία ὁμοιάζει πρὸς ὑψηλὰς ὀρεινὰς περιοχὰς τῶν Ἀλπεων. Αἱ μάχαι οὖν ὁμάδες τοῦ Ρεθύμνου καὶ τοῦ Ἡρακλείου ἐκράτησαν ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὗρισκοντο κατόπιν ἡρωικῆς καὶ ταλαντευομένης μάχης ἐναντίον ἐχθροῦ ἰσχυροῦ καὶ ὑπερέτερου εἰς ἀριθμόν.

Τὴν 28ην Μαΐου ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς νήσου ἰταλικά στρατεύματα. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀποκατεστάθη ἐπαφὴ ἐκ δυσμῶν μετὰ τὴν ὁμάδα τοῦ Ρεθύμνου. Ἡ ὁμάς τοῦ Ἡρακλείου, λαβοῦσα ἐνισχύσεις ἀπὸ ἀέρος, κατέλαβε τὴν πόλιν καὶ τὸ ἀεροδρόμιον μόνῃ αὐτῇ. Οὕτω ἡ ἐπιτυχία τῶν γερμανικῶν ὁπλῶν εἶχε κριθῇ ὀριστικῶς.

Ἡ ἐπακολούθησας φυγὴ τῶν ἡττημένων ἀγγλικῶν στρατημάτων πρὸς τὴν νότιον ἀκτὴν ἔληξε τὴν 1ην Ἰουνίου μετὰ τὴν

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴς διὰ μεταγωγικῶν ἀεροπλάνων ἀποστολῆς τμημάτων σπὴν Κρήτη, οἱ Γερμανοὶ εἶχαν ὀργανώσει ἕναν ἀποβατικὸ στολίσκο ἀπὸ 25 ἑλληνικά βενζινοκίνητα πού εἶχαν ἐπιταχθεῖ καὶ ἔφεραν ἑλληνικὰς σημαῖες. Τὴν ἀποβατικὴ δύναμις ἀποτελοῦσαν 2.331 ἄνδρες πού ἀνῆκαν στὸ 3ο Τάγμα τοῦ 100οῦ Ὀρεινοῦ Συντάγματος, σπὴν Ὀμάδα Βαρῶν Ὀπλῶν καὶ στὸ 2ο Ἀντιαεροπορικὸ Σύνταγμα.

Αὐτὸς ὁ ἀποβατικὸς στολίσκος βρισκόταν ὑπὸ τὴς διαταγῆς τοῦ ὑποπλοίαρχου Ἑστερλιν καὶ εἶχε συγκεντρωθεῖ στὴ Μῆλο. Κάθε τέτοιο σκάφος μετέφερε ἑκατὸ περίπου ἄνδρες καὶ ἦταν βαρεῖα φορτωμένο μετὰ ὅπλα καὶ πυρομαχικά. Ἀνθυπολοχαγοὶ τοῦ στρατοῦ χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὴ διοίκηση καὶ τὴν πλοήγηση κάθε σκάφους, ἐφοδιασμένοι μετὰ πυξίδες τσέπης καὶ αὐτοσχέδια μεγάλφωνα. Τὰ πληρώματα τῶν ἐπιταγμένων πλοιαρίων τὰ ἀποτελοῦσαν Ἕλληνες.

Ἡ ἰδιότυπη αὐτὴ νηοπομπή, συνοδευόμενη ἀπὸ ἕνα ἰταλικὸ ἀντιτορπιλικό, ξεκίνησε νωρὶς τὸ πρωῒ τῆς 21ης Μαΐου ἀπὸ τὴ Μῆλο, μετὰ προορισμὸ τὴν κατάληψη τῆς Σούδας. Λόγω τῆς παρουσίας ἀγγλικῶν πολεμικῶν, ὁ Γερμανὸς ναύαρχος Σούστερ ἔδωσε διαταγὴ στίς 10 π.μ. νὰ ἐπιστρέψουν στὴ Μῆλο. Μετὰ νεώτερη διαταγὴ τοῦ ἡ νηοπομπὴ ξεκίνησε τὸ μεσημέρι.

Στίς 11.30 μ.μ. τῆς ἰδίας μέρας βρετανικά πολεμικά ὑπὸ τὸν ναύαρχο Γκλήνι ἀντελήφθησαν τὴ νηοπομπή, σὲ ἀπόσταση 18 μιλίων ἀπὸ τὸν προορισμὸ τῆς. Ἐπακολούθησε μάχη, κατὰ τὴν ὁποία τὸ σύνολο τῶν σκαφῶν, πλὴν τριῶν πού μπόρεσαν νὰ διαφύγουν, βυθίστηκαν αὐτανόμα. Ὁ Ἀγγλος ναύαρχος ἀνέφερε μετὰ:

«Ὅταν φωτίστηκαν, διακρίναμε ὅτι ἦταν γεμάτα ἀπὸ Γερμανοὺς στρατιῶτες καὶ εἶχαν ἑλληνικὰς σημαῖες. Τὰ πληρώματα, προφανῶς ἄνθρωποι, πού θρискόντουσαν ἐκεῖ διὰ τῆς βίας, στεκόντουσαν στὰ καταστρώματα κουνώντας λευκὰς σημαῖες καὶ ἦσαν τρομακτικὸ νὰ εἶσαι ὑποχρεωμένος νὰ τρῶς καταστρέψης μαζί με τοὺς σκληροὺς κυρίους τους... Ὅλα καὶ ὅλα ἕνα ἢ δύο ἀτμόπλοια, τουλάχιστον δώδεκα καΐκια, μιά μικρὴ ἀτμοκίνητη θαλαμηγός καὶ ἕνα ἀτμοκίνητο γιῶτ ἦταν ἐκεῖ μαζεμένα καὶ ἡ βυθίστηκαν ἢ ἐγκαταλείφθηκαν πυρπολημένα».

Ἀπὸ τὴν δύναμι τῶν 2.331 ἀνδρῶν χάθηκαν 324 ἄνδρες. Οἱ διασωθέντες περισυνελέγησαν ἀπὸ παραπλέοντα ἰταλικά σκάφη καὶ ἀπὸ μιά εἰδικὴ Ὑπηρεσία Ἀεροπορικῆς Διασώσεως στὴ θάλασσα, πού εἶχαν ὀργανώσει οἱ Γερμανοὶ.

ΜΙΑ ΠΡΟΒΟΛΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΚΑΙΡΩΝ

Κατά τή διάρκεια του πολέμου, τό γερμανικό ύπουργείο Προπαγάνδας του Γκαίμπελς κυκλοφορούσε κάθε βδομάδα σέ όλη τήν Εύρώπη μία ταινία επικαίρων «Ζουρνάλ» όπως λέγονταν τότε. Σ' αυτά παρουσιάζονταν ανάγλυφα όλες οι τελευταίες πολεμικές εξελίξεις, μ' ένα πρωτοφανή γιά προπαγανδιστική ύπηρεσία έν καιρώ πολέμου βαθμό ειλικρίνειας. Έτσι, όταν μετά τήν πλήρη κατάληψη τής Κρήτης, έφτασαν καί στήν Άθήνα τά γερμανικά έπίκαιρα, πού προβάλλονταν σέ όλους τούς άθηναϊκούς κινηματογράφους, κάποιος θεατής διάσωσε τήν ακόλουθη περιγραφή:

«... Στήν αρχή, έδειξαν μερικές σκηνές εισαγωγικές. Πώς κατέλαβαν τά Βαλκάνια καί ειδικώτερα τήν Έλλάδα. Τή ζωή τους έπειτα στά μεγάλα ξενοδοχεία τών Άθηνών, του Λουτρακίου καί άλλων πόλεων τής Πελοποννήσου, πού τά είχαν χρησιμοποιήσει γιά στρατωνισμό τους.

Έπειτα τά λουτρά τους στίς Έλληνικές θάλασσες καί τίς έκδρομές τους μέ κόττερα. Σέ μία τέτοια έκδρομή τους, σ' ένα από τά θαυμάσια εκείνα χιλιотραγουδισμένα δειλινά στά Έλληνικά άκρογιάλια καί στά νησιά τών Κυκλάδων... οι Γερμανοί από κάποιο κόττερο, είδαν στό σούρουπο καί εκεί πού κάπως είχαν ξεμακρύνει άπ' τήν παραλία νά ξεπροβάλλη ό όγκος τών βουνών τής Κρήτης...

... Βόμβες χιλιάδες περίμεναν σέ στίβες στήν αποβάθρα κάποιου μεγάλου λιμανιού. Σειρές επίσης ολάκερες στά άεροδρόμια, τ' αυτόματα, τά άλεξιπτωτα, τά δοχεία θενζίνης, τά τρόφιμα, τό ύγειονομικό ύλικό συσκευασμένο σέ μακρουλά ειδικά κυτία, κι όλα γενικά τά χρειαζόμενα γιά τίς μεγάλες έπιχειρήσεις.

Κι όλα αυτά περίμεναν μόνο τή διαταγή. Η νευρικότητα καί ή άνυπομονησία ήταν φανερή. Τελευταίες οδηγίες καί διδασκαλίες στους άξιωματικούς καί άλεξιπτωτιστές. Μεγάλοι χάρτες μέσα στίς αίθουσες διδασκαλίας του άεροδρομίου μέ σημαιοϋλες έδειχναν τό σχέδιο τών έπιχειρήσεων. Άλλοι πάλι ανάγλυφοι χάρτες σέ μεγάλα τραπέζια μέ άσπρα θέλη, έδειχναν πού άκριβώς θά έπεφτε τό κάθε άεράγημα. Διάβαζε κανείς καθαρά: «Ήράκλειο... Ρέθυμνο... Χανιά... Σούδα... Μάλεμε...», μά πού πολλά θέλη έδειχναν κάποιο άσήμαντο χωριουδάκι. Διαβάζουμε μέ δυσκολία μά καί μέ συγκίνηση: «Γαλατς». Περίεργο! Τόση σημασία έδωσαν σ' αυτό τό μέρος.

Φαίνεται πώς από τίς πληροφορίες πού είχαν, εκεί θά ήταν συγκεντρωμένα περισσότερα έχθρικά τμήματα... άλλιώςτικά δέν έξηγοϋνταν. Από τά παραθυράκια τών γραφείων τών άεροπορι-

τελευταίαν σφοδράν μάχην τών άλπινιστικών στρατευμάτων εις τά όρη βορείως τών Σφακίων μέ καταστροφήν ή αιχμαλωσίαν.

»Οϋτω καί κατά τόν άγώνα εις τήν Κρήτην — άναφέρει έν τέλει ή έκθεσις του Άνωτάτου Γερμανικού Στρατηγείου — ή γερμανοϊταλική συναδέλφωσις έν όπλοις ύπέστη άπαξ έτι τήν δοκιμασίαν, ειδικώς δέ αί μονάδες του Ιταλικού ναυτικού έκράτησαν πράγματι ήρωϊκώς τόν άγώνα έναντίον έχθρου ύπερέχοντος μεγάλως καθ' όν χρόνον έπροστάτευον τά γερμανικά μεταγωγικά, τών όποιων ή περιφρούρησις είχε άνατεθι εις αϋτάς.

»Διά τής καταλήψεως τής Κρήτης, αί γερμανικαί ένοπλοι δυνάμεις έκαμαν νά επαληθεύ-

ση ή φράσις του άνωτάτου άρχηγού των: «Τίποτε δέν είνε άδύνατον διά τόν Γερμανόν στρατιώτην». Έμπλεοι από τήν έπαλήθευσιν του άξιώματος τούτου, επί του όποίου καί μόνου βασίζεται κατá μέγα μέρος τό μυστικόν τής νίκης, αί ένοπλοι δυνάμεις προσβλέπουν πρós τά έμπρός μέ έμπιστοσύνην ως πρós τούς άντικειμενικούς σκοπούς, τούς όποιους ύπολείπεται άκόμη νά έκτελέσουν.

ΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑΙ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 12. (Τρανζόσαν). —Τό Προάκτοριόν Τρανζόσαν μεταδίδει, ότι σημερον τό άπόγευμα έδημοσιεύθη τό δεύτερον μέρος τής έκθέσεως του Άρχηγείου τών γερμανικών έ-

νόπων δυνάμεων περί τής έκστρατείας έν τή Βαλκανική.

Κατά τήν έκθεσιν ταύτην, ό αριθμός τών αιχμαλώτων οι όποιοι συνελήφθησαν υπό τών γερμανικών στρατευμάτων, καίτοι μη πλήρης άκόμη, έχει ως έξης: Σέρβοι 6.298 άξιωματικοί καί 337864 στρατιώται. Άγγλοι 324 άξιωματικοί καί 10.900 στρατιώται. Έλληνες 8.000 άξιωματικοί καί 210.000 στρατιώται. Έπομένως ό συνολικός αριθμός τών αιχμαλώτων άνέρχεται εις 14.600 άξιωματικούς καί 558.700 άνδρας. Οι αιχμαλωτισθέντες στρατιώται, οι όποιοι ήσαν γερμανικής καταγωγής, ή άνήκον εις έθνος συμμαχικόν πρós τήν Γερμανίαν, δέν περιλαμβάνονται εις τούς ως άνω αριθμούς. Έν συνεχείä ή έκθεσις άναφέρει, ότι κατά τούς ύπάρχοντας άριθμούς, τά περιελθόντα εις τούς Γερμανούς όπλα έχουν ως έξης: Πυροβολα 1500, όπλα πεζικού 630.000, έκστοντάδες τεθωρακισμένων καί άλλων αυτοκινήτων καί μέγας αριθμός άλλων πολεμικών ειδών καθώς καί μεγάλη ποσότης έφοδίων παντός είδους.

Κατά τήν Βαλκανικήν έκστρατείαν, περιλαμβανόμενων τών έν Κρήτη μα-

χών, κατερρίφθησαν 167 έχθρικά αεροπλάνα, όκτώ αεροπλάνα κατερρίφθησαν υπό τών αντίαεροπορικών πυροβολείων και άλλα 417 κατεστράφησαν επί του εδάφους.

Εν συγκρίσει προς τας συνολικάς απώλειας του έχθρου, ανερχομένας εις 592 αεροπλάνα, αι γερμανικάί απώλειαι ήσαν λίαν μέτρια, ανερχόμεναι περίπου εις τά δύο πέμπτα του ως άνω αριθμού.

Από της έναρξεως του έτους μέχρι της 30ης Μαΐου σχηματισμοί γερμανικών αεροπλάνων, δρώντες εις την περιφέρειαν της Μεσογείου εναντίον ναυτικών στόχων, έβύθισαν τριάντα πολεμικά και έπροξένησαν ζημίας εις μέγαν αριθμόν σκαφών περιλαμβανομένων εις τόν αριθμόν αυτόν θωρηκτών και αεροπλανοφόρων. Τά έχθρικά έμπορικά σκάφη, τά όποια έβυθίσθησαν υπό της γερμανικής αεροπορίας κατά την ίδίαν περίοδον έν τη Μεσογείω, ανήλθον εις 103 συνολικής χωρητικότητος 520 και πλέον χιλιάδων τόνων. Σκάφη διπλάσιας χωρητικότητος ήχρηστεύθησαν συνεπεία βλαβών.

Η έκθεσις αναφέρει, ότι αι γερμανικάί απώλειαι κατά την μάχην της Κρήτης έχουν ως έξης: Στρατός, 20 αξιωματικοί νεκροί, 301 ύπαξιωματικοί και άνδρες φονευθέντες έν δράσει και 18 αξιωματικοί και 506 ύπαξιωματικοί και άνδρες άγνοούμενοι. Τραυματίαι: 13 αξιωματικοί και 274 ύπαξιωματικοί και άνδρες. Αεροπορία, περιλαμβανομένων των άλεξιπτωτιστών: νεκροί 105 αξιωματικοί και 927 ύπαξιωματικοί και άνδρες, άγνοούμενοι 88 αξιωματικοί και 2.000 ύπαξιωματικοί και άνδρες. Τραυματίαι: 104 αξιωματικοί και 1.528 ύπαξιωματικοί και άνδρες.

Αι απώλειαι του έχθρου κατά τας μάχας της Κρήτης έχουν ως έξης: Αιχμάλωτοι 10.700 Άγγλοι αξιωματικοί και άνδρες και 5.000 Έλληνες αξιωματικοί και άνδρες. Οι νεκροί άνέρχονται εις πέντε περίπου χιλιάδας, χωρίς να ύπολογίζονται εις αυτούς εκείνοι οι όποιοι έπνίγησαν.

Αι απώλειαι τας όποιας ύπέστησαν αι γερμανικάί δυνάμεις κατά την Βαλκανικήν έκστρατείαν ύπήρξαν έξαιρετικώς όλίγαι. Ο στρατός και τά σώματα έφόδου έσχον τας έξης απώλειαι: νεκρούς 57 αξιωματικούς και 1.050 ύπαξιωματικούς και άνδρας. Οι έξαφανισθέντες άνέρχονται εις 13 αξιωματικούς και 372 ύπαξιωματικούς και άνδρας. Οι τραυματίαι άνέρχονται εις 181 αξιωματικούς και 3.371 ύπαξιωματικούς και άνδρας.

Αι απώλειαι της γερμανικής αεροπορίας κατά την ως άνω έκστρατείαν ανήλθον εις 15 αξιωματικούς και 84 ύπαξιωματικούς και άνδρας νεκρούς, εις 40 αξιωματικούς και 123 ύπαξιωματικούς και άνδρας έξαφανισθέντας, και εις 25 αξιωματικούς και 120 ύπαξιωματικούς και άνδρας τραυματίας.

κών βάσεων, διακρίνονταν κάπως θαμπά βέβαια, τ' αεροπλάνα πού γύριζαν ασφαλώς από έπιδρομές. Θ' άρχιζαν φαίνεται αυτό πού λένε οι στρατιωτικοί «προπαρασκευή πυροβολικού». Ένα προοίμιο γιά τή μάχη. Οι αεροπόροι έφθαναν κι έδιναν αναφορές. Φαίνεται πώς είχε άρχίσει άπηνής βομβαρδισμός όλων των βάσεων και στόχων....

Και ή διαταγή έδόθηκε στίς 20 του Μάη στίς 6 τό πρωί: «Απογειωθείτε γιά την κατάληψη της Κρήτης!» Τά ψέματα τελείωσαν...

Δέν είχε βγει ακόμα ό ήλιος, και τά σμήνη των αεροπλάνων είχαν απογειωθεί τό ένα πίσω από τό άλλο από τά αεροδρόμια... Πρώτα τά μαχητικά και καταδιωκτικά «Μέσσερσμιτ» έπειτα τά βομβαρδιστικά -κάτι θεόρατα δικινητήρια πού ρυμουλκούσαν τά άνεμοπλάνα- και τέλος, τά όπλιταγωγά, τά μεταγωγικά «Γιοϋγκερς» μερικά γύρω νοσοκομειακά τύπου πελαργού, πού κατά την αντίληψη των Γερμανών ήσαν τό θαύμα της αεροναυπηγικής των.

Σέ λίγο όμως αυτή ή φοβερή αεροπορική άρμάδα πετούσε άπάνω από τό Αιγαίο μέ κατεύθυνση προς τά νότια και νοτιοανατολικά. Έμοιαζε σάν ένα θεόρατο σμήνος ψεύτικων ύμενοπτέρων σάν κι εκείνα πού βλέπομε συχνά να διασχίζουν τίς θάλασσες (πού λένε κι αυτά κατά σύμπτωση αεροπλάνα) πηγαίνοντας άπ' τό ένα μέρος στό άλλο, πού μόλις φτάσουν στην πρώτη στεργιά πού θά συναντήσουν πέφτουν ψόφια άπ' την κούραση μέ τά φτερά όμως πάντα άπλωμένα κι άκίνητα.

Έτσι άκίνητα πήγαιναν σάν ένας όγκος αδιάσπαστος και τά γερμανικά αεροπλάνα. Κάτι έπιταγμένα ίστιοφόρα κάτω σπής θάλασσας την έπιφάνεια, στό πέραςμα της φοβερής άρμάδας κουνούσαν σάν χαιρετισμό ίσως κάτι άσπρα σινιάλα! Ένα τρομακτικό βουητό ξεκούφαινε...

Έπειτα από άρκετή πτήση φάνηκαν στό βάθος του Κρητικού πελάγους σάν σκίτσα οι κορυφογραμμές του «Ψηλορείτη» και των «Λευκών Όρέων». Ο ήλιος άρχισε να ξεπροβάλλει σάν ένας όλόλαμπρος δίσκος άπ' τό άριστερό μέρος. Η όμορφη αυτή άνατολή μέ τούς ρόδινους γύρω άτμούς και τό όμορφο γενικά άνοιξιάνικο πρωινό, προοιώνιζε μιά ζεστή Μαγιάτικη μέρα. Έδώ σέ κάποιο σημείο όρισμένο από πριν στους χάρτες, μοιράστηκε ό αεροπορικός στόλος σέ δύο.

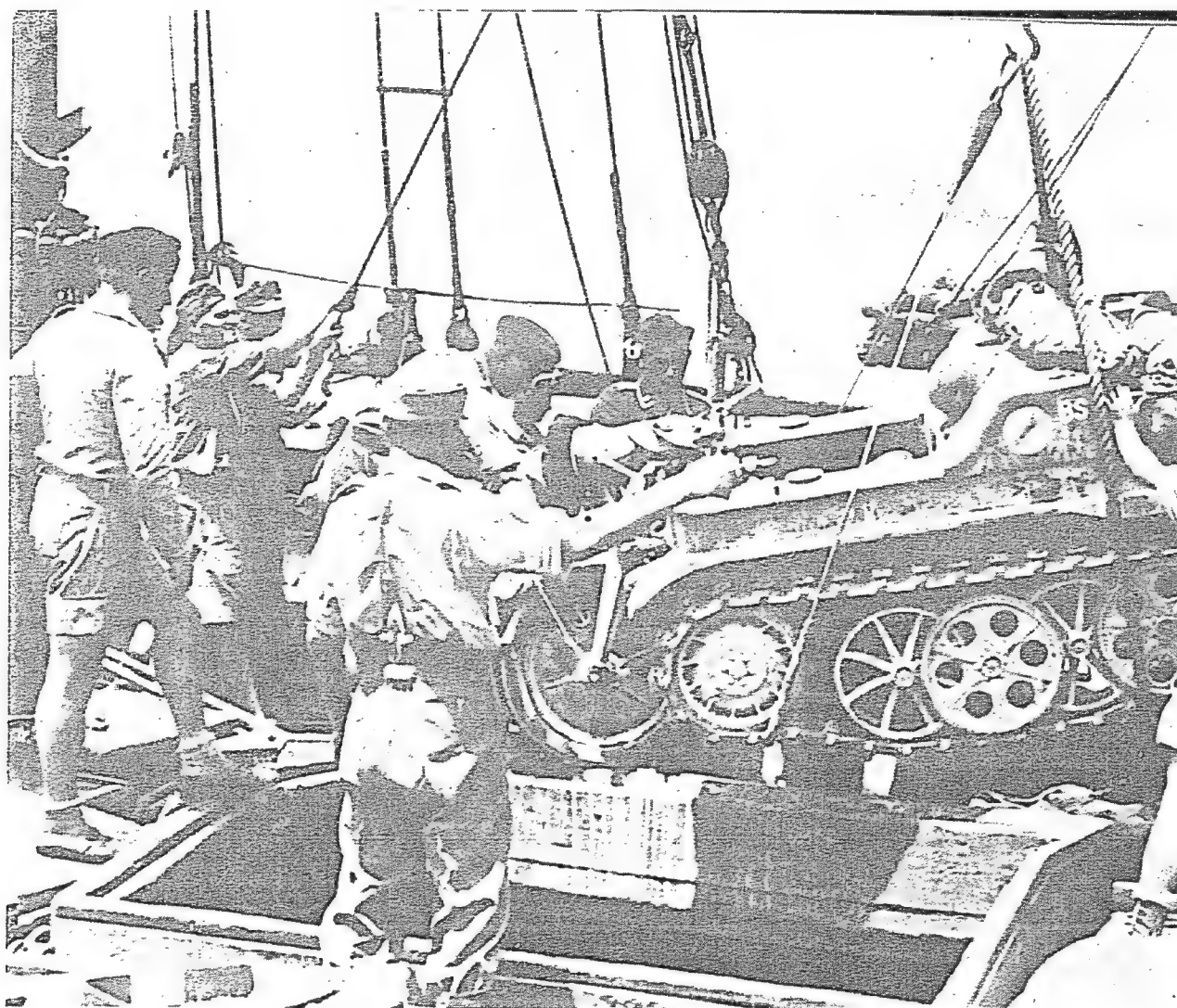
Τό ένα τράβηξε γιά τό 'Ηράκλειο και τό Ρέθυμνο και τό άλλο προς τά Χανιά...

Πηγαίνουν προς τό σοβαρότερα όχυρωμένο τμήμα της Κρήτης. Γιά την περιοχή των Χανίων. Αυτό τό νοιώθουμε γρήγορα, γιατί βλέπουμε σέ λίγο να ξεπροβάλει τό νησάκι «Θοδωρού» πού μοιάζει σάν μιά θεόρατη θαλάσσια χελώνα στό πρωινό σύθαμπο...

Ο ούρανός γιά μιά στιγμή γύρω άπ' τά αεροπλάνα, ένω ως τώρα ήταν τόσο άϊθριος, γιόμισε από εκατοντάδες άσπρα και γκριζα συννεφάκια πού φάνηκαν σάν τά προοίμια μιάς μελλοντικής μπόρας. Έδώ οι άλεξιπτωτιστές μέσ' στά αεροπλάνα έδειχναν να είχαν μιά έπιτηδευμένη ψυχραιμία, μιά ευθυμία και νευρικά και

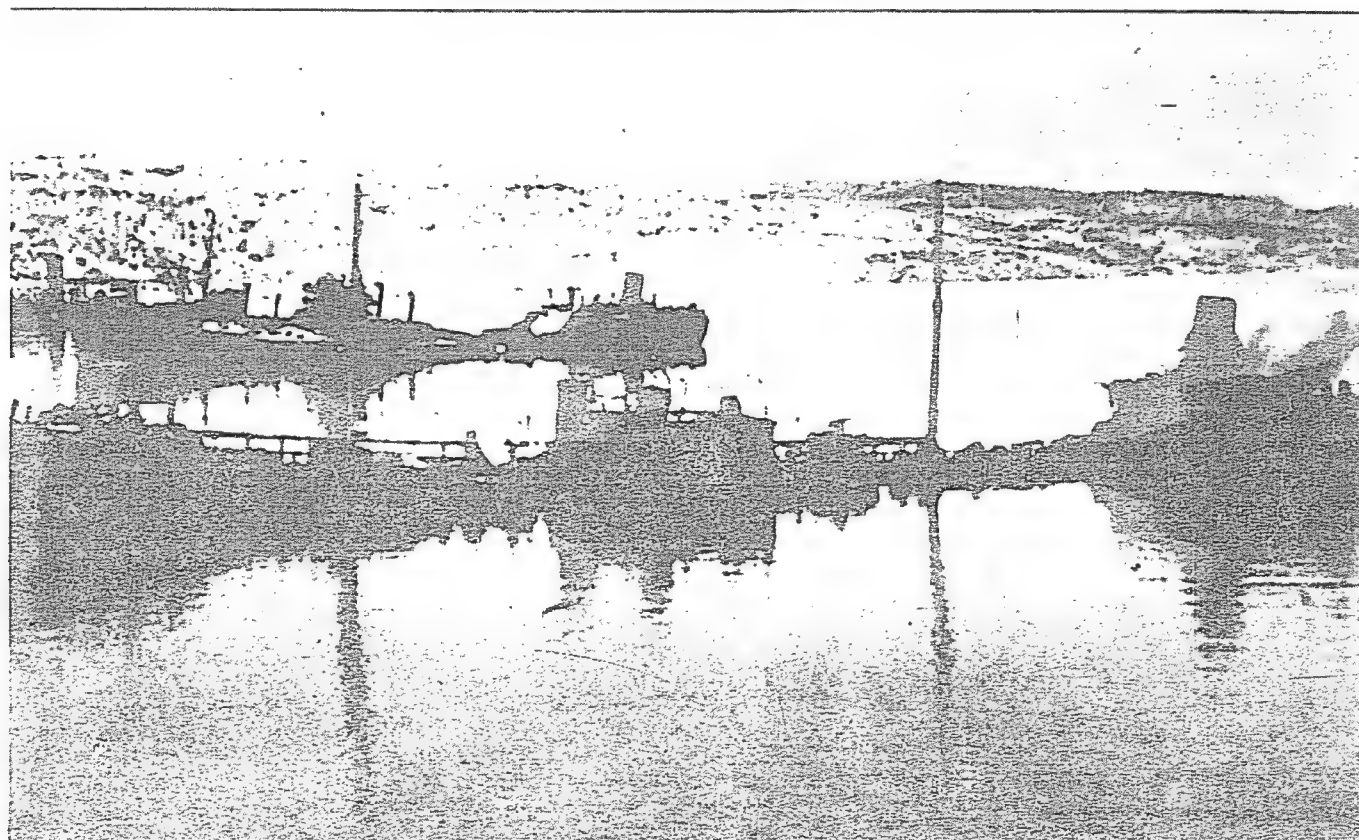
«Ακρόπολις»

13 'Ιουνίου 1941

Από μικρά πλοιάρια ξεφορτώνουν οι Γερμανοί στρατιώτες τρεις έρπυστριοφόρες μοτοσυκλέτες «Κέτενραντ» (πού κατασκεύαζαν τὰ εργοστάσια τῆς Έν-εσ-ού). Τό ιδιότυπο αὐτό πολεμικό μέσον χρησιμοποιήθηκε γιά πρώτη φορά στή Μάχη τῆς Κρήτης.

Κάτω: Τό φυσικό λιμάνι τῆς Κρήτης, ἡ Σούδα, καθὼς τελειώνει ἡ Μάχη τῆς Κρήτης, δέν εἶναι παρὰ ἓνα νεκροταφεῖο βρετανικῶν πλοίων (κυρίως πετρελαιοφόρων), πού πλήγηκαν ἀπὸ τὰ γερμανικά στούκας καί κήτηκαν. Ἀπὸ τὰ ἡμιβυθισμένα πλοῖα βγαίνουν ἀκόμα καπνοί.

Ο πτέραρχος (καί αργότερα στρα-
τάρχης της αεροπορίας) βαρώνος
φόν Ριχτόφεν υπήρξε ο διοικητής
των γερμανικών σμηνών, πού βομ-
βάρδιζαν μεθοδικά καί έντατικά
κάθε γωνιά της Κρήτης.

βιαστικά χαμόγελα...

Ένα ούρλιαχτό ξαφνικά σειρήνας σ' όλα τ' αεροπλάνα, έδωσε
τέρμα σ' αυτή τή δύσκολη κατάσταση.

Ήταν τό σύνθημα τής πώσεως. Γιατί άνοιξαν αυτόματα οί
πόρτες τών αεροπλάνων, ένω άρχισαν νά πέφτουν σύγχρονα όλοι
οί άλεξιπρωτιστές στό κενό. Ο ούρανός γιόμισε γύρω άπ' τ' ά
Χανιά, τό Μάλεμε, τή Σούδα, τήν Άγυιά καί τόν Γαλατά, άπό
πολύχρωμες όμπρέλες, πού έπεφταν μέ χάρη σάν τεράστια
κομφετί. Έδω άρχισαν όλα κάπως νά στριφογυρίζουν. Τ'
αεροπλάνα νά διαγράφουν μεγάλους όμόκεντρους κύκλους, ένω
στή γη κάτω φαίνονται οί άλεξιπρωτιστές, όσοι κατώρθωσαν κι
είχαν τήν τύχη νά φτάσουν γεροί, άρχισαν νά χορεύουν τό
«Λάμπεθ-γούώκ» του θανάτου. Ή ταινία έδειχνε σέ λίγο πώς
άρχισαν νά συνάπτονται μάχες σκληρές, στό έδαφος πιά. Μέσα
άπ' τούς πυκνούς καπνούς καί τ' έρείπια τών σπιτιών νά
ξεπετιοῦνται κάτι όντα σάν δαίμονες. Αυτούς τούς δαίμονες
φρόντιζαν άλλοῦ νά τούς έξουδετερώσουν μέ τ' αεροβόλα πού
μάς τ' έδειχναν καί πού τ' χρησιμοποιούσαν σ' εύρετα κλίμακα.
Ήπαιρναν φωτιά έτσι τ' αεροπλάνα καί τ' αεροπλάνα καί τ' αεροπλάνα
νά φαίνεται καθαρά μέσα σ' εκείνο τό καζάνι τής κολάσεως τί
άκριβώς γινόταν. Αεροπλάνα πηγαινοέρχονταν έν τω μεταξύ
κουβαλώντας όλοένα ένισχύσεις. Αυτό τό έδειχνε φυσικά πώς
γινόταν κάπως σύντομα. Έξηγοῦσε όμως, πώς αντιπροσώπευε
καμμία δεκαριά μέρες όσο διαρκούσαν οί μάχες. Σέ λίγο ό
ανάγλυφος χάρτης έδειχνε μέ βέλη τήν κατάληψη σέ δυό μέρες
του αεροδρομίου του Μάλεμε πρώτα, σέ έξη μέρες του Γαλατά,
έπειτα τών Χανίων, τής Σούδας. Μετά τρεις μέρες άπ' τήν πώση
του Γαλατά καί τήν κατάληψη τών Χανίων, έπεφτε τό Ήράκλειο
καί έπειτα άπό άλλες δυό μέρες τό Ρέθυμνο. Έδειξαν τμήματα
άλπινιστών πού άποβιβάστηκαν έν τω μεταξύ στό Καστέλλι καί
Κολυμπάρι καί συνεπλήρωσαν τήν κατάληψη. Επίσης σύγχρονα
άπ' τό άνατολικό μέρος, άπ' τό νομό Λασηθίου άποβιβάζονταν
κατόπιν σχεδίου θέβαια ή Ήταλική Μεραρχία του στρατηγού
Κάρτα στό σημείο «Παχειά άμμος».

Οί Ήταλοί έδω δέν βρήκαν καί τόσο σοβαρή αντίσταση κι έτσι
όλοκληρώθηκε σέ 15 μέρες ή κατάληψη τής Κρήτης. Τό
Γερμανικό γόητρο στό φόρτε του. Χαράς Εὐαγγέλια καί πανηγύρια
καί έπιδεικτικές παρελάσεις τών άλεξιπρωτιστών στό Βερολίνο,
μπροστά στόν Φύρερ καί τόν αργότερα στρατηγό τών
άλεξιπρωτιστών συνταγματάρχη τότε Μπρόγερ. Ο Γερμανικός
λαός μέ δάκρυα χαράς ύποδέχθηκε τούς άλεξιπρωτιστές, πού
έπέζησαν άπ' τή μάχη τής Κρήτης καί τούς στεφάνωσε
μάλιστα...».

Η ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΔΙΑΜΟΝΗ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Ἡ Φρειδερίκη διηγείται γιὰ τίς βδομάδες πού ἔμεινε στήν Κρήτη, στό βιβλίο της «Μέτρον Κατανοήσεως» (σελ. 66-67):

«... Στήν Κρήτη, λίγο μετά τήν ἀφιξί μας, μάς βομβάρδισαν. Καταφύγαμε σέ μιά τάφρο, ἀπ' ὅπου διέκρινα καθαρά τίς θόμβες νά πέφτουν ἀπό τά ἀεροπλάνα καί νά σκάνε δεξιά κι ἀριστερά μας. Δυό σκέψεις ἤλθαν στό νοῦ μου: ἂν μέ πετύχουν δέν πρόκειται νά τό καταλάβω, ἄρα πρὸς τί ἡ ἀνησυχία ἂν πάλι δέν μέ πετύχουν θά ἔχω τήν ἱκανοποίησι νά διηγούμαι τήν ἱστορία. Ἡ Σοφία, μόλις δύο ἐτῶν, καθόταν στά γόνατά μου. Κρατοῦσα τά χέρια μου σφιχτά ἐπάνω στ' αὐτιά της, ὥστε νά μήν ἀκούει τίς ἐκρήξεις τῶν βομβῶν, ἐνῶ συγχρόνως προσπαθοῦσα ν' ἀκούη ἑμένα πού τραγουδοῦσα, μᾶλλον ἀπελπισμένα, ἓνα παιδικό τραγούδι, «Μπέ, μπέ, μαῦρο ἀρνάκι», γιά νά τῆς δώσω θάρρος! Ἡ Σήλα Μακναίρ, ἡ ἀγαπημένη μας νταντά, κρατοῦσε στήν ἀγκαλιά της τόν Κωνσταντῖνο. Τήν κύτταζα καί σκεφτόμουν: καϋμένη κοπέλλα, δέν εἶναι καί τόσο ὠραῖο πού τά τραβᾶμε ὅλα αὐτά ἀλλά στό τέλος-τέλος, ἀφοῦ οἱ θόμβες προωρίζονταν γιά μάς, ὑπέφερε κι ἐκεῖνη λόγω τῆς ἀφοσιώσεώς της πρὸς τά παιδιά μας. Στό ὄρυγμα θρискόταν μαζί μας ἓνας πολύ παχύς ἀξιωματικός τῆς ἀστυνομίας. Θυμᾶμαι ἀκόμη τήν πελωρία πλάτη του, καθὼς διαγραφόταν μπροστά μας, ἐνῶ μέ τό κεφάλι του στό χῶμα μουρμούριζε προσευχές κι ἔκανε συνεχῶς το σταυρό του.

Στήν Κρήτη, ἐπειδὴ κανεῖς δέν μάς περίμενε, δέν εἶχε γίνει γιά μάς καμμιά προετοιμασία. Αὐτό τό ἀνακαλύψαμε μόνο ἀφοῦ φάγαμε ἓνα πολύ καλό πρόγευμα σέ μιά καλύβα. Τήν χρησιμοποιοῦσαν μερικοὶ Ἀγγλοὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ναυτικοῦ, οἱ ὅποιοι μᾶλλον ἐκπληκτοὶ ἤλθαν κοντά μας ὅταν τελειώσαμε. Χρειασθήκαμε ὅλη τήν ἡμέρα γιά νά διασχίσουμε τό νησί, ἐπάνω σ' ἓνα προϊστορικό ταξί, καί ν' ἀπομακρυνθοῦμε ἀπό τίς θόμβες. Σέ κάθε χωριό ζητούσαμε νά πληροφορηθοῦμε μήπως εἶχαν φθάσει ὁ σύζυγός μου καί ὁ Βασιλεὺς. Δέν ὑπῆρχε καμμιά πληροφορία. Τότε ἔμαθα πῶς νοιώθει κανεῖς ὅταν πεθαίνει ἡ ψυχὴ του. Ἀργά τῇ νύχτα μάς ἤλθε τό νέο πῶς ἀκόμη δέν εἶχαν φύγει ἀπὸ τήν Ἀθήνα, γιὰ τό φῶς τῆς ἡμέρας ἔκανε τήν ἀναχώρησί τους πολὺ δύσκολη. Ἐφθασαν κοντά μας τό ἐπόμενο βράδυ...»

Γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Γεωργίου Β' στήν Κρήτη, ἔχουμε τὴ μαρτυρία τοῦ βιογράφου του. Τοῦ Παναγιώτη Πιπινέλη, ὁ ὁποῖος γράφει («Γεώργιος Β'», Ἀθῆναι 1951, σελ. 107-108):

«... Ἐν τούτοις ἡ χαλάρωσις τῆς συνθλιπτικῆς ἐντάσεως τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ ἐνέπνευσεν ἓν αἶσθημα βαθείας

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ, 22. (Τρανσό-
σεαν).— Ἀγγέλλεται ἐκ Λονδί-
νου, ὅτι κατὰ τὴν σημερινὴν συ-
νεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῶν Κοι-
νοτήτων, ὁ πρωθυπουργὸς κ.
Τσῶρτσιλ ἀνεκοίνωσεν τοπικὰς
ἐπιτυχίας Γερμανῶν ἀλεξιπτωτι-
στῶν καὶ γερμανικῶν στρατευ-
μάτων μεταφερθέντων ἀεροπορι-
κῶς εἰς Κρήτην. Κατὰ τὰς ἐν
λόγῳ δηλώσεις τοῦ κ. Τσῶρτσιλ
συνεχίζεται σκληρὰ μάχη, κατὰ
τὴν ὁποίαν τὰ γερμανικὰ στρα-
τεύματα ἐσημείωσαν ὀρισμένας
στρατιωτικὰς ἐπιτυχίας. Τὰ βρε-
τανικὰ στρατεύματα, ἐξηκολού-
θησεν ὁ κ. Τσῶρτσιλ, εἶνε ἀκό-
μη κύρια τῆς καταστάσεως. Ὁ
κ. Τσῶρτσιλ ἀνεκρίνωσε περαι-
τέρω, ὅτι τὸ Ἡράκλειον εὐρί-
σκεται πάντοτε εἰς χεῖρας τῶν
Βρετανῶν, ἐν ἄλλο ὅμως ἀε-
ροδρόμιον (τοῦ Μαλέμα) εἶχε
καταληφθῇ ὑπὸ τῶν γερμανικῶν
στρατευμάτων.

***

Νεώτερον τηλεγράφημα τοῦ
Πρακτορείου Τρανσόσεαν, μέ-
σω Στοκχόλμης, ἀνέφερεν, ὅτι
ὁ Ἀγγλος πρωθυπουργὸς ἀ-
νήγγειλεν εἰς τὴν Βουλὴν, ὅτι
τὰ γερμανικὰ στρατεύματα εἰ-
σεχώρησαν εἰς τὴν πόλιν τοῦ
Ἡρακλείου τῆς μεγαλυτέρας ὡς

γνωστὸν πόλεως τῆς Κρήτης μὲ
33.000 κατοίκων.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ

ΚΡΗΤΗΣ ΕΙΣ ΚΑΙ'ΡΟΝ

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ, 22. (Τρανσό-
σεαν).— Ἐγνώσθη ἐνταῦθα, ὅτι
οἱ καλῶς πληροφορημένοι κύ-
κλοι τοῦ Λονδίνου ἐπεβεβαίωσαν
τὴν εἶδησιν, κατὰ τὴν ὁποίαν
ἐφθασαν ἤδη εἰς Κάϊρον φυγά-
δες ἕξ μέλη τῆς Κυβερνήσεως,
τὰ ὁποῖα ἐφυγον ἐκ τῆς ἐν τῇ
νήσῳ ἔδρας των, λόγω τοῦ γερ-
μανικοῦ βομβαρδισμοῦ.

ΚΑΙ Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΒΗΡΥΤΤΟΣ, 22. (Τρανσόσε-
αν).— Ὁ τέως Βασιλεὺς τῆς
Ἑλλάδος Γεώργιος, ἐφθασε ση-
μερον Πέμπτην ἀεροπορικῶς εἰς
Κάϊρον. Ὁ Διάδοχος Παῦλος,
ὡς καὶ ἄλλα μέλη τῆς Ἑλληνι-
κῆς βασιλικῆς οἰκογενείας, εὐ-
ρίσκονται ἤδη εἰς Αἴγυπτον ἀπὸ
τῆς παρελθούσης Τρίτης. Χθὲς
ἐφθασάν ἐπίσης εἰς Αἴγυπτον δι'
ἀεροπλάνου φυγάδες, ὁ Τσου-
δερός καὶ δύο ἄλλοι ὕπουργοι.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ, 22. (Τρανσό-
σεαν).—Οί άρμόδιοι κύκλοι του
Λονδίνου άνεκοίνουν σήμεραν τό
άπόγευμα ότι συνεχίζεται ή γερ-
μανική είσβολή εις Κρήτην. Έ-
γνώσθη ότι καθ' όλην τήν ήμέ-
ραν τής χθές Τετάρτης τό έν κύ-
μα μετά τό άλλο Γερμανών άλε-
ξιπτωτιστών καί στρατευμάτων
μεταφερομένων δι' άεροπλάνων
άπεβιβάζοντο εις Κρήτην. Οί έν
Λονδίνω φαίνονται όλίγας μόνον
έχοντες νέας ειδήσεις περί τών
συμβαινόντων έν Κρήτη. 'Ο
στρατιωτικός έκφωνητής του ρα-
διοφωνικού σταθμού του Λονδί-
νου, ταγματάρχης Μάρραιη, ά-
νεγνώριζε σήμεραν ότι μόνον έ-
λάχιστα ειδήσεις φθάνουν έκ
Κρήτης εις Λονδίον, άλλ' ότι
δέον νά ύποτεθῇ ότι σκληρά έκ
του σύσταδην μάχη συνήπτετο.
'Ο Μάρραιη προσέθεσεν ότι τά
γερμανικά στρατεύματα κατώρ-
θωσαν νά κυριαρχήσουν εις τινα
σημεία τής Κρήτης.

ΣΦΟΔΡΑΙ ΜΑΧΑΙ

Ν. ΥΟΡΚΗ, 22. (Τρανσόσε-
αν).—'Ολαι αί σημερινάί πρωϊ-
νάί έφημερίδες τής Ν. Υόρκης
δημοσιεύουν μέ μεγάλους τί-
τλους εις τήν πρώτην σελίδα των
τάς περί άποβάσεων Γερμανών
άλεξιπτωτιστών εις Κρήτην εί-
δήσεις, αί όποίαι, προερχόμεναι
άποκλειστικώς έκ Λονδίνου, χα-
ρακτηρίζονται άπό πλήρη έλλει-
ψιν πληροφοριών, ούδεμίαν επί-
σης αναφέρουσαι τοποθεσίαν.
Παραδέχονται άπλως ότι διεξά-
γονται σφοδρά μάχαί.

'Η έφημερίς «Τάίμς τής Ν. Υ-
όρκης», ζητούσα προφανώς νά
προετοιμάσῃ τούς άναγνώστας
της διά τήν πιθανότητα καταλή-
ψεως τής Κρήτης υπό τών Γερ-
μανών, τονίζει ότι τό άποτέλε-
σμα τής έν Κρήτη μάχης δέν ά-
ποδεικνύει τίποτε ως πρός τήν
δυνατότητα γερμανικής είσβο-
λής εις Αγγλίαν. 'Η αύτή έφη-
μερίς τονίζει ότι εἶνε έσφαλμένη
καί πρέπει νά άπορριφῇ ή γνώ-
μη μερικῶν κύκλων του Λονδί-
νου κατά τούς όποιους ή Κρήτη
άποτελεῖ έν είδος δοκιμῶν διά
τήν είσβολήν τών Γερμανών εις
Αγγλίαν.

άνακουφίσεως. Δι' όλίγας ήμέρας θά άνακτήσῃ πλέον τήν
παιδικήν χαράν τών παλαιῶν χρόνων. Άλλως τε των πρώτων
ήμερῶν ή σχετική νηνεμία, άφινε κάποιαν έλαφράν έλπίδα
διάρκειας· ίσως έδῶ νά μή πρόκειται νά φθάσῃ ή έχθρική λάβα
καί ή Έλλάς νά μείνῃ άκόμη έλευθέρα εις τό τελευταῖον αύτό
προπύργιον, τό όποῖον έπροστάτευεν ή θάλασσα. Εἰς τήν μακράν
έκείνην επικράτειαν ήρχιζε δειλά-δειλά νά δημιουργῆται ή
έλπίς ότι έδῶ θά εγκατασταθῇ διά πολύ ή κυβέρνησις του τόπου
έως ότου αλλάξῃ τής μοίρας τό ρεῦμα...»

'Ο στρατηγός Μπέρναρ Φράϋμπεργκ, άρχιστράτηγος τών
συμμαχικῶν δυνάμεων τής Κρήτης, εἶχε λάβει οδηγίες άπό τό
Φόρειν 'Οφίς γιά νά έξασφαλίσει τήν παραμονή στήν Κρήτη του
'Ελληνος Βασιλέως καί τής Κυβερνήσεως Τσουδεροῦ, μέχρι τήν
τελευταία στιγμή. 'Ο ίδιος όμως ό Νεοζηλανδός στρατηγός εἶχε
σηματίσει τή γνώμη άπό τίς πρώτες μέρες του Μαΐου ἤδη, ότι οἱ
συνθήκες δέν επέτρεπαν τήν παραμονή τών Έλλήνων ἡγετῶν
στήν Κρήτη πλέον. Στήν άπόρρητη έκθεσή του γιά τή Μάχη τής
Κρήτης έγραψε:

«Μοῦ έφαίνετο ότι υπό τάς ύφισταμένες συνθήκας, τό
μέτωπον —καί τά Χανιά ἦσαν πάρα πολύ εις τό μέτωπον περί τά
μέσα Μαΐου— δέν ἦτο ήκατάλληλος θέσις διά τόν Βασιλέα καί τήν
Κυβέρνησιν. Άπό στρατιωτικής άπόψεως ἡννόουν παρά πολύ
καθαρά τούς κινδύνους, καί δέν έβλεπον τόν λόγον νά έκθέσω
αὐτά τά σημαίνοντα καί γενναία πρόσωπα εις τό ένδεχόμενον νά
φονευθοῦν ἢ νά πληγωθοῦν ἢ —άκόμη χειρότερον— νά
συλληφθοῦν αἰχμάλωτοι. 'Ως στρατιωτικός διοικητής δέν έχω
δισταγμόν, νά εἶπω ότι περαιτέρω παραμονή των άσφαλῶς θά
έξέθετεν αὐτούς εις περιπτώς κινδύνους. Θέλω νά άποσαφηνί-
σω πλήρως ότι οὔτε ό Βασιλεύς οὔτε ή Κυβέρνησις ἤθελον νά
έγκαταλείψουν τήν Κρήτην. Άμφιβάλλω έάν έγνώριζον τόν
κίνδυνον εις τόν όποῖον ἦσαν έκτεθειμένοι καί έπιθυμῶ νά
σημειώσω ότι ό Βασιλεύς καί ό πρωθυπουργός ἦσαν έξαιρετικῶς
χρήσιμοι εις όλας τάς σχέσεις μου πρός αὐτούς».

Μετά άπό μερικές μέρες ό Φράϋμπεργκ ζήτησε νά
συναντήσῃ τόν Γεώργιο Β' γιά νά του ζητήσῃ νά αλλάξει διαμονή
καί νά εγκατασταθῇ μέσα στήν ζώνη στρατιωτικής άσφαλείας,
διότι κανένα άλλο σημείο δέν ἦταν έξασφαλισμένο άπό τυχόν
έπίθεση Γερμανών άλεξιπτωτιστῶν. Συναντήθηκαν τό άπόγευμα
τῆς 17ης Μαΐου, ένῶ γινόταν βομβαρδισμός, αλλά ό Γεώργιος Β'
καί ό Ε. Τσουδερός άρνήθηκαν νά ακολουθήσουν τήν σύσταση του
Φράϋμπεργκ καί παράμειναν στήν Πελακαπίνα. 'Ο Νεοζηλανδός
στρατηγός σημειώνει:

«'Ενῶ θά ἤμουν διατεθειμένος νά δεχθῶ τόν Βασιλέα
φονευόμενον ἢ πληγωμένον, διά τήν χώραν του, δέν θά έδεχόμην
νά τόν ἴδω συλλαμβανόμενον αἰχμάλωτον, πράγμα τό όποῖον μέ
έφόβιζε περισσότερο λόγῳ του κινδύνου τών άλεξιπτωτιστῶν...

Μιά σπάνια φωτογραφία από τις δραματικές ώρες του Βασιλέως Γεωργίου Β', καθώς διασχίζει τα κρητικά βουνά, αφού ήδη έχει αρχίσει η γερμανική επίθεση (20 Μαΐου 1941). Προορισμός του είναι το ασύμαντο λιμανάκι της 'Αγίας Ρούμελης, απ' όπου θα εγκαταλείψει την Κρήτη για την Αίγυπτο.

Τήν 20ήν του μηνός τό χειρότερον ακριβώς αυτό παρ' ὀλίγον νά συμβῇ ὅταν ἀλεξιπτωτισταί ἔπεσαν εἰς τόν κῆπον τοῦ Βασιλέως».

Τά ἐν συνεχεία γεγονότα περιγράφει ὁ Π. Πιπινέλης στό προαναφερόμενο βιβλίο του (σελ. 109-110):

«... Ἀπό τήν ἑπαυλιν Μάνου ὁ Βασιλεὺς εἶχε μετοικήσει καί πάλιν εἰς τήν οἰκίαν Βολάνη παρὰ τὰ Περιβόλια, ὀλιγώτερον ἔκτεθειμένη εἰς βομβαρδισμούς. Ἐκεῖ τόν ἡῦρεν ἡ ἐπίθεσις τῆς 20ῆς Μαΐου εἰς τὰς 7.50 τήν πρωΐαν. Μόλις προφθάνει μέ τόν ἐξάδελφόν του πρίγκηπα Πέτρον καί τήν ἀκολουθίαν του νά διαφύγῃ ἀπό τό μοναχικόν του οἶκημα, τό ὁποῖο ταχέως περιεκυκλώθη ἀπό ἀλεξιπτωτιστάς. Μέ ὀλίγους χωροφύλακας τῆς φρουρᾶς καί μίαν διμοιρίαν Νεοζηλανδῶν προσπαθεῖ νά φθάσῃ τὰς γραμμάς τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων εἰς τὰ γύρω ὑψώματα. Τά ἀεροπλάνα τοῦ ἐχθροῦ πλησιάζουν τόσον χαμηλά, ὥστε νά φαίνονται οἱ ἐπ' αὐτῶν χειρισταί τῶν μυδραλλιοβόλων.

Αἰφνιδίως ἀλεξιπτωτισταί ἤρχισαν νά πίπτουν ἐμπρός ἀπό τήν μικράν ὁμάδα τῆς βασιλικῆς συνοδείας, ἐνῶ ἄλλοι ἐπιπτον ὀπίσω τῆς. Οἱ τελευταῖοι ἀντελήφθησαν τήν συνοδείαν καί ἀνοίγουν πύρ. Οἱ Νεοζηλανδοί καί ἡ λοιπὴ ἀκολουθία τοῦ Βασιλέως ἀπαντᾷ καί οἱ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 22. (Τρανσό-
σεαν).—Ἐκπρόσωπος τῆς Βι-
λελμστράσσε ἡρνήθη σήμερον
τὴν μεσημβρίαν νά δώσῃ εἰς ἐ-
ρωτήσαντας δημοσιογράφους ὁ-
ανδήποτε πληροφορίαν περὶ τῆς
καταστάσεως ἐν Κρήτῃ. Μειδιῶν
μόνον παρέπεμψε τοὺς ἐρωτῶν-
τας εἰς τὰς ἀγγλικῆς πηγῆς
πληροφορίας αἱ ὁποῖαι τονίζουν
εἰς ἔντονον βαθμὸν τὴν σοβαρό-
τητα τῆς καταστάσεως.

ΑΛΛΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 22. (Α.Π.). —
Τὸ ἡμιεπίσημον γερμανικὸν πρα-
κτορεῖον μεταδίδει τὰ ἑξῆς:

«Αἱ ἐκ ξένης πηγῆς εἰδήσεις
σχετικῶς πρὸς τὰς γερμανικὰς
ἐνεργείας ἐναντίον τῆς Κρήτης,
γίνονται δεκταὶ μετὰ ἡρέμου ἐ-
πιφυλακτικότητος ὑπὸ τῶν ἐνδι-
αφερομένων κύκλων τοῦ Βερρ-
λίνου. Αἱ ἔγκυροι πηγαὶ δὲν δι-
αφεύδουν ὅτι ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν
γίνονται τοιαῦται ἐνέργειαι, αἱ
ὁποῖαι ἐξελέσσονται μεθοδικῶς.
Οὐδὲν πλέον τούτου εἶνε δυνα-
τὸν νά γνωσθῇ. Ἡ ἐπιφύλαξις
τῶν ἐπισήμων γερμανικῶν ἀρ-
χῶν βασιζέται, κατὰ τοὺς πολι-
τικὸς κύκλους τῆς πρωτεύου-
σης τοῦ Ράιχ, ἐπὶ τῆς δεδοκιμα-
σμένης εἰς παρομοίας καταστά-

σεις άρχης καθ' ήν δέν δύναται νά γίνη λόγος περί έπιχειρήσεως παρά μόνον όταν αύτη είσέλθη είς φάσιν άποκαλυπτικήν από στρατιωτικής άπόψεως.

Από της γερμανικής πλευράς προστίθεται ότι πρὸς τὸ παρὸν εὐχαρίστως αφήνεται ἡ πρωτοβουλία τῆς παροχῆς πληροφοριῶν εἰς τὸν Ἄγγλον πρωθυπουργὸν κ. Τσῶρτσιλ. Ἐν καιρῷ θὰ συγκριθοῦν οἱ ἀγγλικοὶ λόγοι μετὰ τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα ἔχουν δημιουργήσει ἡ Γερμανία. Ἡ παγκόσμιος Κοινὴ Γνώμη θὰ δυνηθῇ διὰ μίαν ἀκόμη φοράν νὰ διαπιστώσῃ ὅτι ἀπέκτησε νέαν πείραν. Αἱ φράσεις: «βαραῖαι γερμανικαὶ ἀπώλειαι», ἀρκούντως γνωσταὶ ἤδη ἀπὸ τὸ Ἀνταλνές (Νορβηγία), τὴν Δουνκέρκην καὶ ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ, ἐσημαίνουν πάντοτε γερμανικὰς ἐπιτυχίας. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν διαπιστοῦται ἐκ νέου ὅτι αἱ πρόσφατοι ἀγγλικοὶ εἰδήσεις ἐν σχέσει μετὰ τὴν Κρήτην, κάμνουν πάλιν χρῆσιν τῶν ἰδίων ἐκείνων φράσεων.

Εἰς τοὺς πολιτικοὺς κύκλους τοῦ Βερολίνου χαρακτηρίζονται ὡς ἐνδιαφέρουσαι ἐπίσης αἱ τελευταῖαι πληροφορίαι τοῦ ἀγγλικοῦ Πρακτορείου Ρώυτερ, καθ' ἃς, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ νῆσος Κρήτη εἶνε μεγάλῃ, καθίσταται ἀδύνατον νὰ εὐρίσκωνται πανταχοῦ αἱ περιορισμέναι ἀγγλικοὶ δυνάμεις. Ἡ γενικὴ γνώμη ἐν Βερολίνῳ εἶνε, ὅτι ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς πλευρᾶς ὁ προφυλακτικὸς αὐτὸς τρόπος τῆς ἐκφράσεως σημαίνει, ὅτι εἶνε δυνατὴ μία ἀγγλικὴ ἀποτυχία.

« Ἀκρόπολις »
23 Μαΐου 1941

ἀλεξιπρωτισταὶ χάνονται ὀπίσω ἀπὸ μίαν ἀνωμαλίαν τοῦ ἐδάφους.

Ἐπὶ τέλους, ἡ μικρὰ συνοδεία φθάνει τὰς ἑλληνικὰς γραμμάς καὶ ἀποκαθιστᾷ ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ στρατηγείου. Τὴν νύκτα ὁ Βασιλεὺς διέρχεται εἰς Θέρισσον εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς χωρικοῦ, ὅπου μερίζεται τὸ δωμάτιον τοῦ ὕπνου μετὰ τὸν ἐξάδελφόν του πρίγκηπα Πέτρον.

Κατὰ τὴν νύκτα μηνύματα καὶ φυγάδες ἔρχονται ἀπὸ ὅλα τὰ γύρω μέρη καὶ ὁ Βασιλεὺς μετὰ ἀγωνίαν παρακολουθεῖ τὰς περιπετείας τοῦ ἀγῶνος. Τὴν ἐπομένην πρωΐαν εἰς τὰς 6 π.μ. ὁ στρατηγὸς Φράϋμπεργκ στέλλει μῆνυμα ὅτι ἡ μάχη δέν ἦτο μέχρι τῆς στιγμῆς πολὺ δυσμενής, ἀλλ' ὅτι ὁ Βασιλεὺς θὰ ἔπρεπε νὰ κινηθῇ νοτιώτερον διὰ νὰ ἀποφύγῃ αἰφνιδισμοὺς ἀπὸ ἀέρος.

Ἀρχίζει τότε ἡ δραματικὴ περιοδεία ἀνά τὰ ὄρη πρὸς τοὺς Πλατάνους καὶ ἀπ' ἐκεῖ πρὸς τὰ νοτιοδυτικά. Εἰς μίαν κορυφὴν ὅπου ἔφθασαν εἰς τὰς 4 τὸ ἀπόγευμα, βλέπουν τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα νὰ προσγειοῦνται εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Μάλεμε. Ὅλοι ἠγνόησαν τί ἐσήμαινεν αὐτό.

Ἡ συνοδεία ἐξακολουθεῖ καὶ τὸ βράδυ φθάνει εἰς τὸ πέρασμα τῶν βουνῶν πρὸς τὰς νοτίας πλαγιάς. Εἰς τὸ ὑψηλότερον αὐτὸ σημεῖον τῆς πορείας ἀπεφασίσθη νὰ γίνη ἡ διανυκτέρευσις. Ὁ Βασιλεὺς εἶναι κατάκοπος. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πορείας εἶχε μείνει σιωπηλὸς καὶ ἥρεμος. Ἀλλ' ἡ πορεία εἰς τὸσον δύσκολον δρόμον καὶ ἡ συγκίνησις τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἦσαν ὑπέρτεραι τῆς σωματικῆς ἀντοχῆς του. Κουλουριασμένος εἰς μίαν προβιάν, ἀκουμπισμένος εἰς ἓνα βράχον, ἐπέρασε τὴν παγεράν διαιυγὴ ἐκείνην νύχτα.

Τὸ πρωῒ εἰς τὰς 5 ἡ συνοδεία ἐξηκολούθησε τὸν περιπετειώδη δρόμον τῆς. Καθ' ὁδὸν ἀπὸ μῆνυμα τοῦ ἐπιτελείου πρὸς τὸν Ἄγγλον στρατιωτικὸν ἀκόλουθον ἐπληροφορεῖτο τὴν κατάληψιν τοῦ Μάλεμε. Ὁ στρατηγὸς Φράϋμπεργκ προσεπάθει νὰ φθάσῃ τὰ Σφακιά ὅπου ὠρίζετο ὡς τόπος ἐπιβίβασεως. Τὸ πᾶν εἶχε χαθεῖ. Ἡ συνοδεία συνεχίζει τὸν δρόμον τῆς διὰ νὰ φθάσῃ τὴν νύκτα εἰς τὴν ἀγίαν Ρούμελην ὅπου τὴν ἀνέμενε τὸ προσωπικὸν τῆς ἀγγλικῆς Πρεσβείας, τὸ ὁποῖον εἶχε κατὰ διαταγὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου φθάσει ἐκεῖ δι' ἄλλης ὁδοῦ. Ἐκεῖ ἐπρόκειτο νὰ πλησιάσῃ τὴν νύκτα τὸ βρετανικὸν ἀντιτορπιλικὸν Ντεκού.

Ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ πρίγκηψ Πέτρος κοιμοῦνται ἐπὶ τῆς ἄμμου εἰς τὴν παραλίαν. Εἰς τὰς 12 φαίνεται εἰς τὰ ἀνοιχτά ἐν φῶς. Εἶναι τὸ Ντεκού τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ παραλάβῃ ὅλην τὴν βασιλικὴν συνοδείαν διὰ νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Ο Έμμανουήλ Τσουδερός, γνωστός λάτρης του αποκρυφισμού, υποστήριζε αργότερα ότι είχε ένα ισχυρό προαίσθημα για την έναρξη της γερμανικής επιθέσεως στην Κρήτη, από την παραμονή ήδη της ενάρξεώς της. Σχετικά γράφει ο Άγγλος συγγραφέας Κόμπτον Μακένζυ στο βιβλίο του «Αέρας έλευθερίας»:

«Τήν νύχτα της επιδρομής, ο πρωθυπουργός κ. Τσουδερός «πιεζόμενος από ένα ισχυρό προαίσθημα», όπως αφηγείται, καθικέτευσε τον Βασιλέα να παραμείνη εις τό σπίτι όπου κατοικούσε ο ίδιος αντί να επιστρέψη εις την απομακρυσμένην Ξπαυλίν του, η οποία ήτο περισσότερο έκτεθειμένη εις έχθρικήν επίθεσιν. Ο Βασιλεύς εδέχθη την παράκλησιν του πρωθυπουργού του και έτσι ηδυνήθη τό επόμενον πρωί να παρακολουθήση την έναρξιν μιᾶς επιχειρήσεως, όμοία προς την όποιαν δέν είχε ποτέ άλλοτε σημειωθή. Η ιδική του Ξπαυλιν έθομβαρδίσθη σφοδρότατα και μετ' όλίγον κατελήφθη από άλεξιπτωτιστάς, ο ίδιος όμως εύρίσκετο έν σχετική άσφαλεία την στιγμήν εκείνην. Μαζί μέ τον Βασιλέα ήσαν, πλήν του πρωθυπουργού, ο εξαδελφός του πρίγκιψ Πέτρος, ο Άγγλος στρατιωτικός ακόλουθος Τζ. Σ. Μπλάντ, ο διοικητής της Τραπέζης Ελλάδος και δυό ή τρείς ύπασπιστάι. Ο συνταγματάρχης Μπλάντ άντελήφθη από την έκτασιν και την γενικότητα της έκδρομής όπι θά ήτο αδύνατον νά προστατευθή ή ζωή ή ή άσφάλεια του Βασιλέως και επρότεινε νά γίνη ή απόπειρα όπως φθάσουν εις την άλλην άκτήν της νήσου, φεύγοντες από τούς λόφους, πού εύρίσκοντο όπισθεν της οικίας. Ένω διεξήγετο ή σχετική συζήτησις ένα τμήμα Γερμανών άλεξιπτωτιστών έρρίφθη εις απόστασιν όλίγων εκατοντάδων μέτρων μόλις, εύτυχώς όμως εστράφησαν προς την αντίθετον της οικίας κατεύθυνσιν. Ήτο πλέον ο καιρός διά νά εκκινήση ή αυτοσχέδιος βασιλική συνοδεία διά την περιπετειώδη και ριψοκίνδυνον προσπάθειάν της νά διασχίση την νήσον».

Ο τότε πρωθυπουργός Έμμ. Τσουδερός συνεχίζει την αφήγησιν:

«Η φρουρά μας άπετελείτο από καμιά σαρανταριά άνδρας, Έλληνας και Νεοζηλανδούς, οί όποιοι έκαμαν τό καθήκον των, μέ νομιμοφροσύνην και άκαμπτον γενναιότητα. Έπειτα από άπεριγράπτους δυσχερείας και περιπετείας πού θά εκκλόνιζον και τά πιο γερά νεύρα, κατωρθώσαμεν χάρις εις τον άξιοθαύμαστον ήρωισμόν και την υποδειγματικήν ψυχραιμίαν του Βασιλέως, νά έξουδετερώσωμεν τά σχέδια του έχθρου. Παρά τρίχα έξεφύγα-

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ, 23. (Πρακτ. Γρανσόσεαν). — Η άβεβαιότης όσον άφορά την έκβασιν του άγώνος εις την Κρήτην, θά διαρκέση, κατά την γνώμην, ή όποία επικρατεί μεταξυ των Άγγλων, ήμέρας τινάς ακόμη. Οι ναυτικοί και στρατιωτικοί έμπειρογνώμονες έξακολουθούν τας συζητήσεις των επί των γερμανικών μεθόδων εισβολής. Η σύγκρισις προς την Άγγλίαν ή όποία από τέκα μηνών ήδη ανάμενει τοιαύτην εισβολήν, δέν παραβλέπεται και λαμβάνεται ύπ' όψιν εις όλα τά σχόλια τά όποια γίνονται.

Οι «Τάιμς» εις κύριον αύτων άρθρον γραφέν υπό του στρατιωτικού συνεργάτου των παρατηρούν ότι ή Κρήτη δέν είνε καθόλου κλασσικός στίβος δι' άπόπειραν εισβολής από άέρος, διότι δέν συνδέεται μέ την ήπειρον, όπως λ.χ. ή Νορβηγία, άλλ' ύφύεται απότόμως έν μέσω του πελάγους και δέν έχει παρά μόνον μίαν καλήν θέσιν δι' άγκυροβόλιον, παρ' όλον ότι υπάρχουν λιμένες και λωρίδες ξηράς προς την παραλίαν, όπου θά ήδύναντο ν' άποβιβασθούν στρατεύματα μέ μικράς λέμβους. Επί πλέον δέν υπάρχουν έν Κρήτη πόλεις ή άλλαι τοποθεσίαι όπως τό Μπεργκεν και τό Τρόντχεμ οι όποiai θά δύνανται νά χρησιμοποιηθούν ως στρατηγικά θέσεις.

Ο «Ημερήσιος Τηλέγραφος» θεωρεί ως έντελώς νέον φαινόμενον εις την στρατιωτικήν δράσιν την επίθεσιν υπό στρατευμάτων μεταφερομένων διά του άέρος έναντίον ισχυρώς προστατευόμενης νήσου.

Η έκβασις του άγώνος αύτου είνε αδύνατον νά προβλεφθή, καθ' ό όμως γράφει ο στρατιωτικός συνεργάτης του Ρώυτερ, στρατηγός Γκάφ, θά έχη μεγάλην σημασίαν δι' άμφότερα τά μέρη. Κατά τον στρατιωτικόν αύτον κριτικόν, πρόκειται περί της πρώτης εις μεγάλην κλίμακα επιθέσεως τοιαύτου είδους. Ο Γκάφ γράφει επίσης ότι ένήργησαν μεταφοραί διά θα-

λάσεως, προσθέτει δὲ ὅτι μικρότερα σκάφη ἀπεβίβασαν πυροβολικὸν καὶ τάνκς, ἐπωφελοῦμενα τοῦ νυκτερινοῦ σκοπούς.

Η ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ ΤΟΥ ΑΕΡΟΣ

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ, 23. (Τρανσόσεαν).— Κατ' εἰδήσεις ἐκ Λονδίνου, δὲν ἐδημοσιεύθησαν σήμερον τὸ ἀπόγευμα σχόλια ἐπὶ τῆς εἰδήσεως, καθ' ἣν ἡ ὑπεράνω τῆς νήσου Κρήτης κύριαρχία τοῦ αέρος περιήλθεν εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν βρετανικῶν ἀεροπλάνων. Οἱ ἀρμόδιοι μόνον κύκλοι παραδέχονται ἀπροκαλύπτως, ὅτι ἡ ἀποβίβασις ἐνισχύσεων διὰ τὰ γερμανικὰ στρατεύματα τὰ μαχόμενα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, συνεχίζεται καὶ σήμερον εἰς συνεχὲς ρεῦμα. Μετὰ τὴν ἀποβίβασιν στρατευμάτων γερμανικῶν μεταφερθέντων διὰ τοῦ αέρος εἰς τὰ ἀεροδρόμια τῆς Κρήτης, τὰ γερμανικὰ ὀπλιτὰ γὰ ἀεροπλάνα ἐπιστρέφουν εἰς μακρὰς φάλαγγας πρὸς τὰς ἐπὶ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος βάσεις των καὶ ἀρχίζουν νέας μεταφορὰς στρατευμάτων. Οἱ ἀρμόδιοι βρετανικοὶ κύκλοι τοῦ Λονδίνου παρέσχον σήμερον τὸ ἀπόγευμα νέαν ἐξήγησιν περὶ τοῦ τρόπου, μετὰ τὸν ὁποῖον οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ κατάρθωσαν νὰ προσγειωθοῦν ἐν Κρήτη. Οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ, λέγουσιν, ἐταλανατεύοντο τόσον πολὺ, καθ' ὃν χρόνον κατήρχοντο, ὥστε ἦτο δύσκολον εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς νὰ τοὺς σκοπεύσουν διὰ τῶν ἀπλῶν των.

ΝΕΑ ΜΕΘΟΔΟΣ ΚΑΙ ΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΕΩΝ

ΑΓΚΥΡΑ, 23. (Τρανσόσεαν).— Αἱ σημεριναὶ τουρκικαὶ ἐφημερίδες ἀσχολοῦνται κυρίως μετὰ τὸ ζήτημα τῆς γερμανικῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Κρήτης καὶ τονίζουν γενικῶς, ὅτι ἡ Γερμανία ἐφαρμόζει νέαν ἐντελὲς τακτικὴν εἰς τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς νήσου. Ἐάν, λέγουσιν, ἡ κατὰ τῆς Κρήτης ἐνέργεια ἐπιτύχη, θὰ ἀποδείξη, ὅτι ἐπίθεσις ἐναντίον νήσου εἶνε ἀπολύτως δυνατὴ καὶ ἐάν ἀκόμη ὁ στόλος τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς εἶνε ἰσχυρότερος ἀπὸ τὸν στόλον τοῦ εἰσβολέως.

Εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἀξάμ», ὁ βουλευτὴς Σαντάκ, τοῦ ὁποίου εἶνε γνωστὰ αἱ σχέσεις μετὰ τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Τουρκίας, γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἡ γερμανικὴ ἀποπειρὰ καταλήψεως τῆς Κρήτης ἀπὸ ἀέ-

μεν μέσα ἀπὸ τὰ δάκτυλά του. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας ὁ Βασιλεὺς, ὁ πρίγκηψ Πέτρος καὶ ἐγὼ μέ ὀλίγους ἄλλους, ἐθαδίσαμεν διὰ μέσου τῶν ὑψηλῶν βουνῶν τῆς Κρήτης, ὅπου ἀνθρώπινο πόδι σπανίως ἐπάτησε καὶ ὅπου οἱ ἀετοὶ περιῖπτανται μεγαλοπρεπῶς. Μὲ ἀληθινὰ ἀφόρητον ζέσπην τὴν ἡμέραν καὶ ἄγριο κρῦο τὴν νύκτα ἐπροχωροῦσαμεν σχεδὸν χωρὶς διακοπὴν ἢ ἀνάπαυσιν, συχνὰ ἀπὸ μέρη ὅπου δὲν ὑπῆρχεν οὔτε τὸ ἐλάχιστον μονοπάτι καὶ μόνον ἀπότομα φαράγγια καὶ κρημνοί.

Ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἐπερνοῦσαν ἀπὸ ἐπάνω μας. Ἀλλὰ εἶχαμεν παύσει νὰ φοβούμεθα ἢ νὰ ἐνδιαφερόμεθα δι' αὐτά. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐξαντλητικῆς καὶ τραγικῆς αὐτῆς πορείας ὁ Βασιλεὺς δὲν ἔχασεν οὔτε μίαν στιγμὴν τὸ μεϊδιάμα του. Μὲ μεγαλειώδη ἀπλότητα, συνεμερίζετο μαζί μας ὅλας τὰς στερήσεις, ὅλας τὰς κακουχίας, ὅλους τοὺς κινδύνους. Γιά λίγες ὥρες ἐκοιμᾶτο ἐπάνω εἰς τὸ ψυχρὸν χῶμα καὶ ἐμοιράζετο μαζί μας τὸ ἐλάχιστον φαγητόν ποῦ μᾶς ἔφερναν κάπου-κάπου οἱ χωρικοί, διὰ νὰ συντηρηθοῦμε, καὶ τὸ χιόνι μὲ τὸ ὁποῖον ἐλλείπει νεροῦ ἐζητούσαμε νὰ ξεγελάσουμε τὴ δίψα μας. Μία νύχτα ἐκοιμηθῆκαμε σὲ μιά κορυφὴ τῶν Λευκῶν Ὀρέων εἰς ὕψος 2.000 καὶ πλέον μέτρων. Εὐρήκαμε ἐκεῖ μερικοὺς βοσκούς μὲ τὰ ποίμνιά τους, ποῦ μᾶς προσέφεραν γάλα καὶ τυρὶ.

Ἡ ἀφοσίωσις ποῦ μᾶς ἔδειχναν οἱ Κρητικοὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πορείας μας, ἀποτελεῖ τὴν καλυτέραν ἠθικὴν τόνωσιν μας. Ὑπέργηροι βοσκοὶ τῶν ὁποίων τὰ χαρακτηριστικὰ μᾶς ἐθύμιζαν τὰ ἀρχαῖα ἀγάλματα τοῦ Διός, ποῦ ἐμεγάλωσε κατὰ τὸν θρύλον εἰς τὰ Κρητικὰ βουνά, ἐπλησίαζαν τὸν Βασιλέα διὰ νὰ φιλήσουν μὲ νομιμοφροσύνην καὶ σεβασμὸν τὸ χερί του».

Ἡ βασιλικὴ συνοδεία φθάνει ἔτσι στὴν Ἁγία Ρούμελη, τὴν τελευταίαν ἑλληνικὴ γωνιά, ἀπὸ ὅπου θὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Ἑλλάδα ὁ Βασιλεὺς, ὁ πρωθυπουργὸς του καὶ οἱ τελευταῖοι Ἕλληνες καὶ Σύμμαχοι μαχητές. Στὸ ἴδιο σημεῖο φθάνουν λίγο ἀργότερα ὁ στρατηγὸς Χαίηγουντ, στρατιωτικὸς σύνδεσμος τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου μὲ τὴν Ἑλλάδα, ὁ ναύαρχος Τέρλ, ναυτικὸς σύνδεσμος καὶ ὁ Ἀγγλὸς πρεσβευτὴς στὴν Ἑλλάδα Πάλαιρετ.

Μὲ μιά ψαρόβαρκα, ποῦ πρόθυμα διέθεσαν οἱ χωρικοὶ τῆς Ἁγίας Ρούμελης, ὁ Γεώργιος Β' καὶ ὁ Τσουδερός ἐγκαταλείπουν τὰ χῶματα τῆς Κρήτης καὶ ἐπιβιβάζονται στὸ ἀγγλικὸ ἀντιτορπιλικό, ποῦ θὰ τοὺς μεταφέρει στὴν Ἀλεξάνδρεια.

Ἐδῶ χρειάζεται νὰ γίνῃ μιά διευκρίνησις, ποῦ ἀποκαθιστᾷ τὴν ἀλήθεια. Καὶ ποῦ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ «Ἐπιχείρησις Κρήτης» ἦταν ἀπὸ ἑλληνοσυμμαχικῆς πλευρᾶς μιά μάταιη ὑπόθεσις.

Σήμερα δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία πῶς ἡ ἄμυνα τῆς Κρήτης, ποῦ ὑποτίθεται πῶς εἶχαν προετοιμάσει οἱ Ἀγγλοὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐξάμηνης παραμονῆς τους στὴ νῆσο, ἦταν ἂν ὄχι ἀνύπαρκτη, τουλάχιστον ἀνεπαρκής. Αὐτὸ βέβαια ἔχει ἐπισημανθεῖ μὲ κατηγορηματικότητα καὶ ἐπανειλημμένα τόσο ἀπὸ βρετανικῆς, ὅσο καὶ ἀπὸ ἑλληνικῆς πηγῆς.

Μέ ύψωμένα τά χέρια οί Κρητες χωρικοί αντιμετωπιζουν τούς πάνοπλους Γερμανούς άλεξιπτωτιστές, άφου ήδη ή μάχη έληξε.

Κάτω: οί αίχμαλωποσθέντες άπό τούς Γερμανούς άνδρες τών συμμαχικών στρατευμάτων, κλεισμένοι σέ στρατόπεδο αίχμαλώτων.

ρος είναι η πρώτη μεγάλη κλίμακος εκδήλωσης νέων εντελώς μεθόδων τεχνικής πολέμου εφαρμοζομένων υπό των Γερμανών. Εάν η απόπειρα αυτή επιτύχει, πρέπει να αναγνωρίσωμεν, ότι είναι δυνατή η κατάληψις των βρετανικών νήσων από άερος, αφού θα έχη αποδειχθή, ότι εις τόν σύγχρονον πόλεμον η ναυτική υπεροχή αποτελεί παράγοντα πολύ ολιγώτερον σημαντικόν από ό,τι ήτο κατά τούς παρελθόντας πολέμους».

ΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

ΡΩΜΗ, 23. (Α. Π.).—Τò Πρακτορείον Στέφανι ανακοινού, ότι εξαίρονται διαρκώς εν Ρώμη η μεγαλειώδης μάχη, την οποίαν ο Αξων διεξάγει κατά της Αγγλίας από δεκαπενθημέρου εις την Ανατολικήν Μεσόγειον; ως και αι βαρείαι απώλειαι: τας οποίας τά Ιταλο-γερμανικά όπλα επροξένησαν εις τόν Βρετανικόν στόλον. Αναφέρεται εν πρώτοις, ο απολογισμός των Αγγλικών πολεμικών πλοίων, βυθισθέντων, τορπιλλισθέντων, ή υποστάντων βλάβας υπό του στόλου ή της αεροπορίας του Αξωνος από της 9ης μέχρι της 23ης Μαΐου. Κατά τά επίσημα Ιταλικά και γερμανικά ανακοινωθέντα, ο απολογισμός οδτος έχει ως εξής:

«Μονάδες βυθισθείσαι ξε, εκ των οποίων πέντε καταδρομικά και εν αντιτορπιλικόν. Μονάδες τορπιλλισθείσαι έννέα, ξε, εν πλοίον μάχης, ξε, καταδρομικά, εν αντιτορπιλικόν και εν αεροπλανοφόρον. Μονάδες υποστάσαι βλάβας ένδεκα, ξε, εν δύο πλοία μάχης, δύο καταδρομικά, τέσσαρα αντιτορπιλικά, τρία πλοία των οποίων δεν αναφέρεται ο τύπος. Εν συνόλω είκοσι ξε πλοία. Πρόκειται περί καταστρεπτικού διά τόν Βρετανικόν στόλον απολογισμού, αι συνέπειαι του οποίου δεν είναι δυνατόν να μη γίνουν αισθηταί επί της γενικής καταστάσεως της Αγγλίας εις την Μεσόγειον και την Έγγυς Ανατολήν».

Ο διεύθυντής της «Εφημερίδος της Ιταλίας» γράφει, ότι η καρδιά της Βρετανικής Αυτοκρατορίας εδρίσκεται εις την Ανατολικήν Μεσόγειον και ακριβέστερον εις την Αίγυπτον

«Όσotόσο όμως ανακúπτει μία ιστορική εúθύνη, κυρίως γιά τούς Έλληνες ήγέτες της Μάχης της Κρήτης. Γιατί, αφού ήταν τόσο απάράσκευη ή άμυνα της Κρήτης, δέχθηκαν να την καταστήσουν πεδίο πολέμου και να υποστεί —κατά κύριο λόγο— ο κρητικός λαός τόσες θυσίες;

Ίδού τί αποκαλύπτει ο ναύαρχος Σακελλαρίου στο βιβλίο του «Η θέσις της Ελλάδος εις τόν Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον» (Ν. Υόρκη 1944, σελ. 232), εν σχέσει με τά προαναφερόμενα:

«... Ο αναγνώστης να μου επιτρέψει να τόν παραπέμψω εις τό εξαίρετον βιβλίον του κ. Κόνπτον ΜακΚένζη «Αέρα Έλευθερίας» διά να μελετήσει με ψυχραιμίαν την πρόσ Αίγυπτον κάθοδον του κ. Τσουδερου εκ της ιδιαιτέρας του πατρίδος, της Κρήτης. Εις την σελ. 230 και σελ. 231 —εκδ. Λονδίνου, 1943— δημοσιεύεται ή παρά του ίδιου του κ. Τσουδερου δοθείσα εις τόν συγγραφέα περιγραφή της ήρωικότητας αυτής περιπετειάς της ζωής του, και εκεί ο κ. Τσουδερός αφού πινδαρικώς θά έξυμνήση την ανά τά Λευκά Όρη της Κρήτης και ανά την Μεσόγειον, μετά του Βασιλέως, περιπλάνησίν του, θά δώσει ήμερομηνίαν αφίξεως των εις την Αλεξανδρείαν τό μεσονύκτιον της 28ης προς την 29ην Μαΐου. Αλλά τόν κ. Τσουδερόν, συνοδεύοντα τόν Βασιλέα, υπεδέχθην έγώ ο ίδιος προερχόμενον εκ Κρήτης δι' άγγλικού άντιτορπιλικού εις την αποβάθραν Αλεξανδρείας άργά την νύκτα της 23ης. Άλλωστε, την πρωίαν της 24ης Μαΐου 1941, από την αίθουσαν του αναπαυτικού ξενοδοχείου Ούϊνστον της Αλεξανδρείας, όπου κατέλυσε, έδόθη παρουσία μου εις τόν Τύπον ή δοθείσα εις τόν Έλληνικόν Λαόν ως συνταχθείσα εκ των Λευκών Όρέων προξήρυξις του. Εκτός εάν ο «προφητικός οίστρος» του κ. Τσουδερου, πού τόν έκαμε, όπως λέει, να ίκετεύσει τόν Βασιλέα να κοιμηθεί στο δικό του σπίτι και να μην διανυκτερεύσει στην έπαυλι όπου έμενε για να μάς πει λυρικότατα κατόπι ότι τόν εγλύτωσε «από τά χέρια των Γερμανών πού θά τόν έπιαναν αιχμάλωτο», έκαμε τόν κ. Τσουδερό, να ξεχάσει ότι από τό «φιλόξενο» σπίτι του ξεκίνησε προς την Αγία Ρούμελη από την πρώτη στιγμή της γερμανικής επιθέσεως, άμέσως μετά την πρώτη τουφεκιά των άλεξιπρωπιστών πού έπεφταν στην ιδιαιτέρα του πατρίδα, την Κρήτη, την μοιραίαν εκείνη Τρίτη, 20ή Μαΐου 1941...»

Βαρεία ή κατηγορία πού εκτοξεύει ο ναύαρχος Σακελλαρίου, αλλά δεν απέχει από την πραγματικότητα. Και δεν απομένει παρά να θυμηθούμε τό κοινό διάγγελμα Γεωργίου Β' και Τσουδερου, πού υποτίθεται ότι συντάχθηκε στα Λευκά Όρη:

«Πρός τόν Έλληνικόν Λαόν.

Καθ' όν χρόνον είμεθα ακόμη άπησχολημένοι εν Κρήτη με την αναδιοργάνωσιν όλων των επί του έλευθέρου Έλληνικού εδάφους διαθεσίμων έθνικών δυνάμεων προς τόν σκοπόν να καταστήσωμεν αύτάς ικανάς να άγωνισθώσι παρά τό πλευρόν των

γενναίων Βρετανών συμμάχων μας, ὁ ἐχθρὸς ἤρχισεν ἐπιχειρήσεις εἰς εὐρείαν κλίμακα κατὰ τῆς Νήσου.

Μετά τὴν ἔντονον δι' ἀεροπλάνων δρᾶσιν αὐτοῦ, διαρκέσασαν πολλάς ἡμέρας, ἡ μάχη διὰ τὴν Κρήτην εἰσῆλθεν εἰς κρίσιμον φάσιν, ὅταν τὴν πρῶϊαν τῆς Τρίτης, 20ῆς Μαΐου, ὁ ἐχθρὸς ἐξαπέλυσεν ἀπόβασιν στρατοῦ ἐξ ἀέρος.

Ἐνας ἐκ τῶν κυριωτέρων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων τῶν ἀλεξιπρωτιστῶν ὑπῆρξεν ἡ περιοχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο ἡ κατοικία μου καὶ ἡ κατοικία τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Πράγματι δὲ ἡ πρώτη ὁμάς τῶν ἀλεξιπρωτιστῶν προσεγγιώθη εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ἀπὸ τῆς οἰκίας μου, ἀμέσως δὲ ἤρχισε μάχη μεταξύ τῶν ἀλεξιπρωτιστῶν καὶ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων τῆς περιοχῆς ταύτης. Ἐπειδὴ ἡ κυρία δύναμις τοῦ ἐχθροῦ μᾶς ἐχώριζεν ἀπὸ τῶν στρατευμάτων μας, ἦτο ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ ἀποχωρήσωμεν διὰ νὰ ματαιώσωμεν τὰ ἐναντίον ἡμῶν ἐχθρικά σχέδια.

Ἀπὸ τὴν Παναγίαν καὶ βραδύτερον ἀπὸ τὸ Θέρισσον, ὅπου ἐσταθμεύσαμεν, διὰ νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πορείαν τῆς μάχης, ἀπεδείχθη ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπικοινωνήσωμεν οὔτε μὲ τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς Κυβερνήσεως, οὔτε μὲ τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον. Μεταγενεστέρως ἐξηκριβώσαμεν, ὅτι αἱ ἐθνικαὶ καὶ συμμαχικαὶ στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ ἡμᾶς ἄνευ ἐπιτυχίας. Κατὰ συνέπειαν συνεχίσσαμεν τὴν πορεία μας πρὸς ὀρεινότερα διαμερίσματα.

Κατόπιν προσεκτικῆς ἐρεῦνης, μετὰ τῶν ὑπευθύνων ἡμῶν συμβούλων, τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως ἐπείσθημεν, ὅτι ἡ ἐξακολούθησις τῆς παραμονῆς μας ἐν Κρήτῃ καθίστατο ἐμπόδιον εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Διὰ τοῦτο ἀπεφασίσσαμεν μετὰ θαθείας λύπης νὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν νῆσον, ὅπου τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα μαζί μὲ ὅλους τοὺς Κρητας, ἀδιακρίτως φύλλου καὶ ἡλικίας, ἐξηκολούθουν νὰ ἀγωνίζωνται μὲ ἀξιοθαύμαστον θάρρος πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας των κατὰ τῶν ἀνεπιτυχῶν προσβολῶν τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιοῖ μὲ τὴν γνωστὴν του ἀγριότητα πᾶν μηχανικὸν μέσον πού ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του.

Ἀπομακρυνόμεθα προσωρινῶς τῆς νήσου διὰ νὰ μεταβῶμεν ἐπὶ Βρετανικοῦ ἐδάφους ὅπου ἔχομεν προσκληθῇ. Αὕτῃ εἶναι ἡ μόνη ὁδός, ἡ ὁποία θὰ καταστήσῃ εἰς ἡμᾶς δυνατόν νὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ καθῆκον μας. Ἡ πρόθεσις ἡμῶν εἶναι νὰ ἀφιερῶσωμεν καὶ ἐκεῖ ὁλόκληρον τὴν δραστηριότητά μας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγαπητῆς μας Πατρίδος, τὴν ὁποίαν ὑπερήσπισαν τὰ τέκνα αὐτῆς ἀπὸ τῶν Ἀλβανικῶν καὶ Βουλγαρικῶν συνόρων μέχρι τῆς Κρήτης μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας κατὰ τῆς ἀπειλῆς τῆς ὑποδουλώσεως. Εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι τὰ συμφέροντα ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἐπιβάλλουν, ὅπως ἡ νόμιμος ἡμῶν Κυβέρνησις ἐξακολουθήσῃ λειτουργοῦσα ἐν στενωτάτῃ συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α.

καὶ τὸ Σουέζ. Χάρις εἰς τὴν ἰσχύϊν τὴν ὁποίαν κατέχει ἀκόμη εἰς τὸν ζωτικὸν αὐτὸν τομέα, ἡ Ἀγγλία ζητεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὸ γόητρον τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς καὶ ἐλπίζει μὲ τὴν βοήθειαν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν νὰ ἀσκήσῃ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου. Ἡ ὀριστικὴ τῆς ὁμῶς κατάρρευσις εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον, θὰ εἴχεν ἀμέσως καταστρεπτικὸν ἀντίκτυπον ἐφ' ὅλων τῶν θέσεων τῆς εἰς τὴν Ἑγγύς Ἀνατολήν μέχρι τῶν Ἰνδιῶν καὶ θὰ ἐξή-
τφάλιζεν ἀντιθέτως εἰς τὴν Εὐ-

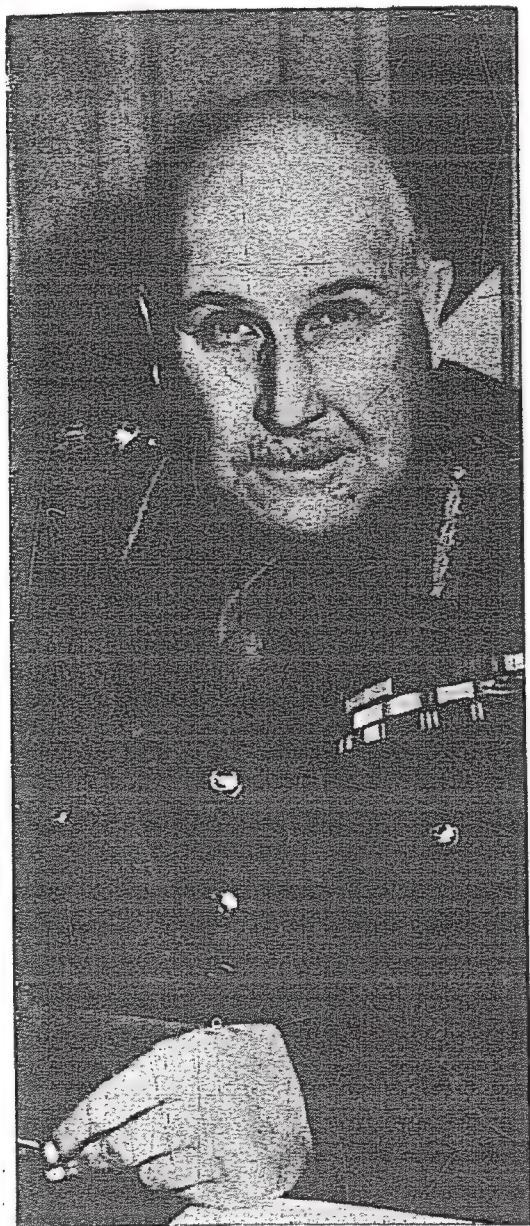
ρώπῃν τὴν αὐτάρκειάν της χάρις εἰς τὴν ἄμεσον εἰσαγωγὴν ἐξ Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας τῶν ἀναγκαίων προϊόντων. Διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἡ Ἀγγλία συνέ-
κέντρωνεν εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον ὅλας τὰς δυνάμεις της καὶ καταβάλλει ἀπέλπιδας προσπάθειας διὰ νὰ μὴ ἐκδιωχθῇ ἐκεῖθεν. Ὑπ' αὐτὴν, ἀκριβῶς τὴν μορφήν, δεόν νὰ ἐξετάζεται ἡ μάχη ἡ ἐξαπολυθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀξονος ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Ἡ ἐπίθεσις τοῦ Ἀξονος δὲν κατέληξεν ἀκόμη. Ὁ Βρεταν-

νικὸς ὁμῶς στόλος ἐδέχθη ἥδη σκληρότατα πλήγματα.

Ἡ ἐφημερίς «Τριμπούν» το-
νίζει ἐπίσης τὴν σοβαρότητα τῶν ἀπωλειῶν τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου, παρατηροῦσα, ὅτι ἡ Ἀγγλία ἡ ὁποία κατέβαλεν εἰς τὴν Μεσόγειον τὴν μεγαλυτέραν τῆς προσπάθειαν, δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ βυθισθέντα, τερπιλλισθέντα, ἢ βλαβέντα πλοῖα της, εἰμὴ μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ ἐξασθενήσῃ τὴν ἀμυναν τῶν ἄλλων τομέων της καὶ ἰδίως τῆς πολιορκουμένης νήσου της.

« Ἀκρόπολις »

24 Μαΐου 1941

Ο Βρετανός αρχιστράτηγος της Μέσης Ανατολής Μαίτλαντ Ούιλσον είχε την ευθύνη και την εποπτεία της άμυνας που αντέταξαν στην Κρήτη οι έλληνοσυμμαχικές δυνάμεις έναντι των Γερμανών.

Βρετανικής Μεγαλειότητος και να συμμερισθῇ μετά τοῦ γενναίου Βρετανικοῦ Λαοῦ καί τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ὑφίσταται οὗτος μετά τόσης εὐψυχίας, καί τὰς προσπάθειάς τὰς ὁποίας καταβάλλει μέ τὴν βοήθειαν τοῦ μεγάλου Ἀμερικανικοῦ Λαοῦ, πρὸς θρίαμβον τῆς ιδέας τῆς Ἐλευθερίας καί τῆς Δημοκρατίας.

Εἶμαι ὑπερήφανος διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν καί ἰδιαίτερος τῆς Μεγαλονήσου, τοῦ ὁποίου αἱ πατροπαράδοτοι ἀρεταὶ τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς γενναιότητος καί τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας εὐρήκαν καί πάλιν τὴν δύσκολον εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλωθοῦν μέ τόσῃν ἀποφασιστικότητι καί αὐτοθυσίαν, ἡ ὁποία ἐπισύρει τὸν γενικὸν θαυμασμόν.

Εἶμαι εὐγνώμων πρὸς πάντας τοὺς εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα συγκεντρωθέντας ἀξιωματικούς καί στρατιώτας, ὧν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν μου ἐθνικῶν δυνάμεων, διότι κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν, μαζί μέ ὅλους τοὺς θρυλικούς κατοίκους τῆς Νήσου, συνησπίσθησαν περίξ τῆς Ἐθνικῆς Σημαίας διὰ νὰ μέ συντρέξουν ὁμοφώνως εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν μέσων τοῦ ὑπερτάτου ἀγῶνος διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Πατρίδος καί διὰ τὴν τελικὴν νίκην.

Ἡ Κρήτη κατέστη ἐκ νέου τό σύμβολον τῆς ψυχικῆς καί ἠθικῆς ἐνότητος ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀδελφῶν μας καί διὰ τὴν διατήρησιν τῆς Ἐθνικῆς τιμῆς.

Ἀπευθυνόμενος πρὸς πάντας τοὺς ἀκμαίους τούτους ὑπερασπιστάς τῆς Πατρίδος συνιστῶ ἀγάπην καί ἀλληλεγγύην, ἡ ὁποία μαζί μέ τὴν αὐτοθυσίαν καί τὴν ἀνδρείαν εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀγῶνος.

Ἐχετε πίσπιν εἰς τὴν τελικὴν νίκην, ἡ ὁποία εἶναι ἰδική μας. Ἡ τιμὴ ἡ ὁποία σᾶς περιμένει εἶναι μεγάλη, διότι σεῖς εἴσθε ἡ τελευταία, ἀλλὰ ἔνδοξος καί μέ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἀνίκητος ἐπαλξις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τό ἔθνος ἔχει πρὸς σᾶς ἐστραμμένα τά βλέμματα μέ ἐμπιστοσύνην καί θαυμασμόν.

Λευκὰ Ὅρη Κρήτης, 23 Μαΐου 1941

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β΄

Ε.Ι. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ»

Η ΜΑΧΗ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΣΦΟΔΡΗ

Ἡ Μάχη τῆς Κρήτης συνεχίζεται μέ ἰδιαίτερη σφοδρότητα καί βαρεῖες ἀπώλειες καί γιά τίς δυό ἀντίπαλες παρατάξεις. Κύριο χαρακτηριστικό τῆς ἀτμόσφαιρας εἶναι οἱ συνεχεῖς γερμανικοὶ βομβαρδισμοὶ ἀπὸ τὸν ἀέρα καί ἡ συνεχὴς ἀποστολὴ γερμανικῶν ἐνισχύσεων.

Ὅλο τὸ βάρος τους οἱ Γερμανοὶ τὸ ἔχουν ρίξει στό Μάλεμε, στήν προσπάθειά τους νά ἐξουδετερώσουν κάθε ἐσπία ἀντιστάσεως στή περιοχή. Τό Μάλεμε τὸ θέλουν γιά ὀρμητήριο καί εἶναι τὸ μόνο ἀεροδρόμιο πού ἐλέγχουν.

Ὁ στρατηγὸς Φράϋμπεργκ τὸ ἀντιλαμβάνεται καί διατάζει ἀντεπίθεση, πού ἐκτελεῖται τῇ νύχτᾳ 21 πρὸς 22 Μαΐου. Μόλις ξημερώνει, τὰ τελευταῖα συμμαχικά τμήματα ἀποσύρονται, ἀφοῦ χάνουν διακόσιους ἄνδρες. Νέα προσπάθεια πού διατάζει ὁ Φράϋμπεργκ τὸ ἀπόγευμα τῆς 22ας Μαΐου ἀποτυγχάνει καί αὐτή, ἰδιαίτερα ἐξ αἰτίας τοῦ σφοδροῦ ἀεροπορικοῦ βομβαρδισμοῦ.

Οἱ ἀποτυχημένες ἀντεπιθέσεις ἔχουν ἀποτέλεσμα τῇ δημιουργίᾳ ρήγματος μεταξύ τῆς 4ης καί τῆς 5ης Ἀγγλικῆς Ταξιαρχίας, ἐνῶ παραχωροῦν ὀριστικά στοὺς Γερμανοὺς τὸ Μάλεμε.

Στὶς 22 Μαΐου οἱ Γερμανοὶ ἐπιχειροῦν εἰσβολὴ στήν πόλιν τοῦ Ἡρακλείου καί κατορθώνουν νά φτάσουν μέχρι τὴν κεντρικὴ πλατεία τῆς πόλεως. Ὅλες οἱ διαθέσιμες δυνάμεις τοῦ Φρουραρχείου, μαζί καί ἐθελοντές πολῖτες, διενεργοῦν ἀντεπίθεση καί ἀναγκάζουν τοὺς Γερμανοὺς νά ὑποχωρήσουν στήν Πύλη Χανίων, ἀπὸ ὅπου εἶχαν εἰσβάλει. Ὡς τὸ ἀπόγευμα, οἱ ἐλληνοσυμμαχικὲς δυνάμεις τοῦ Ἡρακλείου κατορθώνουν νά ἐκκαθαρίσουν τὴν πόλιν ἀπὸ τὸν ἐχθρό, συλλαμβάνοντας καί ἀρκετοὺς αἰχμαλώτους.

Τὴν ἐπόμενη μέρα καί ἐνῶ οἱ γερμανικὲς δυνάμεις ἔχουν περικλείσει τὸ Ἡράκλειο, ἀρχίζουν ἐπικοινωνίες μεταξύ τοῦ Ἑλληνικοῦ φρουράρχου καί τοῦ διοικητῆ τῶν γερμανικῶν δυνάμεων. Στὸ ἐλληνικὸ μήνυμα, πού μεταβιβάζει αἰχμάλωτος Γερμανὸς ἀξιωματικὸς (ἀνθυπίατρος) μαζί μέ τὸν γερμανομαθὴ διευθυντὴ τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Ἡρακλείου Σπ. Μπουρλῶτο, ζητεῖται ἡ παράδοση τῶν Γερμανῶν γιά νά ἀποφευχθεῖ ἡ ἐξόντωσή τους, ἀφοῦ ἡ ὅλη στρατιωτικὴ κατάσταση ἐκτυλίσσεται δυσμενῶς γιά τοὺς ἐπιτιθεμένους —ὅπως ὑποστήριξε ὁ Φρούραρχος. Ἐπὶ πλεον, ζητεῖ ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς «νά μὴ χρησιμοποιήσῃ τὰ γυναικόπαιδα ὡς προκάλυμμα τῆς προελάσεώς του, ὅπως ἐγίνε μέχρι τότε, πρᾶγμα πού ἀποτελοῦσε κατάφωρο παραβίαση τῶν διεθνῶν κανόνων, γιατί στήν ἀντίθετη περίπτωσιν οἱ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 24. (Πρακτ. Τρανσάσεων). — Τὴν 4,30 τὸ ἀπόγευμα τῆς σήμερον ὁ γερμανικὸς λαὸς ἐπληροφορήθη διὰ πρώτην φοράν ὅτι γερμανικά στρατεύματα ἀπεβίβασθησαν ἀπὸ ἀέρος εἰς τὴν νῆσον Κρήτην. Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐπισήμου ἀνακοινωθέντος τὸ ὁποῖον ἀνήγγειλεν ὅτι τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς νήσου Κρήτης εὐρίσκεται νῦν, πέμπτην ἡμέραν τῆς δράσεως, σταθερῶς εἰς χεῖρας τῶν γερμανικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι ἀπέκτησαν τὸν πλῆρη ἐλεγχον ἀπὸ ἀέρος, ἐγένετο δεκτὴ μέ τὴν ἀνάκρουσιν τοῦ ἐμβατηρίου: «Πηγαίνομεν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν». Χοροὶ στρατιωτῶν ἐτραγουῶντες κατόπιν τὸ ἐμβατήριον τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν. Ἡ ἀναγγελία τῶν γερμανικῶν ἐπιτυχιῶν ἐν Κρήτῃ ἐγένετο ἐνθουσιωδῶς δεκτὴ ἀπὸ τὸν πληθυσμὸν τοῦ Βερολίνου. Εἰς ὅλους τοὺς δρόμους παρατηροῦνται ὁμάδες πολιτῶν συζητοῦσαι τὰς τελευταίας ἐπιτυχίας τῶν ἐνόπλων γερμανικῶν δυνάμεων εἰς τὴν μάχην ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας. Ἡ εἰδησις περὶ ἀποβάσεως γερμανικῶν στρατευμάτων εἰς Κρήτην δὲν ἤλθεν ἐντελῶς ἀπροόπτως. Παρὰ τὴν ἀπόλυτον σιγὴν τὴν τηρηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ ἀρχηγείου ἡ εἰδησις ἦτο γνωστὴ, ἀφοῦ ὅλοι αἱ ἐφημερίδες εἶχον δημοσιεύσει τὴν Παρασκευὴν καὶ τὸ Σάββα-

τον χάρτας τῆς Κρήτης καὶ περιγραφὰς τῆς νήσου.

Ἡ ταυτόχρονος ἐμφάνισις τῶν ἄρθρων καὶ τῶν γεωγραφικῶν χαρτῶν εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐβιβρώθη γενικῶς ὡς ἐνδείξις ποίᾳ τινος δράσεως ἐναντίον τῆς Κρήτης, ἐπικειμένης ἢ διεξαγομένης ἤδη. Ἡ εἰδησις ὅτι τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νήσου εὐρίσκεται ἤδη σταθερῶς εἰς γερμανικὰς χεῖρας καὶ ὅτι ὁ βρετανικὸς στόλος ἐξεδιώχθη ἀπὸ τὰ ὕδατα βορείως τῆς Κρήτης καὶ ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις προχωροῦν συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον, ἐπροξένησαν βαθύτην ἐνταῦθα ἐντύπωσιν. Τονίζεται ὅτι τὰ εἰς Κρήτην ἀποβιβασθέντα γερμανικά στρατεύ-

ματα έπετάλασαν κατόρθωμα ούδέποτε άλλοτε έπιτελεσθέν υπό των γερμανικών στρατευμάτων κατά τον παρόντα πόλεμον, αφού κατέλαβον μεγάλην νήσον ή οποία απέχει έκαστό τούλάχιστον χιλιόμετρα από την ήπειρωτικήν ξηράν και αφού ή κατάληψις μεγάλης νήσου διά στρατευμάτων προσγειωθέντων από άέρος έγινετο άνευ προηγουμένου εις την στρατιωτικήν ιστορίαν. Τονίζεται επίσης ότι ή δρᾶσις κατά της Κρήτης έπ' ούδενί λόγω είχε δυνατόν νά παραβληθῇ με την κατόλη ψιν μικρών σχετικῶς νήσων του Αιγαίου πελάγους. Η κατὰ της Κρήτης δρᾶσις θεωρεῖται γενικῶς ένταύθα ως δοκιμή αποδεικνύουσα ότι εις τόν σύγχρονον πόλεμον ή κυριαρχία του άέρος είχε σημαντικώτερα της κυριαρχίας της θαλάσσης, υπάρχουν δέ πολλοί ένταύθα πιστεύοντες, ότι ή κατὰ της Κρήτης δρᾶσις είχε άπλῶς τό προοίμιον πολυ σημαντικωτέρων ενεργειών του αὐτοῦ είδους.

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 24. (Τρανσό-σεαν). —Τό άρχηγείον των γερμανικών ένόπλων δυνάμεων άνεκοίνωσε μ.μ. τά ακόλουθα:

«Γερμανοί άλεξιπρωτιστάί και στρατεύματα μεταφερθέντα διά του άέρος εύρίσκονται από της 20ης Μαΐου επί της νήσου Κρήτης μαχόμενα έναντίον τμημάτων του βρεταννικού στρατού.

Εις τοληράν από άέρος έπίθεσιν, υποστηριζομένην από καταδιωκτικά, καταστρεπτικά μαχητικά, βομβαρδιστικά και άεροπλάνα καθέτου έφορμήσεως, έκυρίευσαν από πρακτικής άπόψεως σημαντικά σημεία επί της νήσου. Ένισχυθέντα περαιτέρω υπό μονάδων του στρατού, τά γερμανικά στρατεύματα ένήργησαν έπίθεσις. Τό δυτικόν μέρος της Κρήτης εύρίσκεται ήδη σταθερῶς εις τάς γερμανικάς χείρας. Η γερμανική άεροπορία έματαίωσε τάς αποπειράς του βρεταννικού στόλου όπως έπέμβῃ έν Κρήτη, τόν ήνάγκασε νά απομακρυνθῇ εκ των πρὸς βορράν της νήσου θαλασσίων οδῶν, έβύθισε και έπροξένησε ζημίας εις μέγαν αριθμόν έχθρικών πλοίων και έκέρδισε τήν εις τόν άέρα ύπεροχήν εις όλόκληρον τόν τομέα, όπου διεξάγεται ή μάχη. Τό σύνολον των έπιχειρήσεων διεξάγεται συμφώνως πρὸς τό προκαθορισμένον σχέδιον.

»Η δήλωσις του Τσῶρτσιλ, δ-

έλληνικές δυνάμεις θά έφήρμοζαν άντίποινα επί των αϊχμαλώτων...»

Τά έν συνεχεία γεγονότα τά πληροφορούμεθα από τό βιβλίον του στρατηγού Άλεξ. Έδιπίδη «Ιστορία του Έλληνοϊταλικού και Έλληνογερμανικού Πολέμου 1940-41» (σελ. 723):

«... Άμέσως μετά την κατάπαυσι του πυρός ένεφανίσθη έπιστρέφοντας από τό γερμανικό στρατόπεδο ό άνθυπίατρος μέ τόν οδηγό του, πού έφερνε μαζί του έπιστολή του άρχηγού των γερμανικών δυνάμεων, ό όποιος δεχόταν ν' άφήση έλεύθερα τά γυναικόπαιδα, άρκει νά του ύπεδείκνυσαν μιά ούδέτερη ζώνη, από την όποία νά περάσουν γιά νά φθάσουν στίς έλληνικές γραμμές. Όσο γιά τούς πολίτες, πού είχε συλλάβει, αυτούς, καθώς και τούς στρατιῶτες, θά τούς κρατούσε ως αϊχμαλώτους πολέμου, γιατί ήσαν όπλισμένοι. Ηρνεϊτο την κατηγορία ότι παρεβίαζε τούς διεθνείς κανόνες πολέμου, ισχυριζόμενος ότι οι Έλληνες τούς είχαν παραβιάσει, γιατί ένῶ την προηγούμενη ήμέρα τά τμήματά του είχαν φθάσει στό κέντρο της πόλεως και πολλοί κάτοικοι είχαν ύψώσει λευκές σημαίες, έπετέθησαν δολίως έναντίον των Γερμανών, μέ άποτέλεσμα τόν φόνον πολλών άλεξιπρωτιστών. Σχετικῶς πρὸς την πολεμική κατάστασι, αὐτή δέν ήτο ὅπως την παρουσίαζε ή έλληνική διοίκισις, άλλ' ότι, αντιθέτως, ό άγών είχε κριθῇ πλέον υπέρ των γερμανικών όπλων. Τέλος, άξιούσε τηλεγραφικῶς νά του παραδοθῇ έντός δύο ὥρων ή πόλις, αί δέ έλληνοαγγλικαί δυνάμεις νά παρελάσουν άοπλες ένώπιόν του από την ὁδόν Χανίων - Πόρτας - Γιόφυρο. Στην αντίθετη περίπτωση θά έπεκαλεϊτο την επέμβασι των στούκας και θά κατέστρεφε και την πόλιν και τούς κατοίκους».

Τό άπόγευμα της ίδιας μέρας (23 Μαΐου) οι νεοζηλανδικές δυνάμεις στην περιοχή Μαλέμε, Χανίων και Σούδας, ύφίστανται πρωτοφανή βομβαρδισμό, τόν σφοδρότερο από την έναρξη της γερμανικής έπίθεσεως. Τότε γίνεται γιά πρώτη φορά έμφάνισις συμμαχικών άεροπλάνων, όταν δώδεκα βομβαρδιστικά «Μπλεν-χάϊμ» βομβαρδίζουν τίς γερμανικές θέσεις και καταστρέφουν στό Μάλεμε δέκα προσγειωμένα γερμανικά άεροπλάνα. Τό βράδυ, δώδεκα άγγλικά καταδιωκτικά «Χαρικήϊν» φεύγουν από την Αϊγυπτο, μέ σκοπό νά προσγειωθούν στό Ηράκλειο. Μόνο ένα όμως κατορθώνει νά φθάσει στό Ηράκλειο, ένῶ τά υπόλοιπα καταρρίφθηκαν ή γύρισαν άπρακτα στην βάση τους.

Ο Φράϊμπεργκ έν τῷ μεταξύ, διαπιστώνοντας την άδυναμία των έλληνοσυμμαχικών στρατευμάτων νά κρατήσουν την Κρήτη, έχει ζητήσει ένισχύσεις από τόν Ουέϊβελ, χωρίς τίς όποιες δηλώνει ότι δέν μπορεί νά συνεχίσει τόν άγώνα. Η άπάντησις είναι ότι δέν μπορούν νά σταλοῦν ένισχύσεις από τή θάλασσα, αλλά ὡστόσο θά σταλοῦν τμήματα κομμάντος στά νότια παράλια της νήσου, καθώς και άεροπλάνα. Ούτε κομάντος ούτε άεροπλάνα έφτασαν τελικά.

Ο Ούϊνστον Τσῶρτσιλ δέν έχει πιστέψει ακόμα ότι ή Κρήτη

χάνεται. Τηλεγραφεῖ στὸν Ουέιβελ (23 Μαΐου):

«Ἡ Μάχη τῆς Κρήτης πρέπει νά κερδηθῇ. Καί ἂν ἀκόμη ὁ ἐχθρὸς ἐξασφαλίσῃ καλὰ προγεφυρώματα, ἡ μάχη πρέπει νά συνεχισθῇ ἐπ' ἀόριστον εἰς τὴν νῆσον διὰ νά κρατήσωμεν οὕτω καθηλωμένην εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ τὴν κυρίαν γερμανικὴν δύναμιν κρούσεως. Τοῦτο θὰ σᾶς δώσῃ τουλάχιστον τὸν ἀναγκαῖον χρόνον διὰ νά κινητοποιήσετε τὰς «Τίγρεις» καί νά κυριαρχήσετε τῆς καταστάσεως εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑρῆμον. Ἐν ὅσῳ ἐξακολουθεῖ ἡ ἀντίστασις μας εἰς Κρήτην, προστατεύομεν συγχρόνως καί τὴν Κύπρον. Ἐλπίζω ὅτι θὰ δυνηθῇτε νά ἐνισχύετε τὴν Κρήτην καθ' ἐκάστην νύκτα, μέχρι τοῦ ἀνωτάτου δυνατοῦ ὁρίου. Δέν εἶναι δυνατόν νά σταλοῦν περισσότερα ἄρματα μάχης καί νά ἐπανακτήσωμεν οὕτω οἰαδήποτε καταληφθέντα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἀεροδρόμια; Αἱ πιέσεις καί αἱ ἀπώλειαι εἰς στρατεύματα ἀνωτέρας κλάσεως, τὰς ὁποίας ὑφίσταται ὁ ἐχθρὸς θὰ εἶναι ἀναμφιβόλως πολὺ σοβαραί. Δέν εἶναι δυνατόν νά κρατήσῃ ἐπ' ἄπειρον. Διαβιβάσατε τὰ ἀκόλουθα εἰς τὸν στρατηγὸν Φράϋμπεργκ ἐκ μέρους μου: «Ὁλόκληρος ὁ κόσμος σᾶς παρακολουθεῖ εἰς τὴν λαμπρὰν μάχην τὴν ὁποίαν διεξάγετε, ἐπὶ τῆς ὁποίας βασίζονται σπουδαῖα γεγονότα».

Τὴν ἐπόμενη ἡμέρα (24 Μαΐου), πέμπτη ἀπὸ τὴν ἐπίθεση, νέοι

τι γερμανικά στρατεύματα προσεγγεῖν εἰς Κρήτην φέρονται νεοζηλανδικὰ στολάς, εἷς ἀναληθής. Ἄν αἱ δηλώσεις αὗται γίνοναι αἰτία ἢ ἀφορμὴ νά ἐκχῇ ἐπιδειχθῇ ἢ νά ἐπιδειχθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἕναντι τῶν Γερμανῶν ἀλεξιπτωτιστῶν συμπεριφορὰ μὴ σύμφωνος πρὸς τὰ διεθνή νόμιμα, τὸ Ἀρχηγεῖον τῶν γερμανικῶν ἐνόπλων δυνάμεων θὰ διατάξῃ ἀνάλογα ἀντίποινα ἐπὶ δεκαπλάσιου ἀριθμοῦ Βρετανῶν ἀιχμαλώτων».

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 24. (Α. Π.). — Τὸ Ἡμικέλευρον Γερμανικὸν Πρακτορεῖον μεταδίδει τὴν κάτωθι ἔκθεσιν αὐτόπτου παρακολουθήσαντος τὴν προσγείωσιν ἀλεξιπτωτιστικῶν στρατευμάτων ἐν Κρήτῃ.

«Ὁ στολίσκος τῶν ἀεροπλάνων καταστροφῆς μαζί με τὰ ὁποῖα ἵπταται — λέγει ἡ ἔκθεσις τοῦ αὐτόπτου — ἔχει τὴν ἀποστολὴν νά προστατεύσῃ πλεῖστα μεταγωγικά ἀεροπλάνα καί νά καλύψῃ τὴν προσγείωσιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἑναντίον ἀ-

Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτιστὲς αἰφνιδιάζουν Ἀγγλους στρατιῶτες, πού σπεύδουν νά παραδοθοῦν με τὰ χεῖρα ψηλά.

εμπορικών επιθέσεων του έχθρου. Καθ' ἥν στιγμὴν ἀπογειούμεθα διὰ τὴν Κρήτην, ὃ οὐρανὸς εἶνε κυανόχρους καὶ αἴθριος, καλυπτόμενος μόνον ἀπὸ μικρὰ ἐλαφρότατα νέφη. Μετὰ πτήσιν ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας διακρίνομεν μέσα εἰς τὴν ὁμίχλην τὰ πανύψηλα ὄρη τῆς Κρήτης, ἐγειρόμενα ὡς εἶδος ἀπειλητικοῦ φρουρίου. Ἐκατοντάδες ἀεροπλάνων τύπου «Γιοϋγκερς 52», ἀληθῆς ἵπτα-μένη στρατιὰ, κατευθύνεται πρὸς τὴν νῆσον διὰ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῶν Ἀγγλῶν εἰς τὸ τελευταῖον τῶν ἐρεῖσμα, ὅπου κατέφυγον μετὰ τὸν πόλεμον εἰς τὰ Βολκάνια.

Ἐπιτηροῦμεν καὶ προσέχομεν πάντοτε, ἀναμένοντες ὅτι τὰ καταδιωκτικὰ τοῦ ἐχθροῦ θὰ θελήσουν νὰ παρεμβάλουν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀφίξιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν μας. Ἀλλ' οὐδὲν Χάρρικαιν ἢ Σπιτφάϊρ ἢ Γκλῶστερ φαίνεται οὐδαμοῦ. Τὴν ἔλλειψιν αὐτὴν τοῦ ἀντιπάλου, ἀναπληροῦν τὰ ἀντιαεροπορικά του πυροβόλα. Σχηματίζουν ταῦτα φραγμὸν πυρὸς ἐμπροσθεν τῶν γερμανικῶν ἀεροπλάνων, ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς ἀγρίας βοῆς τῶν ἐχθρικῶν πυροβόλων, τὰ τορπιλλοπλάνια μας κατέρχονται καθέτως καὶ ἐφορμοῦν ὡς ἱέρακες, ἐπιβάλλοντα σιγὴν εἰς τὰ ἀντιαεροπορικά πυροβολεῖα μὲ πτήσεις καθ' ἃς ἐγγίζουσιν σχεδὸν τὸ ἔδαφος. Ἐν ἑκ τῶν ἀεροπλάνων τῆς ομάδος ἐβλήθη κατὰ τὴν δρᾶσιν αὐτὴν, τόσον σοβαρῶς, ὥστε ἐδέησε νὰ προσγειωθῇ ἀναγκαστικῶς εἰς τὸ ἀεροδρόμιον πλησίον τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται σχηματισμοὶ ἀλεξιπτωτιστῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον ἤδη προσγειωθῇ.

Ἀδυναμέθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν προσγειώσιν τῶν οἱ ἀλεξιπτωτισταὶ συγκροτοῦνται εἰς ομάδας καὶ ἀρχίζουν τὴν δρᾶσιν τῶν ἐναντίων τῶν ἐχθρικῶν βάσεων, κατὰ τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀκριβῶς καθορισθῇ ἐκ τῶν

ισχυροί, γερμανικοὶ βομβαρδισμοὶ στὰ Χανιά, τὸ Ἡράκλειο καὶ ἄλλες πόλεις τῆς Κρήτης, δυσχεραίνουν περισσότερο τὴν θέσιν τῶν ἐλληνοσυμμαχικῶν δυνάμεων, ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ ἀμύνονται. Ὁ στρατηγὸς Φράϊμπουργκ ἀναφέρει στὸν Οὐέιβελ ὅτι οἱ Ἀγγλοὶ ἔχουν ἤδη 1.000 νεκρούς καὶ τὸ 22ο Νεοζηλανδικὸ Τάγμα ἔχει ἀποδεκατισθῇ καὶ ἀναγκάζεται πλέον νὰ ἐγκαταλείψει τίς θέσεις του στὸ Μάλεμε.

Γιὰ τὴν ἑκτασιν τῶν βομβαρδισμῶν καὶ τῶν μεγάλων καταστροφῶν ποὺ ἔχουν προκληθῇ στὰ Χανιά, τὴν ἄλλη μέρα (25 Μαΐου) ὁ παραμένων στὰ Χανιά (ἐνῷ ἤδη ἔχει ἀποχωρήσει ὁ πρωθυπουργὸς τοῦ ἀπὸ τὴν Κρήτη) ὑπουργὸς Ἑργασίας Ἀριστείδης Δημητράτος προβαίνει στίς ἀκόλουθες δηλώσεις:

«Ἡ γερμανικὴ ἀεροπορία, στή μέχρι τοῦδε δράση τῆς προσέθεσε νέα σειρά ἐγκλημάτων μὲ τὴν καταστροφή τῆς προσωρινῆς πρωτευούσης τῆς Ἑλλάδος, τῶν Χανίων, ποὺ ἦταν πόλις τελειῶς ἀνοχύρωτος. Κάτω ἀπὸ τὰ ἐρεῖπια τῆς πόλεως αὐτῆς ἔχουν ταφῇ ἄμαχοι πληθυσμοί, γέροι, γυναῖκες καὶ παιδιὰ.

Ἐκατοντάδες βομβαρδιστικῶν ἀεροπλάνων καθέτου ἐφορμῆσεως ρίχνοντας δέσμες βομβῶν αὐλάκωναν τὴν πόλιν σὲ παράλληλες εὐθείες καὶ κατόπιν ἀντιστρόφως σὲ κάθετες, ὥστε, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πόλεως νὰ σχηματίζονται τετραγωνίδια ἀγκυλωτῶν σταυρῶν, ἐνῷ τεράστιες γλώσσες πυρκαϊῶν ποὺ εἶχαν προκληθῇ ἀπὸ ἐμπρηστικὰς βόμβες ξεπηδοῦσαν ἀπὸ τὸ κέντρο τῆς πόλεως καὶ τὰ δυὸ τῆς ἄκρας καὶ κατέκαιαν τοὺς εὐρίσκομένους στὰ νοσοκομεῖα ἀρρώστους. Τὸ ἀπαίσιον αὐτὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς συνεπλήρωσε ἀκολούθως ὁ μυδραλλιοβολισμὸς ἀπὸ πολὺ χαμηλὸ ὕψος, κατὰ σύστημα γαζώματος ραπτομηχανῆς, ποὺ ἀποτελεῖε ὅσους ἀπὸ τοὺς γέροντας, τίς γυναῖκες καὶ τὰ παιδιὰ ζητοῦσαν τὴν σωτηρίαν διὰ τῆς φυγῆς, μέσω τῶν ἐρειπίων τῆς καιομένης πόλεως. Τὸ θέαμα ἦτο ἀφαντάστως τραγικὸ καὶ προσέδιδε σ' αὐτὸ ἀκόμη πιὸ ἀπαισιώτερη μορφή ἢ μάχη ποὺ ἐφαίνετο 20 χιλιόμετρα μακριά, στή βάση τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Μάλεμε.

Αὐτὸ τὸ φρικτὸ καὶ ἀπαίσιον θέαμα μέσα στὸ ὁποῖον ἐζήσαμε στὰ Χανιά, πιστεύω νὰ ζήσουν καὶ ὁ Χίτλερ μὲ τοὺς ἐπιτελεῖς του, γιὰ νὰ ἴδουν μὲ τὰ ἴδια τοὺς τὰ μάτια νὰ χαράσσωνται ἐπὶ τῶν γερμανικῶν πόλεων ὁμοίας φύσεως ἀγκυλωτοῖ σταυροί».

Η ΜΑΧΗ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ

Παρά την ήρωϊκή άμυνα πού προβάλλουν οι Νεοζηλανδοί στην περιοχή Γαλατά, οι Γερμανοί ένεργοϋν στίς 25 Μαΐου σφοδρή επίθεση, άφοϋ προηγήθηκε σκληρός βομβαρδισμός τό μεσημέρι. Έτσι, διασποϋν τίς γραμμές τών νεοζηλανδικών δυνάμεων καί καταλαμβάνουν τόν Γαλατά. Τήν ίδια νύχτα όμως συμμαχική άντεπίθεση πραγματοποιεΐται από δύο νεοζηλανδικούς λόχους, πού είχαν καί τήν υποστήριξη δύο άρμάτων μάχης. Η νυχτερινή άντεπίθεση υποχρεώνει τούς Γερμανούς σέ υποχώρηση, αλλά καί οι Νεοζηλανδοί δέν μποροϋν νά κρατήσουν τόν Γαλατά καί αναγκάζονται νά φύγουν καί αϋτοί.

Ο στρατηγός Φράϋμπεργκ από τίς 23 Μαΐου είχε ήδη αποφασίσει ότι ή Κρήτη δέν μποροϋσε νά κρατηθεΐ. Ένώ ό Στούντεντ επαιρνε συνεχώς ένισχύσεις, ό ίδιος ελάχιστες είχε πάρει από τήν Αίγυπτο. Στίς 26 Μαΐου, ύστερα από σύσκεψη μέ τό έπιτελείο του, τηλεγραφεί στόν Ουέϊβελ ότι οι δυνάμεις του έφτασαν στό έσχατο όριο άντοχής:

«Μετά λύπης μου αναφέρω, ότι κατά τήν γνώμην μου, τά υπό τήν διοίκησίν μου είς τόν λιμένα τής Σούδας στρατεύματά μας έχουν φτάσει είς τό άνώτατον όριο άντοχής. Άσχέτως τής τελικής αποφάσεως υπό τών άρχιστρατήγων, ή θέσις μας ένταϋθα είναι άπελπιστική. Μία μικρά, κακώς έφωδιασμένη καί καθηλωμένη δύναμις, όπως είναι ή ιδική μας, δέν δύναται νά άντεπεξέλθη έπιτυχώς είς τόν συγκεντρωμένον βομβαρδισμόν τόν όποϊον άντιμετωπίζομεν από έπτά όλοκλήρων ήμερών. Νομίζω καθήκον μου νά σās είπω, ότι από διοικητικής άπόψεως αΐ δυσκολίαί τής άπαγκιστρώσεως τής δυνάμεως αϋτής είναι άνυπέρβλητοι. Υπό τήν προϋπόθεσιν ότι θά ληφθῇ άμέσως σχετική άπόφασις ένα ποσοστόν τής δυνάμεως αϋτής θά ήδύνατο νά επιβιβασθῇ πλοίων. Έφ' όσον ό τομεύς αϋτός, εκκαθαρίζεται, ή κατάληψις τοϋ Ρεθύμνου καί τοϋ Έρακλείου διά τών αϋτών μεθόδων θά είναι άπλως ζήτημα χρόνου. Τά στρατεύματα τά όποια διαθέτομεν, έξαιρουμένου τοϋ συντάγματος Ουάλλων καί τών κομμάντος, δέν δύνανται πλέον ν' άποδυθοϋν είς έπιθετικήν δρᾶσιν. Εάν αποφασίσετε έν όψει τής όλης καταστάσεως είς Μέσην Άνατολήν, ότι ή παρέλευσις όλίγων ώρων θά βοηθήσῃ τήν κατάστασιν, ήμεΐς θά συνεχίσωμεν. Θά πρέπει νά ίδω κατά ποϊόν τρόπον δύναται νά έπιτευχθῇ τοϋτο καλύτερον. Ο κόλπος τής Σούδας θά εύρίσκεται πιθανώς υπό τό πϋρ τοϋ έχθροϋ έντός 24 ώρων. Αΐ τελευταΐαι άπώλειαι ήσαν βαρείαι καί άπωλέσαμεν τό πλεϊστον τών μονίμων πυροβόλων μας».

προτέρων. Κατά τό σχέδιον, οι άλεξιπτωτισται δέον νά καταλάβουν έν αεροδρόμιον. Μέγας αριθμός άλεξιπτωτιστών εύρίσκεται είς τά πέριξ. Η δυτική άκρη φαίνεται, ότι εύρίσκεται ήδη είς χείρας τών Γερμανών. Όλονέν νεοί άλεξιπτωτισται προστίθενται είς τούς πρώτους. Από τής άλλης πλευράς, ό έχθρός παραμένει άκόμη είς τά χαρακώματα.

Έπ' τής όδοϋ προχωροϋν κατά διαδοχικά κύματα σημαντικοί σχηματισμοί άλεξιπτωτιστών. Τά παλαιά Γιούγκερς, τά όποια τόσον συχνά έδωκαν ά-

ποδείξεις τής ικανότητός των, μεταφέρουν τόν ένα μετά τόν άλλον λόχον άλεξιπτωτιστών. Νέον εκάστοτε έντυπωσιακόν θέαμα παρουσιάζεται, όταν αΐ θύραι άνοίγονται καί εκ διαλειμμάτων από δευτερολέπτου είς δευτερόλεπτον, ό είς μπᾶ τόν άλλον άλεξιπτωτιστής κατέρχεται είς τό κενόν καί όταν κατόπιν όλοι άνοίγουν τά άλεξιπτώτα καί πλανώνται κατερχόμενοι πρός τήν γήν. Είς ώρισμένας στιγμάς εκποντάδες άλεξιπτωτιστών αΐωροϋνται ως ένας κόσμος μικρών λευκών στιγμάτων.

Καθ' όν χρόνον οι άλεξιπτωτισται κυριεύουν κάτω τήν μίαν μετά τήν άλλην θέσιν τοϋ έχθροϋ, ήμεΐς, οι όποιοι Ιπτάμεθα είς ύψος 2.000 μέτρων, πα-

ραμένομεν έπιτηροϋντες διά νά μη μās άντιληφθοϋν. Τό πανόραμα τό όποϊον έχομεν κάτωθεν μας εΐνε μεγαλειώδες. Οπισθέν μας μόλις διαφαίνεται, μέσα είς τήν όμίχλην, ή άλυσος τών όρέων τής Κεντρικής Κρήτης, όρη 2.000 μέτρων ύψους, τών όποϊων αΐ κορυφαί εΐνε άκόμη έν μέρει σκεπασμέναί από χιόνια. Έμπροσθέν μας εκτείνεται ή θάλασσα, τής όποιας τό γαλανόν χρώμα άνταυγάζει όλας τās άποχρώσεις τοϋ Ουρανίου Τόξου. Διακρίνομεν είς πολλά μέρη τά λίαν ευδιάκριτα ίχνη τών τραγωδιών, τών όποϊων έπεσαν θύματα κατά τās τελευταίας ήμέρας πολλά άτιμόπλοια. Πρός τά δεξιᾶ δύναμεθα νά βλέπωμεν τώρα τόν όρμον τής Σούδας, όπου υπάρ-

“Ένας πολίτης πού φοράει ψαθάκι (μόλις διακρίνεται στην εικόνα) χρησιμεύει ως οδηγός σε απόσπασμα Γερμανών άλεξμπωτιστών, καθώς εισέρχονται στα Χανιά.

Δεξιά: η Μάχη της Κρήτης μόλις έχει τελειώσει. Ή πολεμική γερμανική σημαία με τόν άγκυλωτό σταυρό κυματίζει στον σταθμό έλέγχου του άεροδρομίου του Μάλεμε, ενώ διακρίνονται οι Γερμανοί άξιωματικοί πού άπολαμβάνουν τόν κρητικό ήλιο.

Καί πραγματικά, οι απώλειες ήταν φοβερές, τὰ δὲ μέσα ἀνύπαρκτα. Τό μέτωπο δυτικά ἀπὸ τὰ Χανιά εἶχε διασπασθεῖ καὶ οἱ ἐλληνοσύμμαχικὲς δυνάμεις ὑποχωροῦσαν ἀτάκτως. Ἀπὸ 1200 ἄνδρες, μόνο 350 εἶχαν ἀπομείνει. Τό Ρέθυμνο εἶχε ἀποκοπῇ ἐντελῶς καὶ γιὰ τοὺς ἐκεῖ Ἀγγλους ἐτίθετο τὸ ἐρώτημα ἂν θὰ αἰχμαλωτισθοῦν ἢ θὰ ἔρθουν τὰ πλοῖα γιὰ νὰ τοὺς πάρουν ἀπὸ τὴν Κρήτη. Ὑπὸ ἰδιαιτέρως δύσκολες συνθήκες, ἡ Νεοζηλανδικὴ Μεραρχία συνέχιζε τὴν ὑποχώρησίν της. Οἱ ἐλληνικὲς δυνάμεις ὑπὸ τὸν στρατηγὸ Σκουλά ἐστεροῦντο τροφίμων καὶ ὑλικοῦ καὶ ἐβάλλοντο ἀπὸ τὰ γερμανικὰ βομβαρδιστικά.

Ἀγνοώντας τὴν κατάσταση καὶ ἐξακολουθώντας νὰ τρέφει αὐταπάτες, ὁ Τσώρτσιλ τηλεγραφεῖ στὸν Φράϊμπεργκ τὸ πρῶτ' ἡμέρᾳ:

«Ἡ ἐνδοξὸς ἀμυνὰ σας προσελκύει τὸν διεθνῇ θαυμασμόν. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐπιέσθη σκληρῶς. Κάθε δυνατὴ βοήθεια ἀποστέλλεται».

Ταυτόχρονα ὁ Τσώρτσιλ τηλεγραφοῦσε στὸν Οὐέϊβελ:

«Ἡ νίκη εἰς τὴν Κρήτην εἶναι ζωτικῆς σημασίας κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν τοῦ πολέμου. Ἐξακολουθήσατε νὰ ρίπτετε ὅσας δυνάμεις δύνασθε εἰς τὴν μάχην».

Λίγο ἀργότερα ὁ ἄλλος πρωθυπουργὸς μάθαινε ὅτι κάθε ἐλπίδα εἶχε χαθεῖ. Ὁ Οὐέϊβελ τοῦ ἀνέφερε:

«Φοβοῦμαι ὅτι ἡ κατάσταση εἰς Κρήτην εἶναι λίαν σοβαρά. Τό μέτωπον Χανίων ἔχει καταρρεῦσει καὶ ὁ κόλπος τῆς Σούδας εἶναι δυνατόν νὰ προστατευθῇ μόνον ἐπὶ ἄλλας εἴκοσι τέσσαρας ὥρας, τό πολύ. Δέν ὑπάρχει δυνατότης νὰ ρίψωμεν ἐνισχύσεις εἰς τὸν ἀγῶνα....

3. Τηλεγράφημα μόλις ληφθέν ἀπὸ τὸν Φράϊμπεργκ ἀναφέρει ὅτι ἡ μόνη πιθανότης διασώσεως τῆς εἰς περιοχὴν Σούδας δυνάμεως εἶναι νὰ ἀποσυρθῇ αὕτη εἰς τὰς ἀκτὰς νοτίως τῆς νήσου, ὅπου καὶ νὰ κρύπτεται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας καὶ νὰ κινῆται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός. Ἀνεφέρθη ὅτι ἡ δύναμις εἰς τὸ Ρέθυμνον ἀπεκόπη καὶ στερεῖται ἐφοδίων. Ἡ εἰς Ἡράκλειον δύναμις φαίνεται ὅτι εἶναι περικυκλωμένη.

4. Φοβοῦμαι ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἡ Κρήτη δέν δύναται πλέον νὰ κρατηθῇ καὶ ὅτι τὰ στρατεύματά μας πρέπει νὰ ἀποσυρθοῦν τὸ ταχύτερον δυνατόν. Κατέστη ἀδύνατον νὰ ἀνθίστανται τὸ θάρος τῶν ἐχθρικών ἀπὸ ἀέρος ἐπιθέσεων, αἱ ὁποῖαι αὐξάνονται ἀνευ προηγουμένου καὶ αἱ ὁποῖαι ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας δέν εἶναι πρακτικῶς δυνατόν νὰ ἀντιμετωπισθοῦν».

Ἡ ἀνάγνωση τοῦ ἀνωτέρω τηλεγραφήματος τοῦ Οὐέϊβελ στὰ μέλη τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου, πού συνήλθε στὸ Λονδίνο στίς 10.30 π.χ. τῆς 27ης Μαΐου, ἀφαιρεῖ κάθε πιθανότητα νὰ κρατηθεῖ ἡ Κρήτη. Τότε ὁ Τσώρτσιλ παίρνει τὴ μεγάλη ἀπόφαση, ὅπως

χοὺν ἀκόμη μερικὰ ἐχθρικά ἀετμόπλοια, ἀλλ' ὁ μαῦρος καπνὸς, ὁ ὁποῖος ἀνέρχεται ὡς στρόβιλος ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον κολοσσόν, ὁ ὁποῖος εἶνε ἡ γκυροβολημένος εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐν ἄλλο νέφος κυανοῦ καπνοῦ, ἀπὸ ἐν ἀετμόπλοιοι 6.000 περίπου τόννων, ἀποδεικνύουν, ἀναμφισβητήτως, ὅτι τὰ ἡμέτερα Στούκας ἐπετέλεσαν ἤδη τὸ ἔργον των καὶ μάλιστα καλῶς. «Διαγράφομεν κύκλους ὑπεράνω τῶν Χανίων καὶ τοῦ Μαλέμε. Ἐν τῷ μεταξύ, τὰ μεταγωγικά μας ἀεροπλάνα, καταφθάνουν σχεδὸν ἀδιακόπως, ὅπως καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ἀκόμη ἀπομακρυνόμεθα διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν, τὰ βλέπομεν πάντοτε νὰ ἐρχονται τὸ ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο».

«Ἀκρόπολις»

25 Μαΐου 1941

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Τρανσό-
σεαν).— Ἀνεκοινώθη ἐπισήμως τὴν ἐσπέραν τῆς σήμερον Πέμπτης, ὅτι τὴν πρωΐαν περιήλθον εἰς χεῖρας τῶν Γερμανῶν τὸ Ἡράκλειον μετὰ τοῦ λιμένος καὶ τοῦ ἀεροδρομίου του. Συνελήφθησαν πολλὰ ἐκατοντάδες Βρετανῶν αἰχμαλώτων. Τὸ Ἡράκλειον ἔχον σαράντα χιλιάδας κατοίκους, εἶνε ἡ μεγαλύτερα πόλις τῆς Κρήτης.

ΑΠΕΒΙΒΑΣΘΗΣΑΝ ΙΤΑΛΙΚΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ

ΡΩΜΗ, 29. (Α. Π.).—Τὸ Πρακτορεῖον Στέφανι πληροφορεῖται ἐκ τῆς ζώνης τῶν ἐπιχειρήσεων, ὅτι τὴν 28ην Μαΐου, πολλὰ τμήματά ἰταλικῶν στρατευμάτων ἀπεβίβασθησαν εἰς τὴν νήσον Κρήτην, ὅπως συνεργασθοῦν εἰς τὰς κατὰ ξηρὰν ἐπιχειρήσεις.

ΠΡΟΕΛΑΣΙΣ ΠΡΟΣ ΝΟΤΟΝ ΤΗΣ ΣΟΥΔΑΣ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 29. (Τρανσό-
σεαν).—Ἐγνώσθη, ὅτι ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ τὰ γερμανικὰ στρατεύματα ἀφῆκαν χθὲς Τετάρτην ὀπίσθεν τῶν τὸν κόλπον τῆς Σούδας καὶ ἐπροχώρησαν μαχόμενα πρὸς ἀνατολικὴν κατεύθυνσιν. Ἡ γερμανικὴ ἐπιθεσις ἐν

Κρήτη εξακολουθεί γενικώς να έπιτελῃ προόδους. Ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἀκτῆς τοῦ κόλπου τῆς Σούδας αἱ ἑλληνικαὶ καὶ ἀγγλικάι δυνάμεις προέβαλον ἐξαιρετικῶς ἐπίμονον ἀντίστασιν. Τὰ γερμανικά στρατεύματα κατάρθωσαν νὰ ἐκτοπίσουν τὸν ἐχθρὸν ἐκ τῶν θέσεών του καὶ νὰ συλλάβουν ἑκατοντάδας τινὰς αἰχμαλώτων. Ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ μεγάλη ποσότης πολεμικοῦ ὕλικου.

Η ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ, 29. (Τρανσό-σκιαν).— Ἡ πρώτη ὁμολογία περὶ καταλήψεως τῶν Χανίων ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἐδόθη σήμερον τὸ ἀπόγευμα ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ συνεργάτου τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τοῦ Λονδίνου κ. Μάρ-ραιϋ.

Ὁ αὐτὸς ἐκφωνητὴς ἐδήλωσε περαιτέρω, ὅτι ἡ γερμανικὴ προέλασις εἰς τὴν δυτικὴν ἑρμὸν τῆς βορείου Ἀφρικῆς σκοπὸν εἶχε τὴν ὑποστήριξιν τῶν ἐν Κρήτῃ γερμανικῶν ἐπιχειρήσεων. Κατὰ τὴν γνώμην του οἱ Γερμανοὶ δὲν σχεδιάζουν ἐπὶ

ἀναφέρουν τὰ ἐπίσημα πρακτικά τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου (ἀπὸ τὰ Ἀρχεῖα τοῦ Φόρειν Ὁφίς, ἐφημ. «Τὸ Βῆμα», 10 Φεβρουαρίου 1972):

«Ὁ Πρωθυπουργὸς εἶπεν ὅτι κάθε εὐκαιρία νὰ κερδίσωμεν τὴν μάχην εἰς τὴν Κρήτην ἐφαίνετο τώρα ἀπωλεσθεῖσα καὶ θὰ ἐπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὴν προοπτικὴν τῆς ἀπωλείας τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν ἐκεῖ δυνάμεών μας. Εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἦτο δυνατόν νὰ προθῶμεν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἡμεῖς ἐδῶ».

Ὁ στρατηγὸς Φράϋμπεργκ ἀρχίζει πλέον τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀποχωρήσεως τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων. Ἡ Κρήτη ἔχει χαθεῖ. Τῇ νύχτῃ 26 πρὸς 27 Μαΐου φθάνουν στὸ λιμάνι τῆς Σούδας τρία βρετανικά πλοῖα μὲ ἐφόδια καὶ ἓνα τάγμα κομμάντος, πού εἶχε ἀποστολὴ νὰ καλύψει τὴν ὑποχώρησιν.

Στὸ Ρέθυμνο οἱ ἀποκομμένες ἑλληνοαυστραλιανές δυνάμεις, πού δὲν μπόρεσε ὁ Φράϋμπεργκ νὰ τίς εἰδοποιήσει γιὰ τὴν ἐκκένωσιν, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἀποτυχημένη ἀπόπειρα νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν γερμανικὴν πολιορκίαν μὲ ἐξοδὸ, ἀναγκάστηκαν νὰ παραδοθοῦν.

Ἀντίθετα, οἱ δυνάμεις πού βρίσκονται στὸ Ἡράκλειο κατορθώνουν νὰ ἐπιβιβαστοῦν στίς 28 Μαΐου στὰ βρετανικά πλοῖα,

Φρουρούμενοι ἀπὸ Ἕλληνες ἀξιωματικούς οἱ Γερμανοὶ στρατηγοὶ Μπρόγιερ καὶ Μύλλερ εἰσέρχονται τὸν Νοέμβριον 1946 στὸ ἑλληνικὸ δικαστήριον ἐγκληματιῶν πολέμου, πού τοὺς καταδίκασε σὲ θάνατον γιὰ τὴν ἐναντίον τοῦ κρητικοῦ πληθυσμοῦ δράσιν τους, ὅταν ἦσαν στρατιωτικοὶ διοικητὲς Κρήτης.

πού έχει στείλει ο ναύαρχος Κάνιγκαμ. Τό 'Ηράκλειο, μετά την κατάληψη της Σούδας από τους Γερμανούς την προηγούμενη μέρα, είναι τό μόνο κρητικό λιμάνι όπου μπορούν νά πλησιάσουν τά συμμαχικά πλοία. Καί τά Χανιά ἤδη ἔχουν καταληφθεῖ ἀπό τίς 27 Μαΐου.

ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΗΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥΣ

Ἀπό τίς 28 μέχρι τίς 31 Μαΐου, ὁ Ἄγγλος ναύαρχος Κάνιγκαμ ὀργανώνει τήν διαφυγή τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων τῆς Κρήτης. 7.000 ἄνδρες περίπου, πού ἀνήκαν στήν 5η Νεοζηλανδική Μεραρχία, κατορθώνουν νά ἐπιβιβασθοῦν, ἐνῶ οἱ ὀπισθοφυλάκες τοῦ στρατηγοῦ Ουέστον συνεχίζουν τίς μάχες, στίς 29 καί στίς 30 Μαΐου.

Τό πρωῒ τῆς 29ης Μαΐου, ὁ διοικητής τῶν ἐλληνικῶν στρατευμάτων τοῦ Ἡρακλείου, ὅταν διαπιστώνει ὅτι τά συμμαχικά στρατεύματα ἔχουν ἐγκαταλείψει τήν Κρήτη, ζητεῖ ἀπό τόν Γερμανό συνταγματάρχη Μπρόγιερ (τόν μετέπειτα διοικητή τοῦ Φρουρίου Κρήτης) συνθηκολόγηση, ἡ ὁποία ὑπογράφεται τήν ἐπομένη. Οἱ Ἕλληνες συλλαμβάνονται καί ἐγκλείονται σέ στρατόπεδα, ὡς αἰχμάλωτοι. Ὁ Χίτλερ εἶχε ἀποφασίσει οἱ Ἕλληνες μαχητές τῆς Κρήτης νά κρατηθοῦν αἰχμάλωτοι, σέ ἀντίθεση μέ τούς στρατιῶτες τῆς Μακεδονίας καί τῆς Ἡπείρου πού ἐλευθερώθηκαν. Μόνο τόν Ὀκτώβριο τοῦ 1941, ὕστερα ἀπό ἐνέργειες τοῦ στρατηγοῦ Τσολάκογλου, οἱ Γερμανοί δέχονται τήν ἀπελευθέρωση τῶν αἰχμαλώτων τῆς Κρήτης.

Τήν ὥρα πού οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἡρακλείου παραδίδονται, οἱ Γερμανοί καταλαμβάνουν καί τό ἀεροδρόμιο τοῦ Ἡρακλείου. Τή νύχτα αὐτῆς τῆς μέρας (29 Μαΐου), ὀκτώ βρετανικά πολεμικά ὑπό τόν ναύαρχο Κίνγκ παραλαμβάνουν 6000 ἄντρες ἀπό τά Σφακιά, ἐνῶ τήν προηγούμενη νύχτα εἶχαν πάρει ἄλλους 750 ἀπό τό ἴδιο σημεῖο.

Στίς 11 μ.μ. τῆς 30ῆς Μαΐου ὁ στρατηγός Φράϊμπεργκ καί τό ἐπιτελεῖο του ἐγκαταλείπουν τήν Κρήτη γιά τήν Αἴγυπτο, μέ ὑδροπλάνο. Ἡ διοίκηση τῶν ὑποχωρούντων συμμαχικῶν δυνάμεων ἔχει ἀναληφθεῖ τώρα ἀπό τόν στρατηγό Ουέστον. 24 ὥρες ἀργότερα ὁμως φεύγει κι αὐτός μέ ὑδροπλάνο ἀπό τά Σφακιά. Πρίν φύγει δίνει γραπτές ὁδηγίες, σύμφωνα μέ διαταγή τοῦ στρατηγοῦ Ουέιβελ, στόν ἀρχαιότερο ἀξιωματικό, πού παρέμεινε στήν Κρήτη, γιά νά συνθηκολογήσει μέ τούς Γερμανούς.

Στίς 31 Μαΐου ἡ Μάχη τῆς Κρήτης ἔχει τελειώσει. Περίπου 12.000 ἄντρες τῶν συμμαχικῶν στρατευμάτων παραμένουν στή νῆσο καί αἰχμαλωτίζονται, ἐνῶ καμιά ἐλληνική δύναμη δέν ἐγινε δεκτή ἀπό τούς Ἄγγλους γιά νά φύγει στήν Αἴγυπτο.

Τόν ἐπίλογο τῆς Μάχης δίνει ἕνα ἐνδιαφέρον ἀπόσπασμα ἀπό τά ἄκρως ἀπόρρητα πρακτικά τῆς συνεδριάσεως τοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου στό Λονδίνο, πού δόθηκαν στή δημοσιότητα τό 1971 (ἐφημ. «Τό Βῆμα», 12 Φεβρουαρίου 1972):

τοῦ παρόντος εἰσβολῇ ἐν μεγάλῃ κλίμακι τῆς Αἰγύπτου, ἐπιθυμοῦν ὁμως διά τῆς προελάσεως τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ νά ἐμποδίσουν τόν βρετανικόν στόλον νά συγκεντρώσῃ ὅλην του τήν προσοχήν ἐπὶ τῆς Κρήτης.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΗΤΤΑΝ

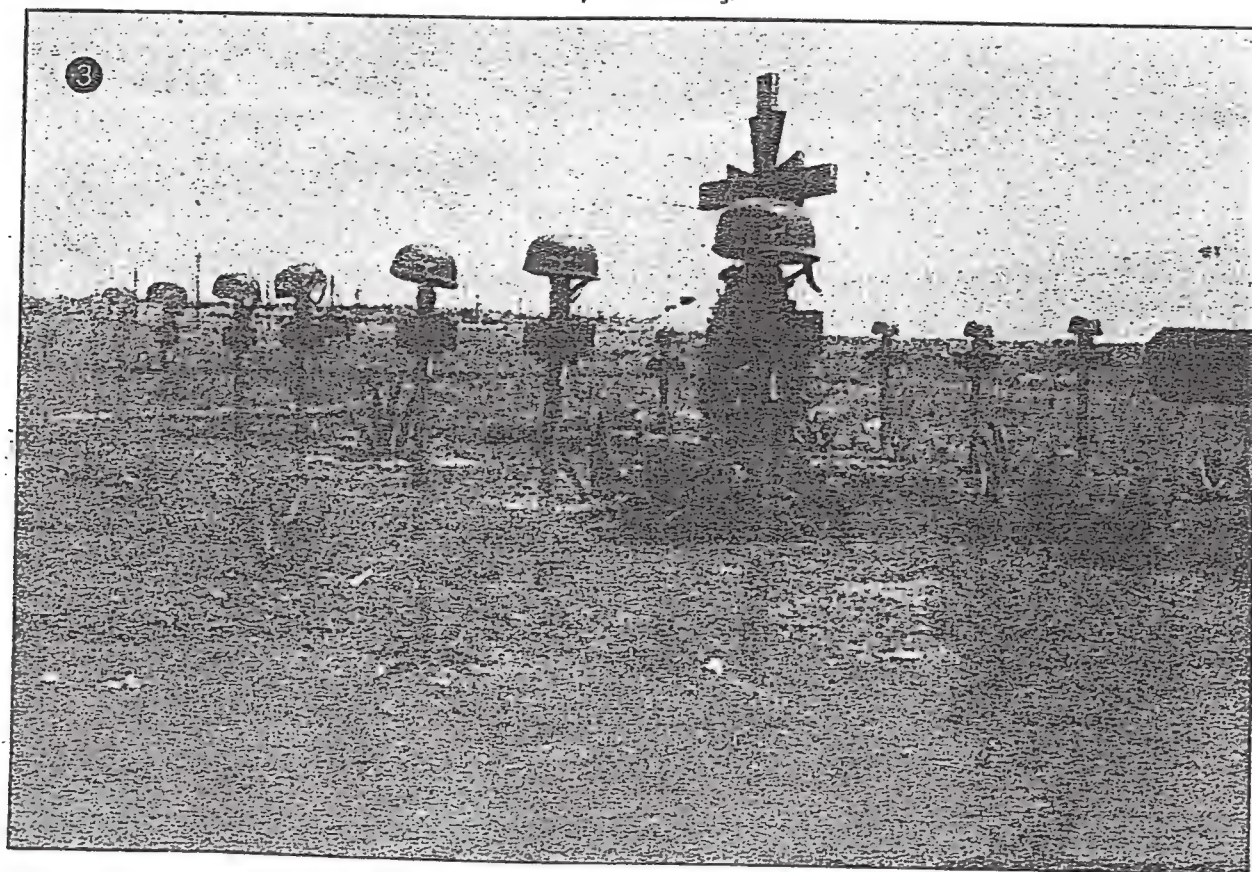
ΡΩΜΗ, 29. (Α. Π.).—Τό Πρακτορεῖον Στέφανι πληροφορεῖται ἐκ Ν. Ὑόρκης, ὅτι εἰδήσεις προερχόμεναι ἐξ Αἰγύπτου ἀναφέρουν, ὅτι ὁμάδες Ἀγγλῶν, Ἑλλήνων καί Αὐστραλῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν τάς ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν κυριευθείσας θέσεις τῶν εἰς τήν νῆσον Κρήτην περιπλανῶνται ἀσύντακτοι κατὰ μήκος τῶν παράλιων μέ τήν ἐλπίδα νά διασωθοῦν ἀπὸ ἀγγλικά σκάφη, τά ὁποῖα ὁμως δέν φαίνονται. Μερικαὶ ὁμάδες τῶν φυγάδων αὐτῶν ἐπεβίβασθησαν μερικῶν ἀλιευτικῶν πλοιαρίων εὐρεθέντων εἰς τὰς ἀκτάς μέχρι τῆς στιγμῆς ὁμως οἱ ἐπιβάται ἐνός μόνον τοιοῦτου πλοιαρίου περισυνελέγησαν ὑπὸ ἀγγλικῶν πλοίου εἰς τὰ ἀνοικτὰ τῆς νῆσου. Οἱ περισυλλεγέντες ἦσαν δέκα ἐπτὰ Αὐστραλοὶ στρατιῶται καί εἰς ἀξιωματικούς, οἱ ὁποῖοι καί ἀπεβίβασθησαν εἰς Αἴγυπτον. Ὁ ἐν λόγω ἀξιωματικός ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις προσγειώσεως ἀλεξιπτωτιστῶν Γερμανῶν προεκάλεσε βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταὶ προσεγειοῦντο συνεχῶς ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου καί μόλις ἐπάτουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους συνετάσσοντο καί ἐπετίθεντο διὰ χειροβομβίδων κατὰ τῶν βρετανικῶν θέσεων. Προσγειώσις ἀλεξιπτωτιστῶν ἐγένετο ἐπιτυχῶς καί ἐπὶ λόφων, ὡς καί ἐπὶ ἐδαφῶν θεωρουμένων ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ὡς ἀπροσίτων διὰ στρατεύματα προερχόμενα ἐκ τοῦ ἀέρος.

« Ἀκρόπολις »
30 Μαΐου 1941

* Αδειούχοι Γερμανοί στρατιωτικοί επισκέπτονται την πολεμική έκθεση της Βιέννης, όπου ένα μέρος της έχει αφιερωθεί στη νίκη που πέτυχαν κατά τη Μάχη της Κρήτης.

* Ωστόσο, σε κάθε γωνιά της νήσου τά πρόχειρα γερμανικά νεκροταφεία δείχνουν ότι αυτή η νίκη στοίχισε πολύ ακριβά σε αίμα και θυσίες.

«Ο Πρωθυπουργός είπε ότι ή τραγική εξέλιξις των γεγονότων εις την Κρήτην είχε φθάσει τώρα εις τό τέλος της. Περίπου 17.000 στρατιῶται μας ἐξεκενώθησαν. Ἡ ἄμυνα καί ἡ ἐκκένωσις τῆς νήσου ἔθεσε σειράν ἐρωτημάτων, τά ὅποια πρέπει νά ἐρευνηθοῦν. Ἐπὶ παραδείγματι, διατί δέν εἶχον τοποθετηθῇ πυροβόλα μακροῦ βεληνεκοῦς, τά ὅποια θά ἠδύναντο νά βάλουν κατά τῶν ἀεροδρομίων; Διατί δέν εἶχον ὑπονομευθῇ τὰ ἀεροδρόμια καί διατί δέν ἀπεβιβάσθησαν περισσότερα τάνκς; Καί πάλιν τό κοινόν θά ἐρωτήσῃ διατί, ἀφοῦ εἶχομεν ἀποσύρει 17.000 ἄντρες δέν ἠδυνάμεθα νά εἶχομεν στείλει ἐπαρκεῖς ἐνισχύσεις νά κρατήσωμεν τήν νῆσον; Ἡ ἀπάντησις ἦτο ὅτι ἀφοῦ ἐχάσαμεν τὰ ἀεροδρόμια δέν εἴμεθα πλέον εις θέσιν νά φέρωμεν ἐνισχύσεις καί ἐφόδια ἐκτός μέ βαρείας θυσίας τοῦ Στόλου... Εἰς συζήτησιν διετυπώθησαν ἐπικρίσεις πινές ὅτι δέν εἶχομεν προετοιμάσει ἀρκετά ἀεροδρόμια εις Κρήτην... Ὁ Ἀρχηγός τοῦ Ἀεροπορικοῦ Ἐπιτελείου εἶπεν ὅτι ἡ ἀπώλεια τῶν ἀεροδρομίων μας εις τήν Κρήτην ὠφέιλετο βασικῶς εις τό ὅτι ἡ ἐλαφρά ἀντιαεροπορική ἄμυνά μας ἦτο ἀνεπαρκής...»

Τρία καταδρομικά καί ἔξη ἀντιτορπιλλικά, πού βυθίστηκαν, ἦταν οἱ ἀπώλειες τῆς Μάχης τῆς Κρήτης γιά τόν βρετανικό στόλο τῆς Μεσογείου. Ἐδῶ πρέπει νά προστεθοῦν καί δύο θωρηκτά, ἓνα ἀεροπλανοφόρο, πέντε καταδρομικά καί ὀκτώ ἀντιτορπιλλικά πού ἔπαθαν σοβαρές βλάβες, ἡ ἀποκατάστασις τῶν ὁποίων ἀπαίτησε πολύμηνες ἐπισκευές.

Οἱ συμμαχικές ἀπώλειες σέ ἄνδρες ἦταν 3.570 νεκροί, 1.737 τραυματίες καί 11.835 αἰχμάλωτοι, χωρίς νά ὑπολογίζονται ὅσοι σκοτώθηκαν, τραυματίσθηκαν ἢ αἰχμαλωτίσθηκαν κατά τίς ἐπιχειρήσεις ἐκκενώσεως (τουλάχιστον 800).

Ἀπό ἑλληνικῆς πλευρᾶς εἶχαμε 447 νεκρούς καί 5.256 αἰχμαλώτους, ἐνῶ εἶναι ἄγνωστος ὁ ἀριθμός τῶν τραυματιῶν καί τῶν θυμάτων ἀπό τόν ἄμαχο ἢ ὀπλισμένο πληθυσμό.

Οἱ γερμανικές ἀπώλειες δέν εἶναι μέχρι σήμερα γνωστές, παρά ὑπάρχει μόνο μία σχετική μαρτυρία τοῦ Γερμανοῦ στρατηγοῦ Στουντεντ, πού ἀναφέρει:

«Ἄν καί ἐπετύχομεν νά καταλάβωμεν τήν νῆσον, αἱ ἀπώλειαί μας ἦσαν βαρεῖαι. Εἶχομεν 4000 νεκρούς καί ἀγνοουμένους, ἐκτός τῶν τραυματιῶν, ἐπὶ συνόλου 22.000, τοὺς ὁποίους ἐρρίψαμεν εις τήν νῆσον — ἐκ τούτων οἱ 14.000 ἦσαν ἀλεξιπλωπισταί καί οἱ ὑπόλοιποι ἀνῆκον εις τήν Ὀρεινήν Μεραρχίαν...».

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 31. (Τρανσό-σσαν).— Τό Πρακτορεῖον Τρανσόσσαν πληροφορεῖται, ὅτι τὰ γερμανικά ὀρεινά στρατεύματα συνεχίζοντα τήν καταδίωξιν τοῦ ὑποχωροῦντος ἐχθροῦ ἐν Κρήτῃ συνέτριψαν τήν ἀγγλικήν ἀντίστασιν εἰς τό Ρέθυμνον κατόπιν σκληροῦ ἀγῶνος τήν Παρασκευ. ἦν. Χίλιοι πεντακόσιοι Ἀγγλοι καί ἑλληνες στρατιῶται συνέληφθησαν αἰχμάλωτοι. Εἰς χεῖρας τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων περιήλθον μεγάλαι ποσότητες πολυεμικοῦ ὕλικου.

***

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 31. (Α. Π.).— Τό ἡμιεπίσημον Γερμανικόν Πρακτορεῖον μεταδίδει, ὅτι καθ' ἃς ἔχει πληροφορίας, μακρὰ φάλαγγες βρετανικῶν αἰχμαλώτων στρατιωτῶν βαδίζουν ἐπὶ τῶν ὀρεινῶν ὁδῶν τῆς Κρήτης πρὸς τὰ γερμανικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Οἱ Ἀγγλοι ἐγκατέλειψαν τῇ ἀνωφελεῇ ἀντίστασιν ἐναντίον τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων καί, καθὼς οἱ ἴδιοι ὁμολογούσιν, εἶνε εὐχαριστημένοι, διότι παρὰ τὴν τρομερὰν αὐτὴν καταστροφὴν, ἔσωσαν τὴν ζωὴν των.

Τὰ γερμανικά στρατεύματα εἶχον καταδίωξιν τοὺς Ἀγγλους μετὰ τοιαύτης ὀρμῆς καί ταχύτητος, ὥστε οἱ τοὶ δέν κατῴρθωσαν νά παραλάβουν μεθ' ἐαυτῶν τὰ ὅπλα των, τὰς ἀποσκευὰς των καί τὰς τροφὰς των. Αἱ ὁδοὶ τὰς ὁποίας ἠκολούθησαν κατὰ τὴν ὑποχώρησιν εἶνε στρωμέναι με ἐγκαταλειφθέντα πολυβόλα καί αὐτοκίνητα πλήρη πολεμοφοδίων, ὑποδήματα καί στολάς. Ἐπὶ τῆς ἀγύσεως πρὸς Χανιά ὁδοῦ, ὅπου εἶχε διασπασθῇ ἡ πρὸς βορρᾶν βρετανικὴ γραμμὴ ἀμύνει, περιήλθον ὡσαύτως εἰς χεῖρας τῶν γερμανικῶν δυνάμεων πολυάριθμα βρετανικά μεταφορικά αὐτοκίνητα. Ὡσαύτως εἰς τὸν τομέα αὐτὸν ἐκυριεύθη πλουσία βρετανικὴ ἀποθήκη τροφίμων.

***

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 31. (Α. Π.).— Τό ἡμιεπίσημον Γερμανικόν Πρακτορεῖον μεταδίδει, ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν γερμανικῶν στρα-

τευμάτων ἐν Κρήτῃ ὑπεστηρίχθησαν καὶ τὴν 30ὴν Μαΐου, κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίες, ἀποτελεσματικῶς ὑπὸ τῆς γερμανικῆς ἀεροπορίας. Εἰς πολυαρίθμους θέσεις σμήνη γερμανικῶν ἀεροπλάνων κατέτου ἐφορμήσεως ἐνήργησαν ἐπιθέσεις ἐναντίον συγκεντρώσεως στρατευμάτων τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐπροξένησαν εἰς αὐτὰ σημαντικὰς ζημίας. Εἰς τὸ κεντρικὸν τμήμα τῆς νήσου καθὼς καὶ εἰς τὴν παραλιακὴν γραμμὴν μεταξύ Ἱεραπέτρας καὶ Ἀλικαπούντας, εἰς τὰ νότια τῆς νήσου, ἐρρίφθησαν ἐπιτυχῶς βόμβαι, αἵτινες ἐξερράγησαν μεταξύ συγκεντρώσεων στρατευμάτων. Σημαντικοὶ στρατιωτικοὶ στόχοι εἰς Σφακιὰ καὶ εἰς Λουτρόν, ἐπὶ τῆς νοτίου παραλίας τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς νήσου καθὼς καὶ μεγάλα στρατόπεδα κείμενα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Νεφσαμάρι - Ρεθύμνου ἐπὶ τῆς βορείου παραλίας τοῦ ἰδίου τμήματος τῆς νήσου, κατεστράφησαν ὑπὸ βομβῶν καὶ ἐπυρπολήθησαν. Ἄλλαι ἐπιθέσεις τῆς γερμανικῆς ἀεροπορίας ἐστράφησαν ἐναντίον ἐνὸς προσωρινοῦ ἐχθρικοῦ ἀεροδρομίου παρὰ τὸ Τιμπάκι, παρὰ τὸν κόλπον τοῦ Μεσσαρά. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιθέσεως ταύτης κατερρίφθη εἰς ἀερομαχίαν ἓν ἀεροπλάνον Χάρουκαιν, τὸ ὁποῖον κατέπεσε φλεγόμενον εἰς τὴν θάλασσαν.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΔΙΑ ΤΟ ΣΟΥΕΖ

ΡΩΜΗ, 31. (Α.Π.).—Τὸ Πρακτορεῖον Στέφανι πληροφορεῖται ἐκ Βηρυττοῦ, ὅτι αἱ νίκαι τοῦ Ἀξονος εἰς τὴν Κρήτην σχολιάζονται ὑπὸ τῶν ἀραβικῶν ἐφημερίδων καὶ ἰδίως ὑπὸ τῆς «Σα-οὺντ Ἑλ Ἀχράρ», ἥτις τονίζει τὴν τεραστίαν σημασίαν τῶν γερμανοϊταλικῶν ἐπιτυχιῶν διὰ τὰς μελλοντικὰς ἐν τῇ Μεσογείῳ ἐπιχειρήσεις πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ἰδίως τοῦ Σουέζ.

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΚΑΝΔΑΝΟΥ

Ὁ Κάνδανος, ἓνα ἄσημο κρητικὸ χωριό, ἀπέκτησε προβολὴ ἐξ αἰτίας τῆς καταστροφῆς του, ἀμέσως μετὰ τὴ λήξιν τῆς Μάχης τῆς Κρήτης.

Πράγματι στίς 2 Ἰουνίου 1941 οἱ Γερμανοὶ ξεκίνησαν γιὰ νὰ ἐκκαθαρίσουν τοὺς λογαριασμοὺς τοὺς με δύο - τρία χωριά, ὅπου οἱ ἀλεξιπτωτιστὲς εἶχαν βρεῖ οἰκτρό θάνατο ἀπὸ τοὺς προασπίζοντες τὸ ἑδάφος τοὺς χωρικοὺς.

Τὴν αὐγὴ τῆς 2ας Ἰουνίου γερμανικὸ ἀπόσπασμα περικύκλωσε τὸ χωριὸ Κυρτομάδο Κυδωνιῶν, ὅπου εἶχαν σκοτωθεῖ πολλοὶ Γερμανοί. Χωρὶς καμιὰ διαδικασίαν συνέλαβαν καὶ τοὺς ἐφέκισαν 8 χωρικοὺς. Λίγο ἀργότερα, ἄλλο ἀπόσπασμα συγκεντρώσε τοὺς κατοίκους τοῦ χωριοῦ, στοὺς ὁποίους ὁ ἐπὶ κεφαλῆς Γερμανὸς ἀξιωματικὸς εἶπε ὅτι ἐπειδὴ κοντὰ στὸ χωριὸ βρέθηκαν παραμορφωμένα πτώματα ἀλεξιπτωτιστῶν, θὰ συλλάβουν 16 ὁμήρους ἀκόμα οἱ ὁποῖοι καὶ ἐκτελέστηκαν.

Καὶ τώρα ὁ Κάνδανος. Ὅταν στίς 20 Μαΐου 1941 ἄρχισε ἡ γερμανικὴ ἐπίθεση ἐναντίον τῆς Κρήτης, διαδοχικὰ κύματα ἀλεξιπτωτιστῶν ἐπεφταν ἀπὸ τὰ γερμανικὰ ἀεροπλάνα γύρω ἀπὸ τὸν Κάνδανο. Μὲ κάθε πρωτόγονο μέσο πού εἶχαν στή διάθεσίν τοὺς οἱ χωρικοὶ προσπάθησαν νὰ ἀντισταθοῦν στοὺς ἀλεξιπτωτιστὲς, σφάζοντας πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς.

Ὁ στρατηγὸς τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν Στουντεντ, γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ τίς βαρεῖες ἀπώλειες τῶν ἀνδρῶν του διέταξε τὴν ἰσοπέδωσιν τοῦ χωριοῦ. Ἔτσι, δύναμις μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν λοχαγὸ Νίμπερ περικύκλωσε τὸν Κάνδανο καὶ ἀφοῦ μὲ δυναμίτιδα καὶ ἄλλες ἐκρηκτικὰς ὕλες ἰσοπέδωσαν ὅλα τὰ κτίσματα τοῦ χωριοῦ, ἐκτέλεσαν ἑξὶ ἄνδρες πού βρέθηκαν ἐκεῖ, παρὰ τὴ διαταγὴ νὰ ἐκκενωθεῖ τὸ χωριό. Ἀλλὰ ἑπτὰ ἄτομα, πού εἶχαν κρυφτεῖ στὰ σπίτια, θάφτηκαν μαζί μὲ τὰ ἐρεῖπια.

Καθ' ὅλη τὴ διάρκειαν τῆς Κατοχῆς ὑπῆρχε πάνω ἀπὸ τὰ ἐρεῖπια τοῦ χωριοῦ κακογραμμὲν ἡ ἐπιγραφή σὲ ἑλληνικὰ καὶ γερμανικά:

«ΩΣ ΑΝΤΙΠΟΙΝΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟ ΩΠΛΙΣΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ, ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ, ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΙΣΘΕΝ ΔΟΛΟΦΟΝΗΘΕΝΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ, ΚΑΤΕΣΤΡΑΦΗ Η ΚΑΝΔΑΝΟΣ».

Κατὰ τοὺς πρώτους μῆνες τῆς Κατοχῆς εἶχε ἀπαγορευθεῖ ἡ ἐπανοικοδόμησις τοῦ χωριοῦ καὶ ὅταν ὕστερα ἀπὸ μερικοὺς μῆνες ὁ ὑπουργὸς - γενικὸς διοικητὴς Κρήτης Ἑμμ. Λουλακάκης ἔκανε σχετικὰ διαβήματα, πῆρε τὴν ἐγκρίσιν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς γιὰ νὰ καλλιεργεῖται τουλάχιστον ἡ περιοχὴ καὶ νὰ ἀνοικοδομηθοῦν μερικοὶ συνοικισμοί. Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις τῶν Γερμανῶν:

«ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Χανιά, 9 Νοεμβρίου 1941

Πρός τόν κ. Υπουργόν Γενικόν Διοικητήν Κρήτης

1. Ως αντίποινον διά τόν φόνον 45 Γερμανών στρατιωτών κατεστράφη, τέλος Μαΐου, τό χωρίον Κάνδανος. Συγχρόνως άπηγορεύθη ή έπανοικοδόμησις ταύτης.

2. Η διαταγή αύτη παραμένει ισχύουσα. Τό κέντρον του χωρίου, ήτοι τό συγκρότημα οίκων τό όποιον εύρίσκετο επί της όδοϋ Χανίων - Παλαιοχώρας, ως καί εις τας έξόδους του χωρίου, εις άς εύρίσκονται δύο έλαιотριβεΐα, δέν έπιτρέπεται νά άνοικοδομηθῇ. Μάλιστα πρέπει νά φροντίσετε ώστε τό μέρος εκείνο του χωρίου νά κατεδαφισθῇ έντελώς. Αυτό τουτο επιβάλλεται καί διά λόγους κοινής άσφαλείας, τά δέ ύλικά δύνανται νά χρησιμοποιηθούν άλλαχού. Ο διακανονισμός των δικαιωμάτων κατοχής εις αυτά τά μέρη είναι έργον των Έλληνικών Αρχών.

3. Η παράγραφος 2 εξακολουθεϊ ισχύουσα μέ τας κάτωθι τροποποιήσεις:

α) Η καταστραφεΐσα εκκλησία, συμπεριλαμβανομένης καί της αύλης δύναται νά εξακολουθῇ ύφισταμένη (εις τά πρόσ καταστροφήν οικήματα ύπάγεται καί τό δικαστικόν μέγαρον).

β) Τό έλαιотριβεΐον τό εύρισκόμενον επί της έξόδου του χωρίου πρόσ τό μέρος της πόλεως Χανίων, δέν πρέπει νά κατεδαφισθῇ πριν ή εξακριβωθῇ κατά πόσον θά είναι έπωφελής ή χρησιμοποίησις του.

γ) Οί κήποι του χωρίου Κανδάνου δύνανται νά καλλιεργηθούν, χωρίς όμως έπ' ουδενί λόγω νά έχη ή καλλιέργεια ως άποτέλεσμα τόν έπανοικισμόν του χωρίου ή καί μερικων οικιών. Έξ αιτίας τούτου επιτρέπεται εις τό μέλλον ή κατάβασις εις τό χωρίον.

4. Η έπανοικοδόμησις των ύπολοίπων συνοικισμών επιτρέπεται. Η χρησιμοποίησις των χρησίμων ύλικών των κατεστραμμένων οικιών, δύναται νά γίνη διά την αύτήν αίτίαν καί τουτο άνατίθεται εις τας έλληνικάς αρχάς.

5. Οί κήποι καί οί άγροί, οΐτινες δέν ήθελον καλλιεργηθῇ υπό των κατοίκων, πρέπει υπό την διεύθυνσιν του Δημάρχου ύπευθύνως νά χρησιμοποιηθούν πρόσ καλλιέργειαν.

6. Έντός μιās εβδομάδος παρακαλῶ όπως μοί άνακοινώσητε εάν είναι δυνατόν τό άλεσμα της μελλοντικής έσοδείας έλαιων από τά εις τά γειτονικά χωρία Πλεμενιανά, Κακοδίκι κλπ. εύρισκόμενα έλαιотριβεΐα.

Ο Διευθυντής της Διευθύνσεως Έσωτερικων»

Ο Κάνδανος τελικά έπανοικίστηκε. Ο Γερμανός στρατηγός των άλεξιπτωτιστών Μπρόγιερ, άπολογούμενος στό Εϊδικό

Η ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ

ΡΩΜΗ, 31. (Α. Π.).—Τό Πρακτορείον Στέφανι πληροφορείται έκ Νέας Υόρκης, ότι οί Αμερικανοί κριτικοί εκπλήσσονται διά την νίκην του "Άξονος εις την Κρήτην, όπου οί "Άγγλοι είχαν συγκεντρώσει σημαντικές δυνάμεις διά νά προβάλουν αντίστασιν μέχρις έσχάτων. Παρά την άναμνηστικήν έορτήν οί κ. κ. Χάλλ και Ουέλλες παρέμειναν εις Βασιγκτώνα όπως παρακολουθούν την έξέλιξιν των γεγονάτων έν τη Μεσογείω καί ύποβάλουν έκθεσιν εις τόν Πρόεδρον Ρουζβελτ εύρισκόμενος εις Χάϋδ Πάρκ.

ΑΙ ΨΕΥΔΟΛΟΓΙΑΙ
ΤΟΥ ΛΙΤΑΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 31. (Α. Π.).—"Επ' εύκαιρία της γερμανικής νίκης έν Κρήτη, ο γερμανικός τύπος ύπενθυμίζει πρόσ τό γερμανικόν κοινόν τας ψευδεΐς ειδήσεις, τας οποίας παρείχε κατά την διάρκειαν των μαχών ή άγγλική προπαγάνδα καί αίτινες άπέβλεπον εις τό νά εξαπατηθῇ ή διεθνής κοινή γνώμη ως πρόσ την άληθή πορείαν των επιχειρήσεων.

Η έφημερίς «Δωδεκάτη "Όρα διδει μεταξύ άλλων βραχείαν περιληψιν των άκολουθων βρεταννικών ειδήσεων, αίτινες μετεδόθησαν έπειγόντως:

α' Άγγλική "Υπηρεσία Πληροφοριών: «Ως άγγέλλεται έξ αξιοπίστου πηγής, όλοι οί έν τη νήσω Κρήτη Γερμανοί άλεξιπτωτισταί έφονεύθησαν ή συνελήφθησαν σιχμάλωτοι.

β' Ραδιοφωνικός Σταθμός Λονδίνου: «Εν όλω έπτά χιλιάδες άνδρες, άνήκοντες εις τόν γερμανικόν στρατόν, ένήργησαν επίθεσιν εναντίον της Κρήτης κατά τας πρώτας ήμέρας, αλλά δέν ήδυνήθησαν νά κρατήσουν καί μίαν έστω θέσιν».

γ' Τάϊμς: «Η Άγγλία είναι κυρία της καταστάσεως έν Κρήτη, ούτως ώστε ο έχθρος δέν κατώρρωσε νά φθάσῃ εις τας κατεχομένας ύπ' αυτής θέσεις καί δέν ήδυνήθη νά καταλάβῃ κατέν έκ των κλειστων φαραγγιών».

«Ακρόπολις»
1 Ιουνίου 1941

Zur Vergeltung der bes-
tialischen Ermordung
des Falschir jüngerzuges
u. eines Fionierhalbzuges
durch bewaffnete Männer
wurden aus dem Hinter-
halte folgende Kändanos

ANTHONINON TRN
ATTO OTAIEMENEN
DONTEN ANAFON
KATTONEN EKON
KONKALON-
KONKALON
KONKALON
KONKALON

Δικαστήριο Έγκληματιών Πολέμου, πού συνήλθε στην Αθήνα, είπε στις 29 Νοεμβρίου 1946:

«Ένα μήνα μετά την τοποθέτησή μου στην Κρήτη (Όκτώβριος 1941) καί αφού ενημερώθηκα πηγα στο χωριό Κάνδανος, πού τό είχαν ίσοπεδώσει οί προκάτοχοί μου καί είχαν τοποθετήσει πινακίδα μέ τάς λέξεις «έδω ύπήρχε κάποτε ή Κάνδανος». Έβγαλα την πινακίδα καί δήλωσα στον πρόεδρο τής κοινότητας, ότι δεχόμεν νά επανέλθει ό πληθυσμός στο χωριό του...»

Ο ΤΣΟΛΑΚΟΓΛΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Κατά την εξέλιξη τής Μάχης τής Κρήτης, οί Γερμανοί επανειλημμένα είχαν χρησιμοποιήσει τίς έφημερίδες καί τά είδησεογραφικά πρακτορεία τους γιά νά καταγγείλουν παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου καί ώμότητες, πού ύποστήριζαν ότι έκαναν Κρητικοί πολίτες. Μέ άφορμή αυτό τό γεγονός, ό κατοχικός πρωθυπουργός στρατηγός Γ. Τσολάκογλου συνέταξε ένα διάγγελμα γιά τούς Κρητικούς, πού άφου μεταδόθηκε από τό άθηναϊκό ραδιόφωνο, τυπώθηκε σέ χιλιάδες αντίτυπα, πού τά σκορπούσαν πάνω από την Κρήτη τά γερμανικά άεροπλάνα.

Τό κείμενο αυτής τής προκηρύξεως ήταν τό ακόλουθο:

«Άγαπητοί Κρήτες,

Έπληφορήτην ότι ή συμπεριφορά σας προς αιχμαλώτους Γερμανούς, δέν είναι ή άρμόζουσα προς τά διεθνή νόμιμα καί είς τόν πολιτισμόν μας.

Οί άνδρείοι πολεμισταί, ως είσθε σείς, συμπεριφέρονται μέ καλωσύνην καί ευγένειαν προς τούς αιχμαλώτους, ως όλοι μας συμπεριφερθήμεν άριστα προς άπαντας τούς αιχμαλώτους.

Γνωρίζετε καλώς, ότι οί αιχμάλωτοι τυγχάνουν άσυλίας καί ιερού σεβασμού ως εκτελούντες τό ύψιστον προς την πατρίδα καθήκον. Έπειδή δέ σείς έχετε καί τό αίσθημα τής φιλοξενίας υπερανεπτυγμένον, πρέπει νά τό επιδείξητε είς τούς άνδρείους αντιπάλους, μέ όλην σας την καρδιά.

Αναλογισθήτε τάς βαρείας ευθύνας, πού αναλαμβάνετε έναντι τής ωραίας Κρήτης, έναντι τής ιστορίας καί έναντι του πολιτισμού μας.

Συμπεριφερθήτε ευγενώς.

Δέν πρέπει νά ξεχωρίσητε σείς, ως μή σεβόμενοι τούς αιχμαλώτους.

Στρατηγός Τσολάκογλου
Πρόεδρος Κυβερνήσεως»

ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΩΝ ΑΠΟΤΑΚΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑ ΤΑ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

Τό Διοικητικόν Συμβούλιον τής Πανελληνίου Έθνικής Όργανώσεως Αποτάκτων Αξιωματικών Ξηράς, θαλάσσης, άέρος 1922-26 συνελθόν σήμεραν τή 29η Μαΐου 1941, είς έκτακτον συνεδρίασιν επί τή δημοσιεύσει είς τάς έφημερίδας του έν Κρήτη λαβόντος χώραν άτιμωτικού άίσχους κακώσεως Γερμανών αιχμαλώτων υπό ένίων έλληνοφώνων, άλλ' άγγλοψύχων Κρητών, στιγματίζει την άνανδρον διαγωγήν των γραικύλων αυτών, οτινες ούδέν κοινόν έχουν προς την ευγενή έλληνικήν παράδοσιν του έλληνικού καί κρητικού λαού, τής ιερότητος καί του σεβασμού των αιχμαλώτων ως όφειλομένης λατρείας προς τόν Θεόν, καί πέμπει τούτους είς τό άνάθεμα του έλληνικού έθνους, ού τάς ίπποτικές παραδόσεις τόσοσ άνάνδρους καί άτίμως εκηλίδωσαν.

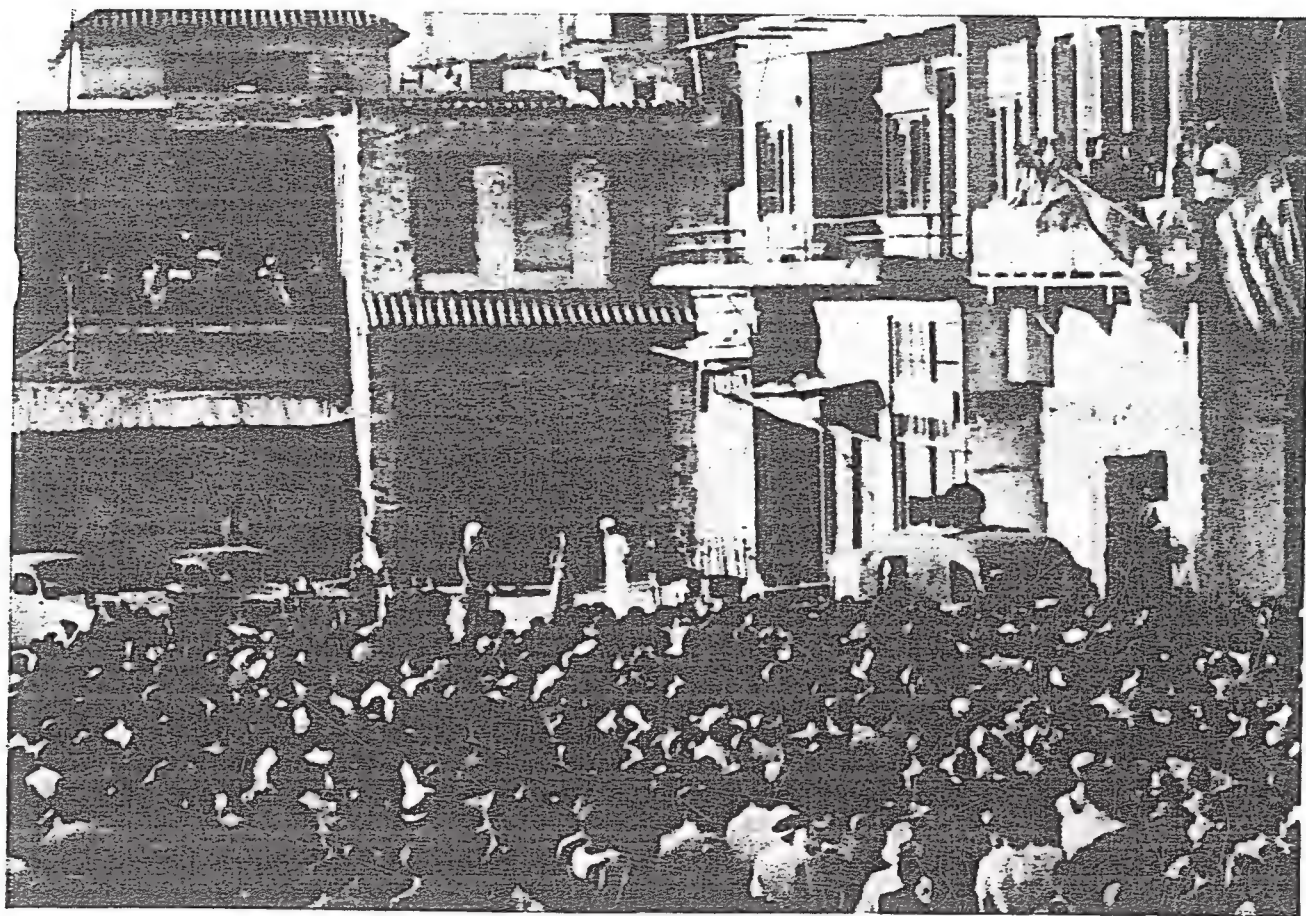
Έκφράζει την θερμοτάτην συμπάθειαν τής Όργανώσεώς μας είς τούς μάρτυρας τούτους τής έλευθερίας των λαών Γερμανούς αιχμαλώτους καί ευχεται είς τόν παντοδύναμον Θεόν νά εκδικήση Αυτός τά μαρτύριά των, γενόμενος βοηθός καί συμπαραστάτης είς τόν άγώνα των κατά των άντιχρίστων.

Τό Διοικητικόν Συμβούλιον: Δ. Λαδόπουλος, πλωτάρχης έ.ά. Ι. Όρφανός, άντ/ρχης έ.ά., Γ. Μαντζουνέας, ταγμα/ρχης έ.ά., Μ. Παναγόπουλος, ταγματάρχης έ.ά., Ν. Καβανόξης, λοχαγός έ.ά., Κ. Φωτάκης, ύπολοχαγός έ.ά., Γ. Στίγκας, ταγματάρχης έ.ά.

Άκριβές αντίγραφον
Ι. Φωτάκης

«Καθημερινή»
17 Ιουνίου 1941

Κατά την περιοδεία που έκανε στην Κρήτη τον Αύγουστο 1942, ο κατοχικός πρωθυπουργός Γ. Τσολάκογλου όμιλεί προς τον λαό των Χανίων και αναφέρεται στη Μάχη της Κρήτης.

ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ ΠΟΛΙΤΕΥΤΑΙ

Έκ των παρεπιδημούντων Κρητών πολιτευτών, έπεσεκέφθησαν τόν κ. Πρόεδρον της Κυβερνήσεως χθές οί κ.κ. Κούνδουρος Ίωσήφ, Μείμαρράης Βασ., Τσόντος Βάρδας, Τζεργιάς Νικ. και έφεδροι αξιωματικοί άπολυθέντες, ότιπνες μετ' άποτροπασμού άπεδοκίμασαν τάς ώμότητας της Κρήτης προς τούς Γερμανούς στρατιώτας.

«Καθημερινή»
5 Ίουνίου 1941

Άλλά και όταν τόν Αύγουστο 1942, ο Τσολάκογλου πραγματοποίησε περιοδεία στην Κρήτη, βρήκε την ευκαιρία να εκφράσει τις άπόψεις του για την Μάχη της Κρήτης. Μιλώντας στα Χανιά (9 Αύγουστου 1942) είπε, μεταξύ άλλων:

«... Η κυβέρνησις εκείνη ήθέλησε να συνεχίση τόν άγώνα και είς την Κρήτην, πράγμα τό όποϊον έσήμαινε ότι έπρεπε και ή Κρήτη άσκόπως να δοκιμάση τόν διά πυρός και σιδήρου όλεθρον και τάς άλλας σκληράς συνεπειάς. Άν υπήρχε όμως κόκκος λογικής και πατριωτικής φρονήσεως θά έβλεπαν εκείνοι όπi ό άγών είχεν όριστικώς κριθή είς την ήπειρωτικήν Ελλάδα, όπi ή θάλασσα δέν ήτο δυνατόν να τούς προστατεύση, όπi τέλος ό άγγλικός στρατός θά έξεδιώκετο υπό τών Γερμανών και τών Ίταλών και από την Μεγαλόνησον. Παρά ταύτα όμως επέμειναν να επισύρουν, άσκόπως έπαναλαμβάνω, και επί της Κρήτης και του πληθυσμού της την φοβεράν δοκιμασίαν του πολέμου, ενώ ήδη τό άνθος της ήρωϊκής νήσου εύρίσκετο είς την διάθεσιν τών νικητών...»

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Επιχειρώντας μέ βαρεία καρδιά νά βοηθήσῃ τόν σύμμαχό του, πού γευόταν τήν ἥττα στά Ἀλβανικά βουνά, ὁ Χίτλερ ἀποφάσισε νά ξεκαθαρίσῃ τήν κατάστασις στά Βαλκάνια καί διεξήγαγε τίς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀπριλίου 1941. Ἐχοντας κατά νοῦ τήν ἐναντίον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἐπίθεσις, θέλησε νά ἀποδεσμεύσῃ γρήγορα τά γερμανικά στρατεύματα, πού εἶχαν διατεθεῖ γιά τίς ἐπιχειρήσεις στήν Ἑλλάδα. Κατ' αὐτό τόν τρόπο, ἀποφάσισε νά ἀντικατασταθοῦν τά στρατεύματά του ἀπό ἰταλικά, κάτι πού ἐγένεε σταδιακά μέχρι τά τέλη Ἰουνίου 1941.

Μετά τό πέρας τῶν ἐπιχειρήσεων στήν Κρήτη, ὁ Χίτλερ ἐξέδωσε τήν ὑπ' ἀριθ. 31 Διαταγή (9 Ἰουνίου 1941), μέ τήν ὁποία ρύθμιζε τά ἐπί μέρους θέματα τῆς ὁργανώσεως καί κατοχῆς τῆς Ἑλλάδος:

«Ὁ Φύρερ καί Ἀνώτατος
Διοικητής τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων

Ἀρχηγεῖον Φύρερ, 9 Ἰουνίου 1941
20 ἀντίγραφα

Διαταγή ἀριθ. 31

Προκειμένου νά ἐγκαθιδρυθῇ ἓνα διαυγές καί ἐνοποιημένον σύστημα διοικήσεως εἰς τά κατεχόμενα ἐδάφη τῆς Βαλκανικῆς ἐκδίδω τάς ἀκολουθούσας διαταγάς:

1. Ὡς «Διοικητὴν Ἐνόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολῆς», μέ ἔδραν τήν Θεσσαλονίκην, ὀρίζω τόν Στρατάρχην Λίστ.

Ὁ Διοικητὴς Ἐνόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολῆς εἶναι ὁ ἀνώτατος ἐκπρόσωπος τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων εἰς τά Βαλκάνια καί ἔχει πλήρη ἐξουσίαν εἰς ὅλα τά παρά τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων κατεχόμενα ἐδάφη.

Ὁ Διοικητὴς Ἐνόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολῆς ὡς ἐκ τούτου ὑπάγεται ἀπ' εὐθείας εἰς ἐμέ.

2. Αἱ ἀκόλουθοι περιοχαὶ εὐρίσκονται ὑπὸ τήν διοίκησιν τοῦ Διοικητοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολῆς:

(α) Περιοχὴ Παλαιᾶς Σερβίας:

«Στρατηγὸς Διοικητῆς Σερβίας» (Στρατηγὸς Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ φόν Σραϊντερ).

(β) Περιοχὴ Θεσσαλονίκης καί αἱ νῆσοι Λήμνος, Μυτιλήνη, Χίος καί Σκύρος:

«Στρατηγὸς Διοικητῆς Θεσσαλονίκης - Αἰγαίου» (ὁ διορισμὸς του νά γίνῃ παρά τῆς Ἀνωτέρας Διοικήσεως Στρατοῦ).

(γ) Περιοχὴ Ἀθηνῶν, Κρήτης, Κυθῆρων, Ἀντικυθήρων καί

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 3. (Α. Π.) — Ὑπὸ ἀρμοδίων κύκλων τοῦ Βερολίνου ἐδηλώθη σήμερον, ὅτι αἱ γερμανικαὶ ἀπώλειαι ἐν Κρήτῃ ἦσαν αἱ κανονικῶς προβλεπόμεναι. Ἐπομένως εἶνε τελείως ψευδεῖς αἱ ὑπὸ τῶν ἐχθρικών κύκλων διαδοθεῖσαι φημαι, καθ' ἃς δῆθεν αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν ἦσαν ἐξαιρετικῶς μεγάλαι εἰς ἄνδρας καὶ ὕλικόν. Τελικὴ ἐκθεσις περὶ τῆς μάχης τῆς Κρήτης θὰ δημοσιευθῇ ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος.

***

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 3. (Α. Π.) — Τὸ ἡμεπσίσημον γερμανικὸν πρακτορεῖον μεταδίδει ὅτι ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Χανίων ἀντηγεῖ τὸ ρυθμικὸν βῆμα τῶν Γερμανῶν στρατιωτῶν. Σημαῖαι μέ τὸν ἀγκυλωτὸν σταυρὸν κυματίζουν ἐπὶ τῶν παλαιῶν βενετοτουρκικῶν προμαχώνων τῆς κρητικῆς πρωτευούσης, ἡ ὁποία ἀριθμεῖ περὶ τὰς πενήντα χιλιάδας κατοίκων καὶ τήν ὁποῖαν οἱ Βρεταννοὶ ὑπερήσπισαν μετὰ πείσματος, χρησιμοποίησαντες ἑκατοντὸν ὀγκῶδες οἰκοδόμικόν τετράγωνον ὡς ὠχυρωμένην τοποθεσίαν. Ἐν τούτοις δι' ἀπιστεῦτας τολμηρῶν ἐπιθέσεων καὶ τῶν τραχέων μαχῶν οἱ Γερμανοὶ ἀλεξιπτωτισταί, ὑποστηρίζοντες ὑπὸ ἀεροπορικῶν σχηματισμῶν, ἐξηνάγκασαν τοὺς Βρεταννοὺς νά παραιτηθοῦν τῆς ἀντιστάσεώς των. Τοῦτο ἀποδευκνύουν τὰ ἐρείπια τῶν κατεστραμμένων ὀχυρωμάτων, τῶν ἀποθηκῶν ὀπλῶν, τῶν δεξαμενῶν πετρελαίου καὶ τῶν πυροβόλων. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης κεῖνται εἰσέτι τὰ πτώματα τῶν ληστῶν καὶ τῶν ἀρπάγων, οἵτινες εἶχον μεταμφιεσθῇ διὰ τῆς χρησιμοπορήσεως τῶν στολῶν πεσόντων Γερμανῶν στρατιωτῶν διὰ νά δυνηθοῦν οὕτω νά παρατείνουν τὸν ἐναντίον των γερμανικῶν δυνάμεων ἀγῶνα.

***

ΡΩΜΗ, 3. (Α. Π.) — Τὸ Πρακτορεῖον Στέφανι μεταδίδει, ὅτι

τι ή κατάληψις τής νήσου Κρήτης, ή όποία έπραγματοποιήθη είς χρόνον άποτελούντα ρεκόρ, έπιτρέπει νά συναγάγη τις πολλά διδάγματα, τών όποιων δύο δύνανται νά υπογραμμισθοϋν:

1) Αί Δυνάμεις του "Αξονος έδημιούργησαν νέαν στρατηγικήν διά τήν κατάληψιν νήσων, έφαρμοζομένην μέ νέα μέσα δράσεως καί μέ λίαν τελειοποιημένους έξοπλισμούς, οίτινες επέτρεψαν νά υπερπηδηθοϋν όλαι αι δυσχέρειαι του εδάφους, του έφοδιασμού καί του κλίματος. "Η "Ιταλία καί ή Γερμανία εργάσθησαν άδιακόπως, μη αφήσασαι καμμίαν άνάπαυλαν είς τόν έχθρον, όποιος δέν έλαβε τόν καιρόν νά συνέλθη έκ τών αίφνιδιασμών καί τών προηγουμένων άποτυχιών.

2) "Η μάχη τής Κρήτης, ή όποία διήρκεσε μόλις 12 ήμέρας κατέδειξε ότι οι υδάτινοι φραγμοί οι μεγαλύτεροι καί οι καλύτερον προασπιζόμενοι, δέν είνε αδιάβατοι καί ότι αι νήσοι δέν είνε άπόρητοι.

Οι "Αγγλοι έσχον είς τήν διάθεσιν των πολλούς μήνας διά νά οχυρώσουν τήν Κρήτην, άλλ' ό στόλος των καί τά άντισεραπορικά των πυροβολεία δέν κατώρθωσαν νά παρεμποδίσουν τήν εφίξιν των άλεξιπτωτιστών, τών άεροπλάνων καί τών πολεμικών σκαφών του "Αξονος. Κατέδειχθη έπομένως ότι αι Δυνάμεις του "Αξονος δύνανται ταχέως νά υπεσβούν καί τά μάλλον άνυπέρβλητα έμπόδια.

Τό Στέφανι, λέγει έν συνεχεία, ότι τά έθνη, τά όποια θέλουν άκόμη νά λαμβάνουν ύπ' όψιν ύποσχέσεις καί νά αύτοκτονούν επί του βραχίυ των βρετανικών συμφερόντων, καθώς καί τά έθνη τά εύρισκόμενα πέραν των θαλασσών καί των Στενών, πρέπει νά λάβουν ύπ' όψιν τά διδάγματα, τά παρασχεθέντα έκ τής μάχης τής Κρήτης.

Η ΗΜΕΡΗΣΙΑ
ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ κ. ΓΚΑΪΡΙΓΚ

ΒΕΡΟΛΙΝΟΝ, 3. (Α. Π.). — "Ο στρατάρχης του Ράιχ καί "Ανώτατος Διοικητής τής "Αεροπορίας κ. Γκάριγκ, έξέδωκε τήν κάτωθι "Ημερησίαν Διαταγήν:

«Πολεμιστάι τής Κρήτης, σύντροφοι,

»Μία ένδοξος καί νικηφόρος ένέργεια του ιεραϋ μας στρατού συνετελέσθη. Αί νικηφόροι σημαίαι μας κυματίζουν είς τήν Κρήτην.

»Σείς άλεξιπτωτιστάι μου καί άεροπορικά άγήματα καί οείς

Μήλου:

«Στρατηγός Διοικητής Νοτίου "Ελλάδος» (ό διορισμός του νά γίνη παρά του "Αρχηγού τής "Αεροπορίας).

3. "Ο Διοικητής "Ενόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολής θά έξασκή κεντρικόν έλεγchon επί στρατιωτικών προβλημάτων (έκτός από έπιθετικές άεροπορικές έπιχειρήσεις) έγειρομένων από τήν κατοχήν, τήν ασφάλειαν, τόν έφοδιασμόν, τάς μεταφοράς καί τήν άντικατασκοπείαν καί τών τριών κλάδων Νοτιοανατολής. Θά άποφασίξη επ' αύτών έντός του πλαισίου του γενικού καθήκοντος διά νά εκτελήται τοϋτο παρά των δυνάμεών μας είς τήν Νοτιοανατολήν. Τοϋτο θά έξασφαλίση έν άπλούστερον σύστημα διοικήσεως καί θά άπαλλάξη τήν "Ανωτέραν Διοίκησιν των "Ενόπλων Δυνάμεων καί τούς διαφόρους κλάδους των "Ενόπλων Δυνάμεων από θέματα λεπτομερειακά καί διαφοράς άπόψεων, αί όποίαι τείνουν νά δημιουργοϋνται μεταξύ του προσωπικού των διαφόρων "Ενόπλων Δυνάμεων, πού εργάζεται είς τήν ίδίαν περιοχήν.

"Ιδιαίτερος ό Διοικητής "Ενόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολής θά είναι ύπεύθυνος διά:

(α) Τήν έξασφάλισιν συντονισμένης άμύνης έναντίον έχθρικών έπιθέσεων ή πολιτικών ταραχών είς τά τμήματα εκείνα τής Σερβίας καί τής "Ελλάδος, περιλαμβανομένων των "Ελληνικών Νήσων, τά όποια έχουν καταληφθί παρά των Γερμανικών δυνάμεων.

"Εκτός από τούς άνωτέρω αναφερθέντας διοικητάς, οι όποιοι είναι ύπεύθυνοι διά τήν άμυναν των άνατεθέντων είς αύτούς έδαφών ακολουθοϋντες τάς γενικές όδηγίας του, ό Ναύαρχος Νοτιοανατολής καί ό Διοικητής "Αεροπορικών Δυνάμεων Βαλκανικής ύπάγονται έπίσης είς αύτόν. Τό προσωπικόν άμφοτέρων των άξιωματικών θά ένσωματωθί είς τό προσωπικόν του Διοικητού "Ενόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολής. "Εκείνος προσωπικώς θά άποφασίξη επί του αριθμού του προσωπικού των ύπαγομένων είς αύτόν διοικητών είς τήν περιοχήν Θεσσαλονίκης - Αιγαίου καί είς τήν Νότιον "Ελλάδα θά ένσωματωθοϋν είς τό προσωπικόν των άλλων κλάδων των "Ενόπλων Δυνάμεων.

(β) Τήν έξασφάλισιν τής ένιαίας διοικήσεως καί προστασίας των έκτεταμένων κινήσεων των θαλασσίων μεταφορών πρός καί από τήν Κρήτην, όταν θά είναι αναγκαίαι είς τό άμεσον μέλλον.

(γ) "Ελεγχος τής συνεργασίας μέ τάς "Ιταλικάς καί, έν όσω τοϋτο είναι αναγκαίον, μέ τάς Βουλγαρικές δυνάμεις είς τά Βαλκάνια.

(δ) Διακανονισμός καί διανομή του έφοδιασμού διά ξηράς καί θαλάσσης πρός όλας τάς δυνάμεις πού σταθμεϋουν είς τά Βαλκάνια, έν συμφωνία μέ τάς αίτήσεις των καί μέ τάς διατεθειμένας άνά πᾶσαν στιγμήν δυνατότητας μεταφοράς.

(ε) "Εποπτεία τής στρατιωτικής διοικήσεως των διοικητών είς όλα τά έδάφη τά κατεχόμενα παρά Γερμανικών δυνάμεων.

4. Ὁ Διοικητής Ἐνόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολῆς ἔχει ὅλας τὰς ἐξουσίας ἑνός περιφερειακοῦ διοικητοῦ εἰς τὰ τμήματα ἐκεῖνα τῆς Σερβίας καί τῆς Ἑλλάδος πού κατέχονται παρά Γερμανικῶν δυνάμεων, περιλαμβανομένων τῶν Ἑλληνικῶν νήσων.

Αἱ περιοχαί αἱ κατεχόμεναι ἀποκλειστικῶς παρά Γερμανικῶν δυνάμεων θά εἶναι ἐπιχειρησιακαί περιοχαί. Ἐδῶ ὁ Διοικητής Ἐνόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολῆς θά ἐξασκῇ πλήρεις ἐξουσίας διά μέσου τῶν ὑπαγομένων εἰς αὐτόν διοικητῶν.

Ὅπου Γερμανικά τμήματα ἔχουν σταθμεύσει εἰς ἐδάφη κατεχόμενα παρά τῶν Ἱταλῶν, θά ἐξασκῇ στρατιωτικὴν διοίκησιν ἐπὶ ὅλων τῶν κλάδων τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων, ἐφ' ὅσον τὰ στρατιωτικά καθήκοντα τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων ἀπαιτοῦν τοῦτο.

5. Διά τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἐξουσιῶν τοῦ Διοικητοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολῆς ἐν σχέσει πρὸς ἐκεῖνας τοῦ Πληρεξουσίου τοῦ Γερμανικοῦ Ράιχ διά τὴν Ἑλλάδα, βλέπε Παράρτημα.

6. Ἡ νήσος Κρήτη κατέχει μίαν εἰδικὴν θέσιν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Νοτιοανατολῆς.

Εἶναι μιά ἐπιχειρησιακὴ περιοχὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ ἀεροπορικὸς πόλεμος εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται ἀπὸ κοινού μέ ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρικὴν (βλέπε παράγραφον 7).

Ἡ ὁργάνωσις καὶ ἐγκαθίδρυσις αὐτῆς τῆς βάσεως, ὁ ἐφοδιασμὸς καὶ ἡ προστασία της, εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ πλέον ἐπεῖγον καθήκον πού ἀντιμετωπίζομεν εἰς τὴν Νοτιοανατολὴν.

Ὡς βάσις ἐπιχειρήσεων διά τὴν Ἀεροπορίαν, ἡ Κρήτη θά πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς φρούριον ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἑνός εἰδικοῦ Ἀεροπορικοῦ Διοικητοῦ. Οὗτος θά ἐξασκῇ ἐκτελεστικάς ἐξουσίας, ἐν συμφωνίᾳ μέ τὰς γενικὰς ὁδηγίας τοῦ Διοικητοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολῆς, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Στρατηγοῦ Διοικητοῦ Νοτίου Ἑλλάδος. Εἶναι ὑπεύθυνος διά τὴν συντονισμένην ἀμυναν τῆς νήσου μεθ' ὅλων τῶν σταθμευουσῶν ἐκεῖ δυνάμεων, τεθεισῶν ὑπὸ τὴν διοίκησιν του διά τὸν σκοπὸν αὐτόν. Θά διοικῇ ἐπίσης ὅλας τὰς στρατιωτικάς ὑπηρεσίας τὰς ἀπαρατήτους διά τὴν Διοίκησιν.

Ἡ Ἱταλικὴ κατεχομένη περιοχὴ εἶναι τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς νήσου μέχρι τὴν γενικὴν γραμμὴν ἀπὸ τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ Κόλπου Μεραμπέλου ἕως τὴν πόλιν Ἱεράπετραν περιλαμβανομένην. Δι' ὅλα τὰ ζητήματα τακτικῆς τὰ σχετικὰ μέ τὴν συντονισμένην ἀμυναν τῆς νήσου, οἱ Ἱταλοὶ θά ὑπάγουν εἰς τὸν Διοικητὴν τῆς νήσου.

7. Ὁ ἀεροπορικὸς πόλεμος εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον θά διευθύνεται συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἀεροπορίας.

ἀεροπόροι μου ἐπετελέσατε ἐξαιρετικὰ κατορθώματα μαζὶ μέ τοὺς συντρόφους σας τοῦ στρατοῦ καὶ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν δεδοκιμασμένων ἀρχηγῶν σας ὅλων τῶν βαθμῶν.

Ἡ πλήρης χαρὰς καὶ ὑπερφάνειας θά δυνηθῇ νὰ ἀναγγεῖλω εἰς τὸν Φύρερ, ὅτι αἱ διαταγαί του ἐξετελέσθησαν. Ἐνώπιον τοῦ κόσμου δλοκλήρου ἀπεδείξατε τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ Φύρερ. Δὲν ὑπάρχουν πλέον νῆσοι ἀπώρητοι. Ἐγὼ ἐγνώριζα ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ἡ ἀεροπορία μου, δοκιμασθεῖσα εἰς τὰς σκληροτέρας καὶ πλήρεις ἡρωϊσμοῦ μάχας, δὲν γνωρίζει παρὰ τὴν νίκην. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ πρώτη καὶ τολμηρὰ αὐτὴ ἐπιχειρήσις ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, συνέτριψε τὸν ἐχθρὸν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν, ὡς χεῖμαρρος πάλιν. Σχηματισμοὶ Ἰταλικῆς ἀεροπορίας καὶ Ἰταλικά στρατεύματα συνετέλεσαν ὅποτε λεσματικῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐνεργειῶν τούτων.

Ἀλεξιπτωτισταί, πλήρεις ἀφθάστου ἡρωϊσμοῦ, χωρὶς καμμίαν βοήθειαν, ἐνίκησατε ἐχθρὸν ὑπέρτερον ἀπὸ ἀριθμητικῆς καὶ ὕλικῆς ἀπόψεως, μετὰ μάχας ἐπιμόνους καὶ ἡρωϊκάς. Παντοῦ, ὅπου προσεγγιώθητε, ἐπετέθητε καὶ ἡμύνθητε τῶν θέσεών σας μέ τὸν αὐτὸν ἡρωϊσμόν. Ὁ κάθε ἕνας ἀπὸ σας ἐπέδειξε θάρρος περισσότερον ἀπὸ ἐξαιρετικόν καὶ ἀντοχὴν ὑπερβαίνουσαν τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν, παρὰ τὸν φλέγοντα ἥλιον καὶ τοὺς ἀπρόοιτους βράχους. Ἡντλήσατε τὰς δυνάμεις σας ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἐθνικοσοσιαλισμοῦ, μέ τὸ ὁποῖον εἴθε ἐμποτισμένοι, ἀπὸ τὴν σκέψιν πρὸς τὴν ἀσφαλεῆ νίκην, βοηθοῦμενοι ὑπὸ τῶν συντρόφων σας εἰς τοὺς αἰθέρας, οἱ ὁποῖοι ἐξεδίωξαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν τοὺς ἐχθροὺς καὶ οἱ ὁποῖοι ἀδιαλείπτως ἔφερον ἀπὸ ὧρας εἰς ὧραν ἐνισχύσεις διὰ μεταγωγικῶν ἀεροπλάνων. Αἱ καταιγίδες βομβῶν, αἱ ἐξαπολυθεῖσαι ἀπὸ τὰ ἀεροπλάνα μας μάχης, ἔθεσαν ἐκτὸς δράσεως τὰ πυροβόλα τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ, φεύγων, ὄχυντος θέσεις, μέ τελικὸν ἀποτελεσματὴν βύθισιν καὶ τὴν πυρπόλησιν τῶν ἐμπόρικων ἀτμοπλοίων καὶ τῶν ἀγγλικῶν πολεμικῶν σκαφῶν, τὰ ὁποῖα ἤρχοντο εἰς βοήθειάν του.

Ἀνανεώνοντες τὴν παλαιὰν συναδελφωσύνην ἐν ὅλοις εἰς τὸ Νάρβικ οἱ ἀεροπόροι καὶ οἱ κυνηγοὶ Ἀλπίν, κατέλαβον τὴν

νήσαν και ἐξεδίωξαν τὴν Ἀγγλίαν ἀπὸ μίαν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων βάσεων εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον. Σύντροφοι, τὸ Γερμανικὸν Ἔθνος ὁλόκληρον θαυμάζει τὴν πρόσφατον νικησας καὶ σὰς εὐχαριστεῖ. Μαζὶ μὲ τὴν ἀεροπορίαν μας, ἡ Γερμανία θὰ ἐνθυμῆται ὑπερηφάνως τοὺς ἥρωας, οἱ ὅποιοι κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κρήτης ἐθυσίασαν τὴν ζωὴν των καὶ τὴν υἱεὶαν των.

»Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῶν νικητῶν τῆς Κρήτης ἄς σαλπίσωμεν: Πρὸς τὰ ἔμπροσ. Ζήτω ὁ Φύρερ».

« Ἀκρόπολις »

4 Ἰουνίου 1941

Αἱ ἀπαραίτητοι συνεννοήσεις θὰ γίνουν ὑπ' αὐτοῦ ἀπ' εὐθείας μὲ τὴν Ἰταλικὴν Ἀεροπορίαν.

8. Ἡ μεταφορὰ τμημάτων καὶ ἡ διὰ θαλάσσης κίνησις ἐφοδίων, ὡς καὶ ἡ προστασία των ἀπὸ θαλάσσης καὶ ἀέρος, θὰ ἐλέγχωνται παρὰ τοῦ Διοικητοῦ Ἐνόπλων Δυνάμεων Νοτιοανατολῆς διὰ τοῦ Ναυάρχου Νοτιοανατολῆς, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸ Ἰταλικὸν Ναυτικὸν καὶ τὸ 10ον Ἀεροπορικὸν Σῶμα.

Ἡ συνεργασία μεταξὺ τοῦ Ναυάρχου Νοτιοανατολῆς καὶ τοῦ Ρουμανικοῦ καὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ Ναυτικοῦ, πού θὰ ἐνεφανίζοντο εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον, θὰ ρυθμίζεται παρὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ναυτικοῦ ἀπ' εὐθείας μὲ τὸν Ναύαρχον Νοτιοανατολῆς.

9. Ἡ Διαταγὴ ἀριθ. 29 τῆς 17ης Μαΐου 1941 ἀκυροῦται εἰς τὴν ἑκτασιν πού ἀντικαθίσταται διὰ τῶν ἀνωτέρω ὁδηγιῶν.

Ἵπογραφή: ΑΔΟΛΦΟΣ ΧΙΤΛΕΡ»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Τάκη 'Ακρίτα: ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ, 'Αθήνα 1950.
- Περ. Αλ. 'Αργυρόπουλου: ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ 1936-48, 'Αθήναι 1971.
- 'Ηλία Βενέζη: ΕΜΜ. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ, 'Αθήνα 1966.
- 'Αντων. Βολταιράκη: ΕΓΩ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΓΚΕΣΤΑΠΟ, 'Αθήναι 1946.
- Δημ. Γατόπουλου: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ, «Μέλισσα», 'Αθήναι.
- Φοίβου Ν. Γρηγοριάδη: ΓΕΡΜΑΝΟΙ - ΚΑΤΟΧΗ - ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ, 'Αθήναι 1967.
- Διεύθ. 'Ιστορίας Στρατού: Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ, 'Αθήναι 1967.
- 'Αλεξ. 'Εδιπίδου: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟ-ΙΤΑΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, 'Αθήναι.
- Παν. Κανελλόπουλου: ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, 'Αθήναι 1964.
- Ραιμόν Καρτιέ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, «Πάπυρος» 'Αθήναι 1966.
- 'Αντρέα Κέδρου: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 1940-41, «Θεμέλιο», 'Αθήνα 1976.
- Κόδρου: Ο ΝΙΚΗΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ, «'Αετός», 'Αθήναι 1946.
- 'Αλέξη Κύρου: ΟΝΕΙΡΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ, 'Αθήναι 1972.
- 'Αχ. καί Κ. Α. Κύρου: ΧΡΟΝΙΚΟΝ 1940-44, 'Αθήναι 1978.
- Σπύρου Λιναρδάτου: Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 1940-41 ΚΑΙ Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ, «Διάλογος», 'Αθήνα 1977.
- Κων. Λογοθετόπουλου: ΙΔΟΥ Η ΑΛΗΘΕΙΑ, 'Αθήναι 1948.
- Νικ. Λούβαρι: ΚΑΤΟΧΗ, 'Εφημ. «'Εθνικός Κήρυξ», 1950.
- Δημ. Ι. Μαγκριώτη: ΘΥΣΙΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΟΧΗΣ 1941-1944, 'Αθήναι 1949.
- Ντόναλντ Μακντάιρ: Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ, 'Αθήναι 1970.
- 'Ιω. Δ. Μουρέλλου: Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ, 'Ηράκλειον 1950.
- Β. Π. Παπαδάκη: ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ 1940-45, 'Αθήναι 1956.
- Θεοφ. Παπακωνσταντίνου: Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, 'Αθήναι.
- Ν.Δ. Πετρόπουλου: ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΝΟΣ ΠΑΛΑΙΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ (Β', Ο ΠΟΛΕΜΟΣ 1940-41), 'Αθήναι 1970.
- Παν. Ν. Πιπινέλη: ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β', 'Αθήναι 1951.
- Μάρκου Γ. Πολουδάκη: Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΣΤΟ ΡΕΘΥΜΝΟ, 'Αθήνα 1983.
- Κομν. Πυρομάγλου: Ο Γ. ΚΑΡΤΑΛΗΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ, 'Αθήναι 1965.
- 'Αλεξ. Ε. Σακελλαρίου: Η ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ, Νέα 'Υόρκη 1944.
- Δ.Κ. Σβολόπουλου: Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ 1940-41, 'Αθήναι 1945.
- Γιώργου Σεφέρη: ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ 1935-44, «'Ικαρος», 'Αθήνα 1979.
- Ι. Σπούαρτ: Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ, 'Αθήναι 1970.
- 'Αρχιμ. Θεοκλ. Στράγκα: ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ, τόμος Δ', 'Αθήναι 1972.
- Νταϊνβιντ Α. Τόμας: ΚΡΗΤΗ '41 «Φλίπερ», 'Αθήναι 1973.
- Θρασύβουλου Τσακαλώτου: Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΟΛΙΓΩΝ, 'Αθήναι 1971.
- Γεωργ. Σ. Τσολάκογλου: ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ, έκδ. «'Ακροπόλεως», 'Αθήναι 1959.
- 'Εμμ. Τσουδερού: ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ 1941-44, 'Αθήναι 1949.
- Βασίλισσα Φρειδερίκη: ΜΕΤΡΟΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΕΩΣ, 'Αθήναι 1971.
- Κ. Χατζηπατέρας - Μ. Φαφαλιού: ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ 40-41, «Κέδρος», 'Αθήνα 1982.
- Δημ. Χρονόπουλου: ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΥΕΛΛΕΣ, «'Εστία», 'Αθήνα 1982.

Winston S. Churchill: THE SECOND WORLD WAR, Cassell, London 1950.
Alan Clark: THE FALL OF CRETE, London 1967.
Andrew Cunningham: A SAILOR'S ODYSSEY, Hutchinson, London 1951-56.
Bernard Ferguson: BLACK WATCH AND THE KING'S ENEMIES, Collins 1950.
Desmond Flower-James Reeves: THE TASTE OF COURAGE (THE WAR 1939-1945), Berkley Edition, New York 1960.
K. Grundelach: DER KAMPF UM KRETA, Stuttgart, 1960.
Franz Halder: KRIEGSTAGEBUCH, Stuttgart 1962.
Baron von der Heydte: DAEDALUS RETURNED, Hutchinson, 1958.
Heinz Huber - Artur Müller: HITLERS BLITZ KRIEGE 1939-1941, Verlag Kurt Desch, München 1969.
H.A. Jacobsen: DER ZWEITE WELTKRIEG IN CHRONIK UND DOCUMENTEN, Darmstadt 1959.
Sir Howard Kippenberger: INFANTRY BRIGADIER, Oxford 1949.
Heinz Richter: 1936-1946, ΔΥΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ «Εξάντας», Αθήνα 1975.
E. Schramm von Thadden: GREICHENLAND UND DIE GROSSMACHTEN IM ZWEITEN WELTKRIEG, Wiesbaden 1955.
Kurt Student: KRETA, John Jahr Verlag, Hamburg.
A.J.P. Taylor: THE SECOND WORLD WAR, Berkley Edition, New York 1978.
H.R. Trevor-Roper: HITLER'S WAR DIRECTIVES 1939-1945, Pan Books, London 1966.
H.M. Wilson: EIGHT YEARS OVERSEAS (1939-1947), London 1948.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Ἀθηνογένης Ἀντ. 46
Ἀλτενμπουργκ 49
Ἀναστασόπουλος Ν. 35-36
Ἀντρίου 84
Ἀραβαντινός Ἀν. 47
Ἀργυρόπουλος Μ. 46
Ἀτσικαλὶν 57

Βάζεϋ 77
Βάρδας - Τσόντος Γ. 46
Βολταιράκης Ἀντ. 27, 82
Βοῦρος Γ. 35

Γάφος 13
Γερμανός Φρ. 78
Γεωργαλᾶς Γ. 47
Γεωργαντᾶς Α. 45
Γεώργιος Β' 13-14, 59-61, 93-102
Γιαβάσογλου Κ. 46
Γιακόμπου 20, 22
Γιάνναρος Ἀλ. 35
Γκαϊμπελς 89
Γκοτζαμάνης Σ. 45
Γκουντούζ 57
Γονατᾶς Στ. 46
Γύπαρης Π. 76

Δαμασκηνός 36
Δαρβέρης Ν. 35-36
Δεληγιάννης Β. 46
Δελμοῦζος Ἀν. 14-15
Δεμέστιχας Π. 43
Δημάρατος Σ. 45
Δημητράτος Ἀρ. 106
Δραγούμης Ἰων 76

Ἐδιπίδης Ἀλ. 103
Ἐλευθεριάδης Δ. 46
Ἐλονιτς 20
Ἐμμανουηλίδης Ε. 46
Ἐρμπαχ 13, 24, 27-28
Ἐστερλιν 88

Ζαφειρόπουλος 38
Ζέρβας Ν. 35-37

Ἡβανς 61
Ἡντεν 55

Κάβδας Π. 35
Καβράκος Χρ. 17-18, 23-26, 38-39, 45
Καθενιώτης Δ. 46
Κανελλόπουλος Κ. 23-24
Κανελλόπουλος Π. 46
Κάνιγκαμ 111
Καραμανλῆς Κ. 36
Καρτάλης Γ. 46
Κατσιμήτρος Χ. 45
Κίνγκ 111
Κλέμ Χόχενμπεργκ 24, 27, 30
Κονδύλης Γ. 35
Κοριζῆς Ἀχ. 13
Κύρου Ἀφοί 80, 83, 87
Κωνσταντῖνος 93

Λαίρ 77-78
Λαμέρας Κ. 46
Λαμπριανίδης Λ. 46
Λιβιεράτος Ἀντ. 45
Λίστ Β. 24, 119
Λογοθετόπουλος Κ. 27, 43
Λοραίν Π. 55
Λούβαρις Ν. 35-36
Λουλακάκης Ε. 45, 115

Μάιντελ 81, 84
Μακένζυ Κ. 97, 100
Μακναίρ Σ. 93
Μακρης Β. 47
Μανιαδάκης Κ. 17, 35, 38
Μανοῦσκος Μ. 23-24
Μάξιμος Δ. 46
Μάρκου Ν. 45
Ματούσης Ν. 46
Μελᾶς Σπ. 47
Μερκούρη Μ. 35
Μερκούρης Γ. 35, 46
Μερκούρης Σπ. 35
Μερκούρης Στ. 35
Μεταξᾶς Ἀγ. 45
Μεταξᾶς Ἰω. 35, 57

- Μιτελχώσερ 57
 Μόδης Γ. 46
 Μουσολίνι 35, 67
 Μουτούσης Σ. 45
 Μπακάλμπασης Άν. 46
 Μπάκος Γ. 45
 Μπαλῆς Γ. 47
 Μπίλερ 43
 Μπλάντ Τζ. 97
 Μπουρλώτος Σπ. 103
 Μπρόγιερ 111, 117
- Νοϊμπάχερ 40
 Νταϊφᾶς Κ. 35
 Ντέιβις 32
 Ντέρπα 87
 Ντίρφλιγκ 20, 23
- Όθωναῖος Άλ. 46
 Οικονόμος Γ. 47
 Όρφανίδης Άπ. 46
 Ουέϊβελ 63, 73-75, 104, 106, 109
 Ουέστον 77, 111
- Πάγκαλος Θ. 46
 Πάλαιρετ 13-14, 57-59, 98
 Παπάγος Άλ. 17, 35
 Παπαδάκης Β. 61, 65
 Παπαδάτος Άχ. 46
 Παπαδόπουλος ἰάσ. 45
 Παπαμιχαήλ Γρ. 47
 Παπανδρέου Γ. 38, 45, 46
 Παπούλα Άφοί 35
 Παρασκευόπουλος Γερβ. 43
 Παρθένης - Μιλᾶνος Δ. 46
 Πάσσαρης ἰω. 35-36
 Πάττικ 77
 Πεζόπουλος Κ. 23-24, 38-40
 Πεσμαζόγλου Γ. 46
 Πεταίν 40
 Πέτρος Πρ. 97
 Πιπινέλης Π. 94-97
 Πλατῆς Κ. 29, 40-42
 Πλυτᾶς Άμβρ. 23-27, 30, 33, 39-40, 49-51
 Πολογιάννης Γ. 82
 Πολύζος Δ. 45
 Πολυχρονόπουλος Ι. 35
 Πρωτοσύγκελλος Άλ. 46
- Ραγκαβῆς Ν. 45
- Ραγκαβῆς Άλ. 45
 Ράλλης ἰω. 36, 40
 Ράλλης Πέτρος 35-36, 46
 Ριχτόφεν 77
 Ροδόπουλος Κ. 35-36
 Ρόμελ 29
 Ρουσσόπουλος Α. 45
 Ρούφος - Κανακάρης Λ. 46
- Σαῖρνερ 29
 Σακελλαρίου Άλ. 38, 100
 Σβῶλος Άλ. 46
 Σέϊμπεν (Σέβεν) 23-25, 28
 Σινανίδης Σ. 46
 Σκάσσης Έρρ. 47
 Σκουλᾶς
 Σοῦστερ 88
 Σπηλιωτόπουλος Π. 45
 Σπυρόπουλος ἰω. 47
 Σταυρόπουλος Κ. 18-22
 Στεφανόπουλος Στ. 46
 Στοῦμε 20, 29-32, 39
 Στουντεντ 77-78, 81, 84-85, 107, 113
 Σωτηρίου Γ. 47
- Τέρλ 98
 Τζερμιάς Ν. 46
 Τουρκοβασίλης Θ. 46
 Τραυλός Σπ. 35-36
 Τρικαλληνός ἰω. 47
 Τσάκωνας Γρ. 38-40
 Τσαλδάρης Κ. 46
 Τσαλδάρης Π. 36, 45
 Τσάπελ 77
 Τσιγδέμογλου Μ. 46
 Τσιριγώτης Λ. 45
 Τσολάκογλου Γ. 16, 20, 35, 38, 40-49, 111, 117-118
 Τσουδερός Ε. 13-15, 17, 38, 40, 59-67, 77, 94-102
 Τσῶρτσιλ 55, 73, 105-111
 Φράϋμπεργκ 73-78, 94-95, 103-111
 Φρειδερίκη 93
 Φωτεινός Γ. 47
- Χαίηγουντ 98
 Χατζημιχάλης Πλ. 43-45
 Χατζήμπεης Στ. 46
 Χίντεμπουργκ 40
 Χίτλερ 22, 24, 27, 49-51, 67-72, 106, 119-122
 Χούρσογλου Στ. 46
 Χρύσανθος 23, 30-32, 38-39, 43
 Χρυσοχόου Άθ. 45

